

BOSNA I HERCEGOVINA

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

SUD BOSNE I HERCEGOVINE
СУД БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Predmet br: S1 1 K 034788 22 Kri

Datum objavljivanja: 08.03.2024. godine

Datum pismenog otpravka: 07.06.2024. godine

Pretno vijeće u sastavu: sudija Staniša Gluhajić, predsjednik vijeća
sudija Vesna Jesenković, član
sudija Šaban Maksumić, član

PREDMET TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE
protiv
MILOMIRA ĐURIČIĆA I VUKADINA SPASOJEVIĆA

PRVOSTEPENA PRESUDA

Tužiteljica Tužilaštva Bosne i Hercegovine: Enisa Adrović

Branilac optuženog Milomira Đuričića: Advokat Ahmed Fejzić

Branilac optuženog Vukadina Spasojevića: Advokat Petko Pavlović

SADRŽAJ

IZREKA PRESUDE	5
OBRAZLOŽENJE	20
I. OPTUŽENJE I TOK POSTUPKA.....	20
A. PROCESNE ODLUKE	21
(a) Prigovor odbrane na zakonitost, relevantnost i autentičnost dokaza	21
(b) Svjedoci pod mjerama zaštite.....	23
(c) Vještačenje zdravstvenog stanja svjedoka SV-3	23
(d) Odstupanje od neposrednog izvođenja dokaza.....	24
(e) Odluka o djelimičnom usvajanju prijedloga Tužilaštva za prihvatanje utvrđenih činjenica u postupcima pred MKSJ	25
(f) Odluka o isključenju javnosti	31
(g) Protek roka od 30 dana.....	31
B. ZAVRŠNA RIJEČ TUŽILAŠTVA.....	32
C. ZAVRŠNA RIJEČ ODBRANE OPTUŽENOG MILOMIRA ĐURIČIĆA.....	35
D. ZAVRŠNA RIJEČ ODBRANE OPTUŽENOG VUKADINA SPASOJEVIĆA	37
II. RELEVANTNO MATERIJALNO PRAVO.....	39
A. PRAVNA KVALIFIKACIJA KRIVIČNOG DJELA.....	42
(a) Bitni elementi krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti.....	42
i. Postojanje širokog (rasprostranjenog) ili sistematičnog napada;.....	43
ii. Usmjerenost napada protiv civilnog stanovništva;	43
iii. Svijest optuženog o postojanju takvog napada i da njegove radnje čine dio tog napada.	43
(i) Postojanje širokog (rasprostranjenog) ili sistematičnog napada	45
(ii) Usmjerenost napada protiv civilnog stanovništva	57
(iii) Svijest optuženog o postojanju takvog napada i da njegove radnje čine dio tog napada.....	58
(b) Pojedinačne inkriminacije u osnovi zločina protiv čovječnosti.....	61
(i) Progon.....	61
(ii) Zatvaranje ili drugo teško oduzimanje fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava	65

(iii) Mučenje.....	67
a. Prisiljavanje drugog lica, na seksualni odnos ili s njim izjednačenju seksualnu radnju (silovanje), seksualno ropstvo, prisilnu prostituciju, prisilnu sterilizaciju ili bilo koji drugi oblik teškog seksualnog nasilja	69
(iv) Druga nečovječna djela slične prirode, učinjena u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke i psihičke povrede ili narušenja zdravlja	73

III. ARGUMENTACIJA SUDA – OCJENA DOKAZA 74

A. STANDARDI DOKAZIVANJA.....	74
B. OPĆA OCJENA DOKAZA	79
C. OSUĐUJUĆI DIO IZREKE PRESUDE	83
1. Tačka 1. osuđujućeg dijela izreke presude	83
(a) Status optuženog Milomira Đuričića u logoru „Uzamnica“	85
(b) Uslovi boravka u logoru „Uzamnica“	90
2. Tačka 2. osuđujućeg dijela izreke presude	102
3. Tačka 3. osuđujućeg dijela izreke presude	110
4. Tačka 4. osuđujućeg dijela izreke presude	123
5. Tačka 5. osuđujućeg dijela izreke presude	127
6. Tačka 6. osuđujućeg dijela izreke presude	131
7. Tačka 7. osuđujućeg dijela izreke presude	135
D. OSLOBAĐAJUĆI DIO IZREKE PRESUDE	140
1. Tačka 1. oslobađajućeg dijela izreke presude	140
2. Tačka 2. oslobađajućeg dijela izreke presude	145
3. Tačka 3. oslobađajućeg dijela izreke presude	146
4. Tačka 4. oslobađajućeg dijela izreke presude	147
5. Tačka 5. oslobađajućeg dijela izreke presude	148
6. Tačka 6. oslobađajućeg dijela izreke presude	150
7. Tačka 7. oslobađajućeg dijela izreke presude	150
8. Tačka 8. oslobađajućeg dijela izreke presude	152
9. Tačka 9. oslobađajućeg dijela izreke presude	154
10. Tačka 10. oslobađajućeg dijela izreke presude.....	155
11. Tačka 11. oslobađajućeg dijela izreke presude.....	156
12. Tačka 12. oslobađajućeg dijela izreke presude.....	158
13. Tačka 13. oslobađajućeg dijela presude	160

IV. ODLUKA O KRIVIČNOPRAVNOJ SANKCIJI.....163

V. ODLUKA O TROŠKOVIMA	165
VI. ODLUKA O IMOVINSKOPRAVNOM ZAHTJEVU.....	166

Broj: S1 1 K 034788 22 Kri
Sarajevo, 08.03.2024. godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, u vijeću sastavljenom od sudija Staniše Gluhajića, kao predsjednika vijeća, te sudija Vesne Jesenković i Šabana Maksumića, kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravnog savjetnika Neire Tatlić u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženih Milomira Đuričića i Vukadina Spasojevića, zbog krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama e), f), g) i k) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), sve u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 21. stav 1. i 2. istog Zakona, odlučujući po optužnici Tužilaštva Bosne i Hercegovine, broj T20 0 KTRZ 0017980 19 od 03.12.2021. godine, koja je potvrđena od strane Suda Bosne i Hercegovine dana 15.12.2021. godine, te u pojedinim tačkama izmijenjena dana 14.11.2023. godine, nakon održanog javnog pretresa, na kojem je u jednom dijelu bila isključena javnost, u prisustvu tužiteljice Tužilaštva Bosne i Hercegovine, Enise Adrović, optuženog Milomira Đuričića i njegovog branioca advokata Ahmeda Fejzića, te branioca optuženog Vukadina Spasojevića advokata Petka Pavlovića, donio je i javno objavio, dana 08.03.2024. godine, sljedeću

PRESUDU

OPTUŽENI:

1. Milomir Đuričić, zvani Đure, sin Petra i Milojke rođene Stjepanović, rođen 02.10.1952. godine u Pozderčićima, opština Višegrad, nastanjen na adresi ... po nacionalnosti ..., državljanin Bosne i Hercegovine i Republike Srbije, JMBG ..., po zanimanju diplomirani ekonomista, oženjen, otac dvoje punoljetne djece, pismen, završen Ekonomski fakultet, vojsku služio 1976. godine u Ajdovščini, bio pripadnik Vojske Republike Srpske, pri vojnoj pošti ..., bez odlikovanja, vodi se u vojnoj evidenciji VE Višegrad, lošeg imovnog stanja, neosuđivan;

2. Vukadin Spasojević, zvan i Mićo i Era, sin Krste i Milenke rođene Spasojević, rođen 25.02.1953.godine na Rodić Brdu, opština Višegrad, nastanjen na adresi ..., po nacionalnosti ..., državljanin Bosne i Hercegovine i Republike Srbije, JMBG ..., po zanimanju moler, oženjen, otac dvoje punoljetene djece, pismen, završio osam razreda OŠ, vojsku služio 1973/1974 u Puli i Splitu, bio pripadnik Vojske Republike Srpske, pri vojnoj pošti ..., bez odlikovanja, vodi se u vojnoj evidenciji VE Višegrad, lošeg imovnog stanja, neosuđivan;

K R I V I S U

što su:

U periodu od maja mjeseca 1992.godine do kraja septembra mjeseca 1993.godine, za vrijeme oružanog sukoba u Republici Bosni i Hercegovini, u okviru širokog i sistematičnog napada vojnih, paravojnih i policijskih snaga Srpske Republike Bosne i Hercegovine, usmjerenog protiv civilnog muslimanskog i drugog nesrpskog stanovništva s područja općine Višegrad, znajući za takav napad i da njihove radnje čine dio tog napada, Đuričić Milomir zvan i „Đure“, u vremenskom periodu od polovine augusta mjeseca 1992.godine, do početka aprila 1993.godine, u svojstvu upravnika logora Uzamnica u Višegradu i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske, pri vojnoj pošti ... i Spasojević Vukadin zvan i „Mićo“ i „Era“, u vremenskom periodu od polovine maja 1992.godine do kraja septembra mjeseca 1993.godine, u svojstvu razvodnika straže u logoru Uzamnica i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti ..., postupajući protivno odredbama međunarodnog humanitarnog prava, kršeći odredbe člana 3. stav 1. tačke a) i c), te člana 27. Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata, od 12.08.1949.godine, koja odredba posebno štiti žene od svakog napada na njihovu čast, osobito od silovanja i protiv svakog napada na njihovo dostojanstvo, vršili progon civilnog muslimanskog stanovništva s područja općine Višegrad, na nacionalnoj, etničkoj i vjerskoj osnovi, nanošenjem snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje i drugim nečovječnim djelima slične prirode učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje i ozbiljne fizičke i psihičke povrede i narušenja zdravlja, tako što su:

ĐURIČIĆ MILOMIR zvan i „Đure“

1. U vremenskom periodu od polovine augusta mjeseca 1992.godine, do početka aprila 1993.godine, u svojstvu upravnika logora Uzamnica u Višegradu i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti ..., zatvorene civile Bošnjake, koji su prethodno nezakonito lišeni slobode od strane NN pripadnika vojske i policije Republike Srpske, koji civili su dovedeni u logor Uzamnica i za vrijeme njegovog upravljanja logorom Uzamnica držani zatvoreni u neuvjetnoj pregrađenoj hangarskoj prostoriji, dimenzija 20x15 m, pa je u jednom dijelu pregrađene prostorije, bilo zatvoreno oko 20 muškaraca Bošnjaka, civila, među kojima su bili zatočnici: Selimbegović Mirsad, A.B., Samardžić Muharem, SV-4, SV-5, Klačar Fadil, Š.M., Dervišević Nurko, Kustura Islam, M.D., A.Ć., Ćuprija Mustafa, maloljetni B.M., dok su u drugom dijelu pregrađene prostorije hangara bile zatvorene žene Bošnjakinje, među kojima: Kustura Fatima, Ćuprija Alma, SV-2, SV-3, Dizdarević Behija, dvije maloljetne djevojčice M.N. (10 godina) i M.N. (7 godina), iako je znao da su te prostorije neuslovne za boravak i smještaj zatočenika, gdje su zatočnici spavali u hladnim prostorijama, bez grijanja, bez mogućnosti korištenja toaleta, prinuđeni nuždu vršiti u kantu koja se nalazila pored vrata hangara, bez mogućnosti da se okupaju, obriju bez ukazivanja potrebne ljekarske njege onim zatočnicima kojima je ta njega bila potrebna svjestan da uvjeti boravka zatočenika ne zadovoljavaju ni minimum standarda propisanih odredbama IV Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata, iz 1949.godine, pa iako je bio ovlašten i dužan da poboljša uvjete boravka i postupanje prema zatočnicima, nije preduzeo nikakve mjere da se uvjeti smještaja zatočenika poboljšaju, čime je svojim postupcima i propustima svjesno doprinio održavanju režima nečovječnog postupanja prema protupravno zatočenim civilima;
2. U periodu od polovine augusta mjeseca 1992.godine, do početka aprila 1993.godine, u svojstvu upravnika logora Uzamnica u Višegradu i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti ..., njemu podređeni stražari, kao pripadnici Vojske Republike Srpske, fizički i psihički su zlostavljali zatočene muškarace i žene, a koja zlostavljanja su se odvijala unutar hangarskih prostorija u kojima su zatočnici bili smješteni, te u krugu logora Uzamnica, u dnevnim i noćnim satima, kada su zatočnici prozivani pojedinačno ili u grupama od strane njemu podređenih stražara, gdje su fizički zlostavljani ispred hangarskih prostorija, udarani šakama, nogama obuvenim u vojničke čizme, kundacima pušaka i drugim predmetima podesnim za

nanošenje povreda, a zatim sa vidljivim povredama, vraćani nazad, te od njemu podređenih stražara, među kojima se posebno isticao razvodnik straže Spasojević Vukadin zvani „Mićo“ i „Era“, prisiljavani na međusobne seksualne odnose, za koja zlostavljanja je, obzirom na svoj položaj i svakodnevno prisustvo u logoru Uzamnica, morao znati, pa iako je bio dužan da spriječi takvo okrutno postupanje i da zaštiti zatočenike, naročito zatočene žene, propuštanjem vršenja nadzora nad podređenim stražarima i razvodnikom straže Spasojević Vukadinom zvani „Mićo“ i „Era“, omogućio istim bezrazložno zlostavljanje zatvorenika, a zadobivene povrede i psihičke torture su kod većine zatočenika ostavile trajne posljedice po njihovo fizičko i psihičko zdravlje;

3. U periodu od polovine augusta mjeseca 1992.godine, do početka aprila 1993.godine, u svojstvu upravnika logora Uzamnica u Višegradu i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti ..., postupajući suprotno pravilima međunarodnog humanitarnog prava i odredbama Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata iz 1949.godine, svojim propustima, omogućio da Lukić Milan i drugi pripadnici paravojne jedinice „Osvetnici“ naoružani dolaze u krug logora Uzamnica, gdje su, kako u krugu logora tako i u prostorijama u kojim su držani zatočenici, istim nanosili fizičke povrede udarajući ih drvenim palicama, kundacima pušaka, šakama, nogama obuvenim u vojničke čizme i drugim predmetima podesnim za nanošenje povreda, ponižavajući ih na nacionalnoj osnovi, nazivajući ih „balijama“ i prisiljavajući ih da pjevaju srpske nacionalističke pjesme, pa su tako, u više navrata, teško fizički zlostavljani zatočenici A.B., Kustura Islam i Dervišević Nurko, koji su tim prilikama zadobili očigledne teške tjelesne povrede, pa iako je svakodnevno bio u logoru Uzamnica i viđao povređene zatočenike nije u skladu sa dužnostima i ovlaštenjima upravnika poduzeo mjere kako bi spriječio zlostavljanje zatočenika, te je na taj način omogućio teško zlostavljanje zatočenika koje je bio dužan zaštititi;

SPASOJEVIĆ VUKADIN zvani „Mićo“ i „Era“

4. (Tačka 6. optužnice) Tačno neutvrđenog dana, nakon septembra mjeseca 1992.godine, u svojstvu razvodnika straže u logoru Uzamnica i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti ..., nakon što je zatočenici SV-2 naredio da izađe iz hangara, odveo je nedaleko od hangara, gdje se nalazio veći broj pripadnika Vojske Republike Srpske koji su sve posmatrali i gdje je

bio izveden maloljetni zatočenik B.M, dalji rođak zatočenice SV-2, kojem je naredio da je siluje, pa kada je zatočenik B.M. odgovorio da on to „nikada nije radio“, zaprijetio mu je da će ga ubiti ako ne postupi po njegovom naređenju, a zatočenici SV-2 koja se nije htjela skinuti, nanio više udaraca kundakom puške u predjelu kičme i bubrega, nakon čega se ona morala skinuti a zatim je maloljetnog zatočenika B.M. natjerao da se skine naređujući mu da to učini, pa iako ga je maloljetni zatočenik B.M. preklinjao da prestane, govoreći da je on još dijete i da ne zna kako se to radi, Spasojević Vukadin zvaní „Mićo“ i „Era“ ga je bacio na zatočenicu SV-2, a kada maloljetni zatočenik B.M. nije mogao silovati zatočenicu SV-2, istu je vratio u hangar, udarivši je više puta po tijelu, sve u namjeri nanošenja snažne fizičke i duševne boli i poniženja na nacionalnoj osnovi zatočenika B.M. i zatočenice SV-2, koju namjeru je i ostvario;

5. (Tačka 9. optužnice) Tačno neutvrđenog dana, nakon mjeseca septembra 1992.godine, u svojstvu razvodnika straže u logoru Uzamnica i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti ..., u namjeri, nanošenja snažne fizičke, duševne boli, patnje i poniženja na nacionalnoj osnovi, naredio zatočenicima A.B.u i SV-2 da izađu iz hangara, gdje je zatočenici SV-2 naredio da legne na tlo, a kad je ona to odbila zaprijetio joj puškom uperenom u glavu da legne, što je ona u strahu i učinila, a zatim joj naredio da se skine od struka naniže, što je naredio i zatočeniku A.B.u, te mu naredio da siluje zatočenicu SV-2, na šta se zatočenik A.B. opirao i govorio da je bolestan i da to ne može uraditi, pa je zatočeniku A.B.u, uprkos vidljivim povredama koje je imao na sebi, naredio da to mora uraditi i da će ga pretući ako to ne uradi, kada je došao jedan NN čuvar pripadnik Vojske Republike Srpske, koji je zatočenike A.B.a i SV-2 vratio u hangar, koji postupci su kod zatočenika A.B.a i SV-2 izazvali snažnu duševnu bol, veliku patnju i njihovo poniženje na nacionalnoj osnovi;
6. (Tačka 10. optužnice) Tačno neutvrđenog dana, u drugoj polovini mjeseca septembra 1992.godine, u svojstvu razvodnika straže u logoru Uzamnica i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti ..., naoružan puškom, u namjeri nanošenja snažne tjelesne i duševne boli i patnje, te poniženja na nacionalnoj osnovi, a koju namjeru je ostvario, naredio zatočenici SV-3 i zatočeniku Š.M. da izađu iz hangara, a zatim ih odveo do natkrivenog objekta u blizini hangara, gdje je zatočenici SV-3 naredio da skine odjeću, a zatočeniku Š.M. da je siluje, što

su morali učiniti u strahu za vlastiti život jer je sve vrijeme Spasojević Vukadin zvani „Mićo“ i „Era“ stajao u njihovoj blizini naoružan puškom i dok je zatočenik Š.M. postupao po naredbi i silovao SV-3, prišlo je više NN pripadnika Vojske Republike Srpske da gledaju čin silovanja za koje vrijeme su se svi smijali i fotografisali događaj;

7. (Tačka 11. optužnice) Tačno neutvrđenog dana, u drugoj polovini mjeseca septembra 1992.godine, u svojstvu razvodnika straže u logoru Uzamnica i pripadnika Višegradske brigade vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti ..., iz dijela hangara u kojem su bile zatočene žene Bošnjakinje, izveo zatočenice SV-2 i SV-3 i odveo ih izvan hangara, gdje je bilo više naoružanih pripadnika Vojske Republike Srpske koji su čuvali ranije izvedena dva zatočenika Š.M. i A.B., nakon čega je Spasojević Vukadin zvani „Mićo“ i „Era“, u namjeri, nanošenja snažne tjelesne i duševne boli i patnje, te poniženja na nacionalnoj osnovi, a koju namjeru je i ostvario, naredio zatočeniku Š.M. da siluje zatočenicu SV-2, a zatočeniku A.B. u da siluje zatočenicu SV-3, kojima je zaprijetio, da će u protivnom biti pretučeni, pa je zatočenik Š.M. u strahu za vlastiti život, silovao zatočenicu SV-2, dok zatočenik A.B. zbog straha, nije bio u stanju izvršiti naređenje, a Spasojević Vukadin zvani „Mićo“ i „Era“ i prisutni pripadnici Vojske Republike Srpske sve vrijeme su se smijali i gledali događaj;

Čime su:

Đuričić Milomir zvani „Đure“ i Spasojević Vukadin zvani „Mićo“ i „Era“ počinili krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, i to:

Đuričić Milomir zvani „Đure“;

- radnjama opisanim pod tačkom 1. optužnice krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. KZ BiH tačka k), (nečovječno postupanje) u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 21. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine;
- radnjama opisanim pod tačkom 2. optužnice, krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka f) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, (mučenje) u vezi s članom 180. stav 1. i članom 21. stav 2. u vezi sa stavom 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine;

- radnjama opisanim pod tačkom 3. optužnice, krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka f) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, (mučenje) u vezi s članom 180. stav 1. i članom 21. stav 2. u vezi sa stavom 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine;

Spasojević Vukadin zvani „Mićo“ i „Era“,

- radnjama opisanim pod tačkom 6. optužnice krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka f) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (mučenje) u vezi s članom 180. stav 1. i članom 21. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine;

- radnjama opisanim pod tačkom 9. optužnice krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka f) (mučenje) u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 21. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine;

- radnjama opisanim u tački 10. optužnice krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1 tačka f) (mučenje) u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 21. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine;

- radnjama opisanim u tački 11. optužnice krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka f) (mučenje) u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 21. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine;

pa ih vijeće za navedena krivična djela, na osnovu odredbe člana 285. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, uz primjenu članova 39., 42., 48., 49. i 50. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine,

OSUĐUJE

Optuženog Milomira Đuričića na kaznu zatvora u trajanju od 5 (pet) godina,

Optuženog Vukadina Spasojevića na kaznu zatvora u trajanju od 11 (jedanaest) godina.

Na osnovu odredbe člana 188. stav 4. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, optuženi Milomir Đuričić i Vukadin Spasojević oslobađaju se troškova krivičnog postupka, te isti padaju na teret budžetskih sredstava.

Na osnovu odredbe člana 198. stav 2. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, oštećeni se sa imovinskopravnim zahtjevom upućuju na parnični postupak.

Nasuprot navedenom,

Optuženi:

- 1. Milomir Đuričić**, zvan i Đure, sin Petra i Miloijke rođene Stjepanović, rođen 02.10.1952. godine u Pozderčićima, opština Višegrad, nastanjen na adresi ..., po nacionalnosti ..., državljanin Bosne i Hercegovine i Republike Srbije, JMBG ..., po zanimanju diplomirani ekonomista, oženjen, otac dvoje punoljetne djece, pismen, završen Ekonomski fakultet, vojsku služio 1976. godine u Ajdovščini, bio pripadnik Vojske Republike Srpske, pri vojnoj pošti ..., bez odlikovanja, vodi se u vojnoj evidenciji VE Višegrad, lošeg imovnog stanja, neosuđivan;
- 2. Vukadin Spasojević**, zvan i Mićo i Era, sin Krste i Milenke rođene Spasojević, rođen 25.02.1953.godine na Rodić Brdu, opština Višegrad, nastanjen na adresi ..., po nacionalnosti ..., državljanin Bosne i Hercegovine i Republike Srbije, JMBG ..., po zanimanju moler, oženjen, otac dvoje punoljetene djece, pismen, završio osam razreda OŠ, vojsku služio 1973/1974 u Puli i Splitu, bio pripadnik Vojske Republike Srpske, pri vojnoj pošti ..., bez odlikovanja, vodi se u vojnoj evidenciji VE Višegrad, lošeg imovnog stanja, neosuđivan;

Na osnovu odredbe člana 284. tačka c) Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine

OSLOBAĐAJU SE OD OPTUŽBE

DA SU:

U periodu od maja mjeseca 1992.godine do kraja septembra mjeseca 1993.godine, za vrijeme oružanog sukoba u Republici Bosni i Hercegovini, u okviru širokog i sistematičnog napada vojnih, paravojnih i policijskih snaga Srpske Republike Bosne i Hercegovine, usmjerenog protiv civilnog muslimanskog i drugog nesrpskog stanovništva s područja općine Višegrad, znajući za takav napad i da njihove radnje čine dio tog napada, Đuričić Milomir zvan i „Đure“, u vremenskom periodu od polovine augusta mjeseca 1992.godine, do početka aprila 1993.godine, u svojstvu upravnika logora Uzamnica u Višegradu i pripadnika

Višegradske brigade Vojske Republike Srpske, pri vojnoj pošti ... i Spasojević Vukadin zvani „Mićo“ i „Era“, u vremenskom periodu od polovine maja 1992.godine do kraja septembra mjeseca 1993.godine, u svojstvu razvodnika straže u logoru Uzamnica i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti ..., postupajući protivno odredbama međunarodnog humanitarnog prava, kršeći odredbe člana 3. stav 1. tačke a) i c), te člana 27. Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata, od 12.08.1949.godine, koja odredba posebno štiti žene od svakog napada na njihovu čast, osobito od silovanja i protiv svakog napada na njihovo dostojanstvo, vršili progon civilnog muslimanskog stanovništva s područja općine Višegrad, na nacionalnoj, etničkoj i vjerskoj osnovi, zatvaranjem, suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, namjernim nanošenjem snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje, prisiljavanjem druge osobe na seksualni odnos i drugim nečovječnim djelima slične prirode učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje i ozbiljne fizičke i psihičke povrede i narušenja zdravlja, tako što su:

Đuričić Milomir zvani „Đure“

1. (Tačka 4. optužnice) U vremenskom periodu od oktobra mjeseca 1992.godine, do početka 1993.godine, za vrijeme dok je bio upravnik logora Uzamnica u Višegradu, prećutno odobravao da njemu potčinjeni stražari, pripadnici Vojske Republike Srpske nad kojima je imao efektivnu kontrolu, vode zatočene civile, muškarce i žene, ili ih predaju drugim pripadnicima Vojske Republike Srpske, koji su ih odvodili na obavljanje prinudnih radova na različitim lokacijama na području općine Višegrad, koji radovi su se sastojali u obavljanju teških fizičkih poslova, čišćenju ulica, obavljanju poljoprivrednih radova, kojom prilikom nisu dobivali redovne obroke, iako su radovi trajali od ranih jutarnjih do kasnih večernjih sati, a u više navrata zatočeni civili, muškarci, odvođeni su na prve borbene linije na kopanje rovova, kao i u „živi štit“, na prvu borbenu liniju iznad sela Kočarin, svjestan da na ovaj način dovodi zatočene civile muškarce u životnu opasnost jer može doći do pogibije ili ranjavanja nekog od njih, što je obzirom na svoj položaj u logoru Uzamnica bio dužan da zabrani i spriječi;

Spasojević Vukadin zvani „Mićo“ i „Era“

2. (Tačka 5. optužnice) U drugoj polovini septembra 1992.godine, u svojstvu razvodnika straže, u logoru Uzamnica i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske

pri vojnoj pošti ..., s namjerom, koju je i ostvario, poniženja na nacionalnoj osnovi i nanošenja fizičke i duševne boli, prisiljavao zatočene žene Bošnjakinje da jedu svinjsko meso, pa je zatočenicu SV-2, svaki put kada je odbila da postupi prema njegovom naređenju, fizički zlostavljao, tukao i ostavljao bez obroka cijeli dan, svjestan da zatočenici dobivaju oskudne i neredovne obroke, pa je na taj način izgladnjivao u namjeri da naruši njeno zdravlje, a jedne prilike, u namjeri da je ponizi na nacionalnoj osnovi, prisilio zatočenicu SV-2 da jede iz posude iz koje je jeo pas, a kada je ona to odbila, tukao je, nanoseći joj snažnu fizičku bol, koju je trpjela u strahu za vlastiti život;

3. (Tačka 7. optužnice) Tačno neutvrđenog dana, nakon mjeseca septembra 1992.godine, u svojstvu razvodnika straže u logoru Uzamnica i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti ..., u dijelu hangara u kojem su bile zatočene žene Bošnjakinje, među kojima i dvije maloljetne djevojčice N.M. i N.M., u namjeri, koju namjeru je ostvario, da se zatočenici SV-2 nanese snažna fizička i duševna bol i patnja i da se ponizi na nacionalnoj osnovi i kao žena i majka, doveo zatočenika Š.M.a i naredio mu da siluje zatočenicu SV-2 tako što mu se obratio riječima „Provedi noć...“, a zatim se nasmijao, nakon čega je zatočenik Š.M. postupio po njegovom naređenju i pred svim zatočenim ženama i maloljetnim djevojčicama N.M. i N.M. silovao zatočenicu SV-2;
4. (Tačka 8. optužnice) Tačno neutvrđenog dana, početkom 1993.godine, u svojstvu razvodnika straže u logoru Uzamnica i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti ..., nakon što je svim zatočenim ženama, izuzev zatočenici SV-2, naredio da izađu iz hangara, u kojem su držane, u namjeri, koju namjeru je ostvario, da nanese fizičku i duševnu bol i patnju zatočenici SV-2 i zatočeniku A.G., te da ih ponizi na nacionalnoj osnovi, doveo zatočenika A.G. kojem je naredio: „Vodi ljubav sa SV-2“, a kad se zatočenica SV-2 usprotivila, rekao joj: „Ti nemaš pravo ništa da govoriš“, nakon čega je izašao i zatvorio vrata, a zatočenik A.G. je u strahu po vlastiti život, protivno svojoj volji, bio prinuđen postupiti prema njegovom naređenju i silovati zatočenicu SV-2, nakon čega se izvinjavao SV-2 i rekao da je to morao uraditi jer bi ga Mićo „prebio“ ako to ne uradi;
5. (Tačka 12. optužnice) Tačno neutvrđenog dana, nakon septembra mjeseca 1992.godine, u svojstvu razvodnika straže u logoru Uzamnica i pripadnika

Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti ..., u namjeri, koju namjeru je ostvario, nanošenja fizičke, duševne boli i patnje, te poniženja na nacionalnoj osnovi, zajedno sa njemu potčinjenim stražarom, pripadnikom vojske Republike Srpske, izveo iz hangara zatočenicu SV-3 i NN zatočenika starije životne dobi, koji je bio u teškom fizičkom stanju sa vidnim povredama, naročito u predjelu glave, kao posljedicama premlaćivanja, da je jedva hodao, gdje je NN zatočeniku naredio da siluje zatočenicu SV-3, čije naređenje NN zatočenik nije bio u stanju izvršiti, zbog teškog fizičkog stanja, za koje vrijeme je Spasojević Vukadin zvani „Mićo“ i „Era“ stajao sa strane i sve posmatrao zajedno sa njemu potčinjenim stražarom, pripadnikom Vojske Republike Srpske i smijao se, nakon čega su NN zatočenika i zatočenicu SV-3, vratili u hangar;

6. (Tačka 13. optužnice) Tačno neutvrđenog dana, u oktobru mjesecu 1992.godine, u svojstvu razvodnika straže u logoru Uzamnica i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti ..., u namjeri, koju namjeru je ostvario, nanošenja snažne tjelesne i duševne boli i patnje zatočenicima i njihovog poniženja, lično izveo iz hangara SV-3, M.D. i Š.M., te naredio M.D. da se skine i siluje SV-3, što je M.D. odbio, nakon čega mu je Spasojević Vukadin zvani „Mićo“ i „Era“ prijetio i ošamario ga, a zatim naredio Š.M. da siluje SV-3, što je Š.M. i učinio, nakon čega ih je lično vratio u hangar;
7. (Tačka 14. optužnice) Tačno neutvrđenog dana, tokom marta mjeseca 1993.godine, u svojstvu razvodnika straže u logoru Uzamnica i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti ..., u namjeri, koju namjeru je ostvario, nanošenja snažne tjelesne i duševne boli i patnje zatočenicima SV-3 i A.B. naredio da izađu iz hangara, nakon čega je zatočenici SV-3 naredio da skine odjeću od struka na niže, a zatočeniku A.B. zaprijetio riječima „da je mora j...i“ i da se skine, za koje vrijeme je zatočenica SV-3 plakala, pa ju je zgrabio za vrat i snažno gurnuo na koljena, a zatočenika A.B., koji je odbijao da postupi prema njegovom naređenju, snažno udario drvenim štapom zaprijetivši mu riječima „da će se kasnije s njim pozabaviti“, nakon čega je zatočenika A.B. i zatočenicu SV-3 vratio hangar, a u večernjim satima istog dana, kada je zatočenik Š.M. donio večeru zatočenicima u hangar, naredio Š.M. da iz hangara izvede zatočenika A.B., gdje ga je ponovo udario drvenim štapom po nogama i leđima;

8. (Tačka 15. optužnice) Tačno neutvrđenog dana, nakon jula mjeseca 1992.godine, u svojstvu razvodnika straže i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti ..., nakon što je iz hangara u kojem su boravili zatočeni civili Bošnjaci, po njegovom naređenju izveden zatočenik Dervišević Nurko, gdje su ga ispred hangara čekali Popović Goran, zatočenik Š.M. i Spasojević Vukadin zvan „Mićo“ i „Era“ koji je naredio zatočeniku Š.M. da udara Dervišević Nurku, što je, u strahu za vlastiti život, Š.M. i učinio na način da ga je više puta snažno udarao nogama, tako da je zbog težine zadobivenih povreda zatočenik Dervišević Nurko plakao, a Vukadin Spasojević zvan „Mićo“ i „Era“ koji je sve vrijeme stajao sa strane i zajedno sa stražarom Popović Goranom sve posmatrao, obratio riječima: “Jesi vidio što te ustaša izudara“, te na taj način svjesno nanio snažnu fizičku i duševnu bol i patnju zatočeniku Dervišević Nurki ponižavajući ga i na nacionalnoj osnovi;
9. (Tačka 16. optužnice) Tačno neutvrđenog dana, u drugoj polovini 1992.godine, u svojstvu razvodnika straže i pripadnika Višegradske brigade, Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti ..., nakon što je izveo iz hangara zatočenike Ćuprija Mustafu i Dervišević Nurku, dao im je drveni štap “debljine oklagije“ i naredio im da se međusobno naizmjenično udaraju na način da jedan udara drugog po tri puta, pa kako nije bio zadovoljan jačinom udaraca koje su međusobom zatočenici razmjenjivali, uzeo je taj drveni štap i snažno udario oba zatočenika po tri puta, u namjeri, koju je ostvario, nanošenja fizičke i duševne boli i patnje zatočenicima Ćuprija Mustafi i Dervišević Nurki i njihovog poniženja na nacionalnoj osnovi;
- 10.(Tačka 17. optužnice) Tačno neutvrđenog dana, nakon oktobra mjeseca 1992.godine, u svojstvu razvodnika straže i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti ..., za vrijeme dok je grupa zatočenih muškaraca čistila krug logora Uzamnica, prišao zatočeniku Kustura Islamu i bez ikakvog povoda, u namjeri, koju je ostvario, da mu nanese snažnu fizičku bol i patnju i da ga ponizi na nacionalnoj osnovi, više puta snažno udario u predjelu leđa drvenim štapom, usljed kojih udaraca se zatočenik Kustura Islam jedva uspio održati na nogama;
- 11.(Tačka 18. optužnice) Tačno neutvrđenog dana, nakon aprila mjeseca 1993.godine, u svojstvu razvodnika straže i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti ..., u kancelariji upravnika logora koja se nalazila na prvom

spratu upravne zgrade logora Uzamnica, zajedno s više pripadnika Vojske Republike Srpske, koji su bili stražari u logoru Uzamnica, fizički zlostavljao zatočenika A.G. kojem su ruke prethodno vezali lancem iza naslona fotelje, a noge lancem jednu uz drugu, nakon čega je jedan od prisutnih stražara, podređen Spasojević Vukadinu zvanom „Mićo“ i „Era“, snažno udario zatočenika A.G. daskom po glavi a zatim uzeo motornu pilu i krenuo prema zatočeniku A.G. prijeteći mu riječima „sad ću ti odsjeći glavu“, a kako pila nije mogla da upali, bacio je na pod, pritom govoreći „majku vam j... četničku, nemate benzina za balije“, nakon čega je isti stražar skinuo kožnu jaknu koju je zatočenik A.G. imao na sebi i omotao je oko oštrice pile i pilom ga udario snažno u potiljak, od kojeg udarca je zatočenik A.G. izgubio svijest, pa nakon što su ga polili vodom, kada je došao svijesti, Spasojević Vukadin, zvani „Mićo“ i „Era“ ga je nastavio zlostavljati na način da je uzeo flašu rakije i na silu je rakiju sasuo u usta zatočeniku A.G., svjestan boli koji mu je alkohol prouzrokovao zbog prethodno zadobivenih povreda i rana, od kojeg postupka je zatočenik A.G. ponovo izgubio svijest, pa ga je u besvjesnom stanju prebacio u prostoriju na drugom spratu, koja je korištena kao samica, čiji zidovi su bili prekriveni tragovima krvi i na zidu je pisalo ime „Dule“, pa ga je vezao lancima i stavio lisice na ruke, u kojoj je zatočenika A.G. držao nezakonito zatvorenim duže od tri mjeseca u neuslovnoj prostoriji gdje mu više dana nije data ni voda ni hrana, pa kada je zatočenik A.G. počeo povraćati krv i lupati na vrata prostorije da privuče pažnju stražara, Spasojević Vukadin zvani „Mićo“ i „Era“ je otvorio vrata i pitao ga zašto lupa, te kada je zatočenik rekao da povraća krv, Spasojević mu je odgovorio: „zaveži, šta se buniš, hoćeš da prođeš isto kao i Dule“, nakon čega mu je u samicu ubacio kanister s mješavinom vode i benzina i krišku hljeba, sve s namjerom, koju je ostvario, da zatočeniku A.G. nanese fizičku i duševnu bol i patnju i da ga ponizi na nacionalnoj osnovi;

12.(Tačka 19. optužnice) Tačno neutvrđenog dana, krajem septembra mjeseca 1993.godine, u svojstvu razvodnika straže u logoru Uzamnica i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske, pri vojnoj pošti ..., nakon što je zatočenika A.G. držao nezakonito zatvorenog više od tri mjeseca u prostoriji koja je korištena kao samica, došao po zatočenika A.G., skinuo mu lisice i lance sa ruku i nogu, te mu se obratio riječima: „Hajde, ideš kod drugih balija u hangar!“, a dok ga je vodio hodnikom, zatočeniku A.G., koji je imao dugu bradu jer se nije mogao brijati niti održavati higijenu u samici, naišao je načelnik policije Risto Perišić i naredio da se zatočenik A.G. obrije, a kad je zatočenik A.G. odgovorio da ne zna čime da se obrije,

Spasojević Vukadin zvani „Mićo“ i „Era“ mu je počeo čupati dlake s brade rukama, a zatim je načelnik policije Risto Perišić rekao: „Sad kad znaš kako da se briješ, imaš 40 minuta da se obriješ“, nakon čega je zatočenika A.G., Spasojević Vukadin zvani „Mićo“ i „Era“ ponovo zatvorio u samicu, za koje vrijeme se zatočenik A.G., u strahu od onoga šta bi mu se moglo desiti ako ne postupi po naređenju, pokušao obrijati komadom keramičke pločice, tako da mu je cijelo lice bilo obliveno krvlju, a kad je Spasojević Vukadin zvani „Mićo“ i „Era“ došao po zatočenika A.G., rekao mu je „Čestitam, uspio si“, svjestan boli i patnje koju je zatočenik morao trpiti kako bi izvršio dobiveno naređenje, nakon čega ga je odveo do kupatila da opere lice, kada ga je upitao „balija, znaš li ti šta je ruski rulet“, te je uzeo svoj „kolt“, napunio jednim metkom i zavrtio bubanj spremišta za streljivo i naslonio ga na čelo zatočeniku A.G., te povukao obarač pištolja, ali metak nije opalio, na koji način je izazvao strah za vlastiti život kod zatočenika A.G.;

- 13.(Tačka 20. optužnice) Tačno neutvrđenog dana, u drugoj polovini mjeseca jula 1993.godine, u svojstvu razvodnika straže u logoru Uzamnica i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti ..., koristeći svoj položaj u logoru Uzamnica, svojim postupcima svjesno provodio i pomagao sistemsko zlostavljanje zatočenih civila Bošnjaka, pa je tako lično preuzeo dovedenog civila SV-1, kojeg je odveo u prostoriju u prizemlju Upravne zgrade logora Uzamnica, u kojoj ga je zajedno s Vucelja Veselinom, načelnikom bezbjednosti Višegradske brigade Vojske Republike Srpske, isljeđivao, prethodno mu oduzevši ličnu kartu govoreći da mu ona više neće trebati, a zatim ga odveo u manju prostoriju čiji zidovi su bili prekriveni tragovima krvi i tu ga ostavio da prenoći, a narednog dana, u noćnim satima, zatočeniku SV-1 vezao lijevu nogu i lijevu ruku lancima dužine oko 2 metra za radijator, onemogućivši mu kretanje, bez mogućnosti održavanja lične higijene ili odlaska do toaleta, pa je nuždu bio prinuđen vršiti u kantu, gdje ga je tako vezanog ostavio naredna tri dana, za koje vrijeme je zatočenik SV-1 fizički zlostavljan od strane NN vojnika, pripadnika Vojske Republike Srpske, odakle ga je premjestio u prostoriju s metalnim vratima na spratu, koja je korištena kao samica, gdje ga je pjevušeći, ponovo vezao lancima za radijator, govoreći mu da je lišen slobode i da mora paziti kada čuje korake, bilo danju ili noću, da mora ustati i mirno stajati, a kada ga je zatočenik SV-1 upitao „šta će ako zaspi“, odgovorio mu je da ne smije spavati nego da mora slušati „cipele kroz hodnik“, gdje ga je tako vezanog, u strahu, nezakonito držao zatvorenim oko tri mjeseca, nakon čega ga je odveo u hangar gdje

su boravili drugi nezakonito zatočeni civili, pri čemu je postupao s namjerom, koju je ostvario, nanošenja fizičke i duševne boli i patnje zatočeniku SV-1 i njegovog poniženja na nacionalnoj osnovi;

Čime bi počinili:

Đuričić Milomir zvan „Đure“

- radnjama opisanim pod tačkom 4. optužnice, namjernim nanošenjem snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje i drugim nečovječnim djelima slične prirode, učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenju zdravlja, iz člana 172. stav 1. tačka f) i k) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, u vezi s članom 180. stav 1. i članom 21. stav 2. u vezi sa stavom 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine;

Spasojević Vukadin zvan „Mićo“ i „Era“

- radnjama opisanim pod tačkom 5. optužnice, namjernim nanošenjem snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje i drugim nečovječnim djelima slične prirode, učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenju zdravlja, iz člana 172. stav 1. tačka f) i k) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, u vezi s članom 180. stav 1. i članom 21. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine;

- radnjama opisanim pod tačkama 7, 8, 12, 13 i 14 optužnice, namjernim nanošenjem snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje i prisiljavanjem druge osobe na seksualni odnos ili s njim izjednačenu seksualnu radnju, iz člana 172. stav 1. tačka f) i g), u vezi s članom 180. stav 1. i članom 21. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine;

- radnjom opisanom pod tačkom 15, 16, 17, 18 i 19 optužnice, namjernim nanošenjem snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje i drugim nečovječnim djelima slične prirode, učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenju zdravlja, iz člana 172. stav 1. tačka f) i k) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, u vezi s članom 180. stav 1. i članom 21. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine;

- radnjom opisanom pod tačkom 20. optužnice, zatvaranjem ili drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, namjernim nanošenjem snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje i drugim nečovječnim djelima slične prirode, učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili

psihičke povrede ili narušenja zdravlja, iz člana 172. stav 1. tačka e), f) i k), u vezi s članom 180. stav 1. i članom 21. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine.

Na osnovu člana 189. stav 1. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine optuženi Milomir Đuričić i Vukadin Spasojević se oslobađaju dužnosti nadoknade troškova krivičnog postupka, te isti padaju na teret budžetskih sredstava.

Na osnovu člana 198. stav 3. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine oštećeni se sa imovinskopравnim zahtjevom upućuju na parnicu.

OBRAZLOŽENJE

I. OPTUŽENJE I TOK POSTUPKA

1. Optužnicom Tužilaštva Bosne i Hercegovine (Tužilaštvo), broj T20 0 KTRZ 0017980 19 od 03.12.2021. godine, koja je potvrđena od strane Suda Bosne i Hercegovine (Sud BiH) dana 15.12.2021. godine, optuženim Milomiru Đuričiću i Vukadinu Spasojeviću stavljeno je na teret izvršenje krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h), u vezi sa tačkama e), f), g) i k) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZBiH), sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZBiH i članom 21. stav 1. i 2. istog Zakona.

2. Predmetna optužnica je, na osnovu člana 275. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (ZKPBiH), izmijenjena dana 14.11.2023. godine, u odnosu na tačke: 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 16., 17., 18. i 20., na način da je u odnosu na optuženog Vukadina Spasojevića, Tužilaštvo iza riječi „u namjeri“ dodalo „koju je ostvario“. Imajući u vidu da izvršenim izmjenama nije narušen ni subjektivni niti objektivni identitet optužnice, te kako odbrane nisu konkretizovale i argumentovano obrazložile zašto smatraju da je optužnica izmijenjena na štetu optuženog Vukadina Spasojevića, to je Sud prihvatio navedene izmjene.

3. Glavni pretres u ovom predmetu je počeo 22.03.2022. godine, čitanjem optužnice i izlaganjem uvodnih riječi Tužilaštva, a u toku trajanja glavnog pretresa

Tužilaštvo i odbrane optuženih proveli su brojne dokaze, kako subjektivne, tako i materijalne prirode, a popis istih nalazi se u Aneksu ove presude, koji čini njen sastavni dio.

4. Vijeće je s obzirom na rezultat provedenih dokaza, preciziralo činjenični opis osuđujućeg dijela presude, kao u izreci, pri tome vodeći računa da ne povrijedi objektivni identitet optužnice, a što će biti predmetnom analize u daljem obrazloženju.

5. Vijeće je iz činjeničnog dijela optužnice izostavilo pojedine radnje i posljedice koje se optuženim stavljaju na teret s obzirom da iste po zaključku Vijeća nisu dokazane, a sve u skladu sa stavom Apelacionog odjeljenja Suda BiH¹, koje je navelo da u ovakvim slučajevima prvostepeni sud nije u obavezi donositi oslobađajuću presudu, već je dovoljno u obrazloženju dati razloge zašto su pojedine radnje i posljedice izostavljene iz izreke presude. Jedino u slučaju da se optužnicom optuženima stavlja na teret više tačaka optužnice izvršenjem i drugih djela koja nisu vezana istom činjeničnom osnovom, u tom slučaju bi bilo primjereno donijeti presudu kojom se optuženi oslobađa svake ili svih konkretnih tačaka optuženja. Tokom obrazlaganja svake od pojedinačnih tačaka optužnice osuđujućeg dijela izreke presude, Vijeće će obrazložiti koje je to dijelove i iz kojeg razloga izostavilo iz činjeničnog opisa.

A. PROCESNE ODLUKE

6. Tokom glavnog pretresa, donesen je određeni broj procesnih odluka, o kojima će Vijeće dati razloge i obrazloženje u nastavku.

(a) Prigovor odbrane i optužbe na zakonitost, relevantnost i autentičnost dokaza

7. Branilac optuženog Vukadina Spasojevića je tokom glavnog pretresa prigovarao na zapisnike o saslušanju svjedoka, navodeći da je upitna njihova zakonitost, s obzirom na to da isti ne sadrže pitanja i odgovore, nego samo cjelovitu priču svjedoka o događajima koje su doživjeli. Tako je branilac prigovorio na dokaze: T-1, T-2A, T-3, T-4, T-9, T-11, T-9A, T-48, T-49, kao i na pročitane iskaze svjedoka, a Sud je iste prihvatio uz obrazloženje da će ocjenu istih dati u pismenom otpravku presude. Teret dokazivanja relevantnosti i dokazne vrijednosti je na strani koja predlaže određeni dokaz.

---

¹ Presuda Suda BiH, broj S1 1 K 013165 13 Krž od 01.07.2013. godine, strana 11-12.

8. U tom pogledu, ovo Vijeće nalazi da su izneseni prigovori neosnovani, iz razloga što su zapisnici sačinjeni u skladu sa procesnim zakonom, dakle zakoniti su, a njihovu vjerodostojnost će sud obrazložiti kroz ocjenu dokaza prilikom utvrđivanja činjeničnog stanja.

9. Naime, neosnovano odbrana prigovara na zakonitost navedenih dokaza datih ovlaštenim službenim osobama, zbog toga što nisu uzeti na način što u navedene zapisnike nisu doslovno unesena pitanja i dati odgovori. Međutim, odredba člana 86. stav 7. ZKPBiH, koja se izričito odnosi na tok saslušanja svjedoka u istrazi, propisuje da se poslije općih pitanja svjedok poziva da iznese sve što mu je u predmetu poznato, a da mu se pitanja postavljaju samo radi provjeravanja, dopune i razjašnjenja. Pravilnim tumačenjem navedene odredbe proizlazi da nakon što svjedok, u smislu ove odredbe iznese sve što mu je o predmetu poznato to treba zabilježiti u zapisniku. Iz sadržaja zapisnika o izjavama navedenih svjedoka proizlazi da je upravo tako postupljeno. Iz tog razloga, okolnost da u zapisnicima o iskazima ovih svjedoka nisu konstatirana posebna pitanja i odgovori svjedoka na ta pitanja, ne čini te zapisnike nezakonitim dokazima.²

10. Pored toga, bitno je naglasiti da prikupljanje dokaza o izvršenom seksualnom nasilju predstavlja jako težak postupak zbog stigme, traume i drugih razloga, pa stoga treba uložiti više vremena i resursa da se dođe do svjedočenja žrtve. Svjedočenje žrtava seksualnog nasilja zahtijeva hrabrost i snagu, pa se stoga i ne može očekivati da se saslušanje odvija strogo formalno, jer je trebalo posjedovati poseban senzibilitet prema žrtvama kako ne bi došlo do sekundarne viktimizacije.³

11. Stoga, vijeće nalazi da nedostaci zapisnika iz istrage, na koje odbrana ukazuje, nisu takve prirode da bi ukazivali na nezakonitost dokaza, te iz razloga što isti ne ukazuju na materijalne i suštinske nedostatke, koji bi utjecali na pravilno utvrđivanje odlučnih činjenica u ovom postupku.

12. Tužiteljica je prigovorila na izjavu koju je svjedokinja SV-2 dala „Udruženju žena žrtava rata“ Sarajevo, broj BiH-0150/09, dana 29.06.2009. godine, (O-II-2A), iz razloga što ista nije potpisana od strane svjedokinje. Uvidom u predmetnu izjavu Vijeće je utvrdilo da su prigovori tužiteljice u dijelu da nedostaje potpis tačni, kao i

---

² Vrhovni sud FBiH, Rješenje broj: 04 K 005736 18 Kž 9 od 26. 08. 2019. godine, str. 4.;

³ Sud BiH, Drugostepena presuda broj: S1 1 K 023309 17 Krž od 19.01.2018. godine, par. 41.;

potpisi od strane lica koja su izjavu uzela, a izjava nije ni uzeta u skladu sa zakonskim odredbama o saslušanju svjedoka, shodno tome Vijeće ovaj dokaz neće ni uzimati u razmatranje prilikom ocjene dokazne građe. S obzirom da su utvrđeni formalni nedostaci pomenute izjave, Vijeće nije cijenilo da li je ista vjerodostojna i relevantna.

13. Sud nije prihvatio prigovor tužioca na zakonitost izjave svjedokinje SV-2 koju je dala CSB u Sarajevu, dana 22.11.1994. godine iz razloga što je CSB bio nadležan za uzimanje izjave takve vrste, isti organ je postupao po tadašnjim pravilima službe, a zapisnik je uredno potpisan, kako od oštećene SV-2, tako i od strane službenih lica.

14. Vijeće je prihvatilo sve ostale predložene materijalne dokaze, jer smatra da su relevantni, zakoniti i autentični i da imaju dokaznu vrijednost, te je cijeneći iste po slobodnom sudijskom uvjerenju ocijenilo njihovu relativnu težinu u kontekstu cijelog spisa predmeta.

(b) Svjedoci pod mjerama zaštite

15. Rješenjem Suda BiH, broj S1 1 K 034788 20 Krn 4 od 04.10.2021. godine, a po prijedlogu Tužilaštva, broj T20 KTRZ 0017980 19 od 01.10.2021. godine, na osnovu odredbi člana 91. ZKPBiH i članova 3., 4., 12. i 13. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka (u daljem tekstu: ZoZSPUS), proglašeni su tajnim svi lični podaci svjedoka navedenih u prijedlogu, te su svjedocima dodijeljeni pseudonimi: „SV-1“, „SV-2“, „SV-3“, „SV-4“ i „SV-5“, sa kojim pseudonimima će se svjedoci oslovljavati u postupku koji se vodi pred ovim Sudom.

16. Sud je ocijenio osnovanim podneseni prijedlog za mjere zaštite uvažavajući kao relevantne razloge koji mogu izazvati razumnu bojazan da bi sigurnost svjedoka ili članova njihovih porodica bila ugrožena zbog svjedočenja u ovom postupku, odnosno da se radi o svjedocima pod prijetnjom (član 3. stav 1. ZoZSPUS), s obzirom da se radi o svjedocima koji su sa područja Višegrada, gdje su imali imovinu i gdje povremeno dolaze. Osim toga, radi se i o svjedocima koji su ugroženi („SV-2“ i „SV-3“), u smislu odredbe člana 3. stav 2. ZoZSPUS, jer su oštećeni krivičnim djelom budući da su žrtve silovanja, te su ozbiljno psihički traumatizovane usljed svega što su u inkriminisanoj periodu doživjele u logoru „Uzamnica“.

(c) Vještačenje zdravstvenog stanja svjedoka SV-3

17. U svrhu utvrđivanja zdravstvenog stanja, po naredbi postupajuće tužiteljice, vještak prof.dr.sci.med. Alma Bravo-Mehmedbašić je izvršila psihijatrijsko

vještačenje svjedoka oštećene SV-4. Vještak je u svom nalazu i mišljenju od 14.12.2020. godine, a na osnovu uvida u tužilački spis i na osnovu osobnog psihijatrijskog pregleda utvrdila kod oštećene simptome hroničnog posttraumatskog stresnog poremećaja, sa trajnim promjenama na planu ličnosti nakon psihičke torture i kombinirane torture (seksualne torture), koji umanjuju opću životnu aktivnost svjedoka SV-4 u procentu od 40 % trajno, a očituju se u oštećenju emocionalne, seksualne i ponašajne sfere funkcioniranja, zbog čega SV-4 trpi duševne bolove zbog umanjenja opće životne aktivnosti trajno, od srednjeg do jakog intenziteta.

18. Bitno je istaći da se u navedenom nalazu i mišljenju navodi da se radi o svjedoku SV-4, međutim na glavnom pretresu, a prije saslušanja vještaka, tužiteljica je pojasnila da se radi o svjedoku SV-3 iz optužnice, a do permutacije brojeva je došlo iz razloga što se isti svjedok u istrazi vodio pod pseudonimom SV-4.

19. S obzirom da nije bilo istaknutih prigovora na navedeno vještačenje, Vijeće je prihvatilo pismeni i usmeni nalaz i mišljenje vještaka, kao vjerodostojan, pouzdan, zasnovan na pravilima struke i nauke, imajući u vidu da se radi o dugogodišnjem sudskom vještaku. Vještak je na glavnom pretresu u cijelosti ostala kod pismenog nalaza i mišljenja.

(d) Odstupanje od neposrednog izvođenja dokaza

20. Tužilaštvo je predložilo čitanje iskaza sljedećih svjedoka: SV-5, SV-4, Nurko Dervišević, Islam Kustura, Š.M., Behija Dizdarević, Slobodan Pecikoza, Simo Arbinja, A.G. i M.D.. Sud je prijedlog uvažio, s obzirom da su neki svjedoci preminuli: Š.M., Dervišević Nurko, Kustura Islam, Dizdarević Behija, svjedoci SV-1, SV-4, SV-5, dok je dolazak na glavni pretres drugih bio nemoguć ili znatno otežan iz razloga, kao što su starost, bolest: M.D., Arbinja Simo, kao i život u inostranstvu svjedoka A.G. koji odbija da na bilo koji način svjedoči u ovom predmetu, te su shodno odredbi člana 273. stav 2. ZKPBiH njihovi iskazi pročitani, te predstavljaju sastavni dio dokazne građe u ovom postupku.

21. Naime, odredba člana 273. stav 2. ZKPBiH propisuje da: *„Iskazi dati u istrazi dopušteni su kao dokaz na glavnom pretresu i mogu biti korišteni prilikom direktnog i unakrsnog ispitivanja ili pobijanja iznesenih navoda..“*. Stav 2. istog člana propisuje da *„Izuzetno od stava 1. ovog člana, zapisnici o iskazima datim u istrazi mogu se po odluci sudije, odnosno vijeća pročitati i koristiti kao dokaz na glavnom pretresu samo*

u slučaju ako su ispitane osobe umrle (...) ili je njihov dolazak pred sud nemoguć ili je znatno otežan iz važnih uzroka.“

22. Kako se radi o izuzetku od neposrednog izvođenja dokaza, kojem Sud pribjegava kada na glavnom pretresu iz zakonom predviđenih razloga nije moguće neposredno saslušati svjedoka, Vijeće je suprotnoj strani dalo mogućnost, da navede pitanja koja bi bila postavljena svjedocima da su isti neposredno saslušani.

(e) Odluka o djelimičnom usvajanju prijedloga Tužilaštva za prihvatanje utvrđenih činjenica u postupcima pred MKSJ

23. Rješenjem Suda BiH, broj S1 1 K 034788 22 Kri od 20.07.2022. godine, kojim je djelimično usvojen prijedlog Tužilaštva BiH, broj T20 0 KTRZ 0017980 16 od 09.06.2022. godine, te su primjenom odredbe člana 4. Zakona o ustupanju predmeta, prihvaćene kao dokazane činjenice koje su utvrđene presudom MKSJ broj: IT-00-39-T od 27.09.2006. godine u predmetu Tužilaštvo protiv Momčila Krajišnika, presudom MKSJ broj: IT-99-36-T od 01.09.2004. godine u predmetu Tužilaštvo protiv Radoslava Brđanina, presudom MKSJ broj: IT-38-32-T od 29.11.2002. godine u predmetu Tužilaštvo protiv Mitra Vasiljevića i presudom MKSJ broj: IT-98-32/1-t od 20.07.2008. godine u predmetu Tužilaštvo protiv Milana i Sredoja Lukića, u obimu i sadržaju kako slijedi:

- 1. „Nakon što je 19. decembra 1991.godine, Glavni odbor SDS-a objavio dokument pod naslovom “Uputstvo o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u Bosni i Hercegovini u vanrednim okolnostima”, to uputstvo je postalo nacrt za preuzimanje vlasti od strane bosanskih Srba u opštinama u kojima oni predstavljaju većinu stanovništva [Varijanta A] i opštinama gdje su u manjini [Varijanta B]. Formulirani cilj Uputstva s varijantom A i B bio je “provođenje plebiscitarne odluke kojom se srpski narod u Bosni i Hercegovini opredijelio da živi u jedinstvenoj državi” i “povećanje mobilnosti i spremnosti za odbranu interesa srpskog naroda”. (paragraf 69. u predmetu MKSJ Brđanin)*
- 2. „Uputstvo s varijantom A i B sadržavalo je, između ostalog, i direktivu prema kojoj će opštinski odbori SDS-a formirati krizne štabove srpskog naroda u svojim opštinama. „Zadaci, mjere i druge aktivnosti” o kojima se govori u Uputstvu s varijantom A i B provodiće se isključivo po nalogu predsjednika SDS-a.“ (paragraf 70. u predmetu MKSJ Brđanin)*
- 3. „U razdoblju od kraja decembra 1991. do aprila 1992. SDS je ubrzao pripreme za preuzimanje političke vlasti na opštinskom nivou na onim područjima koja je odredio za ulazak u novu državu bosanskih Srba. Skupština Srpske Republike*

BiH 11. decembra 1991. usvojila je preporuke u vezi s osnivanjem opštinskih skupština srpskog naroda u BiH u opštinama u kojima su bosanski Srbi bili u manjini, a 19. decembra 1991. Glavni odbor SDS-a objavio je Uputstvo s varijantom A i B. Prema tome, "srpske opštine" proglašene su i u opštinama u kojima SDS nije imao kontrolu." (paragraf 93. u predmetu MKSJ Brđanin)

- 4. „Početkom 1992., dok su trajali međunarodni pregovori kojima se pokušavalo riješiti pitanje statusa BiH, rukovodstvo bosanskih Srba provelo je svoj plan da teritorije koje su smatrali svojim odvoje o postojećih struktura SRBiH i stvore zasebnu državu bosanskih Srba. Skupština Srpske Republike BiH proglasila je 9. januara 1992. Srpsku Republiku BiH, koja će 12. avgusta 1992. biti preimenovana u Republiku Srpsku (dalje u tekstu: RS), Ona se sastojala od tzv. srpskih autonomnih regija i oblasti, među kojima je bila i Autonomna Regija Krajina.“ (paragraf 71. u predmetu MKSJ Brđanin)*
- 5. „Krajem marta 1992. rukovodstvo bosanskih Srba preduzelo je u cilju provođenja Strateškog plana mjere za odvajanje policijskih snaga bosanskih Srba od nesrpskih policijskih snaga, te za stavljanje policije bosanskih Srba pod civilnu komandu bosanskih Srba. Skupština Srpske Republike BiH osnovala je 27. marta 1992. Srpsko ministarstvo unutrašnjih poslova (dalje u tekstu: MUP).“ (paragraf 73. u predmetu MKSJ Brđanin)*
- 6. „Ministarstvo narodne odbrane Srpske Republike BiH 16. aprila 1992. donijelo je odluku o tome da Teritorijalna odbrana (dalje u tekstu: TO) predstavlja oružanu snagu Srpske Republike BiH, te da komandovanje i rukovođenje TO-om vrše opštinski, oblasni i regionalni štabovi, kao i štab TO-a Srpske Republike BiH. Istom odlukom Ministarstvo narodne odbrane proglasilo je neposrednu ratnu opasnost i naredilo opštu javnu mobilizaciju TO-a na cjelokupnoj teritoriji Srpske Republike BiH. Pored toga, naređeno je i formiranje štabova TO-a u novoosnovanim opštinama bosanskih Srba.“ (paragraf 73. u predmetu MKSJ Brđanin)*
- 7. „Dana 19.05.1992. godine osnovana je Vojska Srpske Republike Bosne i Hercegovine (VRS).“ (paragraf 78. u predmetu MKSJ Brđanin)*
- 8. „Dana 27. marta 1992., Skupština Srpske Republike BiH osnovala je srpsko Ministarstvo unutrašnjih poslova (dalje u tekstu: MUP). Zakon o MUP-u stupio je na snagu 31. marta 1992., kada je imenovan ministar koji je bio odgovoran Skupštini Srpske Republike BiH. Tokom proljeća i ljeta 1992., većina nesrba je otpuštena iz policije.“ (paragraf 221. u predmetu MKSJ Brđanin)*
- 9. „U jesen 1991., u SRBiH su osnovane još četiri srpske autonomne oblasti. To su bile Srpska Autonomna Oblast Hercegovina, Srpska Autonomna Oblast Romanija-Birač, Srpska Autonomna Oblast Semberija i Srpska Autonomna Oblast Sjeverna Bosna. Dana 21. novembra 1991., Skupština srpskog naroda u*

BiH je na svojoj 2. Sjednici verificovala osnivanje ARK-a i još četiri srpske autonomne oblasti. Tom ratifikacijom su ARK i druge četiri srpske autonomne oblasti postale sastavni dijelovi Srpske Republike BiH.“ (paragraf 167. u predmetu MKSJ Brđanin)

10. *„Savjet SDS-a raspravljao je 15.oktobra 1991. o strategiji uspostave srpske vlade, što je obuhvatalo formiranje paralelnih organa vlasti, regionalizaciju BiH i vojnu organizaciju.“ (paragraf 66. u predmetu MKSJ Brđanin)*
11. *„Dana 4. marta 1992., Skupština ARK-a je na svojoj 15. sjednici usvojila odluku da osnuje Centar službi bezbjednosti (dalje u tekstu: CSB) ARK-a sa sjedištem u Banjoj Luci. Dana 27.aprila 1992., Skupština ARK-a je donijela odluku da u okviru CSB-a osnuje „Odred milicije za posebne namjene“. (paragraf 175. u predmetu MKSJ Brđanin)*
12. *„U proljeće 1992. od svih zaposlenih u lokalnoj Službi javne bezbjednosti (dalje u tekstu: SJB) i u drugim javnim službama zatraženo je da potpišu izjavu o lojalnosti vlastima bosanskih Srba. Bosanski Muslimani i bosanski Hrvati koji su odbili potpisati izjavu o lojalnosti otpušteni su.“ (paragraf 85. u predmetu MKSJ Brđanin)*
13. *„U proljeće 1992. na cijeloj teritoriji Bosanske krajine osnovani su logori i drugi zatočenički objekti u kasarnama i vojnim kompleksima, fabrikama, školama, sportskim objektima, policijskim stanicama i drugim javnim zgradama. Te logore i zatočeničke objekte uspostavljale su i kontrolisale vojska bosanskih Srba, civilne vlasti ili policija bosanskih Srba. Civili nesrbi masovno su hapšeni i zatočavani u tim logorima i zatočeničkim objektima.“ (paragraf 115. u predmetu MKSJ Brđanin)*
14. *„Dana 24. oktobra 1991. konstituisana je odvojena Skupština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, u kojoj je dominirao SDS. Skupština je 9. januara 1992. usvojila deklaraciju kojom je proglašena Srpska Republika Bosna i Hercegovina. Geografsko područje obuhvaćeno ARK-om postalo je dio tada proglašene Srpske Republike Bosne i Hercegovine.“ (paragraf 2. u predmetu MKSJ Brđanin)*
15. *„Na teritoriji Bosne i Hercegovine oružani sukobi su izbili najkasnije u aprilu 1992. godine, u vezi sa proglašenjem nezavisnosti Bosne i Hercegovine i Srpske Republike, i oni su nastavljeni i poslije decembra 1992. godine.“ (paragraf 707. u predmetu MKSJ Krajišnik)*
16. *„Oružane snage Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ) su se sastojale od savezne armije (poznate kao JNA) i sistema teritorijalne odbrane (TO), opremljene lakim naoružanjem smještenim u opštinska skladišta.“ (paragraf 18. u predmetu MKSJ Krajišnik)*

17. *„Dana 21. novembra 1991.g., Skupština bosanskih Srba je usvojila rezoluciju kojom se daje puna podrška JNA u odbrani zajedničke države Jugoslavije i proglašava mobilizacija svih Srba u Bosni i Hercegovini.“ (paragraf 75. u predmetu MKSJ Krajišnik)*
18. *„Dana 19. ili 20.decembra 1991., donesen je dokument pod nazivom „Uputstvo o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u Bosni i Hercegovini u vanrednim uslovima“. Dokument je uručen učesnicima sastanka visokih predstavnika SDS-a.“ (paragraf 86. u predmetu MKSJ Krajišnik)*
19. *„U povjerljivom dokumentu „organa Republike Srpska Bosna i Hercegovina“, koji prema kontekstu potiče iz januara ili početkom februara 1992., upućenom načelniku Generalštaba JNA u Beogradu i komandantima 2. i 4. vojne oblasti (koje su obuhvatale Bosnu i Hercegovinu i manja područja Hrvatske), (...) u tekstu se kaže da organi republike bosanskih Srba uskoro treba da uspostave punu kontrolu nad tim srpskim teritorijama (...), „organi“ su zatražili da JNA odredi oficire za pomoć opštinskim TO-ima, stanicama javne bezbjednosti i centrima službi bezbjednosti, te da nabavi materijalno-tehnička sredstva, uključujući oružje, municiju, vozila, helikoptere, sredstva veze i uniforme (...) „organi“ su zatražili podršku JNA u preuzimanju kontrole nad „srpskim teritorijama u BiH koje ostaju u sastavu Jugoslavije.“ (paragraf 109. u predmetu MKSJ Krajišnik)*
20. *„Dana 6.aprila 1992. Evropska zajednica je priznala nezavisnost Bosne i Hercegovine. Sljedećeg dana skupština bosanskih Srba (...) proglasila je nezavisnost Srpske Republike Bosne i Hercegovine (dana 12. avgusta 1992. naziv republike promijenjen je u „Republika Srpska“).“ (paragraf 128. u predmetu MKSJ Krajišnik)*
21. *(...) „15.aprila 1992. g. jedan pukovnik JNA imenovan je za komandanta srpskog TO i zadužen za nadzor i kontrolu lokalnih štabova TO-a. Dana 16. aprila 1992. godine Ministarstvo odbrane Republike bosanskih Srba javno je potvrdilo stanje neposredne ratne opasnosti, koje je dan ranije proglasilo predsjedništvo bosanskih Srba u skladu sa svojim vanrednim ovlaštenjima, i obavjestio je ARK, vlade SAO i sve srpske opštine o odluci predsjedništva bosanskih Srba donesenoj prethodnog dana da srpski TO postaje „oružana snaga“ republike bosanskih Srba.“ (paragraf 192. u predmetu MKSJ Krajišnik)*
22. *(...) „ Od 1.aprila do 15. juna 1992. opštinski i regionalni organi SDS imali su najistaknutiju ulogu u organizovanju jedinica TO-a. Nakon toga su te jedinice, ponekad u sadejstvu s JNA, obezbjeđivale srpske opštine“ (...) (paragraf 261. u predmetu MKSJ Krajišnik)*
23. *„Krizni štabovi su se iz organa SDS-a pretvorili u republičke organe poslije saopštenja za javnost od 4.aprila 1992., u kojem je SNB naredio njihovo*

aktiviranje i uputio TO i rezervni sastav policije da budu u pripravnosti.“ (paragraf 263. u predmetu MKSJ Krajišnik)

24. *„Dana 14. februara 1992., na zajedničkom sastanku Glavnog odbora i Izvršnog odbora SDS-a, Karadžić je pozvao na „polako“ uvođenje drugog “stepena” Uputstva od 19.decembra 1991., naročito onog dijela koji se odnosi na kontrolu policije i lokalnih vlasti s ciljem praćenja kretanja ljudi.“ (paragraf 112. u predmetu MKSJ Krajišnik)*
25. *„Opština Višegrad smještena je u jugoistočnom djelu Bosne i Hercegovine, a na svojem istočnom rubu graniči sa Republikom Srbijom. Gradsko središte opštine Višegrad, nalazi se na lijevoj obali Drine.“ (paragraf 39 u predmetu MKSJ Vasiljević)*
26. *„Godine 1991. opština je imala oko 21.000 stanovnika, od čega je u samom gradu Višegradu živjelo njih oko 9.000. Približno 63% stanovništva bilo je muslimanske nacionalnosti, a oko 33 % srpske.“ (paragraf 39 u predmetu MKSJ Vasiljević)*
27. *„U novembru 1990.godine u opštini su održani višestranački izbori.“ (paragraf 40. u predmetu MKSJ Vasiljević)*
28. *„Početkom aprila 1992.godine, jedan građanin Višegrada...Murat Šabanović, preuzeo je kontrolu nad tamošnjom branom i zaprijetio da će otvoriti branu.“ (paragraf 42. u predmetu MKSJ Vasiljević)*
29. *„Oko 13. aprila 1992.godine, Šabanović je pustio nešto vode čime su nanesene štete imanjima nizvodno.“ (paragraf 42. u predmetu MKSJ Vasiljević)*
30. *„Narednog dana je intervenisao Užički korpus Jugoslovenske narodne armije (JNA), preuzeo kontrolu nad branom i ušao u Višegrad.“ (paragraf 42. u predmetu MKSJ Vasiljević)*
31. *„Iako je mnogo Muslimana iz Višegrada pobjeglo upravo plašeći se dolaska Užičkog korpusa JNA, kada se to stvarno dogodilo, prisustvo Korpusa je u početku djelovalo umirujuće.“ (paragraf 43. u predmetu MKSJ Vasiljević)*
32. *„Nakon što su obezbijedili grad, oficiri JNA i vođe Muslimana, pokrenuli su zajedničku kampanju putem sredstava informisanja kako bi ohrabрили stanovništvo da se vrate svojim domovima.“ (paragraf 43. u predmetu MKSJ Vasiljević)*
33. *„Krajem aprila 1992. mnogi su to zaista i učinili .“ (paragraf 43. u predmetu MKSJ Vasiljević)*

34. „JNA je inicirala i pregovore između dvije strane u pokušaju da se razriješi međunacionalna napetost.“ (paragraf 43. u predmetu MKSJ Vasiljević)
35. „U Višegradu se u tom periodu dogodilo i mnogo drugih slučajeva ubijanja civila. Već početkom aprila 1992. godine počeli su nestajati građani nesrpske nacionalnosti. Tokom nekoliko narednih mjeseci ubijene su stotine pripadnika nesrpskog stanovništva, uglavnom Muslimana-muškaraca, žena djece i starijih osoba.“ (paragraf 51. u predmetu MKSJ Vasiljević)
36. „Iz masovnih grobnica na teritoriji opštine Višegrad i u njenoj okolini ekshumirane su još stotine muslimanskih civila svih starosnih dobi i oba pola.“ (paragraf 52. u predmetu MKSJ Vasiljević)
37. „Krajem 1992.godine u Višegradu je ostalo veoma malo građana nesrpske nacionalnosti.“ (paragraf 56. u predmetu MKSJ Vasiljević)
38. „Danas su stanovnici Višegrada većinom srpske nacionalnosti.“ (paragraf 56. u predmetu MKSJ Vasiljević)
39. „Po omjeru su promjene u nacionalnom sastavu stanovništva koje su se dogodile u Višegradu manje samo od promjena koje su se dogodile u Srebrenici. (paragraf 56. u predmetu MKSJ Vasiljević)
40. „... srpska policija, pripadnici paravojnih grupa i lokalni Srbi, vršili su mnogobrojene akte nasilja protiv muslimanskog civilnog stanovništva u Višegradu.. broj takvih akata povećavao se poslije odlaska Užičkog korpusa..“ (paragraf 890. u predmetu MKSJ Milan i Sredoje Lukić)
41. „... žrtve su bili civili iz Višegrada, mnogi od njih su bili starci, žene i djeca, a svi su bili muslimanske nacionalnosti.“ (paragraf 891. u predmetu MKSJ Milan i Sredoje Lukić)
42. „ Usljed tih napada Muslimani su napuštali svoja radna mjesta, sakrivali su se ili napuštali Višegrad. Muslimani su bili najveća grupa interno raseljenog stanovništva iz opštine Višegrad. Na spisku nestalih osoba koji je 2005.godine objavio Međunarodni komitet Crvenog krsta bilo je navedeno da postoje prijave o 705 nestalih osoba iz Višegrada, od kojih je velika većina bila Muslimana. Veliki broj Muslimana je ubijen. Od sredine maja do septembra ili oktobra 1992.godine... iz Drine su izvadili i potom pokopali 170-180 leševa, odjevenih većinom u civilnu odjeću... Iz masovnih grobnica u okolini opštine Višegrad kasnije su ekshumirane stotine leševa muslimanskih civila.“ (paragraf 893. u predmetu MKSJ Milan i Sredoje Lukić)
43. „Posljedica toga je dramatična promjena nacionalnog sastava stanovništva Višegrada. Kad je sukob počeo u Višegradu su Muslimani bili gotovo dvostruko

brojniji od Srba. Godine 1997. udio Srba u stanovništvu iznosio je 95,9 %, do je udio Muslimana pao na manje od 1%.” (paragraf 894. u predmetu MKSJ Milan i Sredoje Lukić),

dok je u preostalom dijelu prijedlog tužilaštva odbijen kao nesnovan, jer predložene činjenice ne zadovoljavaju ustanovljene kriterije, a što je detaljno navedeno u Aneksu II, koji čini sastavni dio ove presude.

(f) Odluka o isključenju javnosti

24. Pretresno vijeće je na dane 12.04.2022. godine, 31.05.2022. godine, 18.04.2023. godine, a na osnovu članova 235. i 237. stav 1. ZKPBiH, djelimično isključilo javnost za vrijeme trajanja saslušanja svjedoka SV-3, A.B., stim da nije bilo prigovora na takvu odluku Suda od strane stranaka i branilaca. Javnost je u tom dijelu isključena u cilju zaštite ličnih podataka svjedoka pod mjerama zaštite, kao i ličnog i intimnog života oštećenih, imajući u vidu osjetljivost inkriminiranih događaja opisanih u optužnici.

25. Vijeće je prilikom odlučivanja imalo u vidu i pravo javnosti na pravilno i pravovremeno informisanje, jer u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima isključenje javnosti predstavlja izuzetak propisan procesnim zakonom. U konkretnom slučaju, Vijeće je ocijenilo da se isključenjem javnosti postiže željeni cilj, a to je sprječavanje štetnih posljedica po svjedoke, dok će se informisanje javnosti omogućiti na drugi, prihvatljiviji način. U preostalom dijelu glavni pretres je bio javan.

(g) Protek roka od 30 dana

26. Pretres pred ovim vijećem je otvoren dana 22.03.2022. godine, međutim usljed protoka zakonskog roka od 30 dana između nastavaka pretresa, Sud je na dane 17.05.2022., 19.07.2022., 06.09.2022., 18.04.2022., 23.05.2023., 14.11.2023. i 28.11.2023. godine ponovo otvorio pretres pred ovim vijećem. U svakom od navedenih slučajeva do protoka roka nije došlo iz neopravdanih razloga, nego su rezultat različitih objektivnih okolnosti koje se najčešće odnose na već ranije zakazane obaveze i pojedinačna opravdana odsustva, kako članova vijeća, tako i stranaka i branilaca.

27. U tom pogledu Vijeće je imalo u vidu odredbu člana 251. stav 2. ZKPBiH koja propisuje: *“Glavni pretres koji je odložen mora iznova početi ako se izmijenio sastav vijeća ili ako je odlaganje trajalo duže od 30 dana, ali uz saglasnost stranaka i branioca vijeće može odlučiti da se u ovakvom slučaju svjedoci i vještaci ne*

saslušavaju ponovo i da se ne vrši novi uviđaj, nego da se koriste iskazi svjedoka i vještaka dati na ranijem glavnom pretresu, odnosno da se koristi zapisnik o uviđaju”.

28. Shodno navedenom, Sud je nakon saslušanja stranaka i branilaca u tom pogledu, a koje se ni u jednom od navedenih slučajeva nisu protivili da se pretres ponovo otvori, te da ne treba ponovo izvoditi sve dokaze koji su do tada izvedeni, donio odluku o otvaranju glavnog pretresa i prihvatanju ranije izvedenih dokaza, a sve u cilju efikasnosti i ekonomičnosti krivičnog postupka, kao i zbog zaštite prava optuženih na suđenje u razumnom roku.

B. ZAVRŠNA RIJEČ TUŽILAŠTVA

29. U svojoj završnoj riječi sumirajući svjedočenja i dokaze koji su izvedeni u toku glavnog pretresa, Tužilaštvo akcentuje određene dijelove iskaza svjedoka, te utvrđuje postojanje svih opštih elemenata krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti. Naime, Tužilaštvo tvrdi da je postojanje široko rasprostranjenog i sistematičnog napada na području Višegrada utvrđeno u pravosnažnom sudskom postupku pred haškim tribunalom u više predmeta, a u prilog tome navodi i svjedočenja svjedoka: Mirsada Selimbegovića, svjedoka SV – 1; SV –2; SV – 3; SV – 4; SV – 5, zatim svjedoka A.B. i M.D.. Usmjerenost napada protiv civilnog stanovništva dokazuje se svjedočenjima svjedoka koji su saglasno potvrdili da su u momentu nezakonitog lišenja slobode bili civili, te da su nezakonito dovedeni i zatvoreni u logor “Uzamnica”, bez navođenja razloga za njihovo zatvaranje. Tužilaštvo tvrdi da je svijest optuženih, o postojanju navedenog napada, postojala između ostalog, i iz razloga jer je optuženi Đuričić bio na položaju upravnika zatvora. Nadalje, govoreći o utvrđenim činjenicama, Tužilaštvo navodi da je Sud BiH rješenjem, broj S1 1 K 034788 22 Kri od 20.07.2022. godine, djelimično prihvatio prijedlog Tužilaštva za prihvatanje utvrđenih činjenica, a kojim su prihvaćene kao dokazane ukupno 43 činjenice. Tužilaštvo ističe sva obilježja i karakteristike prijeratne kasarne JNA “Uzamnica”, te način funkcionisanja u inkriminisanom periodu. Sumirajući činjenice o kojima se govorilo tokom glavnog pretresa, Tužilaštvo i u završnoj riječi ukazuje na to kakav je bio doprinos optuženih. Na osnovu navedenog, Tužilaštvo tvrdi da je optuženi Milomir Đuričić vršio funkciju upravnika logora “Uzamnica”, dok je razvodnik straže bio optuženi Vukadin Spasojević. Nadalje, navodi se dokaz T-30, iz kog je vidljivo da je Đuričić (Petra) Milomir do 03.04.1993. godine bio komandir kasarne i zatvorenika u Uzamnici, te da je tog dana smijenjen i na njegovo mjesto je postavljen Zekanović (Pantelije) Stojan, a Đuričić Milomir raspoređen u Sektor HE “Višegrad”. U nastavku

završne riječi, Tužilaštvo se osvrće na pojedinačne tačke optužnice. U odnosu na dokazanost inkriminacija iz tačke 1. optužnice, ukazuje na saglasna svjedočenja svjedoka – oštećenih, koji su u relevantnom vremenskom periodu bili nezakonito zatvoreni u logoru Uzamnica. Navodi sažetke svjedočenja Mirsada Selimbegovića, A.B., svjedoka SV – 2, SV – 3, SV – 4 i SV – 5, zatim stražara logora Uzamnica svjedoka: Nebojše Todorovića, Dragana Vilotića, Miodraga Pecikoze, Zorana Sančića, Slavka Đerića i Gorana Popovića. Potvrđujući navode iz tačke 1. optužnice u završnoj riječi se navode i materijalni dokazi koji su uloženi u spis, a to su dokazi broj: T – 27 i T – 34. Iz svega navedenog, Tužilaštvo zaključuje da je jasno da optuženi Milomir Đurić zvan “Đure”, u svojstvu upravnika logora, nije ništa preduzeo da poboljša uslove boravka zatvorenih civila. Osvrćući se na tačku 2. optužnice Tužilaštvo ističe da su na ove okolnosti svjedočili: Mirsad Selimbegović, SV – 2, SV – 3, SV – 4, A.B. i Stančić Zoran, te da su svi saglasni da su muškaci izvođeni van prostorija u kojima su se nalazili, te su im u tim prilikama nanosili fizičke povrede udarcima. Nadalje, Tužilaštvo navodi i svjedočenja koja potvrđuju navode iz tačke 3. optužnice, svjedoke: Mirsada Selimbegovića, SV – 2, SV – 3, SV – 4, A.B., Gorana Popovića, Zorana Stančića, Miodraga Pecikoze, Nebojše Todorovića, SV- 5, kao i pročitane zapisnike iz istrage svjedoka: M.D., A.G. i Slobodana Pecikoze, te smatra da je na osnovu svih ovih iskaza dokazano da je u krugu logora „Uzamnica“ u više navrata dolazio naoružan Milan Lukić sa drugim pripadnicima paravojne jedinice “Osvetnici”, te fizički i psihički zlostavljao zatvorene civile, a upravnik logora Đuričić Milan ništa nije poduzeo, iako je to bila njegova dužnost. Osvrćući se na obavljanje prinudnih radova na različitim lokacijama, kao i izvođenje zatvorenika u “živi štit” na prvu borbenu liniju, a povodom tačke 4. optužnice, Tužilaštvo iznosi svjedočenja: Mirsada Selimbegovića, SV – 2, SV – 3, A.B. i svjedoka SV – 4 i SV – 5. Takođe navodi da teških cjelodnevnih fizičkih poslova nisu bile pošteđene ni žene, koje su se nalazile u logoru “Uzamnica”. Navedeno su saglasno potvrdili i stražari Dragan Vilotić, Goran Popović, Zoran Stančić i Miodrag Pecikoza. Tužilaštvo se u završnoj riječi osvrće i na dio optužnice od tačke 5. do tačke 11., navodeći svjedočenja svjedoka SV – 2, A.B., svjedoka SV – 3, te pročitani zapisnik iz istrage svjedoka A.G.. Inkriminacije koje su u optužnici opisane od tačke 5. do tačke 20. odnose se na optuženog Vukadina Spasojevića zvanog “Mićo” i “Era”. Na okolnosti opisane u tački 5. navodi se potresno svjedočenje svjedoka SV – 2, čije svjedočenje su potvrdili svjedok SV – 3, SV – 4, Mirsad Selimbegović i Goran Popović. Nadalje, na okolnosti opisane u tački 6. Tužilaštvo navodi svjedočenje svjedoka SV – 2, te Mirsada

Selimbegovića. Tužilaštvo takođe navodi da je inkriminisane događaje opisane u tačkama 7., 8. i 9. optužnice pred Sudom opisao svjedok SV – 2, što je potvrdio i svjedok SV – 3, dok su odgovore na pojedina pitanja o istim tačkama izbjegavali svjedok Srđan Vučićević i Nebojša Todorović, pa su, kako Tužilaštvo navodi, suočeni sa svojim ranijim izjavama datim na zapisnik u istrazi. Okolnosti iz tačke 9. optužnice opisane su navođenjem svjedočenja svjedoka– oštećenih SV-2 i A.B., dok su okolnosti opisane u tačkama 10., 11., 12., 13. i 14. istovjetno kako je opisano u optužnici svojim svjedočenjima opisali i potvrdili SV – 3 i A.B., pri tome ukazujući da su pročitani i iskazi iz istrage svjedoka Š.M. i M.D.. Kada je u pitanju svjedočenje svjedoka SV – 2 i SV – 3, Tužilaštvo u završnoj riječi navodi da je logično da se svjedokinje nisu mogle sjetiti svakog pojedinačno opisanog inkriminisanog događaja, jer su zlostavljanja u “Uzamnici” bila konstantna, a od samih događaja je prošlo skoro 30 godina. Na okolnosti opisane pod tačkom 13. optužnice, zbog lošeg zdravstvenog stanja pročitani su zapisnici o saslušanju svjedoka M.D., koji je priložen kao materijalni dokaz broj T – 49. Nadalje, na okolnosti opisane pod tačkom 15. i 16. optužnice pročitani su zapisnici iz istrage preminulog svjedoka Nurke Derviševića. Svjedoci Mirsad Selimbegović, svjedok SV – 2, Zoran Stančić i drugi, svjedočili su kako je Nurko Dervišević bio jedan od zatvorenika koji je najviše premlaćivan, dok su o fizičkom zlostavljanju Mustafe Ćuprije svjedočili Mirsad Selimbegović i A.B.. Inkriminisan dogadj opisani u tački 17. optužnice opisani su u pročitanim zapisnicima iz istrage preminulog svjedoka Kustura Islama, zapisnika Državne agencije za istrage i zaštitu, broj: 17-04/2-04-2-277/08, od 18.03.2008. godine, ovjerena kopija izjave koju je Kustura Islam dao Haškim istražiocima od 18.04.2019. godine i zapisnik Državne agencije za istragu i zaštitu broj: 17-14/3-1-1/08 od 08.01.2008. godine. Tužilaštvo se u završnoj riječi osvrće i na inkriminacije koje se optuženom Vukadinu Spasojeviću stavljaju na teret u tačkama 17. i 18., te navodi da se detaljni opis nalazi i u pročitanim zapisnicima iz istrage svjedoka A.G.. Navedeno je prema stavu Tužilaštva potvrdio i svjedok SV – 1, koji je takođe preminuo, pa je zapisnik iz istrage Tužilaštva BiH pročitani na glavnom pretresu, dok je svjedok Zoran Staničić potvrdio samo da je A.G. držani u samici. Takođe, okolnosti iz tačke 20. opisane su u pročitanim zapisnicima iz istrage preminulog svjedoka SV-1. Pored toga, u pročitanim zapisnicima iz istrage preminulog Nurke Derviševića navedeno je kako su u samicama držani zatvorenici SV – 1 i A.G.. Tužilaštvo zaključuje da je u cijelosti dokazano okrutno i bezobzirno postupanje optuženih, koji nisu pokazali nikakvu

emociju ni empatiju tokom postupka, te da su počinili krivično djelo koje im se stavlja na teret.

C. ZAVRŠNA RIJEČ ODBRANE OPTUŽENOG MILOMIRA ĐURIČIĆA

30. Odbrana se u završnoj riječi prije svega poziva na uobičajen standard ocjene dokaza pred Sudom BiH – *van razumne sumnje*, te predlaže da se isti primijeni i u konkretnom slučaju, odnosno na dokaze izvedene u ovom postupku. Odbrana se poziva i na načelo *in dubio pro reo*. U nastavku, odbrana iznosi jasan stav da Tužilaštvo nije dokazalo opšte elemente ni zločina protiv čovječnosti ni *dolus specialis* progona, shodno standardu *van razumne sumnje*. Naime, odbrana tvrdi da ne postoji ni jedan usmeni dokaz koji tereti optuženog Milomira Đuričića, dok su ostali dokazi protivriječni navodima svjedoka. Nadalje, tvrdi da ne postoji ni jedan dokaz da je u navedenom periodu, kada su se dešavali eventualni događaji, optuženi Đuričić bio raspoređen na mjesto upravnika logora “Uzamnica”. Oспорavajući tvrdnje Tužilaštva BiH, odbrana ističe da optuženi nikada nije dobio pisanu naredbu o raspoređivanju i postavljanju na mjesto upravnika logora, te da ne postoji efektivna kontrola koja predstavlja stvarnu mogućnost nadređenog da kontroliše podređene, a da bi mogla biti uspostavljena komandna odgovornost mora se dokazati da nije preduzimao nužne i razumne mjere da spriječi ili kazni počinioce. Odbrana smatra da ne postoji *nexus* optuženog sa krivičnim djelom zločini protiv čovječnosti. Obrazlažući položaj optuženog, odbrana navodi da se u konkretnom slučaju radi o ne ponavanju šireg konteksta od strane optuženog Đuričića, te da se u određenom periodu svog života našao na dužnosti bez svoje volje i htijenja. Odbrana ukazuje na nepravilnosti u korištenju pojmova komandant kasarne, komandir straže i upravnik zatvora, jer su u pitanju različiti pojmovi u vojnom smislu, što implicira da navedeno nije logički i vojnički održivo. U prilog navedenom odbrana navodi i materijalni dokaz broj T – 30. U odnosu na tačku 1. optužnice, osporavajući da je optuženi Đuričić zatvarao civilna lica, odbrana navodi da je optuženi bio zadužen samo da ih čuva. Navodeći svjedočenja svjedoka, odbrana zaključuje da nije *van razumne sumnje* dokazano da je optuženi Đuričić bio upravnik logora, kao ni da je optuženi mogao izdavati naređenja da se zatvorenici preuzimaju i privode. Odbrana ističe da je optuženi pokušavao da popravi stanje po pitanju uslova smještaja, ali uzimajući u obzir date okolnosti nije mogao puno toga učiniti. Odbrana navodi svjedočenje A.B., koji je naveo da ga je optuženi Đuričić jednom prilikom spasio, kao i da su svjedočenja oštećenih u saglasnosti sa izjavama svjedoka – stražara da nije bilo

zlostavljanja zatvorenika, te da su obroke dobijali redovno. Oспорavajući činjenični opis iz tačke 2. optužnice, odbrana tvrdi da isti predstavlja samo teoriju Tužilaštva koja nema uporište u provedenim dokazima. U nastavku, odbrana je iznijela jasan zaključak da optuženi Đuričić nije bio prisutan prilikom događaja koje je opisala svjedok SV – 2, te da mu isti nisu mogli biti poznati. Nastojeći da poboljša položaj optuženog, odbrana se osvrće na svjedočenje svjedoka A.B., koji je rekao da je optuženi dobar čovjek, te da ih je puštao vani, kao i da ga je odveo u bolnicu jedne večeri da bi dobio lijekove. U prilog tvrdnji da nije bilo zlostavljanja u „Uzamnici“, odbrana navodi svjedočenja Mirsada Selimbegovića i Srđana Vučićevića. Odbrana osporava i navode iz tačke 3. optužnice navodeći svjedočenja i iskaze svjedoka, te tvrdi da se optuženi suprotstavljao Milanu Lukiću, te da je nekoliko puta spriječio Milana Lukića da uđe u krug logora „Uzamnica“, kao i da je jednom prilikom došlo do fizičkog naguravanja između optuženog Đuričića i Lukića, o kojem je posvjedočio Mirsad Selimbegović. Naime, odbrana je stava da, pored navedenog, nije dokazano da je optuženi imao ingerencije nad logorom „Uzamnica“. Kada je u pitanju tačka 4. optužnice, odbrana negira da je optuženi kao upravnik logora prećutno odobravao da njemu potčinjeni stražari vode zatvorenike civile muškarce i žene na obavljanje poljoprivrednih radova, te odbrana smatra da i ovi navodi nisu dokazani van razumne sumnje. Konačno, odbrana smatra da u pogledu predmetnih inkriminacija izvedeni dokazi od strane Tužilaštva po svom kvalitetu nemaju potrebnu snagu uvjerljivost da pokažu osnovanost navoda iz činjeničnog opisa optužnice, te predlaže da Sud donese oslobađajuću presudu.

31. Optuženi Milomir Đuričić je i sam iznio završnu riječ, te je u istoj naveo da je u aprilu 1992. godine postavljen za direktora jednog preduzeća u Višegradu kao jedini Srbin u tom momentu. Nadalje ističe da mu je 04. jula noću policija došla na vrata kući po naređenju Vucelje i odveli su ga u komandu gdje su mu psovali balinsku mater i govorili da radi sa Muslimanima i da ih nagovara da zapale Transvišegrad. Vucelja mu je dao mjesec dana pritvora, te je bio sa zatvorenicima, a po isteku pritvora 4. augusta, Luka mu je kazao da ne ide i da mu je bolje da ostane u patroli, te je tu i ostao. Optuženi takođe ističe da su Luka Dragičević i Pandurević postavili njega za komandira straže 28.10.1992. godine, te da je na toj funkciji bio do 29.03.1993. godine, kada je smijenjen jer je jedan zatvorenik „Dule“ pobjegao. Optuženi tvrdi da nije bio upravnik, niti da je mogao bilo kome nešto narediti, te da se „hrvao“ sa Milanom Lukićem, vodio kući te ljude, branio ih, te vodio doktoru.

D. ZAVRŠNA RIJEČ ODBRANE OPTUŽENOG VUKADINA SPASOJEVIĆA

32. Osvrćući se na tačke 16., 17. i 18. optužnice, odbrana ističe da činjenične navode iz ovih tačaka nije potvrdio ni jedan svjedok, kao ni jedan materijalni dokaz. U odnosu na tačku 5., odbrana podsjeća da je po istom osnovu Goran Popović oslobođen, te da je prilikom svjedočenja negirao navedene radnje u tački 5. Takođe, odbrana ističe da je jedini dokaz konfuzni iskaz svjedoka SV – 2. Odbrana takođe osporava činjenični opis iz tačke 6. optužnice navodeći da isti u kontinuitetu, nije potvrđen od svjedoka SV – 2, kao ni bilo kojeg drugog svjedoka ili materijalnog dokaza, odnosno nije dokazan van razumne sumnje. Kada je u pitanju tačka 7. optužnice, odbrana se poziva na načelo *in dubio pro reo*, te tvrdi da činjenični opis iz ove tačke nije potvrđen ni od svjedoka SV – 2, kao ni od ostalih svjedoka – oštećenih i svjedoka – stražara, te ni jednim materijalnim dokazom. Takođe, kada je u pitanju tačka 8. optužnice odbrana tvrdi da radnja koja se stavlja na teret optuženom nije na isti način niti u kontinuitetu opisana ni od svjedoka SV – 2, a dok svjedok A.G. nije ni pristupio ispitivanju, direktnom, ni unakrsnom. U tačkama 7. i 8. optužnice odbrana kao sporno nalazi činjenicu da se i u jednoj i u drugoj situaciji radi o neutvrđenom danu, a da je poznato da je vrijeme izvršenja krivičnog djela od krucijalnog značaja. Osporavajući činjenični opis iz tačaka 9., 10. i 11. optužnice, kako je to detaljno navedeno u završnoj riječi, odbrana tvrdi da ni jedan svjedok iz kategorije oštećenih, niti iz grupe stražara, nisu potvrdili da je optuženi Spasojević bilo koga zarobio ili doveo i smjestio u „Uzamnicu“. Navodeći svjedočenja po pitanju navoda iz ovih tačaka, odbrana tvrdi da su ista konfuzna, te da van razumne sumnje nije moguće dokazati da je optuženi počinio ono što mu se stavlja na teret. Odbrana svjedočenje A.B. smatra jednostranim, a svjedočenje svjedoka SV – 2 kontradiktornim, te navedene tvrdnje detaljno obrazlaže u završnoj riječi. S namjerom da diskredituje svjedočenje, odbrana tvrdi da svjedok SV – 2, tek nakon 15 godina od davanja prve izjave počinje da se sjeća drugih, po nju vrlo važnih događaja, te ukazuje na nedosljednosti u iskazima ovog svjedoka. Odbrana tvrdi da se svjedoku SV-2 ne može pokloniti povjerenje, iz navedenih razloga, te podsjeća da isto vijeće ovom svjedoku nije dalo povjerenje ni u predmetu Goran Popović. Odbrana stoga ističe da treba primijeniti načelo *in dubio pro reo*, te smatra da se identičan zaključak treba primijeniti i u tačkama 12. 13. i 14. predmetne optužnice. Nadalje, odbrana ističe da navode iz tačke 15. nije potvrdio ni jedan svjedok, kao i da nema ni materijalnih dokaza. Osvrćući se na navode iz tačaka 18., 19. i 20., a koje se odnose na A.G., odbrana tvrdi da je nad ovim zatvorenikom kompletnu nadležnost imao i održavao

Veselin Vucelja. Odbrana je zatim analizirala iskaze svjedoka SV – 3, te nakon navođenja dijelova svjedočenja, odbrana zaključuje da svjedoci SV – 2 i SV – 3 ne ispunjavaju elemente koji čine uslov za kredibilitet svakog svjedoka, kao što su konzistentnost, nedvosmislenost, objektivnost, iskrenost, nepristrasnost, kompletnost svjedočenja, pouzdanost, originalnost i motiv svjedočenja, te se zbog ne ispunjavanja ovih elemenata ne može pokloniti povjerenje ovim svjedocima. Odbrana navodi, da iskaze ovih svjedoka nisu potvrdili ni saslušani svjedoci, kao ni oni čiji su iskazi samo pročitani. U prilog tvrdnji da optuženi Vukadin Spasojević nije nikoga na bilo koji način zlostavljao ili odlučivao o nečijoj sudbini branilac navodi svjedočenja svjedoka – stražara Zorana Stančića, Stojana Zekanovića, Srđana Vučevića, Slavka Đerića, Gorana Popovića, Nebojše Todorovića, Siniše Šinja, Dragana Vilotića, te Milana Zečevića. Odbrana se osvrnula i na svjedočenje svjedoka A.B., navodeći da je njegovo svjedočenje na glavnom pretresu kontradiktorno iskazu koji je dao 06.11.1994. godine, pa se iz tog razloga svjedoku ne može pokloniti vjera. Odbrana dodaje i da je isti svjedok izjavio: *“Mićo mi spasio život, hvala ti od mene!”*. Nadalje odbrana ističe da u materijalnim dokazima koje je Tužilaštvo BiH uvelo u spis nije navedeno da je Vukadin Spasojević bilo koga od zatvorenih lica u „Uzamnici“ lišio slobode i doveo u „Uzamnicu“, da je odlučivao o njihovoj slobodi ili da je bilo koga na bilo koji način zlostavljao. Odbrana tvrdi da Tužilaštvo nije dokazalo postojanje elemenata krivičnog djela koje se optuženom stavlja na teret, kao i da su utvrđene činjenice dovedene u ozbiljnu sumnju novim dokazima koji su se u međuvremenu pojavili, te iste detaljno navodi u završnoj riječi. Stav je odbrane da nove okolnosti i činjenice dovode u pitanje postojanje široko rasprostranjenog i sistematičnog napada na civilno bošnjačko stanovništvo i drugo nesrpsko stanovništvo opštine Višegrad. Takođe, odbrana tvrdi da nije dokazan ni drugi bitan element, a to je znanje optuženog za napad, kao i da njegove radnje čine dio tog napada. Odbrana napominje da je optuženi u inkriminisano vrijeme bio stražar, da nije bio ni politički angažovan, niti je bio starješina neke jedinice, kao da nije bio ni uključen u ratna dejstva, te da je bez njegove konsultacije i saglasnosti, po naredbi, bio upućen u kasarnu „Uzamnica“. Oспорavajući navode iz završne riječi Tužilaštva, odbrana ističe da su isti neargumentovani i iskonstruisani, te da nisu bazirani na izvedenim dokazima, nego predstavljaju subjektivnu ocjenu tužiteljice. U konačnici predlaže da se optuženi oslobodi od optužbe.

33. Optuženi Vukadin Spasojević je izjavio da je u svemu saglasan sa braniocem.

II. RELEVANTNO MATERIJALNO PRAVO

34. Prije svega, vijeće je razmotrilo primjenu materijalnog prava, te smatra da je neophodno raspraviti zašto se ne primjenjuju odredbe Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (KZSFRJ), koji je bio na snazi u vrijeme inkriminiranih događaja (1992./1993. godina).

35. Krivično djelo Zločini protiv čovječnosti koje je stavljeno na teret optuženim nije bilo propisano KZSFRJ, koji je na osnovu Uredbe sa zakonskom snagom od 22.05.1992. godine preuzet kao zakon Republike BiH, a stupio je na snagu danom objavljivanja. Međutim, KZBiH koji je stupio na snagu 01.03.2003. godine, reguliše Zločine protiv čovječnosti u članu 172. kao krivično djelo za koje je zapriječena kazna zatvora od najmanje 10 godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

36. S obzirom na vrijeme izvršenja krivičnog djela i materijalni zakon koji je tada bio na snazi, Vijeće smatra da je nužno obratiti pažnju na načelo zakonitosti (*nullum crimen sine lege i nulla poena sine lege*) i načelo vremenskog važenja krivičnog zakona (*tempore criminis*).

37. Naime, član 3. KZBiH propisuje načelo zakonitosti, odnosno da se krivična djela i krivičnopravne sankcije propisuju samo zakonom, te da nikome ne može biti izrečena kazna ili druga krivičnopravna sankcija za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna.

38. Član 4. KZBiH propisuje da se na učinioca krivičnog djela primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme učinjenja krivičnog djela, a ako se poslije učinjenja krivičnog djela jednom ili više puta izmijeni zakon, primjenit će se zakon koji je blaži za učinioca.

39. Načelo zakonitosti propisano je takođe i članom 7. stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (EKLJP), koja prema članu 2. stav 2. Ustava BiH ima prioritet nad svim ostalim zakonima u Bosni i Hercegovini. Navedena odredba EKLJP sadrži generalno načelo kojim se zabranjuje teža kazna od one koja je bila primjenjiva u momentu kada je krivično djelo počinjeno, ali se ne propisuje primjena najblažeg zakona.

40. Međutim, član 4. a) KZBiH propisuje da članovi 3. i 4. KZBiH ne sprječavaju suđenje i kažnjavanje bilo kojeg lica za bilo koje činjenje ili nečinjenje koje je u vrijeme kada je počinjeno predstavljalo *“krivično djelo u skladu sa općim načelima međunarodnog prava”*.

41. Isto tako i odredba člana 7. stav 2. EKLJP predviđa isti izuzetak uz uslov da stav 1. istog člana *“ne utiče na suđenje ili kažnjavanje bilo koje osobe koja je kriva za činjenje ili nečinjenje, ako je to djelo u vrijeme izvršenja predstavljalo krivično djelo prema opštim pravnim načelima priznatim kod civiliziranih naroda”*.⁴

42. Takođe ugovori (Evropska konvencija i Međunarodni pakt) koji su obavezujući za BiH, kodificiraju ovaj princip.

43. Ovim se utvrđuje mogućnost odstupanja, pod posebnim uslovima, od načela utvrđenih članom 3. i 4. KZBiH, te članom 7. stav 1. EKLJP, a time i primjene važećeg zakona u postupcima koji se vode za djela koja predstavljaju djela međunarodnog prava.

44. Kako je ranije navedeno, KZBiH predviđa Zločine protiv čovječnosti u članu 172. KZBiH, za čije izvršenje je propisana kazna zatvora od 10 godina ili dugotrajni zatvor. Međutim, zločini protiv čovječnosti, kao zasebno krivično djelo nije bilo predviđeno u KZ SFRJ. Slijedom navedenog, Vijeće konstatuje da je u vrijeme kada su počinjena krivična djela, Bosna i Hercegovina kao nasljednica države SFRJ, bila strana potpisnica svih relevantnih međunarodnih konvencija o ljudskim pravima i međunarodnom humanitarnom pravu.

45. Prema principu univerzalne nadležnosti, običajno međunarodno humanitarno pravo obavezuje svaku državu, bez obzira da li je ratifikovala odgovarajuće međunarodne pravne instrumente, da krivično goni ili izruči (*aut dedere aut judicare*) sve osobe za koje se sumnja da su izvršile povredu običajnog međunarodnog humanitarnog prava. Bilo kakvo ograničenje koje nametne država u vezi sa izručenjem osobe koja se tereti da je prekršila međunarodno običajno humanitarno pravo, predstavlja kršenje međunarodnih obaveza te države.

---

⁴ Pogledati takođe i član 15. stav 1 i 2. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima koji sadrže slične odredbe;

46. Stoga, bez obzira da li se posmatra sa aspekta međunarodnog običajnog prava, međunarodnog ugovornog prava ili "principa međunarodnog prava", nesporno je da su ratni zločini, uključujući zločine protiv čovječnosti, predstavljali krivično djelo u inkriminisanom periodu, čime je načelo zakonitosti zadovoljeno.

47. Stoga, Vijeće nalazi da primjena člana 172. KZBiH ne predstavlja kršenje prava na zabranu retroaktivne primjene krivičnog zakona.

48. U kontekstu gore navedenog bitno je spomenuti da je 10.04.2012. godine Evropski sud za ljudska prava donio presudu po aplikaciji osuđenog lica *Bobana Šimšića*, kojom se ista odbija kao neosnovana. U navedenoj presudi se ističe:

*Sud opaža da je sadašnji aplikant bio osuđen 2007. godine za progon kao zločin protiv čovječnosti s obzirom na djela koja su se desila 1992. godine. Kako pobijana djela nisu sadržavala zločin protiv čovječnosti prema domaćem pravu sve do stupanja na snagu Kaznenog zakona, evidentno je iz dokumenata citiranih u gore navedenim stavcima od 8-13 da su pobijana djela, u vremenu kada su bila počinjena, sadržavala zločin protiv čovječnosti prema međunarodnom pravu. U tom smislu, primjećuje se da su svi sastavni elementi zločina protiv čovječnosti ispunjeni u ovom slučaju: pobijana djela su izvršena u kontekstu šireg i sistematičnog napada s ciljem na civilno stanovništvo i aplikant je bio svjestan ovih napada (suprotno slučaju *Korbely*, gore navedeni stavci, §§ 83-85).*

*Aplikant je tvrdio da nije mogao predvidjeti da su njegova djela mogla sadržavati zločin protiv čovječnosti prema međunarodnom pravu. Primijećeno je, također, da je aplikant počinio ova djela kao policijski službenik. Sud drži da se osobe koje obnašaju profesionalnu dužnost moraju procesuirati s najvećim stupnjem opreza slijedeći njihovo zanimanje, te se može očekivati da dobiju posebnu pažnju u procjeni rizika koju je ta aktivnost povlačila za sobom (vidjeti *Kononov*, gore navedeno, § 235) Nadalje, imajući u vidu strahovitu, nezakonitu prirodu njegovih djela, koja uključuju ubistva i mučenja Bošnjaka unutar konteksta šireg i sistematičnog napada bošnjačkog civilnog stanovništva opštine Višegrad, čak bi i površna reakcija od strane aplikanta navela da su djela riskantna sadržavajući zločin protiv čovječnosti za koje bi se on mogao držati odgovornim.*

Sud zaključuje da su djela aplikanta, u vremenu kada su izvršena, sadržavala kazneno djelo definirano s dovoljno dostupnosti i predvidivosti prema međunarodnom pravu.

Ova je žalba, zbog toga, očigledno neosnovana i mora se odbiti prema članu 35. stavkama 3(a) i 4. Konvencije.“

A. PРАВNA KVALIFIKACIJA KRIVIČNOG DJELA

49. Prema odredbama člana 280. ZKPBiH mora postojati subjektivni i objektivni identitet između presude i optužnice, a što je u skladu sa načelom akuzatornosti, međutim, u pogledu pravnog identiteta između presude i optužnice isti ne mora da postoji, jer je u zakonu izričito navedeno da sud nije vezan za prijedloge tužioca iz optužnice u pogledu pravne ocjene djela.

50. Dakle, sud prilikom donošenja odluke nije vezan za prijedlog tužioca o pravnoj ocjeni djela, pa opisani činjenični supstrat sačinjen po tužiocu sud može i smije podvesti i pod drugu pravnu kvalifikaciju krivičnog djela pazeći pri tome da u potpunosti riješi predmet optužbe i da optužbu ne prekorači.

(a) Bitni elementi krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti

51. Optužnicom Tužilaštva, optuženi Milomir Đuričić i Vukadin Spasojević se terete za počinjenje krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h), u vezi sa tačkama e), f), g) i k) KZ BiH, koji u relevantnom dijelu glasi:

“Ko, kao dio širokog ili sistematičnog napada usmjerenog protiv bilo kojeg civilnog stanovništva, znajući za takav napad, učini koje od ovih djela:

e) zatvaranje ili drugo teško oduzimanje fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava;

f) mučenje;

g) prisiljavanje druge osobe upotrebom sile ili prijetnje direktnim napadom na njezin život ili tijelo ili na život ili tijelo njoj bliske osobe, na seksualni odnos ili s njim izjednačenu seksualnu radnju (silovanje), seksualno ropstvo, prisilnu prostituciju, prisilnu trudnoću, prisilnu sterilizaciju ili bilo koji drugi oblik teškog seksualnog nasilja;

h) progon bilo koje grupe ljudi ili kolektiva na političkoj, rasnoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj, spolnoj ili drugoj osnovi koja je univerzalno prihvaćena kao nedopustiva po međunarodnom pravu, u vezi s bilo kojim krivičnim djelom iz ovog stava ovog člana, bilo kojim krivičnim djelom propisanim

u ovom zakonu ili bilo kojim krivičnim djelom u nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine;

k) druga nečovječna djela slične prirode, učinjena u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja;

kaznit će se zatvorom najmanje 10 godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.“

52. Iz citirane zakonske odredbe proizlaze sljedeći opšti elementi krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti:

- i. Postojanje širokog (rasprostranjenog) ili sistematičnog napada;
- ii. Usmjerenost napada protiv civilnog stanovništva;
- iii. Svijest optuženog o postojanju takvog napada i da njegove radnje čine dio tog napada.

53. Konkretno, optuženim Đuričiću i Spasojeviću se stavlja na teret da su u periodu od maja mjeseca 1992. godine do kraja septembra mjeseca 1993. godine, za vrijeme oružanog sukoba u Republici Bosni i Hercegovini, u okviru širokog i sistematičnog napada vojnih, paravojnih i policijskih snaga Srpske Republike Bosne i Hercegovine, usmjerenog protiv civilnog muslimanskog i drugog nesrpskog stanovništva s područja opštine Višegrad, znajući za takav napad i da njihove radnje čine dio tog napada, Đuričić Milomir zvani „Đure“, u vremenskom periodu od polovine augusta mjeseca 1992. godine, do početka aprila 1993. godine, u svojstvu upravnika logora „Uzamnica“ u Višegradu i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske, pri vojnoj pošti ... i Spasojević Vukadin zvani „Mićo“ i „Era“, u vremenskom periodu od polovine maja 1992. godine do kraja septembra mjeseca 1993. godine, u svojstvu razvodnika straže u logoru „Uzamnica“ i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti ..., postupajući protivno odredbama međunarodnog humanitarnog prava, kršeći odredbe člana 3. stav 1. tačke a) i c), te člana 27. Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata, od 12.08.1949. godine (Konvencija), koja odredba posebno štiti žene od svakog napada na njihovu čast, osobito od silovanja i protiv svakog napada na njihovo dostojanstvo, vršili progon civilnog muslimanskog stanovništva s područja opštine Višegrad, na nacionalnoj, etničkoj i vjerskoj osnovi, nanošenjem snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje i drugim nečovječnim djelima slične prirode učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje i ozbiljne fizičke i psihičke povrede i narušenja zdravlja.

54. Kako optužnica tereti optužene da su postupali suprotno odredbama člana 3. stav 1. tačke a) i c) ove Konvencije, pravila sadržana u članu 3. Konvencije smatraju se običajnim pravom i predstavljaju minimalni standard od kojeg zaraćene strane nikada ne bi trebale odstupiti, a kojim je propisano da:

„U slučaju oružanih sukoba koji nemaju međunarodni karakter, a koji izbiju na području jedne od visokih strana ugovornica, svaka zaraćena strana dužna je primjenjivati barem sljedeće odredbe:

1. Prema licima koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, uključujući pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i osobe izbačene iz stroja zbog bolesti, rana, lišenja slobode ili bilo kojeg drugog razloga, u svakoj će se prilici postupati čovječno, bez ikakvog nepovoljnog razlikovanja utemeljenog na rasi, boji kože, vjeroispovijesti ili uvjerenju, spolu, rođenju ili imovinskom stanju ili bilo kojem drugom sličnom mjerilu. U tom cilju, zabranjeni su i ubuduće se zabranjuju, u svako doba i na svakom mjestu, prema gore navedenim licima, između ostalih i sljedeći postupci:

a) nasilje što se nanosi životu i tjelesnom integritetu, osobito sve vrste ubistava, sakaćenja, okrutnosti i mučenja;

c) povreda ličnog dostojanstva, naročito uvredljivi i ponižavajući postupci;“

55. Optužnicom je takođe optuženim stavljeno na teret i kršenje odredbe člana 27. stav 2. Konvencije, koja glasi:

„Osobito će se štiti žene od svakog napada na njihovu čast a posebno od silovanja, prisiljavanja na prostituciju ili bilo kojeg oblika nećudorednog napada“.

56. Predmetna optužnica tereti optužene da su za počinjenje krivičnog djela individualno odgovorni, shodno odredbi člana 180. stav 1. KZBiH, koja glasi:

„Lice koje planira, naredi, učini ili podstrekava ili pomaže u planiranju, pripremanju, ili učinjenju krivičnih djela iz člana 171. (Genocid), 172. (Zločini protiv čovječnosti), 173. (Ratni zločin protiv civilnog stanovništva), 174. (Ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika), 175. (Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika), 177. (Protivpravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja), 178. (Protivpravno oduzimanje stvari od ubijenih i ranjenih na ratištu) i 179. (Povrede zakona ili običaja rata) ovog zakona, krivo je za to krivično djelo. Službeni položaj bilo kojeg lica,

bilo da se radi o šefu države ili vlade, ili o odgovornom službenom licu vlade, ne oslobađa takvo lice krivice niti utiče na ublažavanje kazne.“

57. Takođe, u pogledu načina učinjenja krivičnog djela, optuženom Đuričiću se stavlja na teret da je pojedine radnje poduzeo činjenjem, a druge nečinjenjem, dok se optuženi Spasojević tereti isključivo za radnje činjenja, shodno odredbama člana 21. KZBiH:

(1) Krivično djelo može se učiniti činjenjem ili nečinjenjem.

(2) Krivično djelo je učinjeno nečinjenjem kad je počinitelj koji je pravno obavezan spriječiti nastupanje zakonom opisane posljedice krivičnog djela to propustio učiniti, a takvo je propuštanje po djelovanju i značenju jednako učinjenju tog krivičnog djela činjenjem.

58. Dakle, u konkretnom slučaju je nakon provedenog prvostepenog postupka utvrđeno da su optuženi svojim radnjama izvršenja počinili krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZBiH. U pogledu opštih elemenata krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti, Vijeće smatra da su isti dokazani, i to kako postojanje širokog i sistematičnog napada na području opštine Višegrad, tako i da je napad bio usmjeren protiv civilnog muslimanskog i drugog nesrpskog stanovništva sa područja opštine Višegrad, znanje i svijest optuženih kao pripadnika VRS da njihove radnje predstavljaju dio tog napada, s obzirom da je postojao obrazac napada na civilno muslimansko stanovništvo, koji se sastojao u ubijanju, zatvaranju, zlostavljanju i protjerivanju istog i da on nije mogao biti proizvod pojedinca, niti izolovano ponašanje pojedinca, te da pojedinačne radnje izvršenja krivičnog djela optuženih, kako je i navedeno u izreci presude, predstavljaju dio tog napada.

(i) Postojanje širokog (rasprostranjenog) ili sistematičnog napada

59. Na temelju provedenih dokaza, pretresno vijeće je utvrdilo da je u periodu za koji su optuženi oglašeni krivim, dakle u periodu obuhvaćenom izrekom presude, na području opštine Višegrad, postojao širok i sistematičan napad pripadnika vojnih, paravojnih i policijskih snaga Srpske Republike Bosne i Hercegovine, usmjeren protiv muslimanskog i drugog nesrpskog civilnog stanovništva te opštine.

60. Za postojanje krivičnog djela zločini protiv čovječnosti, dovoljno je bilo dokazati da je napad bio širok ili sistematičan, jer zakon navedene elemente postavlja alternativno, međutim, nerijetka je situacija u praksi, a kakvu imamo po ocjeni ovog

Vijeća i u konkretnom slučaju, da je napad ispunjavao obje karakteristike, dakle provedeni napad su karakterisale i širina i sistematičnost.

61. Radi boljeg razumijevanja daljeg obrazloženja, Vijeće će na prvom mjestu pojasniti šta oba navedena pojma karakteriše, ali i šta se podrazumijeva pod samim pojmom napada.

62. Napad, u smislu člana 5. Statuta MKSJ, definisan je kao „*slijed ponašanja koje uključuje izvršenje djela nasilja*“. U kontekstu krivičnog djela zločini protiv čovječnosti, „*napad nije ograničen samo na upotrebu oružane sile, nego obuhvata i svako zlostavljanje civilnog stanovništva...Napad može prethoditi oružanom sukobu, može trajati duže od tog sukoba ili se odvijati tokom sukoba, no ne mora nužno biti njegov dio...*“⁵ Pojam širine (ili rasprostranjenosti) napada, odnosi se na opsežnost napada, njegove velike razmjere i broj žrtava koje su mu predmet⁶. Pretresno vijeće ovog suda u predmetu *Mejakić i dr.*⁷ zaključilo je da su faktori, koji se moraju uzeti u obzir prilikom procjene širine napada, posljedice napada po ciljano stanovništvo, broj žrtava, priroda djela i kumulativni efekti niza nečovječnih djela ili jedinstveni efekat jednog djela velikih razmjera.

63. Sistematičnost napada se odnosi na organizovanu prirodu djela nasilja i na malu vjerovatnoću da je do tih djela došlo nasumice. Dakle, kako je to zaključeno u presudi MKSJ u predmetu *Kordić/Čerkez*⁸, obrasci zločina - to jest redovito ponavljanje, koje nije slučajno, sličnog kriminalnog ponašanja – uobičajen su izraz takvog sistematičnog događanja.

64. Međunarodna pravna praksa je utvrdila kriterije koje treba uzeti u obzir prilikom utvrđivanja da li neki napad ispunjava uslov rasprostranjenosti ili uslov sistematičnosti ili oba uslova, a ti kriteriji su: (i) posljedica napada po ciljano stanovništvo, (ii) broj žrtava, (iii) priroda djela i (iv) eventualno učešće funkcionera ili predstavnika vlasti ili neki raspoznavljivi obrazac zločina⁹.

---

⁵ Tužilac protiv Brđanina, predmet IT-99-36-T, presuda pretresnog vijeća broj IT-99-36-T, para 131- pozivanje na presudu Kunarac

⁶ Tužilac protiv Kordića i Čerkeza, IT-95-14/2-A, presuda žalbenog vijeća od 17.12.2004. godine, paragraf 94

⁷ Presuda prvostepenog vijeća u predmetu Suda Bosne i Hercegovine u predmetu protiv Željka Mejakića, (X-KR-06/2009 od 30.05.2008 godine), paragraf 206

⁸ Tužilac protiv Kordića i Čerkeza, IT-95-14/2-A, presuda žalbenog vijeća od 17.12.2004. godine, paragraf 94

⁹ Drugostepena presuda u predmetu Kunarac, para.95;

65. Vijeće nalazi da postojanje širokog i sistematičnog napada proizilazi iz saglasnih iskaza saslušanih svjedoka oštećenih, materijalnih dokaza¹⁰, kao i utvrđenih činjenica iz presuđenih predmeta MKSJ. Brojni svjedoci optužbe, saslušani na glavnom pretresu, saglasno opisuju početak ratnih dešavanja u opštini Višegrad u inkriminisano vrijeme, kako su Muslimani napuštali svoja radna mjesta, sakrivali se ili napuštali Višegrad i otišli u Goražde, kako im je bilo ograničeno kretanje, postavljene barikade, uveden policijski sat, te su se mnogi po pozivima srpskih vlasti posredstvom radija, u kojima im je garantovana sigurnost, vratili nazad, nakon čega je počelo psihičko i fizičko zlostavljanje, pljačkanje, uništavanje imovine, nezakonita hapšenja, ubistva i nestanak civila.

66. Kada je riječ o sistematičnosti napada, iz izvedenih dokaza, a naročito analiziranih iskaza saslušanih svjedoka, proizilazi da je napad slijedio jedan obrazac, prema civilima koji su nezakonito lišavani slobode, te da su isti najčešće vođeni na isljeđivanje u zgradu policije u Višegradu, a zatim u različite zatočeničke objekte, gdje su fizički i psihički zlostavljani. Jedan od takvih zatočeničkih objekata na području Višegrada je bio i logor „Uzamnica“.

67. Provođenje javne kampanje terora i straha, usmjerene isključivo protiv nesrpskog civilnog stanovništva, samo dodatno ukazuje na postojanje višeg stepena organiziranosti, odnosno sistematičnosti u realizaciji samog napada, čime se očigledno nastojalo stvoriti neprijateljsko i nepodnošljivo okruženje, potpuno neuslovno za ostanak nesrpskog stanovništva na tom prostoru.

68. O navedenim dešavanjima, **svjedok Mirsad Selimbegović** izjavljuje da je živio u Višegradu, da je bio zaposlen u „Vardi“ u Višegradu, odnosno u fabrici namještaja. Nadalje svjedok navodi da je jedno jutro osvanuo spisak onih kojima je zabranjen ulaz na kapiji u primarnoj preradi. Prvo ime je bilo ime direktora, pa onda i ostala imena. Svi ti ljudi koji su bili na spisku, bili su bošnjačke nacionalnosti. Zatim svjedok opisuje kako su on i njegov otac napuštali svoju kuću, te bježali u šumu, jer nije bilo bezbjedno, iz razloga što su njihove komšije Srbi odvodili ljude, a sa njima i

---

¹⁰ T-23 Ovjerena fotokopija odluke o proglašenju neposredne ratne opasnosti, predsjedništvo Srpske Republike Bosne i Hercegovine od 15.04.1992. godine, u kojoj se navodi: „Predsjedništvo SRBiH donosi odluku: proglašava se neposredna ratna opasnost. Naređuje se mobilizacija na cjelokupnoj teritoriji SBiH.“. T-

24 Ovjerena fotokopija odluke ministarstva Narodne odbrane Srpske republike Bosne Hercegovine Sarajevo od 16.04.1992. godine, u kojoj se navodi: „Predsjedništvo SRBiH donosi odluku: proglašava se neposredna ratna opasnost“.

Užički korpus. Sakrivali su se u šumi i nisu spavali u kućama sve od aprila do oktobra 1992. godine. Nakon toga su ga pored brane uhapsili jednog jutra, tako što su došli, opkolili to mjesto i onda su počeli pucati. Tako su ga odveli na branu gdje su bili njegovi sugrađani. On je bio u civilu, iako je bio pripadnik Patriotske lige.

69. I **svjedok A.B.** na ove okolnosti svjedoči da su početkom 1992. godine Srbi počeli postavljati barikade po Višegradu i okolnim selima. Pored toga, počelo je i odvajanje na poslu, po selima i slično. Od januara 1992. godine svjedok ne ide na posao i osjeća strah za sigurnost svoje porodice. Užički korpus je mjesec dana bio u Višegradu i nakon toga odlazi i tada počinje granatiranje sela nastanjenih muslimanskim življem. Pripadnici Užičkog korpusa su bili naoružani automatskim puškama, a bilo je i tenkova, topova, te minobacača oko njihovih sela, a nakon što se Užički korpus povukao isto oružje ostaje Srbima iz Višegrada. Svjedok navodi da je vidio kako su u rijeku Drinu bacali muškarce, žene i djecu, te se sjeća konkretne situacije kada je čovjek koji je radio u hotelu „Panos“ ubio ženu i dvoje djece pored rijeke i bacio ih u vodu. Isti svjedok ističe da je srpska vojska otprilike u junu mjesecu prešla preko Drine, ušli su u selo Barin i ubili 33 ljudi, koji su bili u civilu, a stanovništvo u tom selu je bilo muslimansko. Svjedok nije u tom periodu bio zarobljen, iako je bio tu, a išao je sa drugim mještanima da sahrani mrtve ljude, te je vidio njihova tijela. Rekao je da su pojedinicima bile odsječene glave, nekima ekstremiteti, a nekima su bile po tijelu modrice. Svjedok je vidio i kako ubijaju ljude na obali rijeke Drine i u Vilinoj Vlasi, te kaže da je u tome najviše Milan Lukić učestvovao, što je svjedok gledao dvogledom dok je držao stražu.

70. **Svjedokinja SV-2** je izjavila da je bila zaposlena, da je na posao išla pješke, prolazeći preko Višegradskog mosta. Dok je prelazila most, vidjela je kako bacaju muškarce sa mosta u Drinu, a to je bilo 1992. godine prije njenog dovođenja u logor, međutim svjedokinja se ne sjeća tačnog mjeseca. Ti ubijeni muškarci, koje svjedokinja nije poznavala, su bili u civilnom odjelu, a dvojica braće srpske nacionalnosti koji su ih ubijali, bili su u uniformi, njih je svjedokinja znala odlično, jer oni su bili njene komšije. Nakon tog događaja kojeg je svjedokinja vidjela, na posao je odlazila još otprilike 15-ak dana, jer im je glavni vođa na poslu rekao da ne dolaze na posao, da će ih ubiti ako budu dolazili, a rekao je to svim zaposlenim Muslimanima. Poslije toga je svjedokinja bila u svojoj kući, ali se morala nastaviti kretati po gradu, s obzirom da je morala da nabavi hranu svojim roditeljima, dok njen muž nije smio ni da izlazi, pošto su mu Srbi rekli da će mu „doći glave“, pa se on krio

na tavanu, nakon čega su jednog dana došli i odveli su ga, što su vidjele njihove kćerke, te joj je muž kasnije i ubijen. Svjedokinja je bila u stanu dok nije vidjela da su joj odveli majku i sestru, pa je uzela djecu i pobjegla iz tog stana. Svjedokinja je izjavila da su njenu majku i sestru odveli Milan Lukić i Sredoje Lukić, koji su njenim roditeljima rekli da im je Drina majka, što je značilo da će završiti u rijeci Drini. Svjedokinja SV-2 je izjavila da kada je pobjegla sa djecom, kod Gimnazije u Višegradu gledala je kako joj ubijaju majku i sestru. Njena djeca, odnosno dvije djevojčice, su tada imale šest i pol i devet i pol godina. Svjedokinja je sa djecom nakon toga pobjegla iznad crkve u Višegradu, a potom ih je jedan policajac iz Višegrada odveo u logor, odnosno kasarnu „Uzamnica“ u Višegradu.

71. Takođe je i **svjedok SV-1** izjavio da je prije rata živio u Višegradu, da je radio u pilani, na primarnoj preradi drveta, u Vardi, sve do 10.06.1992. godine, kada je Milan Lukić iz Varde izveo 10 ljudi i ubio ih. Svjedok dalje navodi da je to bilo dan prije Bajrama. Nadalje, svjedok je u ovoj izjavi rekao da je zarobljen 18.07.1992. godine, da su ga njegove komšije Savo i Budimir Tošić presrele, pa je sa Savom krenuo da ga ovaj preda u „Uzamnicu“, ali mu to nije dozvolio čovjek kojeg je svjedok znao kao „Čehu“, koji je radio sa njim. Čeho je svjedoka odveo u SUP, gdje je doživio zlostavljanje od strane Dragana Savića, za koga svjedok kaže da je htio da ga ubije, ali da ga je spasio policajac prezimena Planinčić. Potom je došao komandir SUP-a koji je rekao policiji da ga vodi u Vojnu komandu, što je bilo oko 11 sati ujutro. Do „Uzamnice“ su ga vozilom Land Rover dovezla dva mladića u civilu.

72. **Svjedok SV-5** na navedene okolnosti navodi da je prije rata živio u selu Velji Lug, sa roditeljima, te je bio zaposlen u firmi „Partizan“ u Višegradu. Svoje svjedočenje počinje sa konstatacijom da se ne može sjetiti svih datuma dešavanja, ali zna da je u proljeće 1992. godine kada su ratna dešavanja počinjala, zbog svoje sigurnosti napustio Višegrad, čamcem prešao rijeku Drinu i zaputio se ka Goraždu. Nakon 4 do 5 dana do izbjeglica u Goraždu je stigla informacija kako je Užički korpus stigao u Višegrad, te da poziva stanovništvo da se vrate u svoje domove, garantujući im sigurnost. Svjedok navodi da se dugo premišljao da li da ostane u Goraždu, ili da ide u Sarajevo, ali s obzirom da su njegove majka i sestra ostale u Višegradu, odlučuje da se ipak tamo i vrati. Svjedok je primjetio kada se vraćao, da je postavljen vojni punkt u mjestu Nezuci, te su ga tu i pretresli. Sjeća se kako ga jedan kapetan tom prilikom pitao kuda je pošao, pa kada mu je svjedok odgovorio da ide u Velji Lug majci i sestri, on mu je rekao da bježi ako je pametan. Dok je prilazio Višegradskom

mostu, svjedok je vidio da je postavljen bunker, te da su neki vojnici zaustavili grupu koja je išla prije njega i počeli ih udarati. Svjedok tada spušta glavu i prolazi na most, a onda je na mostu vidio muškarca i ženu i 4 vojnika u maskirnim uniformama, koji su bacili to dvoje ljudi u rijeku Drinu. Bio je udaljen oko 50 metara od tog događaja, a kada je došao do sofe (sredina mosta nazvana kapija-sofa, odnosno mjesto gdje se moglo sjesti) vidio je krv, žensku papuču i muške cipele. Prilazeći kraju mosta vidio je kako dvojica vojnika nožem ubijaju njemu nepoznatog civila, te je ubrzao i skoro ugazivši u krv, sišao sa mosta i prošao pored hotela. Tada je iza sebe čuo nekog kako govori da uhvate onog „Partizanovca“ i da uhvate onog plavog, a zatim i da puste njega, a da hvataju druge. Prilazeći zgradi opštine, svjedok je vidio srpsku zastavu na opštini, pa je još više ubrzao, prešao Rzavski most i pobjegao kući kroz šumu. Narednih dana se svjedok krio po šumi, povremeno dolazio kući, sve dok mu jedan dan komšija Radovan Pecikoza nije rekao da bježi kud zna, samo da ne bude tu, ali je svjedok ipak odlučio ostati. Jednog jutra je otišao po drva, kada je čuo da su u selo došli četnici, pa je, kada je krenuo kući, vidio kako vojnik u SMB uniformi pesnicama udara njegovu majku i traži od nje da mu kaže gdje je svjedok. Zatim kreću prema selu, vodeći svjedoka ispred sebe, a svjedok je bio obučen u plavi radnički mantil, nosio je kanister sa gorivom, koji su oni uzeli sa sobom. Tada je svjedok zatražio od njih da ode do kuće po jaknu jer mu je bilo hladno, ali mu nisu dopustili, pa je svjedok zamolio još jedanput rekavši im da ga onda mogu voditi gdje hoće, pa su se složili, da bi se svjedok, kad se odmaknuo oko 100 metara od njih okrenuo i pobjegao prema šumi, gdje se našao sa ostalim mještanima. Naredne dane svjedok provodi skrivajući se u planini, pod šatorom koji je našao, ali se onda odlučuje vratiti u selo da vidi šta mu se dešava sa majkom i sestrom. Stiže do sela, pa tada vidi da je isto zapaljeno, da je stoka puštena i da se ništa nije čulo. Dolazi ispred svoje kuće koja je takođe bila zapaljena, a u dvorištu zatiče tijela svoje majke i sestre, koje su bile zaklane, odnosno ubijene nožem. Sjeća se prizora da je majka rukom obgrlila sestru. Otprilike 30 do 40 metara dalje vidi još jedno tijelo žene, koja je ležala na kamenu okrenuta trbuhom prema tlu, te na njoj primjećuje da je ubijena pucnjem iz vatrenog oružja u leđa. Osjetio je miris trulih tijela, ali od straha nije smio da prilazi da vidi o čemu se radi. Došao je do mjesta Gostilje, pa je prešao granicu i ušao u Srbiju, ali je zbog gladi i umora odlučio da se preda nekom seljaku, kojem je rekao da radi s njim šta hoće. Vojnici JNA su ga pretresli i odveli u jednu prostoriju gdje su otvorili prozore, vezali svjedoka za stolicu tako što su mu noge vezali za noge stolice, a ruke na leđa. Te noći došla je grupa svjedoku nepoznatih vojnika i tada su ga počeli

udarati. Iduće jutro stavili su ga na kamion i odvezli u Bajinu Baštu, cijelo vrijeme su ga udarali, a dok su prolazili kroz Bajinu Baštu stavili su mu kapu preko glave. Tu su ga ispitivali neki vojnici, pa su ga odlučili vratiti u Višegrad. Tu je bio punkt srpske vojske, te je svjedok saznao da je komandir Milan Šušnjar, koji mu je bio dobar prijatelj. Svjedok je tražio da ga primi, ali je on to odbio, te je rekao da je potrebno svjedoka odvesti u logor „Uzamnica“.

73. Nadalje, **svedok SV-4** navodi da otprilike u mjesecu aprilu 1992. godine u Višegradu počinju nemiri i napetost. Svjedok je u vrijeme kada je Murat Šabanović pustio branu i kada je Užički korpus ušao u Višegrad, sa porodicom izbjegao u Goražde, gdje su bili 10 do 15 dana. Potom su se na poziv srpskih vlasti, vratili u Višegrad, jer su im garantovali sigurnost. Dok je Užički korpus bio u Višegradu, nisu ih maltretirali, ali kada se povukao otprilike 19.05.1992. godine, počela su ubistva, odvođenja i maltretiranja. Svjedok se prisjeća da su im pripadnici Užičkog korpusa rekli da se ne brinu dok su oni tu, ali da će biti problema kada odu. Nakon odlaska Užičkog korpusa pojavljuju se različite paravojsne skupine, ubistva, maltretiranja i odvođenja, pa zbog toga svjedok i njegova porodica nisu izlazili iz kuće i krili su se na tavanu, sve do 13.09.1992. godine. Tog dana dok su se krili na tavanu, čuli su na radiju da je u Višegrad sletio helikopter u kome je bio Radovan Karadžić, pa je policija radila dodatna „čišćenja“ grada. Istog dana oko 16 sati, u njihovu kuću su provalili automatskim puškama naoružani ljudi, u uniformama za koje svjedok misli da su bile policijske, te ih pozvali da izađu. Sišli su svjedok, njegov otac, brat i sestra, vezali su im ruke, pa ih vode u zgradu SUP-a koja je od njihove kuće udaljena oko 100 metara. Ispred te zgrade je izašao čovjek za kog svjedok misli da je bio komandir, ali ga nije poznao, sjeća se da je imao brkove i da je bio začuđen. Pitao ih je ko su i gdje su se krili, pa je policajcima naredio da ponovo prečešljaju područje. Tu su se zadržali nekoliko minuta, nakon čega je taj čovjek rekao da ih odmah vode u „Uzamnica“, pa svjedoka i njegovu porodicu stavljaju u policijski džip i odvoze ih u istu, koja je bila kasarna, udaljena nekoliko kilometara od Višegrada.

74. **Svjedok Nurko Dervišević** je izjavio da je živio na desnoj strani obale rijeke Drine, prema Srbiji, da je radio u fabrici namještaja „Varda“ u sklopu fabrike „Šipad“, da nije bio pripadnik vojske, niti političkih stranaka, a tokom rata je bio civilni zatvorenik. Svjedok izjavljuje da je uhapšen 9.6.1992. godine, te dodaje da je imao malu farmu u blizini grada, tačnije oko 500 metara udaljenu od grada. Takođe svjedok izjavljuje kako su ljudi konvojima izlazili iz Višegrada, ali da se pričalo kako ljude,

naročito mladiće, koji su išli konvojima ubijaju, a svjedok je htio poslati svoju porodicu tim konvojima, jer mu se to činilo kao najbolja opcija, pa ih je otpratio do kraja ulice i oni su otišli, nakon čega svjedok prelazi rijeku Rzav prema selu Okrugla, kako bi se pridružio civilima koji su bili tamo. Dok je hodao prema selu Okrugla, u zasjedi ga dočekuju dva čovjeka sa snajperskim puškama, te mu prijeteći puškama naređuju da stane. Obojica su bili u maskirnim uniformama, ali svjedok ne zna da li su bili srpski vojnici ili policajci, a vidio je da su na plavim kapama imali oznaku SDS. Pitali su ga kuda ide i gdje mu je oružje, ali svjedok sa sobom nije imao oružja, te su mu tražili ličnu kartu, nakon čega ga vode u MUP, u blizini mosta na Rzavu. Čovjek u MUP-u mu je tražio ličnu kartu, a nakon oduzimanja iste, svjedoku je nikada nije vratio. Dok je odvođen iz zgrade MUP-a pojavljuje se Milan Lukić, koji ga udara i pita gdje su mu dva sina, pri čemu svjedok pada, pa ga Nebojša Todorović i Goran Popović podižu. Ta dva vojnika koja su ga uhapsila i dovela u MUP, strpala su ga poslije u džip „Pitzgauer“ i odvela u „Uzamnicu“.

75. I **svjedok Islam Kustura** govori o životu prije početka rata, te kaže da je on živio u selu Zlatnik sa porodicom, da je bio zemljoradnik i da nije bio vojno angažovan. Svjedok navodi da je već 1991. godine viđao kako vojni helikopteri bivše JNA dolaze u sela oko Zlatnika, a misli da su prevozili oružje, iako nije vidio da se vrši podjela ikakvog oružja među srpskim stanovništvom. Takođe navodi da misli da je u Višegradu borba počela krajem maja 1992. godine, a sjeća se da je vani bio snijeg kada je selo Dobrun napadnuto, te dodaje da on nije vidio kada se to desilo, s obzirom da je Dobrun smješten ispod njegovog sela, ali je čuo da je napadnut i da su muslimanske snage uspjele potisnuti srpske snage iz pola Dobruna. Oko 10 dana nakon napada na Dobrun, i njegovo selo je napadnuto. Njih su napali lokalni Srbi, obučeni u uniforme bivše JNA, SMB boje, a na kapama su neki imali „kokarde“, neki obične vojne kape, neki šubare, a neki „šajkače“. Svjedok kaže da u njegovom selu muslimani nisu bili organizovani da se odupru napadu, te da su bili u potpunoj zbrci u Zlatniku, a kada su vidjeli da srpski vojnici dolaze, pobjegli su u šumu. Nakon napada, muškarci ostaju u šumama, a žene su se vratile. Svjedok izjavljuje da je povremeno išao u selo da uzme hrane, a da selo nije bilo razoreno, te da su Srbi samo došli da uspostave kontrolu, ništa nije bilo uništeno, niti je iko bio povrijeđen. Svjedok je bio u kući kada je čuo pucnjavu vani, pa je, kada je pogledao vani, vidio kako su zarobili njegovog sina Ibrahima i Salkinog sina Ahmeda, opkolili su ih i doveli pred svjedokovu kuću, a svjedok je tada među tim koji su ih doveli prepoznao komšije

Dragana Pejovića i Petra Kovačevića. Dragan Pejović je sa drugim srpskim vojnicima okupio svjedokovu suprugu i neke druge žene koje su bile u selu, a svjedok je čuo da im je neki vojnik rekao da idu u Dobrun, u Hajdarevićev kafić, pa su neke otišle, ali svjedokova majka i supruga nisu. Dragan Savić je rekao svjedokovom sinu da ide sa njim na izvor na ispitivanje, što je on i učinio, a dvije minute kasnije čuo je tri rafala iz automatskog naoružanja iz pravca gdje su ga odveli, a izvor na koji su otišli je bio oko 20 metara udaljen od njih. Potom drugi vojnik prilazi Salkinom sinu Ahmedu, koji je bio jako krupan, imao je oko 120 kg, pa ga ismijava govoreći mu da je debeo. Kada je ponovo čuo zvuk paljbe povikao je Salki da trči i obojica su pobjegli, a dok su bježali prošli su pored izvora, gdje su vidjeli tijela svojih sinova kako leže pokraj izvora, a njegovom sinu je glava bila u vodi, te je vidio da je u glavi bilo nekoliko rupa, ali nije bilo krvi. Vidio je i na Ahmedu rupe u glavi, u grudima, i kako nož viri iz njegovog stomaka, a vidjelo mu se i salo u stomaku. Svjedok kasnije saznaje da je Dragan Savić bio taj koji je ubio njegovoga sina. Po dolasku u selo vidio je suprugu Asima Kusture, koja je gasila vatru polijevajući vodom kuću, a vidio je i Asima Kusturu kako se kreće okolo. Pored njih svjedok je vidio i svoju majku kako izlazi iz kuće u kojoj se krila. Svjedok potom odlazi da potraži Asima, te se sa njim nalazi na čistini, a tada mu Asim govori da ima autobus koji ide iz Dobruna u Višegrad, te da se trebaju ukrcati na isti, pa Asim odlučuje da ide autobusom, dok svjedok ostaje sa Salkom. Svjedok ostaje u šumi do 03.10.1992. godine. Pokušava da ode do Goražda sa jednom grupom koja se upućuje tamo, međutim, kada shvata da njegova supruga i majka nisu sa tom grupom, vraća se da ih potraži, te ih nalazi u selu, pa skupa ostaju u šumi. Obzirom da je Asim Kustura odlučio da ode u Višegrad, kada je tamo došao, njega je zarobio, ubio i bacio u rijeku RZAV Buda Kovačević, koji je to svjedoku pričao kada je svjedok bio u zatočeništvu. Svjedok je sa svojom majkom i suprugom 03.10.1992. godine otišao do kuće kako bi uzeli hranu. Kada je izašao, svjedok je čuo svoju suprugu kako sa nekim razgovara i govori da tu nikoga nema, a svjedok je pomislio da razgovara s nekim muslimanima koji su se vratili u selo kao i oni. Međutim, kad je krenuo prema kući, iza sebe je čuo glas koji mu je rekao da ne bježi, a kada se okrenuo vidio je Neđu Vukadinovića, iz sela Bosanska Jagodina, kog je poznavao od ranije, kako u maskirnoj uniformi i sa automatkom puškom stoji iza njega. Tada im Neđo Vukadinović govori da će ih svo troje, misleći na svjedoka, njegovu majku i suprugu, voditi na ispitivanje, a isto veče će ih vratiti, a da će ih Gačić odvesti, što i čini. Kad su došli do škole u Višegradu, Gačić svjedoku govori da izađe iza automobila, a njegove supruga i majka ostaju u autu. Njih policajci vode u

„Uzamnicu“, preko Drine iza hidrocentrale, koja je bila kasarna i tu su bili vojni hangari, a prije rata je tu bila stacionirana vojska. Svjedok kaže da je „Uzamnica“ bila udaljena oko tri kilometra jugoistočno od centra Višegrada. Kada su došli u „Uzamnicu“, vode ih u kasarnu, gdje su ostali da čekaju vani cijeli dan.

76. **Svjedok Š.M.** u svojoj izjavi navodi da je do rata sa roditeljima živio u mjestu Vlahovići, opština Višegrad, te da se početkom rata krio u šumi sa vojno sposobnim muškarcima iz svog i okolnih sela, a 04.04.1992. godine kad su ih napali pripadnici „Belih orlova“ prelazi u Žepu, te je 5 ili 6 puta dolazio u selo po hranu. Svjedok navodi da je početkom aprila 1992. godine na području opštine Višegrad počelo granatiranje od strane srpskih snaga. Svjedok je tada bio na poslu, te je sa ostalim radnicima pobjegao i uputio se kući. Dva do tri dana kasnije sa porodicom ide za Žepu, ali se 13.07.1992. godine vraća u selo Vlahoviće sa svojim prijateljima, kako bi uzeli hranu. Kad su ušli u selo, upali su u zamku srpskih vojnika, te svjedok tada biva zarobljen.

77. Odbrane optuženih su osporavale postojanje širokog i sistematičnog napada u Višegradu, što je posebno osporavala odbrana optuženog Spasojević Vukadina ističući da je u to vrijeme Murat Šabanović prijetio da će pustiti vodu iz hidroelektrane u Višegradu, da je u Višegradu odmah srušen spomenik Ivi Andriću, da su tuneli od Dobruna prema Vardištu bili minirani od strane muslimanskih jedinica, kao i da su među prvim pogunilim bili pripadnici srpske nacionalnosti na tom području, što za ovo Vijeće nije sporno da su se ti događaji dogodili. Međutim, navedeno prema ocjeni Vijeća ne isključuje postojanje širokog i sistematičnog napada prema muslimanskom i drugom nesrpskom civilnom stanovništvu opštine Višegrad u inkriminisanoj periodu, a što proizilazi kako iz saglasnih iskaza saslušanih svjedoka optužbe, tako i iz utvrđenih činjenica iz presuda MKSJ u Hagu.

78. Uporište za navedeni stav Vijeće nalazi u praksi MKSJ u kojoj se navodi da *„Napad može prethoditi oružanom sukobu, može trajati duže od tog sukoba ili se nastavljati tokom sukoba, ali ne mora nužno biti njegov dio.“*¹¹

79. Drugi relevantan stav po ovom pitanju takođe se nalazi u praksi MKSJ i glasi:

„...prilikom utvrđivanja da li je došlo do napada na neko konkretno civilno stanovništvo, irelevantno je da je druga strana također počinila zvjerstva protiv civilnog stanovništva

---

¹¹ Kunarac, Predmet IT-96-23-A, Presuda žalbenog vijeća, 12.06.2002. godine, para.86.

neprijatelja. To što je jedna strana izvršila napad na civilno stanovništvo druge strane, ne opravdava napad te druge strane na civilno stanovništvo one prve, a niti ne isključuje zaključak da su snage te druge strane zapravo svoj napad usmjerile upravo na civilno stanovništvo kao takvo. Svaki napad na civilno stanovništvo neprijatelja je protivpravan i zločini počinjeni u okviru jednog takvog napada mogu se, ako su ispunjeni i svi drugi uslovi, okvalifikovati kao zločin protiv čovječnosti.“¹²

80. Iz navedenog jasno proizlazi da navodi odbrane, kojima pokušavaju da umanje težinu i razmjere napada na civilno nesrpsko stanovništvo opštine Višegrad, kao i posljedice navedenog, ni u kom slučaju ne mogu biti ekvivalent sa primjerima na koje ukazuju, s obzirom da iz utvrđenih činjenica proizlazi da je 1991. godine opština Višegrad imala oko 21.000 stanovnika, od čega je u samom gradu Višegradu živjelo njih oko 9.000, da je približno 63% stanovništva bilo muslimanske nacionalnosti, a oko 33 % srpske (paragraf 39 u predmetu MKSJ Vasiljević). Takođe iz utvrđenih činjenica, a što je potvrđeno i saglasnim iskazima svjedoka optužbe, proizilazi da se: „U Višegradu u tom periodu dogodilo i mnogo drugih slučajeva ubijanja civila. Već početkom aprila 1992. godine počeli su nestajati građani nesrpske nacionalnosti. Tokom nekoliko narednih mjeseci ubijene su stotine pripadnika nesrpskog stanovništva, uglavnom Muslimana-muškaraca, žena djece i starijih osoba.“ (paragraf 51. u predmetu MKSJ Vasiljević) „Iz masovnih grobnica na teritoriji opštine Višegrad i u njenoj okolini ekshumirane su još stotine muslimanskih civila svih starosnih dobi i oba pola.“ (paragraf 52. u predmetu MKSJ Vasiljević) „Krajem 1992. godine u Višegradu je ostalo veoma malo građana nesrpske nacionalnosti.“ (paragraf 56. u predmetu MKSJ Vasiljević) „... srpska policija, pripadnici paravojnih grupa i lokalni Srbi, vršili su mnogobrojene akte nasilja protiv muslimanskog civilnog stanovništva u Višegradu.. broj takvih akata povećavao se poslije odlaska Užičkog korpusa..“ (paragraf 890. u predmetu MKSJ Milan i Sredoje Lukić) „... žrtve su bili civili iz Višegrada, mnogi od njih su bili starci, žene i djeca, a svi su bili muslimanske nacionalnosti.“ (paragraf 891. u predmetu MKSJ Milan i Sredoje Lukić) „Usljed tih napada Muslimani su napuštali svoja radna mjesta, sakrivali su se ili napuštali Višegrad. Muslimani su bili najveća grupa interno raseljenog stanovništva iz opštine Višegrad. Na spisku nestalih osoba koji je 2005. godine objavio Međunarodni komitet Crvenog krsta bilo je navedeno da postoje prijave o 705 nestalih osoba iz Višegrada, od kojih je velika većina bila Muslimana. Veliki broj Muslimana je ubijen. Od sredine maja do

---

¹² Kunarac, Kovač i Vuković, Žalbeno vijeće, presuda od 12. juna.2002. godine, para. 87-88.

septembra ili oktobra 1992.godine... iz Drine su izvadili i potom pokopali 170-180 leševa, odjevenih većinom u civilnu odjeću... Iz masovnih grobnica u okolini opštine Višegrad kasnije su ekshumirane stotine leševa muslimanskih civila.“ (paragraf 893. u predmetu MKSJ Milan i Sredoje Lukić)

81. Danas su stanovnici Višegrada većinom srpske nacionalnosti (paragraf 56. u predmetu MKSJ Vasiljević), štaviše po omjeru su promjene u nacionalnom sastavu stanovništva koje su se dogodile u Višegradu manje samo od promjena koje su se dogodile u Srebrenici (paragraf 56. u predmetu MKSJ Vasiljević).

82. Kako je već rečeno, sam napad „*nije ograničen na upotrebu oružane sile, nego obuhvata i svako zlostavljanje civilnog stanovništva*“¹³ dok se koncept "sistematskog" može definisati kao temeljno organizovan i redovan obrazac zasnovan na zajedničkoj politici sa znatnim javnim ili privatnim sredstvima.¹⁴

83. Širok odnosno rasprostranjen napad se definiše u smislu da zločin može biti rasprostranjen ili počinjen u širokim razmjerima „*zbog kumulativnog efekta niza nečovječnih djela ili zbog jedinstvenog efekta jednog jedinog djela izuzetno velikih razmjera.*“¹⁵ Sistematičan napad se definiše u smislu da se radi o „obrascu zločina, odnosno njihovom redovnom ponavljanju koje nije slučajno sličnog kriminalnog ponašanja.“¹⁶

84. Dakle, Vijeće je imajući u vidu navedene stavove iz sudske prakse na temelju provedenih dokaza nesumnjivo utvrdilo da napad koji se odvijao na prostoru opštine Višegrad ima karakteristike i širokog i sistematičnog, čime je ispunjen prvi opšti uslov koji zahtijeva inkriminacija krivičnog djela Zločina protiv čovječnosti.

---

¹³ Vasiljević, Pretresno vijeće, presuda od 29.novembra 2002. godine paragraf 29-30.

¹⁴ MKTJ, presuda Pretresnog vijeća, Akajesuu, para. 580

¹⁵ Tužilac protiv Kordića i Čerkeza, br. IT-95-14/2-T, presuda od 26.2.2001. godine, („Prvostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*“) paragraf 179.

¹⁶ Tužilac protiv Kunarac i dr.,br. IT-96-23/1-A, Presuda od 12.6.2002. godine, paragraf („Presuda žalbenog vijeća u predmetu *Kunarac i dr.*“) 94.

85. Drugi opšti element ovog djela podrazumijeva da je napad bio usmjeren protiv civilnog stanovništva, pa će Vijeće u daljem dijelu teksta iznijeti svoje zaključke o ispunjenosti i ovog elementa djela.

(ii) Usmjerenost napada protiv civilnog stanovništva

86. Da bi se utvrdilo kršenje pravila međunarodnog prava, neophodno je bilo da se utvrdi protiv koga je počinjenje bilo usmjeren, odnosno da li je djelo bilo usmjeren protiv posebne kategorije osoba koje su zaštićene članom 3. stav 1. Konvencije.

87. Prema definiciji iz člana 3. stav 1. IV Ženevske Konvencije, zaštićene kategorije lica su *“lica koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, podrazumijevajući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i lica onesposobljena za borbu usljed bolesti, rana, lišenja slobode ili iz bilo kojeg drugog razloga“*. Dakle, u smislu odredbe zajedničkog člana 3. Konvencije, civilom se smatra lice koje *“ne učestvuje neposredno u neprijateljstvima“*.

88. Za bolje razumijevanje definicije “civila” date u zajedničkom članu 3. Konvencija i razumijevanje termina “neposredno u neprijateljstvima”, Vijeće je uzelo u obzir i praksu MKSJ gdje se navedena sintagma definiše.

89. Shodno praksi MKSJ, osoba aktivno sudjeluje u neprijateljstvima kada učestvuje u ratnim dejstvima koji će *“po svom karakteru ili svrsi, vjerovatno nanijeti stvarnu štetu ljudstvu ili materijalno – tehničkim sredstvima oružanih snaga neprijatelja“*.

90. Shodno navedenom, vijeće nalazi da se u konkretnom slučaju radilo o civilima, koji ne učestvuju direktno u neprijateljstvima, dakle radi se o kategoriji koja uživa zaštitu shodno odredbama zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija. Čak i pripadnost vojnoj formaciji to lice neće činiti ratnim zarobljenikom, ako je u momentu zarobljavanja bio van borbenog dejstva.

91. Sva lica prema kojima je napad u konkretnom slučaju bio usmjeren bila su civili. Naime, kako proizilazi iz iskaza saslušanih svjedoka optužbe, niko od njih u trenutku lišenja slobode nije bio uniformisan ili naoružan, niti je bio uključen aktivno u bilo kakav vid oružanog sukoba, niti su prilikom hapšenja pružali bilo kakav otpor.

Dakle, primarni cilj napada bilo je civilno, nesrpsko stanovništvo opštine Višegrad, kako muškarci, tako i žene i djeca.

92. Sljedeći opšti element ovog krivičnog djela podrazumijeva postojanje veze (nexus) između radnji optuženih i širokog i sistematičnog napada.

(iii) Svijest optuženog o postojanju takvog napada i da njegove radnje čine dio tog napada.

93. Svijest (zakonski termin „znanje“) kao elemenat ovog krivičnog djela predstavlja subjektivnu dimenziju njegovog zakonskog bića i prema zakonskoj ekspresiji on se sastoji u tome da je učinilac „znao za takav napad“. Iako izražen dosta uopštenom formulacijom koja zahtijeva postojanje svijesti u vidu „znanja“, on zapravo podrazumijeva postojanje svijesti o postojanju napada navedenog karaktera, te da se njegove radnje preduzimaju u okviru toga napada.

94. Vijeće je na temelju provedenih dokaza nesumnjivo zaključilo da su optuženi Milomir Đuričić i Vukadin Spasojević bili pripadnici oružanih snaga Republike Srpske¹⁷, te da je Milomir Đuričić u inkriminisano vrijeme bio raspoređen na dužnost upravnika logora „Uzamnica“, dok je Vukadin Spasojević u to vrijeme bio razvodnik straže. Navedeno proizilazi iz materijalnih dokaza, kao i saglasnih iskaza svjedoka, kojima su optuženi bili poznati od ranije, jer je Višegrad manja sredina u kojoj se uglavnom svi poznaju, tako da njihov identitet za ovo Vijeće ničim nije doveden u pitanje, a status i uloga u logoru Uzamnica su dokazani od strane Tužilaštva van razumne sumnje, o čemu će biti više riječi u pojedinačnim tačkama presude. Svjedoci su dodatno osnažili svoje iskaze i prepoznavanjem optuženih u sudnici.

95. Na osnovu izvedenih dokaza, Sud je pouzdano utvrdio da je Milomir Đuričić imao svojstvo upravnika logora. Na ovu okolnost izjašnjavali su se svi saslušani svjedoci - zatočenici logora „Uzamnica“, te većina njih koji su imali neposredne kontakte sa optuženim Đuričićem, došli su do zaključka da je on imao stvarnu ulogu upravnika logora, dok su drugi svjedoci to čuli od stražara u logoru ili zatočenika. Iako ni jedan od uloženi dokumenata optuženog zvanično i formalno ne postavlja na poziciju upravnika, što je, donekle, razumljivo s obzirom da je vrijeme ratnih dejstava

---

¹⁷ T-35 Uvjerenje odjeljenja za opštu upravu Opština Višegrad broj: 03-835-1.39/19 od 09.07.2019. na ime Đuričić Milomira i T-36 Uvjerenje odjeljenja za opštu upravu Opština Višegrad broj: 03-835-1.46/19 od 30.07.2019. na ime Vukadina Spasojevića.

i da su u datim uslovima propusti takve vrste mogući, od svjedoka koji su davali izjave u ovom predmetu isti je bio doživljen kao upravnik, što i jeste bila njegova stvarna pozicija unutar logora. Takođe se i iz dokaza T-30, odnosno, Naredbe komandanta Luke Dragičevića, kao i T-31 - Zapisnika o bjekstvu zatvorenika Abdulaha Kahrimana zv. „Dule“, vidi da je optuženi Đuričić bio komandir kasarne i zatvorenika u „Uzamnici“, odnosno upravnik logora, sve dok na to mjesto nije došao Stojan Zekanović 01.04.1993. godine. Dakle, za Vijeće nije od odlučnog značaja činjenica da li je optuženi na tu funkciju bio i formalno postavljen.¹⁸

96. Optuženi Milomir Đuričić kao upravnik logora i Vukadin Spasojević koji je bio razvodnik straže u logoru u Uzamnici, u vrijeme obuhvaćeno optužnicom bili su u potpunosti svjesni širokog i sistematičnog napada koji se odvijao na području opštine Višegrad, te su postupajući u navedenom svojstvu znali da su njihove radnje, kao i propusti dio tog napada. Naime, isti su bili pripadnici Višegradske brigade od početka sukoba i nisu mogli ostati neupućeni u svakodnevna događanja, kako zbog same masovnosti napada, tako i zbog sveobuhvatnosti djelovanja vojske, policije i paravojnih formacija Srpske Republike Bosne i Hercegovine. Optuženi Đuričić i Spasojević su sa direktnim umišljajem svojim radnjama, odnosno Đuričić i propustima, svjesno doprinijeli nehumanom i ponižavajućem postupanju prema zatočenim civilima nesrpske nacionalnosti u logoru „Uzamnica“, s obzirom da su zatvorenici u inkriminisanom periodu bili izloženi najokrutnijim oblicima fizičkog i psihičkog zlostavljanja i ponižavanja, naročito žene koje su bile seksualno zlostavljane i omalovažavane samo zato što su bile muslimanke.

97. U analizi psihičkog odnosa (*mens rea*) optuženih prema učinjenom djelu, u vrijeme počinjenja predmetnih krivičnih djela, kako je to utvrđeno u predmetu MKSJ *Kupreškić i dr.*¹⁹, potrebno je ograničiti se na utvrđivanje (1) namjere da se izvrši dato krivično djelo, u kombinaciji sa (2) svijesti o širem kontekstu unutar kojeg se krivično djelo događa.

98. Dakle, da bi ovaj bitan element krivičnog djela zločini protiv čovječnosti bio ispunjen, potrebno je dokazati da je počinitelj, ne samo imao namjeru da poćini krivično djelo ili djela u osnovi zločina, nego mora i znati da njegova djela ulaze u

---

¹⁸ Sud BiH, Drugostepena presuda broj: X-KRŽ-05/42 od 19.8.2008. godine, *Nikola Andrun*, str. 22; Sud BiH, Prvostepena presuda broj: S1 1 K 017182 16 Kri od 02.10.2018. godine, *Minet Akeljić i dr.*, par. 248;

¹⁹ Vidjeti odluku pretresnog vijeća u predmetu *Kupreškić i dr.*, 14. januar 2000. godine, paragraf 556

okvir niza rasprostranjenih ili sistematskih zločina usmjerenih protiv civilnog stanovništva, te da se njegova djela uklapaju u taj obrazac²⁰. Počinilac ne mora biti upoznat sa pojedinostima napada, niti mora odobravati kontekst u kojem se čine njegova djela²¹. Dovoljno je da optuženi razumiju opšti kontekst u kome su djelovali²².

99. Da su optuženi znali za napad, kao i da njihove radnje i propusti predstavljaju dio napada, Vijeće je zaključilo posmatrajući taj aspekt svijesti, kako sa stajališta pozicija koje su u inkriminisanom periodu optuženi obavljali, tako i sa stajališta njihovih radnji u logoru.

100. Tako tokom postupka nije bilo sporno da su optuženi bili na funkcijama u okviru vojnih struktura Srpske Republike Bosne i Hercegovine, dakle, vojnih struktura koje su vršile širok i sistematičan napad, pa su u tom svojstvu i počinili predmetne inkriminacije za koje su oglašeni krivim.

101. Prema stavu iznesenom u predmetu MKSJ-a *Kordić i Čerkez*, Pretresno vijeće je našlo da ono što pretvara djelo pojedinca u Zločin protiv čovječnosti jeste uključivanje tog djela u višu dimenziju kriminalnog ponašanja, pa stoga, da bi optuženi mogao snositi krivicu za isto, on mora biti svjestan te više dimenzije bilo da ima stvarno ili izvedeno znanje o širem kontekstu napada²³. Alternativno, počinilac mora biti svjestan napada i prihvatanja rizika da njegovo djelo postane dio takvog napada²⁴, s tim da se ne zahtijeva upoznatost sa pojedinostima napada²⁵. Takođe, nije neophodno da se počinilac slaže sa kontekstom djela²⁶.

102. Dakle, sve navedeno, po ocjeni ovog Vijeća, ne ostavlja ni najmanji stepen sumnje da je ispunjen i treći bitan element za postojanje krivičnog djela zločini protiv čovječnosti, jer su optuženi znali za napad i njihove radnje su bile dijelom napada, tačnije postojao je *nexus* između njihovih radnji i napada.

103. Postojanje ovog elementa biće detaljnije obrazloženo u nastavku kroz ocjenu dokaza za svaku pojedinačnu inkriminaciju za koju su optuženi oglašeni krivim.

---

²⁰ Drugostepena presuda u predmetu Tadić, par. 248

²¹ Prvostepena presuda u predmetu Limaj, par.190

²² Ibid.pozivanje na presudu pret.vijeća u predmetu Kordić,par.185

²³ *Vidi: Kordić i Čerkez*, (pretresno vijeće), 26.02.2001.godine, para.410.

²⁴ *Vasiljević*, (pretresno vijeće), 29.11.2002.godine, para.37.

²⁵ *Kunarac, Kovač i Vuković*, (žalbeno vijeće), 12.06.2002.godine, para.59.

²⁶ *Kordić i Čerkez*, (pretresno vijeće), 26.02.2001.godine, para.185.

(b) Pojedinačne inkriminacije u osnovi zločina protiv čovječnosti

104. Pored općih elemenata koji su prethodno navedeni, potrebno je dokazati i elemente svih radnji, odnosno pojedinačnih krivičnih djela u osnovi zločina protiv čovječnosti, što će biti predmet pravne analize u nastavku obrazloženja.

105. Vijeće je tokom postupka nesporno utvrdilo da su optuženi u svojstvu pripadnika VRS, postupajući u okviru širokog i sistematičnog napada VRS usmjerenog protiv nesrpskog civilnog stanovništva opštine Višegrad, znajući za napad i da njihove radnje predstavljaju dio napada, poduzimali pojedinačne radnje, odnosno propustili da spriječe nastupanje inkriminisane posljedice prema muslimanskom civilnom stanovništvu, mučenjem i nečovječnim postupanjem i na taj način značajno doprinosili istom.

106. Dakle, optuženi su postupajući sa diskriminatornom namjerom, ostvarili obilježja pojedinačnih djela u osnovi Zločina protiv čovječnosti, na način opisan u pojedinačnim tačkama osuđujućeg dijela izreke presude, za koje su i oglašeni krivim, dok su u konačnici oglašeni krivim za progon iz tačke h) stav 1. član 172. KZ BiH, pa će svoje zaključke u tom pravcu Vijeće elaborirati u dijelu presude koji slijedi.

(i) Progon

107. Po ocjeni ovog Vijeća, u toku postupka je na sasvim pouzdan i nesumnjiv način utvrđeno da su optuženi počinili krivičnopravne radnje na način, u vrijeme i na mjestima kako je to precizno navedeno u izreci presude.

108. Djela koja su optuženi počinili, imala su za cilj teško lišenje zatočenika osnovnih ljudskih prava i sloboda, što je u suprotnosti, kako sa domaćim zakonodavstvom, tako i sa međunarodnim pravom.

109. Na osnovu iskaza svjedoka oštećenih, koje je ovo Vijeće ocijenilo kredibilnim i konzistentnim, jasno je da su žrtve mučenja i drugog nečovječnog postupanja, a koje su počinili optuženi s diskriminatornom namjerom, bili zatočeni muslimanski civili u prostorijama bivše kasarne „Uzamnica“ koja je pretvorena u zatočenički logor, sve u cilju zastrašivanja žrtava i kažnjavanja istih. Zatočeni civili u „Uzamnici“ su bili smješteni u neuslovne hangarske prostorije, bili su izloženi svakodnevnim fizičkim i psihičkim zlostavljanjem, te su bili uskraćeni za osnovna ljudska prava koja se ogledaju u tome da nisu mogli vršiti osnovne higijenske potrebe, da nisu imali

adekvatnu liječničku pomoć, da su bili izloženi ponižavajućem i degradirajućem tretmanu.

110. U članu 172. stav 2. tačka g) KZ BiH, dato je značenje pojma progon i to: *“Progon jeste namjerno i teško, međunarodnom pravu suprotno uskraćivanje osnovnih prava zbog pripadnosti skupini ljudi ili zajednici.”*

111. Progon, kako je definisan odredbom člana 172. stav 1. tačka h) KZBiH, podrazumjeva namjerno i teško, međunarodnom pravu suprotno uskraćivanje osnovnih prava, zbog pripadnosti skupini ljudi ili zajednici protiv bilo koje grupe ljudi ili kolektiva na političkoj, rasnoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj, spolnoj ili drugoj osnovi koja je univerzalno prihvaćena kao nedopustiva po međunarodnom pravu; u vezi s bilo kojim krivičnim djelom iz ovog stava ovog člana zakona, bilo kojim krivičnim djelom propisanim u ovom zakonu ili bilo kojim krivičnim djelom u nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine.

112. Na navedeni način definisan progon, može biti počinjen sa svim radnjama koje, u cjelini ili djelimično, predstavljaju namjerno i teško, međunarodnom pravu suprotno, uskraćivanje osnovnih prava, zbog pripadnosti skupini ljudi ili zajednici.

113. U praksi MKSJ-a²⁷ progon kao zločin protiv čovječnosti definisan je kao:

- *de facto* diskriminacija i kojim se uskraćuje ili narušava neko temeljno pravo definisano međunarodnim običajnim ili ugovornim pravom; i
- izvršeni su hotimično, sa namjerom diskriminacije po jednoj od navedenih osnova, tačnije, na osnovu rasne, vjerske ili političke pripadnosti“.

114. Iz navedenog se može zaključiti da progon predstavlja oblik diskriminacije na osnovu rase, religije ili političkog mišljenja sa namjerom i rezultatom kršenja temeljnih prava pojedinca, tačnije međunarodno pravo navedene osnove, rasnu, vjersku i političku, priznaje kao isključive osnove počinjenja progona kao zločina protiv čovječnosti.

---

²⁷ Tužilac protiv Kvočke i drugih, IT-98-30/1-A, presuda od 28.02.2005. godine, paragraf 320.

115. Zločini protiv čovječnosti predstavljaju gruba i flagrantna kršenja osnovnih ljudskih prava, dok je za krivično djelo progona, u kontekstu navedenog krivičnog djela, nužno dokazati i postojanje diskriminatorne namjere.

116. Kako je to zaključeno u presudi Apelacionog vijeća ovog suda u predmetu *Bundalo i drugi*:

“Samo gruba i flagrantna uskraćivanja temeljnih ljudskih prava mogu predstavljati zločine protiv čovječnosti, a progonom dodatno i da su izvršena sa diskriminatornom namjerom. Pojedinačne krivične radnje možda ne moraju zadovoljiti ovaj standard ukoliko se krivično djelo posmatra izolovano. U pogledu krivičnog djela progona, krivične radnje se moraju posmatrati u cjelini i zajedno moraju zadovoljiti ovaj standard.”²⁸

117. Zločini za koje su optuženi oglašeni krivim, nesumnjivo predstavljaju najgrublja kršenja temeljnih ljudskih prava i osnovnih sloboda, u suprotnosti sa međunarodnim pravom, i po ocjeni ovog Vijeća počinjeni su sa diskriminatornom namjerom.

118. Na takvu prirodu počinjenih zločina upućuje niz pojedinosti. Naime, kako je to već opisano u dijelu presude gdje je obrazlagano pitanje ispunjenosti širine i sistematičnosti napada kao bitnih elemenata krivičnog djela zločina protiv čovječnosti, isključivi razlog zbog kojeg su određene nezakonite i međunarodnom pravu suprotne radnje preduzimate prema grupama građana, jeste njihova nacionalna pripadnost, tačnije činjenica da su bili pripadnici muslimanskog naroda. Sve to upućuje, po ocjeni ovog Vijeća, na diskriminatorni karakter napada preduzetog protiv muslimanskog i drugog nesrpskog stanovništva opštine Višegrad.

119. Saslušani svjedoci oštećeni u svojim iskazima jasno i saglasno ističu da im razlozi lišenja slobode i zatvaranja u zatočeničke objekte nikada nisu saopšteni, ali su na osnovu ponašanja vojnika i oblika nasilja koji je provođen zaključili da je to samo zbog njihove pripadnosti nesrpskom dijelu stanovništva.

120. **Svjedokinja SV-2** je izjavila da je na posao odlazila još otprilike 15-ak dana, jer im je glavni vođa na poslu rekao da ne dolaze na posao, da će ih ubiti ako budu dolazili na posao, a rekao je to svim zaposlenim muslimanima.

---

²⁸ Drugostepena presuda Suda BiH u predmetu X-KRŽ-07/419 Bundalo i dr, paragraf 302

121. **Svjedok Stojan Zekanović**, upravnik „Uzamnice“, je izjavio da je u „Uzamnici“ zatekao zatvorenike, koje je bio dužan da sačuva, a bile su tu i ženske i muške osobe, te dvoje djece, do 10 godina, te je rekao da su svi bili Muslimani. Na upit tužiteljice svjedok je kazao da su bili obučeni u civilna odijela, međutim da ne zna da li su bili vojnici ili ne. Takođe nije znao ni razlog njihovog zatvaranja, ali je od Vucelja Veselina, koji je bio načelnik bezbjednosti, čuo da se čuvaju radi razmjene.

122. Takođe i **svjedok Srđan Vučićević**, stražar, u svom iskazu navodi da je među ostalim magacinima, gdje je bila hrana za Višegradsku brigadu, bilo još par slobodnih hangara, blizu igrališta, gdje su bili zatvoreni Muslimani. Jednom prilikom kada je prolazio tuda, bili su otvoreni i jedan i drugi hangar, pa je svjedok vidio tu Muslimane muškarce i žene, a djeca su kasnije došla. Bili su tu pritvoreni, ali svjedok nije ulazio unutra.

123. Nadalje, **svjedok Slavko Đerić** izjavljuje, kada ga tužiteljica pita za njegovu ulogu u „Uzamnici“, da su oni, misleći na stražare, čuvali ljude koji su bili tu zatvoreni, da je tu bilo oko 20-ak zatvorenika, uglavnom muslimanske vjeroispovijesti, bilo je i muškaraca i žena, te dvoje ženske djece, starosti oko 7-8 godina, koja su bila s majkom.

124. Takođe i **svjedok Goran Popović** za zatočenike govori kako nisu imali ni uniforme, niti su bili naoružani, te da su bili obučeni u civilnu odjeću, sjeća se da je tu bilo i dvoje djece.

125. Međutim, da bi optuženi bili oglašeni krivim za krivično djelo progona kao zločina protiv čovječnosti, bilo je nužno dokazati da su i oni sami dijelili tu diskriminatornu namjeru. Naime, kako je to zaključilo vijeće MKSJ-a u predmetu *Tužilac protiv Radislava Brđanina*:

„postojanje diskriminacione namjere ne može se dokazati posredno, izvedeno iz opšteg diskriminacionog karaktera nekog napada na civilno stanovništvo. Međutim, ono se može posredno dokazati na osnovu konteksta djela, ako razmatrajući činjenice predmeta, okolnosti u kojima su počinjena [ta] djela potvrđuju postojanje takve namjere.“²⁹

---

²⁹ Presuda MKSJ-a *Tužilac protiv Radislava Brđanina* broj IT-99-36-T od 01.09.2004. godine, para.997, i drugostepena presuda u predmetu Krojčelac, par.184

126. U konkretnom predmetu, po ocjeni ovog Vijeća, upravo *činjenice predmeta i okolnosti u kojima su počinjena predmetna krivična djela*, potvrđuju postojanje takve, diskriminatorne namjere na strani optuženih.

127. Zaključak o diskriminatornoj namjeri optuženih, proizilazi, po ocjeni ovog Vijeća, iz njihovog ponašanja i preduzetih inkriminiranih radnji prema nezaštićenoj grupi zatvorenih civila za koje su znali da su muslimanske nacionalnosti, a koje su trebali da štite i čuvaju u logoru, posebno imajući u vidu funkcije koje su obavljali u inkriminisanom periodu, a takve njihove radnje i propusti su bili u cilju provođenja politike progona. Saslušani svjedoci optužbe, među kojima su i stražari u „Uzamnici“ saglasno izjavljuju da je muslimansko stanovništvo zatvarano, te da je među njima bilo starijih ljudi, žena, pa čak i djece. Takođe svjedoci oštećeni saglasno ističu da su tokom njihovog boravka u logoru „Uzamnica“ u naznačenom periodu uslovi boravka bili nehumani i da je bilo učestalo teško zlostavljanje zatvorenika na razne načine, pri čemu su optuženi svojim radnjama u tome učestvovali, odnosno, takvo stanje održavali.

128. Diskriminatorni odnos prema civilima nesrpske nacionalnosti na prostoru opštine Višegrad, nisu optuženima nikako mogli ostati nepoznati, naročito jer su ovakav odnos i sami ispoljavali u situacijama koje će Vijeće dodatno opisati u okviru pojedinačnih inkriminacija za koje su oglašeni krivim.

129. Iz naprijed iznesenog proizilazi da je jedan od osnovnih elemenata progona kao oblika zločina protiv čovječnosti, da se radnje preduzimaju sa diskriminatornom namjerom, odnosno na diskriminatornoj osnovi. U predmetnom slučaju, na osnovu provedenih dokaza, utvrđeno je da su optuženi Milomir Đuričić i Vukadin Spasojević svojim radnjama činjenja i nečinjenja vršili progon u navedenoj namjeri, jer su bili svjesni da to čine na nacionalnoj osnovi i to su htjeli, preduzimajući inkriminisane radnje koje su se sastojale u mučenju i drugim nečovječnim djelima.

(ii) Zatvaranje ili drugo teško oduzimanje fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava

130. Navedeno krivično djelo postoji kada je počinitelj zatočio jednu ili više osoba ili je na drugi način jednoj ili više osoba oduzeta osobna sloboda pri čemu je težina počinjenog djela takva da krši temeljna pravila međunarodnog prava, a počinitelj je bio svjestan stvarnih okolnosti koje su dovele do težine tog čina. Ponašanje je

počinjeno kao dio široko ili sistematskog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva, pri čemu je počinitelj znao za prirodu ponašanja.

131. U presudi *Momčilo Krajišnik* vijeće MKSJ-a³⁰ navodi koji su to elementi “zatvaranja”:

- osoba je lišena slobode,
- lišavanje slobode je proizvoljno, to jest, ne postoji pravni osnov za to,
- počinitelj je djelovao sa namjerom da tu osobu proizvoljno liši slobode.

132. Ukoliko postoji pravni osnov za lišavanje slobode, onda mora važiti tokom cijelog perioda zatvora, jer lišavanje slobode postaje proizvoljno čim takav pravni osnov prestane da postoji. Protivpravno zatočenje, izvršeno na diskriminatornoj osnovi, za koje su ispunjeni opšti uslovi za zločin protiv čovječnosti, predstavlja zločin progona.³¹

133. Osnovna pravila međunarodnog prava koja se odnose na zatvaranje civila sadržana su u članovima 42. i 43. Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata (Ženevska konvencija IV), u članu 9. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima (Univerzalna deklaracija) i članu 9. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (MPGPP). Članom 42. Ženevske konvencije IV propisano je da zaštićena lica mogu biti zatvorena ili internirana jedino ako to apsolutno zahtijeva bezbjednost sile u čijoj se vlasti ta lica nalaze, dok članom 43. Ženevske konvencije IV su zagarantovane minimalne procesne garancije na koje zaštićena lica imaju pravo. Takođe, odredbom člana 9. Univerzalne deklaracije propisano je da „*niko ne smije biti proizvoljno uhapšen, pritvoren niti protjeran.*“

134. Vijeće optuženog Đuričića nije našlo odgovornim za radnje zatvaranja, koje mu je Tužilaštvo stavilo na teret u prvoj tački optužnice, kao radnje usmjerene protiv temeljnih prava i sloboda čovjeka, odnosno lišavanje slobode bez ikakvog pravnog osnova. Naime, kako proizilazi iz iskaza svjedoka oštećenih svi su prije dolaska u logor „Uzamnica“ bili lišeni slobode od strane pripadnika VRS ili policije, te odvođeni na ispitivanja najčešće u stanicu policije i nakon toga dovođeni u vojnu kasarnu

---

³⁰ Presuda Tužilaštvo protiv Momčila Krajišnika, paragraf 752;

³¹ Drugostepena presuda u predmetu Blaškić, par 155; Prvostepena presuda u predmetu Tadić, par. 714,717

„Uzamnicu“, gdje su smješteni u jedan od magacina u kasarni. Dakle, čin lišavanja slobode, te odluke o zatvaranju civila muslimanske nacionalnosti u „Uzamnicu“ su donijete bez učešća optuženog Đuričića, a po saglasnim iskazima saslušanih svjedoka optužbe jedan od onih koji su u učestvovali u zatvaranju je bio Veselin Vucelja, načelnik vojne bezbjednosti, koji je vršio ispitivanja pojedinih lica lišenih slobode i koji je odlučivao ko će biti zatvoren u „Uzamnici“. Takođe prema iskazima saslušanih svjedoka koji su kao zatvorenici boravili u logoru „Uzamnica“ optuženi Đuričić kao *de facto* upravnik logora „Uzamnica“ prilikom njihovog hapšenja i odlučivanja o zatvaranju nije imao nikakvu posebnu ulogu, niko od svjedoka nije naveo da je isti u tom smislu odlučivao, davao neke naredbe ili naloge, nije ispitivao civile, Muslimane, koji su dovedeni u logor, a koji su prethodno već bili lišeni slobode od strane drugih lica iz policijskih i vojnih struktura i poslani u Uzamnicu u logor, niti su stražari iz „Uzamnice“ doveli uhapšene civile u „Uzamnicu“. Stoga je ovo Vijeće ispustilo iz činjeničnog opisa dijelove koji se odnose na zatvaranje civila, s obzirom da u postupku nisu dokazane na strani optuženog Đuričića radnje lišenja slobode i zatvaranja civila, kao i subjektivni odnos optuženog prema djelu, a činjenica da je isti kao upravnik logora „Uzamnica“ neke od dovedenih zatvorenika lično ili preko stražara preuzeo po mišljenju Suda u konkretnom slučaju ne predstavlja radnju zatvaranja u krivičnoppravnom smislu, jer je isti obavljao dužnost upravnika logora u Uzamnici gdje su uhapšeni Muslimani po prethodno donijetim odlukama i naredbama dovođeni, pa bi se u tom slučaju radilo o objektivnoj odgovornosti optuženog za zatvaranje, što je pravno nedopustivo.

(iii) Mučenje

135. Krivični zakon Bosne i Hercegovine prepoznaje mučenje kao Zločin protiv čovječnosti prema članu 172. stav 1. tačka f) i definiše ga u stavu 2 tačka e. istog člana kao: *“namjerno nanošenje snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje osobi zadržanoj od strane počinioca ili pod nadzorom počinioca, izuzimajući bol ili patnju koja je posljedica isključivo izvršenja zakonitih sankcija.”*

136. Prema tome, elementi krivičnog djela mučenja su:

- namjerno nanošenje;
- snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje;
- osobi zadržanoj od strane počinioca odnosno optuženog ili pod njegovim nadzorom.

137. Pored ovih elemenata, prema međunarodnom običajnom pravu, određenom praksom MKSJ-a, neophodan je i element definisan kao „zabranjena svrha“. Prema presudi žalbenog vijeća u predmetu *Kunarac i dr.* (IT- 96-23/1 od 12.06.2002. godine paragraf 142) *“Motiv djela ili propusta mora biti iznuđivanje informacija ili priznanja, kažnjavanje, zastrašivanje ili vršenje pritiska na žrtvu ili treću osobu ili diskriminacija, iz bilo kog razloga, žrtve ili treće osobe, predstavlja ispunjenje uslova “zabranjene svrhe.”*

138. Prema tumačenju MKSJ-a, ovaj element je predstavljao dio međunarodnog običajnog prava u vezi sa djelom mučenja u vrijeme izvršenja datih krivičnih djela.³²

139. Praksa Suda Bosne i Hercegovine ovaj uslov dodaje spisku elemenata, što čini i ovo Vijeće, prihvatajući tako zaključke MKSJ-a u pogledu važećeg međunarodnog običajnog prava u vremenskom periodu na koji se optužnica odnosi. Pored toga, Komentar MKCK-a uz član 147. Ženevske konvencije o zaštiti civila za vrijeme rata (“IV Ženevska konvencija”), se u većoj mjeri bavi ciljevima, nego težinom samog djela mučenja i naglašava da *“ono što je važno nije toliko bol kao takav, nego svrha zbog koje je nanesen”*.

140. Što se tiče konkretnih „zabranjenih svrha“ kao uslova za krivično djelo mučenja, opis svrhe mučenja naveden u Konvenciji o mučenju takođe predstavlja međunarodno običajno pravo, te su kao takve relevantne pri određivanju konkretnih radnji ovog predmeta kao djela mučanja.

141. Prema kvalifikaciji, posljedice prouzrokovane zabranjenom radnjom moraju imati određeni stepen težine da bi predstavljale krivično djelo mučenja. Član 172. stav 2. tačka e) propisuje da se mora raditi o nanošenju snažnog bola ili patnje, što je dosta neprecizna kategorija, jer ne postoje ustanovljeni parametri koji bi odredili granicu između snažnog bola i patnje i drugih nehumanih djela koji takođe izazivaju bol i patnju, ali ne u obimu da bi se ta djela okarakterisala kao djelo mučenja. Pretresno vijeće u predmetu *Krnjelac* je utvrdilo neka objektivana pitanja, kao što su priroda i kontekst nanošenja bola, predumišljaj i institucionalizacija maltretiranja, fizičko stanje žrtve, način i korištene metode, te položaj i inferiornost žrtve. Prema

---

³² MKSJ je prihvatio *Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv mučenja i drugih svirepih, nehumanih ili ponižavajućih kazni ili postupaka* (Konvencija o mučenju) iz 1984. godine, 1465 U.N.T.S. 85, koja je stupila na snagu 26.06.1987. godine, kao standard međunarodnog običajnog prava u vrijeme izvršenja djela u bivšoj Jugoslaviji.

istoj praksi, maltretiranje tokom dužeg vremenskog perioda takođe, može predstavljati faktor koji može ukazivati na postojanje krivičnog djela mučenja. Pretresno vijeće u predmetu *Kvočka* navodi da subjektivne, pojedinačne okolnosti žrtve treba uzeti u obzir prilikom ocjene težine bola ili patnje.

142. Dakle, mučenje se od ostalih oblika zlostavljanja razlikuje po težini tjelesne odnosno duševne boli. U ocjeni težine nekog oblika zlostavljanja valja uzeti u obzir objektivnu težinu nanesene povrede, uključujući prirodu, svrhu i dosljednost počinjenih djela.

143. Uz uvažavanje svih prihvaćanih stanovišta u pogledu postojanja elemenata djela mučenja, snagu bola i patnje koji su različitim radnjama prouzrokovani žrtvama, Vijeće je cijenilo u svjetlu svakog konkretnog slučaja posmatrajući ga zajedno sa ostalim relevantnim okolnostima koje mogu biti od uticaja. Tužilaštvo je dokazalo sve elemente mučenja u konkretnom slučaju, a koje je izvršeno seksualnim zlostavljanjem zatvorenika, kao i nanošenjem snažnog bola i patnje zatvorenicama fizičkim i psihičkim zlostavljanjem i okrutnim postupanjem od strane stražara logora, kao i od strane paravojne jedinice „Osvetnici“, što je kod većeg broja zatočenika ostavilo trajne i teške posljedice po njihovo fizičko i psihičko zdravlje.

144. Potrebno je naglasiti da krivična djela seksualnog nasilja mogu predstavljati mučenje³³, kao što je to ovdje slučaj. Nadalje, sudska praksa MKSJ takođe potvrđuje da je diskriminacija jedan od zabranjenih ciljeva mučenja³⁴, a dokazano je da su oštećeni i izvršioc i krivičnog djela u ovom slučaju pripadali različitim etničkim grupama koje su bile suprotstavljene strane u sukobu.

a. Prisiljavanje drugog lica, na seksualni odnos ili s njim izjednačenju seksualnu radnju (silovanje), seksualno ropstvo, prisilnu prostituciju, prisilnu sterilizaciju ili bilo koji drugi oblik teškog seksualnog nasilja

145. Iz člana 172. stav 1. tačka g) KZBiH proizilazi da je silovanje:

---

³³ *Ante Furundžija*, presuda Pretresnog vijeća od 10.12.1998. godine, para. 171.

³⁴ *Čelebići*, presuda Pretresnog vijeća, par. 941.

“Prisiljavanje drugog lica, na seksualni odnos ili s njim izjednačenu seksualnu radnju (silovanje), seksualno ropstvo, prisilnu prostituciju, prisilnu trudnoću, prisilnu sterilizaciju ili bilo koji drugi oblik teškog seksualnog nasilja “.

146. Prema praksi MKSJ-a, *actus reus* silovanja sastoji se od:³⁵

- seksualne penetracije, *bez obzira koliko neznatne*;
- vagine ili anusa žrtve penisom počinioca ili bilo kojim drugim predmetom kojim se počinitelj poslužio; ili
- usta žrtve penisom počinioca;³⁶
- bez pristanka žrtve;³⁷
- uz upotrebu sile, ili pod prijetnjom sile protiv žrtve ili trećeg lica.³⁸

147. *Mens rea* krivičnog djela silovanja je: “*namjera da se izvrši seksualna penetracija i svijest da se to dešava bez pristanka žrtve*”.³⁹

148. Činjenične okolnosti mogu biti dobar dokaz pri odlučivanju da li je optuženi imao neophodni *mens rea* da izvrši silovanje.⁴⁰ Posebno u odnosu na situaciju gdje

---

³⁵ *Furundžija*, presuda Raspravnog vijeća, paragraf 185; *Kunarac*, presuda Raspravnog vijeća, 22. feb. 2001, paragraf 460., 447.–56.; *Kunarac*, presuda Žalbenog vijeća, 12. juna 2002. godine, paragraf 127.–28. (slaganje sa definicijom silovanja iz presude Raspravnog vijeća). *Vidi takođe Kvočka*, presuda Raspravnog vijeća, 28. feb. 2005., paragraf 177. (oslanja se na definiciju silovanja datu u predmetu *Kunarac* i drugi., presuda Raspravnog vijeća);

³⁶ *Furundžija*, presuda Raspravnog vijeća, 10. dec. 1998., paragraf 183.–86;

³⁷ *Kunarac*, presuda Žalbenog vijeća, 12. juni 2002. god, paragraf 128.-129;

³⁸ *Kunarac*, presuda Žalbenog vijeća, 12. juni 2002., paragraf 129. (pojašnjava da primjena sile ili prijetnje primjenom sile svakako predstavlja neoboriv dokaz odsustva pristanka, ali primjena sile nije *po sebi* element bića silovanja. “Postoje drugi faktori [uz primjenu sile] zbog kojih se seksualna penetracija može smatrati činom na koji žrtva nije pristala i koji nije željela.” Posebno je sud pojasnio da „primjena sile ili prijetnja primjenom sile omogućila bi počiniteljima silovanja da, koristeći koercitivne okolnosti, a bez primjene sile, izbjegnu odgovornost za seksualni čin nad žrtvama koje na njega nisu pristale.”); *Vidi takođe Željko Lelek X-KR-06/202*, Prvostepena presuda 25. maj 2008., strana 36. (nalazi da se iznuđivanje nije trebalo dogoditi u vrijeme samog čina silovanja);

³⁹ *Kunarac*, presuda Žalbenog vijeća, 12. juni 2002. god, paragraf 127. i 129. (objašnjavaju da nedostatak pristanka može bit pokazan na osnovu više iznuđivačke sredine ili okolnosti, bez obzira na silu ili prijetnju silom); *Vidi takođe Kvočka*, presuda Raspravnog vijeća, 28. feb. 2005. godine, paragraf 179;

⁴⁰ *Kunarac*, presuda Raspravnog vijeća, paragraf 646.-47;

su žene smatrane zatvorenicama, ovi implicitni modaliteti zločina pojašnjavaju da je počinitelj znao da seksualni odnos nije bio i ne može biti sa pristankom žrtve.⁴¹

149. U pogledu postojanja primjene sile, prema međunarodnom pravu i domaćim propisima, korištenje prisile, sile ili prijetnje upotrebom sile, poništava pristanak žrtve za odbranu optuženog.⁴² S tim u vezi, članom 264. stav 3. ZKPBiH decidno je propisano da *“U slučajevima učinjenja krivičnih djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom pristanak žrtve se ne može upotrijebiti u prilog odbrane optuženog.”*

150. U odnosu na pravna stanovišta u pogledu definicije seksualnog nasilja upućujemo na odluku raspravnog vijeća Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu u predmetu *Akayesu* u kojoj je navedeno da se *“seksualno nasilje ne ograničava samo na fizički napad na ljudsko tijelo i može uključivati radnje bez penetracije ili čak i fizički kontakt,”*⁴³ kao javno pokazivanje golotinje.

151. MKSJ je u predmetu *Kvočka* slično definisao seksualno nasilje, našavši da je seksualno nasilje širi pojam od samog silovanja i da obuhvata i takva krivična djela kao što je nasilje. Takođe, Sud Bosne i Hercegovine u predmetu *Željko Lelek* je zauzeo stanovište da je seksualno nasilje: *“Svako teško zlostavljanje seksualne prirode protiv integriteta osobe upotrebom sile, prijetnjom sile ili zastrašivanjem na način kojim se dostojanstvo žrtve ponižava i degradira.”*⁴⁴

152. Iako silovanje i seksualno nasilje nisu navedeni kao teške povrede Ženevskih konvencija, za iste je podignuta optužnica pred MKSJ, kao dio nekoliko teških povreda koje su propisane Statutom. Na primjer, seksualno nasilje navedeno je u optužnici kao teška povreda putem mučenja, nehumanog postupanja⁴⁵ i putem hotimičnog nanošenja velikih patnji.⁴⁶ Pretresno vijeće MKSJ također je optužene

---

⁴¹ *Id.* U presudi *Kunarac* se kaže da s obzirom na opšti kontekst postojeće ratne situacije i posebno delikatne situacije zatvorenih Muslimanki u ovom predmetu: “Presuda Raspravnog vijeća gleda to kao vrlo nemoguće da je optuženi Kunarac mogao stvarno biti “zbunjen” ponašanjem žrtve.”, presuda Raspravnog vijeća je dalje našla da je nevažno da li je Kunarac znao da su stražari već prijetili žrtvi. Napomenuo je da je žrtva bila u zatočeništvu i u strahu za svoj život, presuda Raspravnog vijeća je ustanovila van razumne sumnje da je prema tome Kunarac postupao “pri punom znanju da ona nije slobodno dala svoj pristanak”;

⁴² *Kunarac*, presuda Raspravnog vijeća od 22.02.2001. godine para 461-62;

⁴³ *Akayesu*, presuda Raspravnog vijeća, paragraf 688;

⁴⁴ *Željko Lelek*, X-KR-06/202, Prvostepena presuda, 25. maj 2008. godine, strana 38.; *Vidi* također predmet *Akayesu* presudu Raspravnog vijeća, paragraf 598;

⁴⁵ *Čelebići*, optužnica, *Dragan Nikolić*, prva izmijenjena optužnica od 12.02.1999. godine

⁴⁶ *Željko Mejakić*, izmijenjena optužnica od 02.06.1998. godine; *Nikolić*, prva izmijenjena optužnica

proglasilo krivim za seksualno nasilje, uključujući krivična djela počinjena protiv muškaraca, kao teške povrede kroz nehumano postupanje⁴⁷ i kroz hotimično nanošenje velikih patnji.⁴⁸

153. Optuženi Milomir Đuričić i Vukadin Spasojević oglašeni su krivim za radnje mučenja koje su izvršene i prisiljavanjem zatvorenika na međusobni seksualni odnos, na diskriminatoran način, jer su svi oštećeni bili pripadnici bošnjačkog naroda, te zatvoreni u logoru gdje su optuženi obavljali najviše dužnosti, a gdje su bili potpuno nezaštićeni i kao takvi izloženi mučenju kroz seksualno zlostavljanje i drugo okrutno postupanje.

154. U konkretnom slučaju kada se radi o mučenju kroz seksualno zlostavljanje, radi se o specifičnoj činjeničnoj situaciji, s obzirom da na osnovu provedenih dokaza proizilazi da optuženi Vukadin Spasojević, kome je na teret stavljena i radnja iz tačke g), stav 1., člana 172. KZ BiH ni u jednoj prilici nije bio izvršilac radnje silovanja, međutim isti je naređivao zatvorenim ženama i muškarcima da seksualno opšte, što je kod istih stvaralo snažnu fizičku i psihičku bol i patnju, a što je utjecalo i na pravnu kvalifikaciju krivičnog djela. Stoga optuženi Spasojević nije osuđen za krivično djelo iz tačke g) predmetnog člana nego da je naređivanjem i prisiljavanjem zatvorenika na međusobni seksualni odnos, a imajući u vidu način i okolnosti pod kojima se sve to odigravao, direktno i svjesno prouzrokovao da se oštećeni muče, te da se kod istih proizvede osjećaj snažnog poniženja čime je optuženi Spasojević iskoristio svoj položaj moći i istovremeno osjećaj bespomoćnosti zatočenika, a iz čega jasno proizilazi da je to činio sa diskriminatornom namjerom. Vijeće je imalo u vidu da seksualno zlostavljanje na žrtvu ostavlja duboke psihološke ožiljke koji s prolaskom vremena sporije zarastaju, nego posljedice drugih oblika tjelesnog i duševnog nasilja. Istovremeno optuženi Đuričić koji je bio upravnik logora svojim nečinjenjem na koje je bio obavezan nije spriječio da dođe do mučenja zatvorenika, kako kroz seksualna zlostavljanja, tako i kroz snažne fizičke i psihičke torture kroz koje su zatvorenici prolazili usljed čestih fizičkih zlostavljanja, kako od stražara, tako i od strane Milana Lukića i pripadnika paravojne formacije „Osvetnici“.

---

⁴⁷ *Čelebići*, presuda Pretresnog vijeća, par. 1066

⁴⁸ *Ibid*, par. 1038 – 1040

(iv) Druga nečovječna djela slične prirode, učinjena u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke i psihičke povrede ili narušenja zdravlja

155. Druga nečovječna djela slične prirode predstavljaju djela učinjena u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja kod kojih je potrebno dokazati postojanje radnji ili propusta slične težine, kao i za druge zločine pobrojane u članu 172. stav 1. KZ BiH, radnju ili propust kojima je nanesena duševna ili tjelesna patnja ili povreda, odnosno koji predstavljaju ozbiljan napad na ljudsko dostojanstvo, radnju ili propust koje je namjerno izvršio optuženi i osoba odnosno osobe za čije radnje ili propuste optuženi snosi krivičnu odgovornost.

156. Primjeri nečovječnih djela iz člana 172. KZ BiH u praksi MKSJ su: sakaćenje ili nanošenje teških tjelesnih povreda⁴⁹; premlaćivanje i druge nasilne radnje⁵⁰; nanošenje povreda⁵¹; teške povrede tjelesnog ili duševnog integriteta⁵²; ozbiljan napad na ljudsko dostojanstvo⁵³; prisilni rad koji je izazvao tešku duševnu ili tjelesnu patnju ili povredu, ili je radnja predstavljala ozbiljan nasrtaj na ljudsko dostojanstvo⁵⁴; deportacija i prisilno premještanje grupa civila⁵⁵; prisiljavanje na prostituciju⁵⁶ i nestajanje ljudi pod prisilom⁵⁷.

157. *Mens rea* za nečovječna djela iz ovog člana zadovoljen je kada je počinitelj u trenutku činjenja ili nečinjenja imao namjeru da nanese tešku tjelesnu ili duševnu patnju ili da izvrši težak napad na ljudsko dostojanstvo žrtve, ili ako je znao da će to njegovo činjenje ili nečinjenje vjerovatno prouzrokovati tešku tjelesnu ili duševnu patnju ili teški napad na ljudsko dostojanstvo i ponio se sa bezobzirnom nepažnjom prema tome⁵⁸.

158. Na osnovu izvedenih dokaza, koji su detaljno analizirani i opisani u nastavku obrazloženja, Vijeće je utvrdilo činjenično stanje opisano u tački 1. izreke osuđujućeg dijela presude, te imajući u vidu navedene elemente *drugih nečovječnih djela* iz tačke k) člana 172. stav 1. KZ BiH, izvelo nesporni zaključak da su se radnjama za koje je optuženi Đuričić oglašen krivim, stekli svi bitni elementi temeljem kojih se njegova

---

⁴⁹ Vidjeti predmet *Kvočka i dr.*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 208.

⁵⁰ Ibid, paragraf 208.

⁵¹ Vidjeti predmet *Kordić i Čerkez*, presuda Žalbenog vijeća MKSJ, paragraf 117.

⁵² MKSJ, presuda Pretresnog vijeća u predmetu *Blaškić*, paragraf 239. presuda Pretresnog vijeća u predmetu *Krstić*, paragraf 523.

⁵³ MKSJ, presuda Pretresnog vijeća u predmetu *Vasiljević*, paragraf 239-240.

⁵⁴ MKSJ, presuda Pretresnog vijeća u predmetu *Naletilić i Martinović*, paragrafi 271, 289, 303.

⁵⁵ MKSJ, presuda Pretresnog vijeća u predmetu *Kupreškić i dr.*, paragraf 566.

⁵⁶ Ibid, paragraf 566.

⁵⁷ Ibid, paragraf 566.

⁵⁸ Ibid, paragraf 132.

djela iz ove tačke presude kvalifikuju kao *druga nečovječna djela*, s obzirom da su ta djela kod oštećenih prouzrokovala veliku tjelesnu ili duševnu patnju.

III. ARGUMENTACIJA SUDA – OCJENA DOKAZA

A. STANDARDI DOKAZIVANJA

159. Prilikom razmatranja i ocjene dokaza koji su izvedeni na glavnom pretresu, Apelaciono vijeće se rukovalo osnovnim načelima propisanim u ZKPBiH, EKLJP i uspostavljenom praksom MKSJ, MKSR, ESLJP i Ustavnog suda BiH, a koji će u nastavku biti navedeni.

160. Prije svega, Vijeće je imalo u vidu da je svrha sudskog postupka da se osigura da niko nevin ne bude osuđen, a da se učiniocu krivičnog djela izrekne krivičnopravna sankcija pod uslovima propisanim krivičnim zakonom i u zakonom propisanom postupku (član 2. stav 1. ZKPBiH).

161. U tom smislu, član 3. stav 1. ZKPBiH određuje da se svako smatra nevinim za krivično djelo dok se pravosnažnom presudom ne utvrdi njegova krivica. Procesna pretpostavka nevinosti je tzv. privremena pretpostavka (*praesumptio iuris tantum*) koja vrijedi dok se suprotno ne dokaže. Zbog usvajanja ove pretpostavke, optuženi su oslobođeni tereta dokazivanja svoje nevinosti. Slijedom toga, teret dokazivanja suprotnog od onog što predviđa pretpostavka nevinosti je na tužiocu. Pri tome, pretpostavka nevinosti se odnosi ne samo na krivicu optuženog, već i na sve druge bitne elemente koji stoje u međusobnoj vezi u pojmu krivičnog djela (radnja izvršenja, protivpravnost ili kažnjivost).

162. Navedeno potvrđuju i judikati ESLJP⁵⁹, prema kojima pretpostavka nevinosti ima, između ostalog, sljedeće posljedice:

- optuženi nije dužan dokazivati svoju nevinost i teret dokazivanja leži na suprotnoj strani, dakle tužiocu; i

---

⁵⁹ Npr. *Saunders protiv Velike Britanije*, 1996., Izvještaj 1996-IV, *Barbera, Messegue i Jabardo protiv Španije*, 1988., Serija A br. 146.

- sud mora donijeti oslobađajuću presudu ne samo kada je uvjeren u nevinost optuženog, nego i u situaciji kada o tome postoji razumna sumnja.

163. Jedna od neposrednih posljedica presumpcije nevinosti je izričita zakonska odredba sadržana u članu 3. stav 2. ZKPBiH koja propisuje da će sumnju u pogledu postojanja činjenica koje čine obilježja krivičnog djela ili o kojima ovisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva, sud riješiti na način koji je povoljniji za optuženog.

164. Konkretno, riječ je o načelu *in dubio pro reo*, ili načelu koje je izraz pogodovanja optuženom. Neku činjenicu Sud može na temelju ocjene dokaza smatrati utvrđenom kada se uvjerio u njeno postojanje koje mora proizlaziti iz dokaza izvedenih na glavnom pretresu i kad u tom pogledu postupajuće vijeće nema više nikakvih dvojbi. Pri tome sve činjenice koje su *in peius* (na štetu) optuženog moraju se utvrditi sa apsolutnom sigurnošću. Drugim riječima, moraju se dokazati van razumne sumnje. Ukoliko se to ne postigne uzima se kao da one i ne postoje. Sve činjenice koje su *in favorem* (u korist) optužene osobe uzimaju se kao da postoje i onda i kad su utvrđene samo sa vjerovatnošću. Ako se i nakon savjesne ocjene dokaza „...*pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima...*“ sumnje ne daju otkloniti, prema normi iz člana 3. stav 2. ZKPBiH, u sumnji sud rješava na način povoljniji za optuženog.

165. Rezultat primjene pravila *in dubio pro reo* uvijek mora biti izricanje presude u korist optuženog, što u slučaju sumnje oko pravno relevantnih činjenica predviđenih materijalnim krivičnim pravom uključuje ne samo blažu kaznu kada je krivica utvrđena, nego i oslobađajuću presudu u slučajevima u kojima glavni pretres nije mogao razjasniti sumnju oko pitanja je li optuženi počinio krivično djelo iz optužbe.

166. U ovom smislu je i odredba člana 284. tačka c) ZKPBiH prema kojoj će se optuženi osloboditi od optužbe „*ako nije dokazano da je optuženi učinio krivično djelo za koje se optužuje*“, što znači, ne samo u slučajevima u kojima uopšte nisu izvedeni dokazi za optužbu, nego i u slučaju kada su dokazi izvedeni, ali su isti nedovoljni da sud, na osnovu njihove ocjene, izvede zaključke o nedvojbenom postojanju činjenica iznesenih u optužbi.

167. U vezi navedenog Vijeće je prilikom ocjene dokaza imalo u vidu i standard dokazivanja „*van razumne sumnje*“ kojeg je ustanovila sudska praksa kao uslov za izricanje osuđujuće presude. Prema opšteprihvaćenom stanovištu, dokazi van

razumne sumnje su dokazi na osnovu kojih se pouzdano može zaključiti da postoji najveći stepen vjerovatnoće da je optuženi počinio krivično djelo.

168. Vijeće je imalo u vidu i odredbu člana 14. stav 2. ZKPBiH koja propisuje da je Sud dužan razmatrati i cijeliti dokaze koji idu u korist optuženog sa jednakom pažnjom kao i dokaze koji ga terete.

169. Osim toga, Vijeće je razmatralo i cijeno sve dokaze izvedene na pretresu, kako pojedinačno, tako i u njihovoj međusobnoj vezi, u skladu sa članom 281. ZKP BiH, ali će u nastavku presude Vijeće navesti samo one dokaze koji su relevantni za donošenje odluke, te obrazlagati i iznositi zaključke samo o činjenicama koje su od suštinske važnosti za odluku Suda.

170. Vijeće također podsjeća na član 15. ZKPBiH, kojim se rukovalo i u kojem je sadržan jedan od temeljnih principa krivičnog zakonodavstva – princip slobodne ocjene dokaza, koji je ograničen jedino principom zakonitosti dokaza⁶⁰, što znači da je ocjena dokaza oslobođena formalnih pravnih pravila koja bi određivala vrijednost pojedinih dokaza. Ocjena dokaza obuhvata logičku i psihološku ocjenu, te iako ne postoje pravna, ni formalna pravila ocjene, ista je vezana za pravila ljudskog mišljenja i iskustva. Uspostavljajući ovaj princip, zakonodavac je dao neophodnu slobodu sudskoj vlasti i pokazao povjerenje u prosudbenu moć sudija.

171. Vijeće je imalo u vidu i praksu ESLJP⁶¹ prema kojoj se sud, iako je obavezan dati razloge za svoju odluku, ne mora detaljno baviti svakim argumentom koji je iznijela neka od strana u postupku.

172. Isto tako, Vijeće je uzelo u obzir stav žalbenog vijeća MKSJ u predmetu *Kvočka i dr.* da je stvar diskrecione ocjene pretresnog vijeća koje će pravne argumente razmotriti. Što se tiče zaključaka o činjenicama, pretresno vijeće je dužno da izvede samo one zaključke o činjenicama koji su od suštinske važnosti za

---

⁶⁰ Član 10. ZKP BiH (Zakonitost dokaza): „Sud ne može zasnovati svoju odluku na dokazima pribavljenim povredama ljudskih prava i sloboda propisanih ustavom i međunarodnim ugovorima koje je Bosna i Hercegovina ratifikovala, niti na dokazima koji su pribavljeni bitnim povredama ovog zakona.“

⁶¹ ESLJP, *Van der Hurk protiv Holandije*, 19. april 1994. godine, par. 61.; ESLJP, *Garcia Ruiz v. Spain*, No. 30544/96, 21. januara 1999. godine.

utvrđivanje krivice po određenoj tački optužnice. Nije nužno osvrutati se na svaki iskaz svjedoka ili svaki dokaz u sudskom spisu.⁶²

173. Član 6. stav 1. EKLJP nameće obavezu svim sudovima da *“ukazu dovoljno jasno na osnove na kojima oni zasnivaju svoju odluku”*.⁶³ Iako priznaje primat domaćih sudskih organa u davanju ocjene šta je relevantno i prihvatljivo, član 6. stav 1. EKLJP nameće domaćim sudovima obavezu da na odgovarajući način izvrše ispitivanje podnesaka, argumenata i dokaza koje su podnijele strane.⁶⁴ U vezi sa tim, sudovi moraju razmotriti i raščistiti sve značajne nepodudarnosti u iskazima strana u postupku, ukazati da li je neki od osporenih dokaza neprihvatljiv, te ako jeste, po kom osnovu.⁶⁵

174. Prilikom ocjene iskaza saslušanih svjedoka Vijeće je nastojalo sagledati njihovo svjedočenje u cjelini, cijeneći pri tome kako sadržinu samog iskaza, tako i držanje i ponašanje svjedoka tokom davanja iskaza. U tom smislu Vijeće je cijenilo praksu MKSR i stav Žalbenog vijeća zauzet u predmetu *Nahimana i dr.* u kojem Žalbeno vijeće podsjeća da *„pretresno vijeće ima puno diskreciono pravo da odmjeri koju će težinu i vjerodostojnost pripisati iskazu nekog svjedoka. Pri tome, pretresno vijeće mora uzimati u obzir relevantne faktore u zavisnosti od konkretnog slučaja, uključujući i ponašanje svjedoka u sudnici, njegovu ulogu u datim događajima, uvjerljivost i jasnoću njegovog iskaza, pitanja da li ima protivrječnosti ili nedosljednosti u njegovim uzastopnim izjavama ili između njegovog svjedočenja i drugih dokaza, te odgovore tog svjedoka tokom unakrsnog ispitivanja.”*⁶⁶

175. Vijeće je imalo u vidu da pouzdanost iskaza jednog svjedoka zavisi od njegovog poznavanja činjenica, ali na pouzdanost iskaza u velikoj mjeri može uticati protek vremena, nestalnost ljudske percepcije, kao i traumatičnost samog događaja o kome svjedoči. Nedosljednosti u iskazu svjedoka ne znače same po sebi da sudsko

---

⁶² MKSJ, presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Kvočka i dr.* (IT-98-30/1-A), paragraf 23-25.

⁶³ ESLJP, *Georgiadis protiv Grčke*, paragraf 606.

⁶⁴ ESLJP, *Van de Hurk protiv Nizozemske*, paragraf 59.

⁶⁵ ESLJP, *Khamidov protiv Rusije*, paragraf 173.

⁶⁶ MKSR, presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Nahimana i dr.* (ICTR-99-52-A), paragraf 194.

vijeće koje postupa razložno to svjedočenje mora odbaciti kao nepouzđano.⁶⁷ Slično tome, faktori kao što su vremenski razmak između događaja i svjedočenja, mogući uticaj trećih lica, nepodudarnosti, ili stresne okolnosti u vrijeme događaja ne isključuju automatski mogućnost da se vijeće osloni na takav iskaz. Vijeće je uporedilo činjenice o kojima određeni svjedok svjedoči sa činjenicama koje su utvrđene od strane drugih svjedoka, te materijalnim dokazima kako bi se utvrdilo da li su njegovi navodi potkrijepljeni ili osporeni drugim dokazima u ovom predmetu.

176. Vijeće je prilikom ocjenjivanja dokazne snage iskaza saslušanih svjedoka razmotrilo razlike u iskazima svjedoka datim na glavnom pretresu i u fazi istrage, na koje je ukazivano tokom postupka. U tom smislu, Vijeće je razlike u izjavama o određenim činjenicama, datim u različito vrijeme i pred različitim organima, kao i pojašnjenja o uzrocima tih razlika datim na pretresu, analiziralo i cijenilo za svaki pojedini slučaj konkretno, te u njihovoj povezanosti sa drugim dokazima, a zatim odlučilo o njihovoj vjerodostojnosti.

177. Vijeće je takođe imalo u vidu i stav Ustavnog suda u pogledu dokazivanja indicijama, pa se u tom smislu u presudi AP 3731/15 od 20.12.2017. godine, u paragrafu 29. navodi:

„Osim toga, Ustavni sud podsjeća da dokazivanje putem posrednih dokaza-indicija nije samo po sebi protivno načelima pravičnog suđenja iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije. Međutim, za dokazivanje indicijama vrijedi pravilo da indicije moraju djelovati kao čvrst zatvoren krug koji dopušta samo jedan zaključak u odnosu na relevantnu činjenicu, te da objektivno potpuno isključe mogućnost drugačijeg zaključka u odnosu na istu činjenicu. Dakle, činjenice utvrđene posrednim dokazima moraju biti nesumnjivo utvrđene i međusobno čvrsto i logički povezane, tako da upućuju na jedini mogući zaključak. Predmet broj: AP-3731/15 14 Odluka o dopustivosti i meritumu da je upravo optuženi počinio kazneno djelo koje mu se stavlja na teret. Također, provedeni posredni dokazi moraju biti u potpunom skladu i predstavljati ne zbroj dokaza već sustav indicija koji će u svom sklopu i povezanosti isključiti svaku drugu mogućnost od one koju je utvrdio prvostupanjski sud (vidi Ustavni sud, odluke br. AP 661/04 od 22. travnja 2005. godine, objavljena u „Službenom glasniku BiH“ broj 44/05, AP 5/05 od 14. ožujka 2006. godine, objavljena u „Službenom glasniku BiH“ broj

---

⁶⁷ MKSJ, presuda Žalbenog vijeća u predmetu Čelebić, paragraf 485 i 496 – 498.

49/06 i AP 2650/05 od 12. rujna 2006. godine, objavljena u „Službenom glasniku BiH“ broj 9/07).“

178. Dakle, u sudskoj praksi je utvrđeno pravilo dokazivanja posrednim dokazima na način da indicije moraju djelovati kao čvrst zatvoren krug koji dozvoljava samo jedan zaključak u odnosu na relevantnu činjenicu i da objektivno potpuno isključuje mogućnost drugačijeg zaključka u odnosu na istu činjenicu.

179. Prateći ovaj stav uzima se da osnov za osuđujuću presudu može predstavljati samo takav niz činjenica utvrđenih na osnovu posrednih dokaza, koje su nesumnjivo utvrđene i međusobno logički i čvrsto povezane, tako da predstavljaju zatvoreni krug i sa punom sigurnošću upućuju na jedino mogući zaključak da je upravo optuženi izvršio krivično djelo koje je predmet optužbe, i da se izvedenim dokazima isključuje svaka druga mogućnost.⁶⁸

180. Ovakav stav je iznio i Vrhovni sud Hrvatske kada je zaključeno da se i pored nedostatka direktnih dokaza utvrđuje odgovornost optuženog kada je međusobna veza provedenih posrednih dokaza (indicija) takva da se oni pojavljuju kao karike jednog lanca u potpunom skladu i predstavljaju ne zbir dokaza nego sistem indicija, i u svom skupu i povezanosti isključuju svaku drugu verziju mogućnosti od one koju je utvrdio prvostepeni sud.⁶⁹

B. OPĆA OCJENA DOKAZA

181. Tokom postupka, Vijeće je imalo u vidu presumpciju nevinosti optuženih, te da je teret dokazivanja krivice optuženih u potpunosti na optužbi. Dakle, optužba mora dokazati van razumne sumnje svako obilježje krivičnog djela za koje se optuženi terete. U tom pogledu je i Vijeće moralo da utvrdi da li je konačna težina prihvaćenih dokaza dovoljna da se van razumne sumnje utvrde obilježja krivičnog djela koje se optuženim stavlja na teret, te u konačnici i njihova krivica.

182. Prilikom ocjene svjedočenja *viva voce*, uzeto je u obzir držanje, ponašanje i karakter svjedoka. U pogledu svih svjedoka Vijeće je takođe ocijenilo vjerovatnoću i dosljednost njihovog svjedočenja, kao i okolnosti predmeta i potkrijepljenost drugim

---

⁶⁸ Komentar krivičnih zakona BiH, Vijeće Evrope i Evropska komisija 2005.

⁶⁹ Vrhovni sud Hrvatske, KŽ 1744/68

dokazima. Nadalje, manja odstupanja između iskaza raznih svjedoka, ili između iskaza nekog određenog svjedoka u sudnici i njegovih ranijih izjava kada su one korištene tokom suđenja, nisu se, uopšteno gledano, smatrale razlogom da se diskredituje iskaz tog svjedoka pod uslovom da je on dovoljno iscrpno iznio suštinu inkriminisanog događaja.

183. Priroda krivičnih djela vazanih za seksualna zlostavljanja je takva da je često veoma teško ili čak nemoguće da se činjenica utvrdi pomoću direktnog i pozitivnog iskaza očevidaca ili uvjerljivih materijalnih dokaza do kojih može biti teško ili čak nemoguće doći. Zbog toga dokazi o okolnostima mogu postati presudno oruđe za obje stranke. Premda pojedinačni dokazi o okolnostima mogu, sami za sebe, biti nedovoljni da se utvrdi neka činjenica, uzeti zajedno oni mogu imati odlučujuću ulogu.

184. Vijeće je svjesno da je rijetkost da dva svjedoka, koja svjedoče na iste okolnosti, neki događaj vide identično ili ga verbalno opisuju na isti način, ali je Vijeće cijeno kredibilitet svakog pojedinačnog iskaza sa polaznom pretpostavkom da je svaki svjedok dužan reći istinu.

185. Vijeće smatra, da su uprkos tome što su iskreni, neki svjedoci su ipak bili nepouzdana u vezi sa nekim dijelovima svojih iskaza, zbog ograničenja u smislu svoje percepcije i sjećanja ili zbog moguće pristrasnosti koja je uticala na njihove zaključke o značenju onoga što su vidjeli ili čuli. Međutim, Vijeće smatra da su isti ti svjedoci tačno percipirali, zapamtili i reprodukovali neke druge činjenice.

186. U pogledu nekih drugih svjedoka Vijeće opet smatra da dijelovi njihovih iskaza nisu bili iskreni, bilo zbog ličnih interesa, bilo zbog prijateljstva ili odanosti prema optuženim ili zbog toga što su htjeli da utiču na ishod postupka. Međutim, Vijeće je takođe utvrdilo da su ti isti svjedoci iskreno i tačno prenijeli druge činjenice zato što nisu bili svjesni značaja činjenice ili zato što nisu uspijevali da se drže svoje konstrukcije.

187. Pored navedenog, Vijeće je imalo u vidu da je prošlo više od 30 godina od događaja navedenih u optužnici, te je opravdano očekivati da je protek vremena uticao na tačnost i vjerodostojnost sjećanja svjedoka. Ipak, i u takvoj situaciji, Vijeće je vodilo računa o kakvim se razlikama u iskazima eventualno radi, te kakvo je objašnjenje svjedoka u tom pravcu, budući da sve razlike nemaju jednaku dokaznu vrijednost.

188. Prilikom ocjene iskaza svjedoka koji su svjedočili u ovom postupku, Vijeće je cijeno njihovo držanje i ponašanje tokom davanja iskaza, ispitalo konzistentnost njihovih iskaza, uporedilo činjenice o kojima je određeni svjedok svjedočio sa činjenicama koje su utvrđene od strane drugih svjedoka, te činjenicama utvrđenim materijalnim dokazima, a sve kako bi se utvrdilo da li su potkrijepljeni ili osporeni drugim dokazima u ovom predmetu. Dakle, Vijeće pri odlučivanju ima diskreciono pravo da evaluiru nepodudarnosti koje su istaknute i da razmotri da li je svjedok, uzevši iskaz u cjelini, pouzdan, te da li je njegovo svjedočenje vjerodostojno. Sitne nepodudarnosti ne mogu biti dovoljne da cijelo svjedočenje učine nepouzdanim. Međutim, Vijeće je, isto tako, imalo u vidu da kada se osuđujuća presuda zasniva na iskazu samo jednog svjedoka, taj iskaz mora biti takav da ne ostavlja ni najmanju sumnju u njegovu tačnost i istinitost, te u kredibilitet i integritet svjedoka. U tom smislu i žalbeno vijeće MKSJ u *predmetu Krnojelac* napominje da:

*„sudsko vijeće koje postupa razložno također mora uzeti u obzir teškoće u vezi s dokazivanjem identiteta neke osobe u pojedinom predmetu i svako svjedočenje koje tome služi mora pažljivo ocijeniti prije nego što ga prihvati kao jedini temelj osuđujuće presude“.*⁷⁰

189. Prema praksi međunarodnih krivičnih sudova osuđujuća presuda može se zasnivati na neposrednim dokazima, te pretresno Vijeće ima diskreciono pravo da odluči da li okolnosti u određenom predmetu iziskuju potkrepljujući dokaz.⁷¹

190. Praksu međunarodnih sudova prati i Apelaciono vijeća Suda BiH koje je u predmetu *Vuković i dr.*⁷² zauzelo stav da se *“ne bi moglo smatrati da je nepravilno ukoliko bi se odluka o krivici zasnivala na iskazu samo jednog svjedoka, ali samo ukoliko je taj iskaz dovoljno uvjerljiv i logičan, saglasan svim ostalim dokazima, kao i da je odluka koja se na njemu zasniva, jedini moguć razuman zaključak u predmetu”.*

---

⁷⁰ *Tužilac protiv Kupreškića i dr.*, Presuda Žalbenog vijeća od 23.10.2001. godine, paragraf 34.

⁷¹ Presuda Žalbenog vijeća u *predmetu Kajelijeli*, tačka 170. u kojoj se citira presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Niyitegeka*, tačka 92 („Žalbeno Vijeće dosljedno stoji na stanovništu da je pretresno Vijeće u najboljoj poziciji da ocijeni dokaznu vrijednost dokaznih materijala te se može, zavisno od svoje ocjene, osloniti na iskaz samo jednog svjedoka da bi se dokazala određena materijalna činjenica“). Presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Gacumbitsi*, tačka 72. u kojoj se citira presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Semanza*, tačka 153;

⁷² Vidi, presuda vijeća Apelacionog odjeljenja Suda BiH, broj X- KRŽ-07/405 od 30.06.2009. godine.

191. Sud je razmotrio svaki dokument u ovom predmetu kako bi odlučio o njegovoj pouzdanosti i dokaznoj vrijednosti i zaključio da je Tužilaštvo dokazalo njihovu vjerodostojnost van razumne sumnje. Međutim, potrebno je naglasiti da Sud neće postupati jednako sa svakim dokazom u spisu, što je diskreciono pravo Suda, već će objasniti samo one zaključke o činjenicama koje su važne za utvrđivanje krivice optuženih.

192. Kako bi procijenio vjerodostojnost dokumenata, Sud je cijenio njihovu podudarnost sa ostalim dokazima. Pored toga, čak i kada je zaključio da je određeni dokument vjerodostojan, Sud nije automatski prihvatio da izjave sadržane u njemu predstavljaju tačan opis činjenica, nego ga je cijenio u smislu njegove podudarnosti sa svim drugim dostupnim dokazima.

193. Imajući u vidu da su odbrane tokom unakrsnog ispitivanja žrtava seksualnog nasilja osporavale kredibilitet tih svjedoka, ukazujući na nesaglasnosti između njihovih ranijih i kasnijih iskaza, odnosno iskaza datih tokom istražnog postupka i iskaza datih pred Sudom, ovo Vijeće će ukratko iznijeti svoje viđenje određenih nedosljednosti u iskazima svjedoka, prvenstveno žrtava silovanja.

194. Naime, Sud BiH se bavio mnogim predmetima ratnih zločina sa jako velikim brojem žrtava silovanja. U svjetlu rješavanja istih, koristeći svoje diskreciono pravo, Sud je prihvatio stanovište da je u svojoj procjeni dokaza za seksualno nasilje, u granicama razumnosti, slobodan da dodijeli kredibilitet svjedocima koje on odabere i da taj događaj uopšte nije potrebno potvrditi drugim dokazima, niti se to potvrđivanje posebno traži.⁷³ Pored toga, MKSJ iznosi stanovište da je pri ocjenjivanju svjedočenja silovanih žrtava, pored ostalog, važno prepoznati uticaj te traume na svjedoka.⁷⁴

195. Kako su svjedokinje i same žrtve zločina, vijeće smatra da se od njih ne može očekivati da se sjete svih pojedinosti određenog krivičnog događaja. Međutim, iskazi

---

⁷³ *Gojko Janković*, Prvostepena presuda X-KR-05/161, 16. feb. 2007., strana 58.; Vidi takođe predmet *Delalić*, presudu Raspravnog vijeća, paragraf 956. (usvajanje pravila 96. MKSJ, Pravila o postupku i dokazima koje je korišteno u predmetima *Tadić* i *Akayesu* da nije potrebno dodatno potvrđivanje svjedočenja žrtve i iskaz žrtve o seksualnom napadu daje istu presumpciju pouzdanosti kao i iskazima žrtava drugih zločina);

⁷⁴ *Kunarac*, presuda Raspravnog vijeća para. 564.

svjedoka žrtava kada su po ocjeni ovog Vijeća konzistentni u ključnim dijelovima, Sud je prihvatio kao vjerodostojne i tačne.

196. Dakle, suprotno stavu odbrane, ovo Vijeće ocjenjuje da su razlike u iskazima svjedoka žrtava, sasvim normalne, s obzirom na sve opisane okolnosti događaja, različite mogućnosti percepcije svjedoka, njihovog različitog nivoa obrazovanja i različite sposobnosti interpretacije istih događaja i protek vremena, koji u svemu, zbog sasvim normalnog procesa zaborava manje važnih detalja, ima poseban značaj. Po ocjeni Vijeća, da se radilo o potpuno identičnim iskazima, upravo to bi daleko više navodilo na sumnju o postojanju dogovora svjedoka žrtava o sadržaju iskaza na štetu optuženih.

197. Pored svega, valjalo je imati u vidu i to da je opštepoznato da je, s obzirom na cjelokupan odnos sredine i tradiciju na ovom podneblju, opšta pojava da žene koje su pretrpjele seksualna zlostavljanja, nastoje da se to ne sazna u javnosti i da to u što većoj mjeri kriju, pa čak i od svojih najbližih, ali su i pored toga svjedokinje oštećene, u konkretnom slučaju, dale iskaze i bile iskrene.

C. OSUĐUJUĆI DIO IZREKE PRESUDE

Optuženi Milomir Đuričić

1. Tačka 1. osuđujućeg dijela izreke presude

198. Tužilaštvo je optuženom Milomiru Đuričiću stavilo na teret da je *u vremenskom periodu od polovine augusta mjeseca 1992. godine, do početka aprila 1993. godine, u svojstvu upravnika logora „Uzamnica“ u Višegradu i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti ..., lično preuzimao i dozvoljavao njemu potčinjenim stražarima, pripadnicima Vojske Republike Srpske, među kojima je bio i razvodnik straže Spasojević Vukadin zvani „Mićo“ i „Era“, da preuzimaju civile Bošnjake, za koje je znao da su prethodno nezakonito lišeni slobode od strane NN pripadnika vojske i policije Republike Srpske, koji civili su za vrijeme njegovog upravljanja logorom „Uzamnica“, uz njegovo znanje i dopuštenje, kontinuirano dovođeni i nezakonito zatvarani u neuvjetnu pregrađenu hangarsku prostoriju, dimenzija 20x15 m, pa je u jednom dijelu pregrađene prostorije, bilo zatvoreno oko 20 muškaraca Bošnjaka, civila, među kojima su bili zatočnici: Selimbegović Mirsad, A.B., Samardžić Muharem, SV-4, SV-5, Klačar Fadil, Š.M., Dervišević Nurko, Kustura Islam, M.D., A.Ć., Ćuprija Mustafa, maloljetni B.M., koji su bili, jedno vrijeme, vezani*

lancima po dvojica, tako da se nisu mogli jedan bez drugog kretati, pa je tako Selimbegović Mirsad lancem bio vezan za Klačar Fadila, dok su u drugom dijelu pregrađene prostorije hangara bile nezakonito zatvorene žene Bošnjakinje, među kojima: Kustura Fatima, Ćuprija Alma, SV-2, SV-3, Dizdarević Behija, dvije maloljetne djevojčice M.N. (10 godina) i M.N. (7 godina), iako je znao da su te prostorije neuslovne za boravak i smještaj zatočenika, gdje su zatočenici spavali na betonu, u hladnim prostorijama, bez grijanja, bez dušeka i deka, izgladnjivani, s neredovnim i oskudnim obrocima obzirom na broj zatočenih lica, koji obroci su često sadržavali svinjsko meso koje zatočenici ne jedu, pa su ostajali gladni, bez mogućnosti korištenja toaleta, prinuđeni nuždu vršiti u kantu koja se nalazila pored vrata hangara, bez mogućnosti da se okupaju, obriju i presvuku odjeću, bez mogućnosti da ih posjete njihovi najbliži, bez ukazivanja potrebne ljekarske njege onim zatočenicima kojima je ta njega bila potrebna zbog teških povreda zadobivenih svakodnevnim fizičkim torturama koje su provodili stražari u logoru „Uzamnica“ kao pripadnici Vojske Republike Srpske, nad kojim je imao efektivnu kontrolu i za čije postupke je, obzirom na svoj položaj i svakodnevno prisustvo u krugu logora „Uzamnica“, morao znati, svjestan da uvjeti boravka zatočenika ne zadovoljavaju ni minimum standarda propisanih odredbama IV Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata, iz 1949. godine, iako je bio ovlašten i dužan da poboljša uvjete boravka i postupanje prema zatočenicima, nije preduzeo nikakve mjere da se uvjeti smještaja zatočenika poboljšaju, da im se omogući održavanje lične higijene, da se poboljša ishrana, da se onemogući zlostavljanje zatočenika, te da se onim zatočenicima kojima je to bilo neophodno, pruži ljekarska njega i da se sankcionišu njemu podređeni stražari koji su zlostavljali zatočene civile, čime je svojim postupcima i propustima, svjesno doprinio uspostavljanju i održavanju režima nečovječnog postupanja prema protivpravno zatočenim civilima.

199. Po okončanom pretresu, nakon analize dokaza i utvrđenog činjeničnog stanja, ovo Vijeće je zaključilo da ovu tačku treba modifikovati, ali na način da ista jasno navodi o tome u čemu se sastoji radnja koju je ovo Vijeće našlo inkriminisanom po optuženog, a to je podržavanje nečovjećnih uslova boravka na način da optuženi Milomir Đuričić nije preduzeo bilo koje mjere na poboljšanju uslova u „Uzamnici“, a bio je svjestan pod kojim uslovima zatvorenici borave u logoru, čime je svjesno doprinio održavanju takvih uslova i time nečovječno postupao prema protivpravno zatočenim civilima.

200. Ovakvu intervenciju vijeće nalazi opravdanom, te zaključuje da time nije povrijeđen identitet između presude i optužbe, jer se radnja kreće unutar istog kriminalnog događaja kakav je postavljen optužbom, da je pri tom razumljiva, da se radi samo o preciziranju optužnicom postavljenje radnje za dio činjeničnog opisa za koji je optuženi odgovoran, a da je svakako učinjeno *in favorem* optuženog, jer Sud njegovu cjelokupnu ulogu nalazi u održavanju nehumanih uslova boravka zatvorenika, a ne i za nezakonito oduzimanje slobode i zatvaranje i za mučenje, kako je to postavljeno optužnicom, a što bi bilo teže po optuženog.

201. S obzirom na ovakvo stanje stvari, odnosno jasno preciziranje uloge optuženog kroz zaključke ovog Vijeća, preostali dio optužnice koji se odnosi na radnje optuženog koje nisu u postupku dokazane i koje su činjenično opisane u prvoj tački optužnice valjalo je ispustiti. Vijeće nalazi da je ovakvo postupanje kojim se pojedine radnje samo izostavljaju iz činjeničnog opisa u okviru iste tačke optužnice, u konkretnom slučaju jedino pravilno.

(a) Status optuženog Milomira Đuričića u logoru „Uzamnica“

202. Na osnovu saglasnih iskaza svjedoka optužbe vijeće je van razumne sumnje utvrdilo da je optuženi Milomir Đuričić zvani „Đure“ u periodu od sredine avgusta 1992. godine do početka aprila 1993. godine, bio raspoređen na dužnost upravnika logora „Uzamnica“. Dakle, saslušani svjedoci, kao i materijalni dokazi koji su uvedeni u spis, i to T-30 (Naredba komande Druge podrinjske lake pješadijske brigade - povjerljivo naređenje od 01.04.1993. godine) i T-31 (Obavijest sektora SNB Trebinje od 05.04.1993. godine), potvrdili su prisustvo i ulogu optuženog u vrijeme njihovog zatočeništva u logoru, kao i u vrijeme opisanih dešavanja. Naime, iz navedene obavijesti (T-31) proizilazi da je *istražni sudija na licu mjesta uzeo informativne podatke od upravnika zatvora Đuričić Milomira, razvodnika straže Spasojević Vukadina i stražara koji su kritične noći dežurali na stražarskim mjestima br. 1 i 2., dok se u naredbi (T-30) izričito navodi da se za komandira kasarne i zatvorenika u „Uzamnici“ postavlja zastavnik Zekanović Stojan, koji preuzima tu dužnost od Đuričić Milomira*. Takođe iz dokaza T-35 nesporno proizilazi da je optuženi Đuričić u inkriminisanom periodu bio pripadnik Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti ....

203. Na ovu okolnost izjašnjavali su se detaljno svjedoci optužbe, koji su saglasno potvrdili svojstvo optuženog Đuričića u logoru, te su ga fizički opisali i objasnili kako ga poznaju.

204. **Svjedok A.B.**, koji je u „Uzamnicu“ došao polovinom avgusta 1992. godine je u tom pogledu izjavio: „Policajac koji me doveo, predao me je „Đuri“ Đuričiću, iz sela Pozarčiči. On je bio komandant kasarne. Da je komandant kasarne, saznao sam u nekoliko narednih dana iz onoga što sam čuo od drugih. Znao sam ga od ranije, jer je radio na autobuskoj stanici kao mehaničar. Đuričić je imao oko trideset i pet godina. Nosio je maskirnu uniformu kada sam ga vidio... Đuričić je naredio da me odvedu u hangar...“

205. Nadalje, **svjedok Srđan Vučićević**, stražar u „Uzamnici“ je izjavio da je Dragan Sekulić kao nadređeni ostao više od pola ljeta, a da je poslije njega došao Đure. Isti svjedok je čuo da je Milomir Đuričić od strane komandanta Višegradske brigade Luke Dragičevića postavljen za upravnika „Uzamnice“, jer su među njima postojali familijarni odnosi.

206. **Svjedok Nurko Dervišević** u pročitanoj iskazu koji je dat istražiteljima MKSJ dana 11.02.1998. godine i koji je doveden u „Uzamnicu“ krajem juna 1992. godine ističe da poslije Sekulić Dragana za komandira straže, kako je on to shvatio, dolazi Đuričić Đure i to početkom jula 1992. godine, detaljno opisujući fizički izgled istog.

207. **Svjedok Miodrag Pacikoza** navodi da je kao stražar došao u „Uzamnicu“ krajem septembra 1992. godine i da mu je komandir bio Đure.

208. **Svjedok Đerić Slavko** ističe da je u „Uzamnicu“ došao 25.01.1993. godine i da mu je pretpostavljeni bio gospodin Đuričić, koji je bio upravnik i imao kancelariju u upravnoj zgradi kasarne. Ističe da je stražarima bio zadatak da čuvaju ljude koji su tu bili zatvoreni. Na pitanje tužiteljice kako se obraćao Đuričić Milomiru, odgovara da su se normalno obraćali, a kada su se morali službeno obratiti, to je bilo sa „upravniče“.

209. **Svjedok SV-4** koji je u „Uzamnicu“ doveden oko 13.09.1992. godine u svojoj izjavi od 19.04.219. godine, koja je pročitana na glavnom pretresu, je naveo da je upravnik u „Uzamnici“ bio Đura, a isti svjedok je razmijenjen 02.12.1992. godine.

210. **Svjedok SV-3**, koja ističe da je u „Uzamnicu“ došla prije dovođenja žene iz Dobruna, u svom iskazu za optuženog Milomira Đuričića navodi da ga nije poznavala od ranije, nego da joj je za njega rekla zaštićeni svjedok SV-2, koja ga je znala od prije, te da je „Đure“ iz Župe niz Drinu. Svjedok SV-3 je tom prilikom pokazala na optuženog Đuričić Milomira i navela da je bio upravnik u vremenu kada su bili u logoru, ističući da ga je ponekad viđala u kasarni. Prilikom unakrsnog ispitivanja, ponovila je da je nakon dolaska u logor „Uzamnica“ i od drugih zatočenika čula da je upravnik logora „Đuro“, te ga je vidjela par puta prilikom izlaska iz hangara.

211. **Svjedok Mirsad Selimbegović** je izjavio: ”Ja znam da je tada “Uzamnicu” držala vojska RS i da je upravnik bio neki pod nadimkom “Đure” koji je prije rata radio u Višegrad-transu. Svjedok je izjavio da je došao u logor „Uzamnica“ 8.10.1992. godine, te je pokazao na optuženog u sudnici i rekao da je on bio upravnik dok je on boravio u logoru.

212. **Svjedok Nebojša Todorović** je na pitanje tužiteljice ko je njemu bio pretpostavljeni, odgovorio da je to na početku bio Sekulić Dragan, koji je ujedno bio i predsjednik komisije za preuzimanje kasarne, da se ne može tačno sjetiti do kada Sekulić tu ostaje kao komandir, misli do kraja oktobra 1992. godine, kada za komandira dolazi Milomir Đuričić.

213. Takođe i ostali svjedoci optužbe među kojima je bilo i više stražara u „Uzamnici“ u inkriminisano vrijeme, kao Popović Goran, Siniša Špinjo i drugi su naveli da je Đuričić bio upravnik u „Uzamnici“, odnosno pretpostavljeni svim stražarima u „Uzamnici“. Navedeni svjedoci Popović i Špinjo u svojim iskazima nisu bili sigurni oko vremena dolaska optuženog Đuričića na to mjesto, ali s obzirom da su svjedok Popović i Todorović po iskazu Todorovića zajedno sa još dvojicom stražara otišli iz „Uzamnice“ zbog sukoba sa optuženim Đuričićem, nesporno je da su određeno vrijeme bili pod njegovom komandom. Kako je već navedeno na osnovu dokaza T-30 se vidi da je Đuričić smijenjen 01.04.1993. godine i da je za komandira kasarne imenovan Stojan Zekanović koju činjenicu su potvrdili i brojni saslušani svjedoci, kao što su Stojan Zekanović, A.B., Đerić Slavko i drugi, čime je kao nesporno utvrđeno da je optuženi Đuričić obavljao funkciju upravnika logora u inkriminisanoj periodu.

214. Sud nije prihvatio tezu odbrane da je optuženi Đuričić za komandira straže u „Uzamnici“ postavljen 28.10.1992. godine. Sud konstatuje da u spis nije uveden ni

jedan dokument o formalnom postavljenju optuženog Đuričića za komandira „Uzamnice“, odnosno upravnika logora, iz kojeg bi proizašao datum njegovog postavljenja, zbog čega se ta činjenica morala utvrđivati putem svjedoka i drugih materijalnih dokaza. U tom smislu, iz iskaza gore navedenih svjedoka, od kojih su svi osim Đerić Slavka došli u „Uzamniciu“ prije datuma koji ističe odbrana, nesporno proizilazi da je optuženi bio komandir, odnosno upravnik, u „Uzamnici“ znatno prije 28.10.1992. godine, kako to odbrana tvrdi. Svjedok A.B. koji se najpohvalnije izjasnio o optuženom je bio dosljedan u svojoj izjavi da je u „Uzamniciu“ došao polovinom avgusta 1992. godine i da ga je lično primio optuženi Đuričić u svojstvu komadanta kasarne, a to je saglasno i sa iskazom stražara Srđana Vučićevića. Sam naziv funkcije koju je obavljao Đuričić različito je navođen od strane svjedoka, ali su ga svi zvali ili upravniče ili komandire, što jasno ukazuje da je u inkriminisanom periodu optuženi Đuričić bio u „Uzamnici“ na najvišem položaju i da su ostali stražari, kao i razvodnici straže, bili njemu potčinjeni.

215. Što se tiče zatvorenih lica, iz saglasnih iskaza saslušanih svjedoka, kako optužbe, tako i odbrane, kao i fotodokumentacije lica mjesta (T-6), te Zapisnika o pokazu lica mjesta dana 02.11.2021. godine (T-22) od strane svjedoka Stojana Zekanovića, proizilazi da su u inkriminisanom vremenskom periodu u „Uzamnici“ bili zatvoreni civili Bošnjaci, koji su prethodno nezakonito lišeni slobode od strane NN pripadnika vojske i policije Republike Srpske, od kojih je veliki dio doveden upravo u vrijeme kada je Đuričić bio upravnik logora, te da su isti držani u hangarskoj prostoriji, dimenzija 20x15m, koja prostorija je bila pregrađena, tako da je u jednom dijelu bilo zatvoreno oko 20 muškaraca, civila, među kojima Selimbegović Mirsad, A.B., Samardžić Muharem, SV-4, SV-5, Klačar Fadil, Š.M., Dervišević Nurko, Kustura Islam, M.D., A.Ć., Ćuprija Mustafa, maloljetni B.M., dok su u drugom djelu bile zatvorene žene Bošnjakinje, među kojima Kustura Fatima, Ćuprija Alma, SV-2, SV-3, Dizdarević Behija, kao i dvije maloljetne djevojčice M.N. (10 godina) i M.N. (7 godina).

216. Iz dokaza T-34 – fotokopirani primjerci dosijea logoraša proizilazi da su u „Uzamnici“, između ostalih, boravili u inkriminisanom periodu kao zatočnici: SV-3, Muharem Samardžić, SV-1, SV-5, Behija Dizdarević i SV-2.

217. Da su među zatočnicima bila lica navedena u izreci presude, potvrđuju i saslušani svjedoci, pa tako između ostalih **svjedok SV-1** navodi da kada je došao u

logor 18.07.1992. godine smjestili su ga u vojni magacin sa još 9 muškaraca, među kojima su bili Nurko Dervišević, Islam Kustura, Š.M., Ćuprija, kome se nije sjećao imena, A.B., te Mirsad Selimbegović. Nadalje, **svjedok SV-5** koji je došao 06.07.1992. godine u hangaru zatiče Š.M., Nurku Derviševića i A.B., a otprilike nakon 15 do 20 dana u hangar su doveli Mirsada Selimbegovića, a potom su dovedeni članovi porodice Ćuprija, otac i dva sina. Kasnije je svjedok saznao da je u logoru bila i njihova sestra, odnosno kćerka. Pored nje, u logoru je bilo još žena, neke su bile iz mjesta Dobrun, ali se u tom momentu svjedok mogao sjetiti samo SV-3. Takođe i **svjedok SV-4** objašnjava koga je zatekao u hangaru kada je došao 13.09.1992. godine, pa s tim u vezi izjavljuje da je tu bilo još oko 10 muškaraca, od kojih se sjeća Nurke Derviševića, A.B., SV-5, Hasana Balića, Š.M., Bajru Šišića, Islama Kusturu, dok ostale nije znao, a kasnije je doveden i Mirsad Selimbegović, koji je zarobljen u Dušću. Njegovu sestru su odveli u drugi hangar, koji je bio za zarobljene žene, od kojih se sjeća SV-2 i SV-3, te dvije djevojčice. Nadalje, **svjedok Nurko Dervišević** navodi da je došao u „Uzamnicu“ u junu mjesecu 1992. godine, da su u inkrimisano vrijeme u logoru bili zatvoreni i SV-1, SV-4, SV-5, A.Ć., Š.M., Muharem Samardžić, Fadil Klačar, Islam Kustura, Mirsad Selimbegović, M.D., te A.B.. Pored njih, bilo je i zatvorenih žena, i to majka i supruga Islama Kusture, Behija Dizdarević, Behija Karaman, SV-3, Alma Ćuprija, SV-2 sa svojim kćerkama, a sve te žene su razmijenjene kada i svjedok, osim majke Islama Kusture, koja je u logoru umrla. Osim navedenih i **svjedok Islam Kustura** navodi da u logoru zatiče Mustafu Ćupriju, njegova dva sina, Nurku Derviševića, Hasana Balića, te Ahmetspahića čije ime ne zna, M.D. i Š.M.. Stražar **Zoran Stančić** je izjavio da je u „Uzamnicu“ došao oko 01.01.1993. godine i da od zarobljenih civila poznaje SV-2, Ćupriju Mustafu, Mirsada kojem se ne sjeća prezimena, M.D., Dervišević Nurku, A.G. koga su doveli naknadno, rekao je da je Š.M.a upoznao prvi put u zatvoru, te da je bilo još otprilike 6-7 zatvorenih žena, različitih godina, te dvoje djece. Takođe i svjedok stražar **Goran Popović** navodi da se sjeća A.Ć.a, zatim SV-2 koja je bila s dvoje maloljetne djece, Dervišević Nurkice, Š.M. i Musu kojima nije znao prezime, dok su ostali bili stariji, tako da njih nije znao osim iz viđenja.

218. Kako je već naprijed navedeno u dijelu gdje se obrazlaže civilni status zatočenika logora „Uzamnica“, Vijeće podsjeća da svjedoci oštećeni saglasno potvrđuju da u vrijeme lišenja slobode nisu bili sudionici borbenih aktivnosti, da nisu bili u uniformi i naoružani, niti su pružali bilo kakav otpor, te su time postali zaštićena

kategorija shodno odredbama IV Ženevske konvencije. Između ostalih, u tom smislu, **svjedok SV-1** je izjavio da ga je Veselin Vucelja pitao da li ga je neko hvatao po selu, na šta je svjedok odgovorio da jeste Dušan u Kruševici, ali ga je pustio jer je bio civil. I **svjedok A.B.** u svom iskazu izjavljuje da u momentu hapšenja nije bio naoružan, niti je bio u vojnom odijelu. Takođe i **svjedok Nurko Dervišević** navodi da nije bio pripadnik vojske, niti političkih stranaka, te da je tokom rata bio civilni zatvorenik. Pored svjedoka oštećenih i **svjedoci Stojan Zekanović i Goran Popović** navode u svojim iskazima da su zatvorenici bili u civilnoj odjeći. Dakle, iz svih navedenih dokaza koji su saglasni i koji se međusobno dopunjuju, te koje je Sud prihvatio kao vjerodostojne, proizilazi da su zatočenici bili civili, te da su bili u podređenom položaju u odnosu na optužene i druge stražare u logoru.

219. Shodno navedenom, Vijeće je izvelo zaključak da je optuženi Milomir Đuričić faktički bio upravnik logora „Uzamnica“, te da je u tom svojstvu imao prema zatvorenim civilima bošnjačke nacionalnosti određene dužnosti i obaveze, koje proizilaze iz Ženevske konvencije o zaštiti civila za vrijeme rata, kao i drugih propisa.

(b) Uslovi boravka u logoru „Uzamnica“

220. Nesporno je na osnovu provedenih dokaza utvrđeno da se zatočenički logor „Uzamnica“⁷⁵ nalazio u bivšoj kasarni JNA u Uzamnici. Sud je takođe, na osnovu dokaza Tužilaštva utvrdio da je taj objekat u vrijeme izvršenja djela, predstavljao logor po svim svojim obilježjima. Naime, svjedoci saglasno opisuju da je logor bio ograđen bodljikavom žicom, da su hangari u kojima su boravili bili sa malim prozorima na kojima su bile šipke, da su se velika metalna vrata zaključavala, te da u hangarima nisu imali osnovne uslove za život. Logor su obezbjeđivali naoružani vojnici, postojala su stražarska mjesta i zatvorenici nisu imali mogućnost da isti napuštaju.

221. U pogledu formiranja „Uzamnice“ **svjedok Nebojša Todorović** navodi da je u maju 1992. godine naredbom imenovana komisija koja će preuzeti kasarnu „Uzamnica“ od JNA, koja se tada povlačila. U toj komisiji su bila 3 člana, između ostalih je svjedok bio član, preuzeli su kasarnu, pregledali hangar, JNA je neke stvari odnijela, a oni su tu boravili par dana, hangari su bili prazni, ali svjedok nije tačno mogao reći koliko ih je bilo, jer je to bila ogromna kasarna. Svjedok izjavljuje da

---

⁷⁵ T-28 Ovjerena fotokopija pregleda dosad registrovanih koncentracionih logora na području BiH, koji su formirani od strane srpskih snaga (br. 01391723).

zatvorenici nisu u „Uzamnicu“ došli svojevrijedno, ali da nije siguran ko ih je doveo, te da ih je na početku došlo pet ili šest. Svjedok zatim objašnjava da je, kada su oni došli, formirana jedinica da obezbjeđuje objekat kasarne i ljude koji borave u kasarni „Uzamnica“, a koji su dovedeni iz Dobruna. Vremenom je dovođeno još ljudi u „Uzamnicu“, ali svjedok ne može da se sjeti koliko, među njima su bili i muškarci i žene, te djeca svjedoka SV-2 sa njom. Oni su bili smješteni u hangar koji se nalazio blizu objekta gdje su spavali vojnici, te je samo igralište dijelilo prostoriju gdje su vojnici spavali sa mjestom gdje su boravili zatvoreni civili. Prvo mu je pretpostavljeni bio Sekulić Dragan, koji je bio predsjednik komisije za preuzimanje kasarne, a kasnije dolazi Milomir Đuričić. Ovaj svjedok je u „Uzamnici“ bio komandir odjeljenja, i tu ostaje do kraja oktobra 1992. godine.

222. Takođe i svjedoci oštećeni su detaljno opisali izgled logora „Uzamnica“, uslove smještaja u istom, kao i dešavanja unutar istog koja su ostavila na njih najveći utisak.

223. **Svjedok Mirsad Selimbegović** je na tu okolnost izjavio da je „Uzamnica“ vojni objekat, odnosno mjesto gdje je bilo skladište artiljerijske municije i sličnih predmeta. „Uzamnica“ se sastojala od 19 magacina i kasarne, te je bila ograđena bodljikavom žicom i betonskim stubovima. Tu su mu oduzeli dokumente, uzeli izjave i onda su ga potom odveli u hangar, otprilike 150 metara udaljen od kasarne.

224. Na istu okolnost **svjedok SV-2** je izjavila da kada je došla u „Uzamnicu“, stavili su je sa djecom u jednu sobu u kasarni na spratu, odnosno u zgradi. U toj sobi je bila sama sa djecom oko 15 dana, onda su je odveli u hangar, iznad kasarne. Rekla je da je prvo bila sama u hangaru, pa su njena djeca nakon 15-ak dana dovedena. Objasnila je da je to bila velika prostorija, sa betonskim podom, imala je jedan mali prozor i velika željezna vrata.

225. **Svjedok Nurko Dervišević** je izjavio da je po dolasku u „Uzamnicu“, smješten u prvi hangar. Kako svjedok navodi, u skladištu je bio jedan mali prozor, kakav bude u skladištima, a dva prozora su bila okrenuta prema brdima i na njima su bile metalne šipke. Svjedok izjavljuje da je „Uzamnica“ imala najmanje 12 hangara, koji su bili dobro kamuflirani. Svjedoka smještaju u prvi hangar od ulaza u kompleks hangara, koji je imao tri prostorije, u prvoj je bila uskladištena roba, u drugu su smjestili svjedoka, a u trećoj su bile žene zatvorenice. U prostoriju u koju je smješten svjedok

postojao je jedan ulaz sa metalnim vratima, prostorija je bila veličine 20x15 metara i ta vrata su se zaključavala. Svjedok u toj prostoriji zatiče 6 zatočenih ljudi.

226. Nadalje i **svjedok Islam Kustura** detaljno opisuje logor „Uzamnica“, navodeći da je Uzamnica imala samo jednu glavnu zgradu i dvadesetak hangara, a komandant, koga svjedok nije poznavao od ranije, po dovođenju i svjedoka u logor zajedno sa majkom i suprugom, poziva iste na ručak, te ih vodi u kuhinju u kasarni. Svjedok saznaje da se taj komandant zove Đure, da je iz Župe, a isti je nosio maskirnu uniformu. Svjedok dalje navodi da je nakon toga Đure pozvao čuvara i rekao mu da ih odvede u hangare. Odveli su ih u prvi hangar iza kasarne, kod otvorenog terena, a u hangaru su bile tri prostorije, jedna je bila skladište za oružje, njegova supruga i majka su odvedene u drugu prostoriju, gdje su bile smještene žene, a svjedoka su odveli u prostoriju gdje su bili samo muškarci.

227. **Svjedok Miodrag Pecikoza**, stražar u „Uzamnici“, je izjavio da su stražari imali uniforme i naoružanje, a da je on imao pušku „Zastava M-48“.

228. Slično je naveo i stražar **svjedok Siniša Špinjo** navodeći da su imali vojne uniforme, te da su bili naoružani „papovkom“, odnosno poluautomatskom puškom „Zastava M59/66“.

229. Nadalje, u svom iskazu stražar **svjedok Goran Popović** je izjavio da je „Uzamnica“ bila ograđena bodljikavom žicom i betonskim stubovima, da je okolo bila šuma, te da je bio miniran jedan dio unutar kasarne, gdje nisu smjeli ići. Na pitanje tužiteljice da li su bili ispitivani zatvoreni civili, svjedok odgovara da je dolazio Veselin Vucelja, koji je bio bezbjednjak i vršio ta ispitivanja, te da je sa Veselinom Vuceljom dolazila vojna policija, ali svjedok nije imao priliku vidjeti zatvorenike kada ih uvode i izvode.

230. Izgled vojne kasarne „Uzamnica“, kao i zgrade gdje se nalazio logor za zatočenike, kako sa vanjske, tako i sa unutrašnje strane, se vidi i uvidom u materijalni dokaz: Fotodokumentacija, Prikaz lica mjesta od strane svjedoka (dokaz T-6) koji je uveden u spis predmeta.

231. Što se tiče uslova boravka u logoru „Uzamnica“, iz iskaza saslušanih svjedoka koji su u inkriminisano vrijeme bili zatočeni, proizilazi da su uslovi u logoru bili nehumani i nezdravi, da su spavali u hladnim prostorijama, bez ikakvog grijanja, bez

mogućnosti korištenja toaleta, da su nuždu vršili u kantu koja se nalazila pored vrata hangara, bez mogućnosti održavanja lične higijene, kupanja, brijanja, kao i bez ukazivanja medicinske njege.

232. U pogledu ove inkriminacije, **svjedok SV-5** je izjavio da je dio hangara u kome su boravili muškarci bio otprilike veličine 7x7m², da je pod bio betonski, te da nisu imali mokri čvor i da su koristili jednu kantu kako bi vršili nuždu u nju, te su istu svakodnevno iznosili i praznili, pa vraćali. Hranu su imali redovno, ali su najčešće dobijali svinjetinu i pseći narezak, koji su morali jesti, s obzirom da nisu imali izbora. Njegova izjava vezana za pseći narezak nije potvrđena od strane drugih svjedoka, zbog čega je Sud kao takvu nije prihvatio.

233. **Svjedok SV-4** je izjavio da su spavali na podu, gdje su bile postavljene samo tanke spužve, te su imali po jednu deku. Svjedok kaže da je bilo izuzetno hladno. Za hranu je rekao da je bila slaba, ali da su dobijali bolju hranu kada bi išli raditi. Svjedok kaže da su uslovi boravka bili izuzetno loši, da su spavali na betonu, te da su kasnije dobili tanke konjske deke kojima su se pokrivali, kao i da su kao toalet koristili dvije velike kante koje su stajale u ćošku hangara. Hranu su dobivali dva puta dnevno, a to su bile čorbe, uglavnom, kako svjedok kaže, neke bljuvotine, koje su morali da jedu, jer im nije bilo druge. Svjedok je opisao strašne uslove u kojima su boravili, da su bili gladni, prljavi, nisu imali nikakve uslove za održavanje higijene, a o pružanju zdravstvene njege nije bilo ni govora.

234. **Svjedok Nurko Dervišević** izjavljuje da su hranu dobivali redovno, te su im davali jednu šolju supe koju bi dijelile dvije osobe, sa rižom ili grahom i jedan hljeb koji je dijelilo 9 ljudi. Ujutro su dobivali konzervu ribe koju bi dijelila dva zatvorenika, nekad bi dobili i malo marmelade, a nekad kuhana jaja. Svjedok kaže da su bila tri obroka dnevno, ali je svaki bio skroman za uobičajen apetit. Donosili su hranu u hangar i spuštali je na pod. Kanta, koja je stajala u ćošku hangara, im je služila kao toalet.

235. **Svjedok Islam Kustura** je izjavio da su ih tokom njegovog boravka u „Uzamnici“, hranili redovno, tri puta dnevno, a jednog dana nisu imali hranu, što je bilo, kako su čuli, zbog Abdul Aziza, muslimanskog fudbalera koji je pobjegao iz samice u „Uzamnici“. Svjedok kaže da su hranu neki zatvorenici donosili u hangare, a po nju su išli sa čuvarima. Imali su vojne madrace na kojima su spavali, koji su bili

deblji, ali kratki i nisu mogli cijelim tijelom leći na njih, a dobili su i po jedno ćebe, a zimi je bilo jako hladno, jer nisu imali vatre. Svjedok dalje navodi da su jednom prilikom tokom zime kada je bilo jako hladno i pošto nisu imali vatre Fadil Klačar i još neki čovjek papirom začepili neke rupe odakle je puhalo, ali su ih čuvari natjerali da ih otčepe. Kaže i da nisu imali toalet, nego su koristili dvije kante, jednu za pranje ruku, a jednu kao toalet. Svjedok nadalje opisuje da je u prvoj godini njegovog zatočeništva čuvar uvijek bio ispred hangara.

236. I **svjedok Mirsad Selimbegović** koji je u oktobru 1992. godine došao u logor „Uzamnica“ u svojoj izjavi opisuje da su bili zatvoreni u hangaru, te da su spavali na betonu. Ako nađu neki jorgan ili nešto slično na tome su spavali. U ćošku je bila jedna plastična kanta koja je služila kao toalet, za obavljanje fizioloških potreba. Prema kazivanju svjedoka imali su tri obroka, koji nisu bili obimni, ali su bili redovni. Na upit tužiteljice, o uslovima higijene, svjedok izjavljuje da su tek poslije godinu dana, pred Bajram imali mogućnost da se operu, jer se nisu presvukli godinu dana. Na pitanje da li su mogli otići iz hangara, svjedok je negativno odgovorio, rekavši da su bili pod ključem.

237. Takođe i **svjedok A.B.** potvrđuje da su imali spužve i vojničke ćebadi, te da su ležali na tim ćebadima, koja su bila prostrta na betonu. Tu je bio i WC, odnosno kanta u ćošku gdje su vršili nuždu, a ujutro bi iznosili i prosipali sadržaj iz kante, međutim nisu se mogli kupati, niti šišati, te je svjedoku zbog toga kosa bila baš velika. Što se tiče hrane, svjedok izjavljuje da su jeli sve što je i vojska jela, na primjer marmeladu i jaje, ali da to nije bilo dovoljno.

238. Na pitanje kakvi su bili uslovi u kojima su živjeli, **svjedokinja SV-2** je izjavila da su spavali na betonu, te su joj kasnije dali drvene palete, da ne bi djeca ležala na betonu. Što se tiče održavanja higijene, svjedokinja kaže da ništa nisu imali osim jedne kante, koju su im ubacili da vrše nuždu. Nisu se mogli ni okupati, niti otići ljekaru. Takođe i svjedok Stančić Zoran, koji je bio razvodnik straže u „Uzamnici“ je izjavio da se zatvorenici nisu kupali.

239. **Svjedok Slavko Đerić**, stražar, izjavio je da je hangar gdje su bili zatvorenici ranije bilo vojno skladište municije, da su to veliki hangari, ne sjeća se da li su u hangaru bili zajedno i žene i djeca i muškarci, ali se sjeća, jer je ulazio tu, da su imali

neke dušeke za spavanje i deke za pokrivanje. Rekao je da je bila voda vani, te se sjeća da su se to dvoje djece ponekad kupali u glavnoj zgradi u kupatilu.

240. **I svjedok Goran Popović**, stražar u „Uzamnici“, je opisao uslove u logoru navodeći da su Muslimani redovno dobijali hranu, ali da nisu imali gdje da se kupaju.

241. Sud je prihvatio iskaze gore navedenih svjedoka kao vjerodostojne, s obzirom da se u konkretnom slučaju odgovornost optuženog Đuričića cijeni isključivo spram uslova u kojima su civili bili zatvoreni dok je on bio upravnik, a uslovi su bili takvi da su predstavljali nečovječno postupanje prema zatočenim licima, s obzirom da su oštećeni spavali u neuslovnom prostoru, bez grijanja, mogućnosti da se okupaju, ošišaju, obriju, kao i bez ukazivanja potrebne ljekarske njege. Optuženi je svojim postupcima i propustima svjesno doprinio održavanju režima nečovječnog postupanja, za koje uslove je svjedokinja SV-3 rekla da su nedostojni čovjeka.

242. Da je optuženi Đuričić znao u kakvim uslovima borave zatvorenici proizilazi iz iskaza **svjedoka Islama Kusture** koji je izjavio da je „Đure“ dolazio u hangar, te da je mogao vidjeti u kakvom su oni stanju, ali da ništa nije uradio povodom toga, te da je morao znati šta se dešava. Takođe je i svjedok **A.B.** izjavio da je Milomir Đuričić dolazio u hangar, obilazio ih povremeno i pitao kako su i slično. Pored navedenih i **svjedokinja SV-3** je izjavila da je Đuru vidjela u logoru i da je stalno bio tu, te da su ona, SV-2 i Alma Ćuprija bile zadužene da donose hranu iz kuhinje zatvorenicima, pa su prolazeći kroz krug logora viđale i Đuru.

243. Vijeće je prihvatilo iskaze gore navedenih svjedoka kao istinite u dijelu gdje navode uslove boravka u logoru, s obzirom da su isti u bitnim dijelovima saglasni, te se međusobno dopunjuju.

244. Na osnovu navedenih iskaza svjedoka nesporno proizilazi da su uslovi u vrijeme kada je upravnik u logoru „Uzamnica“ bio optuženi Đuričić bili nehumani, da su zatočenici spavali u neuslovnim i hladnim prostorijama, bez grijanja, bez mogućnosti korištenja toaleta, prinuđeni vršiti nuždu u kantu koja se nalazila u hangaru. Takođe, na osnovu provedenih dokaza se vidi da optuženi Đuričić kao upravnik, iako je znao za takve uslove boravka, nije učinio bilo šta da iste poboljša. Ovakvim načinom upravljanja logorom optuženi je svojim postupcima svjesno doprinio nečovječnom postupanju prema zatvorenicima u vidu njihove velike duševne i tjelesne patnje, s obzirom da su uslovi boravka u logoru bili nedostojni čovjeka. Pri

tom zaključku Vijeće polazi i od standarda da nehumani uslovi predstavljaju krivično djelo okrutnog postupanja iz člana 3. Statuta MKSJ-a, a što pored teške psihičke i fizičke patnje uključuje maltretiranje, ponižavanje, stvaranje atmosfere straha mučenjem i drugim oblicima fizičkog i psihičkog zlostavljanja, ... nehigijenski uslovi zatvaranja, te neadekvatna medicinska njega.⁷⁶

245. Da je izostala medicinska njega povrijeđenih lica u logoru „Uzamnica“, saglasno su potvrdili svjedoci oštećeni. Takođe ni svjedoci - stražari nisu konkretno naveli da je ljekar u inkriminisanim periodu dolazio u logor. Na ovu okolnost **svjedok Nurko Dervišević** navodi da su kao lijek zatvorenici na rane stavljali travu, s obzirom da nisu imali ništa drugo, a osim trave su nekada koristili i jabuke koje su žene zatvorenice kiselile upravo za liječenje rana, jer su one mogle slobodnije da se kreću po krugu „Uzamnice“, a jabuke bi kupile sa tla. I **svjedok Islam Kustura** izjavljuje kako im nisu davali nikakva medicinska sredstva za povrede, a da su mu nakon jedne od zadobijenih povreda dozvolili da mu supruga koja je takođe bila zatvorena u „Uzamnici“ dođe i posjeti ga, te mu je ona rekla da izgleda sav modar. Povremeno su im čuvari dozvoljavali da unesu jabuke unutra, pa bi drugi zatvorenici pravili kašu od tih jabuka i stavljali svjedoku na tijelo, s tim da Nurko Dervišević nije dobio nikakvu medicinsku pomoć za svoju posjekotinu na glavi. Svjedok s tim u vezi izjavljuje da su uzimali travu, te je stavljali na njegove rane i napravili mu improvizirani zavoj.

246. **Svjedok Nebojša Todorović** navodi da su neki od zatvorenika imali podlive i slično, ali se ne sjeća dok je on bio u „Uzamnici“ da je neko tražio da ide ljekaru.

247. **Svjedok Dragan Vilotić**, koji je bio stražar u „Uzamnici“ u periodu od početka septembra 1992. godine, navodi da se ne sjeća da li je zatvorenicima bila na raspolaganju bilo kakva medicinska pomoć.

248. **Svjedok SV-5**, koji je razmijenjen iz „Uzamnice“ u martu 1993. godine, je naveo da je u vrijeme razmjene bio u dosta lošem psihičkom i fizičkom stanju i da mu je bila potrebna ljekarska pomoć. Takođe i svjedok **SV-4** je naveo da o pružanju zdravstvene njege nije bilo ni govora.

---

⁷⁶ Vidi Prvostepena presuda u predmetu Krnojelac, para. 133; Prvostepena presuda u predmetu Kvočka, para. 190.- 192. Vidi, takođe, Prvostepenu presudu u predmetu Limaj, para. 288., 289.; Prvostepena presuda u predmetu Simić, para. 97.; Prvostepena presuda u predmetu Čelebići, para. 1119.

249. Potreba za ljekarskom njegom zatvorenika takođe proizilazi iz saglasnih iskaza brojnih svjedoka - oštećenih, koji su naveli da su u logoru „Uzamnica“ gotovo svakodnevno dobijali batine kako od stražara, tako i od Milana Lukića i pripadnika paravojske formacije „Osvetnici“. U prilog navedenom govori i činjenica da su neki zatočenici umrli u logoru, kako od zadobivenih povreda, tako i zbog bolesti i starosti, a radi se o ocu svjedoka SV-4 koji je tokom boravka u logoru imao dijabetes i koji je kasnije, nakon odlaska Đuričića, u logoru 1994. godine preminuo, kao i Mehi Bećiroviću koji je umro od zadobivenih povreda, a što su potvrdili mnogi svjedoci optužbe, među kojima SV-5, SV-4, Nurko Dervišević, te Mirsad Selimbegović. Naime, **svjedok SV-4** u tom smislu ističe da je njegov otac imao dijabetes, da nije bio zdrav i da je u maju 1994. godine umro. Takođe svjedok **Nurko Dervišević** navodi da je preminuo i Meho Bećirević koji je u noći doveden u hangar. Bio je zarobljen, a kad su ga doveli izgledao je kao da je iskopan iz zemlje, lice mu je bilo žućkasto. On je bio u ćošku prostorije ujutro kad su doručkovali, tom prilikom svjedok je čuo stražara Gorana Popovića kada je Mehu pitao zašto se ne diže na doručak, a malo kasnije je Meho Bećirević preminuo. Treba istaći da je u logoru „Uzamnica“ u inkriminisano vrijeme bila i majka Islama Kusture za koju Dervišević navodi da je bila stara oko sto godina i koja je kasnije, nakon odlaska Đuričića umrla u logoru, što ističe i njen sin Islam.

250. U logoru su takođe bile i žene i maloljetna djeca kojima liječnička pomoć nije pružana, premda su u logoru boravili jako dugo. Pojedine žene zatvorenice su preživljavale velike fizičke i psihičke torture i seksualna zlostavljanja u vrijeme kada je optuženi bio upravnik, a naročito svjedokinje **SV-2** i **SV-3**. U tom pogledu, svjedokinja SV-3 izjavljuje da nisu imali ljekarsku njegu i da im nije imao ko pomoći.

251. Svjedoci stražari iz logora, koji su bili potčinjeni optuženom, svojim svjedočenjem na glavnom pretresu su pokušavali da uslove u logoru prikažu manje nehumanim. Vijeće njihove iskaze u pojedinim dijelovima nalazi pristrasnim i neobjektivnim, te da su isti dati u cilju umanjivanja krivične odgovornosti optuženog. S druge strane, ovo Vijeće cijeni da su iskazi ovih svjedoka podudarni u nekim dijelovima sa drugim provedenim dokazima, te je Vijeće po slobodnom sudijskom uvjerenju njihove iskaze cijeno u odnosu na svaku bitnu činjeničnu okolnost posebno. Pri tome, iskazi svjedoka oštećenih su ocijenjeni kao vjerodostojni, sa uočenim izvjesnim razlikama opravdanim sa aspekta različite ljudske percepcije u

datom momentu, kao i činjenici da su u dužem vremenskom periodu bili izloženi različitim vrstama nehumanog tretmana.

252. Iako posljedice koje se odnose na uslove boravka nisu detaljno navedene u činjeničnom opisu ove tačke optužnice, ali su generalno opisane u uvodnom dijelu optužnice, Vijeće nalazi na osnovu iskaza svjedoka – oštećenih da iz istih jasno proizilazi da je njihov boravak u logorskim prostorijama bio nehuman, te da su takvi životni uslovi uzrokovali kod istih ozbiljne psihičke i fizičke patnje, a što je svjedokinja SV-3 sumirala rečenicom da su uslovi u logoru bili užasni i da nisu bili dostojni čovjeka.

253. Takođe, usljed naprijed navedenih radnji i propusta optuženog, velika duševna bol i patnja zatočenika proizilazi i iz iskaza **svjedok Nurke Derviševića**, koji navodi da su zatočenici bili bespomoćni, kao ovce, te da su živjeli iz dana u dan bez predstave šta će se sljedeće desiti, te kaže da ne može opisati punu razmjeru psihičkog i fizičkog mučenja koje su proživjeli u logoru „Uzamnica“.

254. Da je optuženi Đuričić mogao preduzeti potrebne mjere i poboljšati uslove smještaja zatočenika u logoru, jasno proizilazi iz iskaza **svjedoka A.B.**, koji je izjavio da ga je jedne prilike optuženi Đuričić odveo u bolnicu kada je na njemu vidio fizičke povrede.

255. Iz navedenog, kao i iz položaja koji je obavljao, proizilazi da je optuženi Đuričić kao upravnik logora u Uzamnici imao ovlasti i moć da utiče na uslove boravka zatvorenih lica, što nikada nije učinio, premda je bio svjestan uslova boravka zatvorenika u logoru, pošto je povremeno dolazio u hangar, a zatvorenike je viđao kako u hangaru, tako i kada bi izašli iz hangara, s obzirom da su svjedoci oštećeni saglasno naveli da su viđali optuženog i u krugu „Uzamnice“, što je i logično pošto je taj hangar bio svega stotinjak metara od glavne zgrade kasarne gdje je optuženi svakodnevno boravio.

256. U tom pogledu, **svjedok Zoran Stančić** izjavljuje da je razdaljina između te zgrade u kojoj je bila kancelarija Milomira Đuričića i tih hangara oko 100 metara, te da su igrališta bila između. **Svjedok Siniša Špinjo** navodi da je optuženi spavao u toj prvoj velikoj zgradi kod ulaza. I **oštećeni A.B.** potvrđuje da je prva zgrada, koja se nalazila odmah pored kapije, gdje je vojska spavala i gdje je bila kuhinja, bila udaljena oko 150 metara od hangara gdje su bili zatočenici.

257. Vijeće je na osnovu prethodno analiziranih iskaza svjedoka optužbe, koje je prihvatilo kao istinite i vjerodostojne utvrdilo da su uslovi boravka u vrijeme dok je Đuričić bio upravnik bili veoma loši, odnosno neuslovni i nehumani, zbog čega je i utvrdilo odgovornost istog, cijeneći da je optuženi Đuričić svojim držanjem i nepreduzimanjem mjera na poboljšanju uslova boravka izrazio faktičku saglasnost sa tako nehumanim uslovima i time podržavao takve uslove i održavao režim nečovječnog postupanja prema zatočenim civilima.

258. Da su uslovi boravka zatvorenika mogli da se poboljšaju proizilazi iz iskaza **svjedoka Mirsada Selimbegovića** koji je izjavio da je to sve prestalo kada je došao novi upravnik čijeg se imena nije mogao sjetiti, a preziva se Zekanović. Sličan odgovor je dao i **svjedok Slavko Đerić** koji je na pitanje tužiteljice vezano za situaciju kada je došao zastavnik Stojan Zekanović, odgovorio da je situacija u tom pogledu postala bolja, da su se promijenile mnoge stvari. Takođe i **svjedok A.B.** potvrđuje da su se sa dolaskom novog upravnika Stojana uslovi u logoru počeli mijenjati na bolje, na način da im je uveo dva sata boravka napolju, te da mogu ići da se kupaju gdje su se i vojnici kupali, što nisu mogli raditi dok je Đuričić bio upravnik logora „Uzamnica“. I **oštećena SV-3** u svom iskazu potvrđuje da su se uslovi poboljšali dolaskom Stojana Zekanovića na mjesto upravnika.

259. Dakle, na osnovu naprijed navedenih iskaza svjedoka, koje ovo Vijeće prihvata i cijeni saglasnim u bitnim dijelovima, te međusobno nadopunjujućim, optuženi je bio svjestan uslova u kojima se zatočenici nalaze, s obzirom da je svakodnevno boraveći u „Uzamnici“ imao i neposredan uvid u iste.

260. Na osnovu već citiranih iskaza svjedoka, te drugih kontekstualnih dokaza iz spisa predmeta, Vijeće je utvrdilo da je optuženi Đuričić preuzeo funkciju upravnika od Dragana Sekulića i da stanje u logoru ni tada nije bilo zadovoljavajuće, ali da optuženi koji je preko pola godine bio upravnik logora nije preduzimao nikakve mjere da svojim postupcima olakša zatočenicima boravak u logoru, a iz dokaza jasno proizilazi da je imao znanje u kakvim nehumanim uslovima borave kao i mogućnost da uslove mijenja na bolje, što je sljedeći upravnik Stojan Zekanović učinio i poboljšao uslove boravka zatočenika, čime je pokazao da je to moguće. Da su se uslovi boravka mogli poboljšati proizilazi i iz činjenice da je do poboljšanja naročito došlo i nakon dolaska MKCK u posjetu logoru, što su potvrdili brojni svjedoci. S tim u vezi, **svjedok Nurko Dervišević** pojašnjava da nakon što je MKCK došao u logor,

hrana je bila bolja, bilo im je dozvoljeno da se okupaju, dobili su kadu i peć, te bačvu da nalože vatru, a dobili su i čarape, britve za brijanje, cigarete.

261. Imajući u vidu sve činjenične okolnosti konkretnog slučaja, uključujući prirodu radnje ili propusta, kontekst u kojem je djelo počinjeno, njegovo trajanje odnosno ponavljanje, fizičke, duševne i moralne posljedice djela na žrtvu, kao i lične okolnosti žrtve, uključujući pol, godine, zdravstveno stanje i sl. Vijeće je cijeno da inkriminisane radnje optuženog predstavljaju radnje nečovječnog postupanja iz tačke k) stav 1. člana 172. KZBiH.

262. Dozvolivši da se zatočenici drže u nehigijenskim uslovima, bez grijanja, mogućnosti korištenja toaleta, bez kupanja, brijanja, te bez osnovne medicinske pomoći, za koje uslove je optuženi znao da ne ispunjavaju ni minimum standarda propisanih odredbama IV Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata, u radnjama optuženog Đuričića su se stekla sva obilježja nečovječnog postupanja.

263. Nalazeći odgovornost optuženog Đuričića u vrijeme i u obimu njegovog upravljanja logorom, Vijeće je imalo u vidu njegovu dužnost i obaveze prema licima koja su boravila pod njegovim nadzorom. U tom smislu Vijeće je optuženog Milomira Đuričića našlo odgovornim za uslove boravka zatočenih lica, kako je to opisano u tački 1. osuđujućeg dijela izreke presude.

264. Nasuprot tome, Vijeće nije našlo dokazanim da je optuženi Milomir Đuričić bio odgovoran za nezakonito oduzimanje slobode i zatvaranje, s obzirom da Vijeće na osnovu provedenih dokaza nije moglo utvrditi van razumne sumnje da je isti odlučivao o zatvaranju, niko od svjedoka oštećenih nije naveo da je optuženi Đuričić bio prisutan prilikom njihovog lišavanja slobode, nema dokaza da je znao pod kojim okolnostima su uhapšeni pošto niko nije istakao da je optuženi Đuričić po prijemu ispitivao zatvorenike, iz čega prouzilazi da je odgovornost za njihovo zatvaranje bila na licima koji su o tome odlučivali, a što je već naprijed obrazloženo.

265. Takođe Vijeće nije našlo da je optuženi Đuričić odgovaran za hranu koju su dobivali zatočenici, s obzirom da je hrana dolazila iz iste kuhinje u kojoj su se hranili vojnici i stražari, pa stoga nije bilo posebne namjere optuženog da se zatočenicima ponekad daje hrana svinjskog porijekla kako bi i na taj način bili poniženi i degradirani. Stoga, Vijeće zaključuje da optuženi Đuričić nije mogao uticati na tu okolnost, odnosno optuženi nije odlučivao o sadržaju, količini i kvalitetu hrane, a koja

je po iskazu svjedoka optužbe, naročito stražara bila ista za sve, te samim tim po mišljenju Suda nema ni njegove odgovornosti. Nesporno je da je hrana bila oskudna, međutim dolazila je u tri obroka, što su saglasno potvrdili i zatočenici u svojim iskazima, koji su naprijed citirani (npr. svjedoci Nurko Dervišević, Islam Kustura, Mirsad Selimbegović, SV-5, kao i stražari u logoru Špinjo, Popović, Đerić, Zečević).

266. Vijeće nije moglo na osnovu ponuđenih dokaza van razumne sumnje utvrditi da su zatočeni muškarci u logoru „Uzamnica“ bili vezani lancima po dvojica, te tako obavljali čak i osnovne fiziološke potrebe, kako je to navedeno u optužnici. Naime, **svjedok Mirsad Selimbegović** u svom iskazu navodi da su u logoru zatvorenici bili po dvojica vezani lancima za noge, i to kravljim lancima sa tri kraka, te da su tako spavali i obavljali fiziološke potrebe u kantu. Kada bi išli raditi, onda su morali leći, da im otključaju lance i skinu ih s nogu. Tvrdnje ovog svjedoka nije potvrdilo lice za koje svjedok tvrdi da je bilo s njim vezano Fadil Klačar, s obzirom da nije saslušan kao svjedok, kao ni drugi svjedoci oštećeni koji su bili zajedno sa svjedokom zatvoreni u hangaru. Nasuprot tome, većina saslušanih svjedoka oštećenih nije uopšte spominjala da su bili vezani lancima dok drugi svjedoci govore da je to bilo incidentno nakon bijega Abdulaha Kahrimana, zv. „Dule“, iz logora. S tim u vezi, **svjedok Š.M.**, čiji je iskaz iz istrage pročitao, izjavljuje da mu je Behija Hajdarević koja je bila kuharica u restoranu, rekla da je Abdulah Kahriman pobjegao iz samice, te da nakon tog događaja, upravnik logora i svi stražari bivaju smijenjeni, da se postavljaju željezne rešetke na prozore i da od tog momenta zarobljenike vežu lancima po dvojicu. Isto potvrđuje i **svjedok Nurko Dervišević** koji ističe da su tek nakon što je „Dule“ pobjegao iz kasarne, došli naoružani četnici i povezali ih lancima da ne pobjegnu. Materijalni dokazi T-30 i T-31 jasno ukazuju da je optuženi Đuričić nakon bjekstva Kahrimana odmah smijenjen sa mjesta upravnika „Uzamnice“.

267. Takođe u odnosu na vezivanje zatvorenika lancima Vijeće smatra da činjenične pojedinosti iz dispozitiva optužbe moraju korespondirati sa dokaznom građom. Radnja izvršenja kako je određena dispozitivom optužnog akta, kao takva mora naći uporište u izvedenim dokazima, te se za isto ne može pružiti široko tumačenje iskaza svjedoka na način da se koriste parcijalni dijelovi koji bi samo djelimično potvrdili postavljeni činjenični opis, bez navođenja vremenskog perioda kada je počelo vezanje, ko je sve bio vezan i iz kojih razloga. Naime, svjedok A.B. je rekao da su jedne prilike kada su odvođeni na prinudne radove zatvorenici bili vezani, da on tada nije bio vezan jer je bio na kamionu, ali da su drugi zatvorenici, njih 5 do

6 bili vezani po dvoje, te da se ne sjeća da li su bili vezani lancima, što je potpuno drugi događaj od onog opisanog u optužnici, a iz istog iskaza ne proizilazi ni ko ih je vezao. Takođe i svjedok A.G., koji je doveden u „Uzamnica“ kada je upravnik bio Zekanović i duže vrijeme proveo u samici, naveo da je za vezanje zatvorenika čuo iz priča, bez navođenja tačne vremenske odrednice, kao i svjedok zatvorenik SV-1 koji je naveo da ga je lično Mićo Spasojević vezao u samici, u kojoj nije bilo drugih zatvorenika.

268. Imajući u vidu ovako različite iskaze svjedoka optužbe na ovu okolnost, koji se međusobno razlikuju, kako po mjestu radnje, broju lica, tako i po načinu vezivanja, kao i vremenu dešavanja, te posebno da su svjedoci Selimbegović, Š.M. i Dervišević isti događaj vezali za period kada je optuženi smijenjen i kada je istragu zbog bjekstva zatvorenika vodila SNB Višegrad zajedno sa istražnim sudijom, na osnovu svih provedenih dokaza na ovu okolnost Vijeće nije moglo van razumne sumnje utvrditi da je za inkriminisan dogadjaj krivično odgovoran optuženi Đuričić, zbog čega je opisana inkriminacija ispuštena iz izreke presude.

269. Takođe Sud smatra da nije dokazano van razumne sumnje da su zatočenicima od strane optuženog bile zabranjene posjete članova porodice, s obzirom da iz izvedenih dokaza ne proizilazi da su zatočnici tražili posjete od optuženog ili stražara u „Uzamnici“, što je bilo i razumljivo imajući u vidu da je muslimansko stanovništvo bilo u najvećem broju protjerano i raseljeno sa područja Višegrada, kretanje mu je bilo ograničeno, a u konkretnom slučaju se nije radilo o zatvoru, nego o logoru, gdje su takve posjete rijetkost. Kako ovi navodi iz optužnice nisu bili potkrijepljeni kvalitetnim dokazima, to je Vijeće iste izostavilo iz činjeničnog opisa izreke osuđujućeg dijela presude.

2. Tačka 2. osuđujućeg dijela izreke presude

270. Ovom tačkom optuženom Milomiru Đuričiću na teret se stavlja da je *u periodu od polovine augusta mjeseca 1992. godine, do početka aprila 1993. godine, u svojstvu upravnika logora „Uzamnica“ u Višegradu i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti ..., svjesno dozvoljavao i prećutno odobravao da njemu podređeni NN stražari, kao pripadnici Vojske Republike Srpske, fizički i psihički zlostavljaju zatočene muškarace i žene, koja zlostavljanja su se odvijala unutar hangarskih prostorija u kojima su zatočnici bili smješteni, te u krugu logora „Uzamnica“, u dnevnim i noćnim satima, kada su zatočnici prozivani*

pojedinačno ili u grupama od strane njemu podređenih stražara, gdje su fizički zlostavljani ispred hangarskih prostorija, udarani šakama, nogama obuvenim u vojničke čizme, kundacima pušaka i drugim predmetima podesnim za nanošenje povreda, a zatim sa vidljivim povredama, vraćani nazad, te od njemu podređenih stražara, među kojima se posebno isticao razvodnik straže Spasojević Vukadin zvani „Mićo“ i „Era“, prisiljavani na međusobne seksualne odnose, za koja zlostavljanja je, obzirom na svoj položaj i svakodnevno prisustvo u logoru „Uzamnica“, morao znati, pa iako je bio dužan da spriječi i sankcioniše takvo okrutno postupanje i da zaštiti zatočenike, naročito zatočene žene, propuštanjem vršenja nadzora nad podređenim stražarima i razvodnikom straže Spasojević Vukadinom zvani „Mićo“ i „Era“, svjesno je dozvoljavao i odobravao provođenje bezrazložnog sistemskog zlostavljanja, a zadobivene povrede i psihičke torture su kod većine zatočenika ostavile trajne posljedice po njihovo fizičko i psihičko zdravlje.

271. Analizirajući odgovornost optuženog Milomira Đuričića za radnje preduzete od strane stražara, ovo Vijeće je istu prevashodno utvrdilo na osnovu saglasnih iskaza svjedoka optužbe koji su isticali da su se veoma često dešavala maltretiranja i zlostavljanja zatočenih lica u logoru od strane stražara logora, odnosno čuvara kako su ih neki svjedoci nazivali. Takođe, ovo Vijeće nalazi da je dokazano i znanje optuženog Đuričića za isto, s obzirom na kontinuitet i učestalost radnji, činjenicu da je isti svakodnevno boravio u logoru, susretao se sa zatočenicima koji su na sebi imali vidljive povrede, te i sam obilazio hangare. Stoga optuženom, nije mogao ostati nepoznat način ophođenja i tretman zatočenih lica od strane stražara iz „Uzamnice“ koji su njemu bili podređeni.

272. Da su u „Uzamnici“ logor čuvali stražari koji su bili podređeni upravniku Đuričiću proizilazi iz brojnih iskaza svjedoka optužbe. Svjedok **Vučićević Srđan** navodi da mu je od pola ljeta 1992. godine nadređeni bio Milomir Đuričić zv. „Đure“. Takođe i ostali svjedoci stražari navode da je optuženi bio pretpostavljeni svim stražarima u „Uzamnici“. Iz dokaza T-30 koji se odnosi na Naredbu komandanta brigade potpukovnika Luke Dragičevića, a koja je donijeta zbog nastalih problema obezbjeđenja kasarne i zatvorenika u „Uzamnici“ jasno proizilazi da se zastavnik Stojan Zekanović postavlja na dužnost komandira kasarne i zatvorenika u „Uzamnici“ i da preuzima tu dužnost od optuženog Đuričića.

273. Na okolnost fizičkog i psihičkog zlostavljanja zatvorenika od strane stražara u „Uzamnici“ svjedočili su brojni svjedoci oštećeni. Tako **svjedok Mirsad Selimbegović** koji je u „Uzamnici“ doveden u oktobru 1992. godine izjavljuje da su ih navečer stražari fizički zlostavljali, dok nije bilo svjetla, samo otvore vrata i prozovu osobu koja izađe, a vrati se pužući. Svjedok ističe da samo njega i Š.M. iz nekog razloga nisu izvodili. To je prestalo kada je došao novi upravnik Zekanović.

274. **Svjedok Nurko Dervišević**, na ovu okolnost je istakao da su ga tokom njegovog zatočeništva tukli neki stražari. Goran Popović je u te svrhe koristio palicu, a tražio je bilo koji razlog samo da ih tuče, pa tako svjedok kaže da ga jednom prilikom Goran Popović udario, a da je zbog takvih njihovih ponašanja svjedok počeo stavljati razne stvari ispod jakne kako bi ga manje boljeli udarci. Za Vukadina „Miću“ Spasojevića svjedok je naveo da ga je redovno tukao, ne svakodnevno, ali bi ga izvodio iz hangara sa drugim zatvorenicima, pa bi ih udarao drvenim štapom koji je imao. Rekao je i kako su ih najčešće tukli svaki treći dan, odnosno da su jedan dan tukli jednog, drugi drugog čovjeka, pa su onda čekali da se oporave prije nego što su ih ponovno tukli. Takođe je naveo da ga je Mićo jedne prilike gađao nečim okruglim, kao da je na gumi kandža u kanafi. Isti svjedok navodi da je u „Uzamnici“ u inkriminisano vrijeme bio i njegov komšija Mustafa Ćuprija koga su stražari tukli, a između ostalih i Vukadin „Miću“ Spasojević. Rezultat zatočeništva za svjedoka su bile dugotrajne pretrpljene posljedice, osjeća bol kada se dešava promjena vremena, postao je jako nervozan, mišići ruke su mu oštećeni od udaraca nogama i premlaćivanja, a mogu se vidjeti i razlike između njegove dvije ruke. Pored toga, svjedok ne može puno da spava i budi se na najmanji zvuk.

275. Nadalje, **svjedok Islam Kustura** decidno navodi da su svi čuvari, osim Zorana Stančića, tukli sve zatvorenike, te da ne može prebrojati koliko puta su ih tukli. Prema navodima svjedoka, izvodili su ih iz hangara, na batinanje, na betonsku cestu ispred hangara, te ih tokom batinanja nisu ispitivali, ali da su ih tukli i noću, te da su kad bi se smračilo, dolazili u hangar, prozivali zatvorenike po imenima da izađu vani. Svjedok kaže da su čuvari bili brutalni, te da su ga premlaćivali. Nadalje ističe da svaki put kada bi „Miću“ bio na dužnosti, vidio je da je Mustafa Ćuprija, koji je kasnije u logoru i umro, jako teško pretučen. Svjedok kaže da je Mustafa Ćuprija jedva hodao i da su ga čuvari dovlačili u hangar. Ženama je, po kazivanju svjedoka, bilo prijećeno, te su bile maltretirane, ali ih nisu tukli. Potom navodi da je „Miću“ izvodio neke žene sa muškarcima iz njihovog hangara, a jedna žena svjedok SV-2 bila je izvedena, a

njena su djeca jaukala kad su je odvodili, a pored nje izvodili su i ženu SV-3, čije prezime svjedok ne zna. Od A.B. i sina Mustafe Ćuprije svjedok je čuo kako su te žene izvodili i da su njima dvojici naređivali da ih siluju.

276. Isti svjedok je izjavio da je „Mićo“ tjerao zatvorenike muslimane da imaju seksualni odnos sa muslimankama zatvorenicama, više puta. „Mićo“ bi istjerao mlađe muškarce i žene iz hangara, na livadu, pa ih tjerao da imaju odnos, što oni gledaju kao da je utakmica. Izvodio je između ostalih A.B., SV-4, te žene SV-3, SV-2. Svjedok dodaje da se to posebno zakazivalo kada bi „Mićo“ bio u smjeni, te da se nikad nije dešavalo kad je „Đura“ tu, ali da oni nisu smjeli prijavljivati ta dešavanja ni „Đuri“, niti bilo kome drugom.

277. **Svjedok A.B.** je naveo da je u vrijeme kada je Đuričić bio komandant u „Uzamnici“ da su ih stražari koji su ih čuvali izvodili jedno mjesec i po dana po noći vani i tukli zatvorenike muškarce rukama, nogama, prtkama. Batinanja su bila redovna, i danju i noću. Druge zatvorenike i njega u logoru su tukli kako čuvari, tako i vojnici koji su dolazili sa vana. Kada je došao novi komandant nisu ih toliko zlostavljali. Takođe navodi da je od strane razvodnika straže Miće Spasojevića izvođen da vodi ljubav sa zatvorenicama, te da je Mićo izvodio i A.Ć. i prisiljavao ga na seksualni odnos sa zatvorenicom, a da ga je jedne prilike stražar Siniša odvuкао iza hangara i drvetom i željeznom šipkom pretukao „kao budalu“.

278. **Takođe i svjedok SV-4** navodi da se znalo dešavati da su stražari u „Uzamnici“ koji su ih čuvali ulazili unutra i tukli, ali da su oni bili u takvom fizičkom stanju da su teško mogli i primjetiti ko ih sve udara. Isti svjedok ističe da mu je A.B. tiho pričao kako mu je neki stražar naredio da siluje zatvorenicu SV-3 koja je bila zatvorena sa drugim ženama, te mu je rekao da se to silovanje desilo vani u krugu logora „Uzamnica“.

279. **Svjedok SV-5** je naveo da ga je jedno veče u prostoriji hangara stražar Rade Milosavljević zajedno sa još nekoliko drugih stražara pretukli. Takođe ističe da su ga i kasnije, pred samu razmjenu u februaru 1993. godine pretukli Rade Milosavljević zajedno sa ostalim stražarima.

280. **Svjedok SV-1** koji je u „Uzamnicu“ došao nakon odlaska Đuričića je naveo da je od ostalih zatvorenika čuo da su Mićo i drugi stražari tjeroali zatvorene žene na livadu, pa bi onda tjeroali zatvorene muškarce da ih siluju, gledajući šta rade muškarci.

281. Da je optuženi Vukadin zv. „Mićo“ Spasojević, kao razvodnik straže prisiljavao zatvorenike na međusobne seksualne odnose proizilazi i iz iskaza svjedoka **SV-2** i **SV-3**, koje su saglasno navele da su u „Uzamnici“ seksualno zlostavljane da ih je Spasojević u više navrata izvodio i tjerao da imaju seksualne odnose za zarobljenim muškarcima iz „Uzamnice“, a najviše sa Š.M., kao i A.B. i drugim. Svjedokinja SV-2 navodi da je u tim situacijama voljela da nije živa, da je umrla, tako se osjećala, ističući da je to zlostavljanje prestalo kada je u „Uzamnicu“ došao novi upravnik. Takođe, ista svjedokinja ističe da je Mićo Spasojević najviše maltretirao i tukao, govorio da će je ubiti ako odbija seksualni odnos, dok je njenom rođaku po ocu M.B. kojeg je tjerao da je siluje i koji je sav drhtao i bio uplašen takođe govorio da će ga ubiti, da bi ga na kraju nogama šutirao.

282. Svjedok **Vučićević Srđan**, stražar u „Uzamnici“ je naveo u istrazi kako je čuo od drugih stražara da je Spasojević Mićo prisiljavao Š.M. na seksualne odnose sa drugim zatvorenicama, te da su svi stražari pričali o seksualnom zlostavljanju koje je organizovao Mićo. Na glavnom pretresu isti svjedok je naveo da ne smije garantovati da je Mićo prisiljavao Š.M. i da je Mićo sve to organizovao, ali da se isti pominjao u tim aferama i o tome su svi stražari pričali. Imajući u vidu da su i drugi svjedoci optužbe saglasno navodili optuženog Spasojevića kao osobu koja je izvodila i prisiljavala zarobljene muškarce i žene da seksualno opšte, Sud nije prihvatio gore navedeno objašnjenje ovog svjedoka na glavnom pretresu smatrajući da je isto dato u cilju umanjenja odgovornosti optuženih Đuričića i Spasojevića.

283. Na okolnost zadobijenih povreda u „Uzamnici“ svjedok **Nebojša Todorović** je naveo da je ponekad kada bi neko od zatvorenika izašao iz hangara primjetio da imaju podlive i slično. Takođe je i **svjedok A.B.** naveo da je optuženi Đuričić jedne prilike kada je bio otečen vidio povrede na njemu.

284. Odbrana je u odnosu na ovu tačku optužnice tvrdila da u postupku nije utvrđeno da je optuženi Đuričić bio upravnik logora i da je imao efektivnu kontrolu nad drugim vojnicima, da se Tužilaštvo više bavilo zakonskim formulacijama odgovornosti nadređenog u odnosu na podređene, te da optuženi nikada nije bio prisutan navedenim događajima, a što se vidi iz iskaza saslušanih svjedoka.

285. Vijeće je u dijelu obrazloženja ove presude koji se odnosi na status optuženog Đuričića u „Uzamnici“ već iznijelo razloge zbog kojih smatra da je isti obavljao

dužnost upravnika logora u inkriminisanom periodu, kao i da su stražari i razvodnici straže bili podređeni upravniku, zbog čega ovu činjenicu neće dalje elaborirati.

286. Iz iskaza gore navedenih svjedoka, kako oštećenih, tako i svjedoka stražara, koji su iskazi saglasni i međusobno se dopunjuju, pa ih je Sud prihvatio kao vjerodostojne, Vijeće je van razumne sumnje utvrdilo da su u kritičnom periodu stražari u logoru „Uzamnica“ koji su bili podređeni optuženom Đuričiću fizički i psihički zlostavljali zatočenike i muškarce i žene, te da su zatvorenici pojedinačno i u grupama udarani šakama, nogama, kundacima i drugim predmetima podesnim za nanošenje povreda, među kojima se naročito isticao razvodnik straže Spasojević Vukadin zvani „Mićo“ i „Era“, te prisiljavani na međusobne seksualne odnose.

287. Svjedoci su u svojim iskazima jasno i uvjerljivo navodili ko ih je sve fizički i psihički zlostavljao od stražara, na koji način i sa kojim posljedicama, s tim da su najčešće navodili da je to činio razvodnik straže Spasojević, što je Sud prihvatio kao istinito.

288. Ovo Vijeće je gore navedene svjedoke optužbe ocijenilo kredibilnim i vjerodostojnim, iz razloga što su na iskren način opisali šta su doživjeli, istovremeno pokušavajući da ne tvrde bilo šta u što nisu bili sigurni kako ne bi neosnovano teretili optuženog, što je ovo Vijeće posebno cijenilo. Iskazi navedenih svjedoka su podudarni u pogledu odlučnih činjenica, te manje nesigurnosti svjedoka i nepodudarnosti nisu predstavljali problem prilikom utvrđivanja činjeničnog stanja, jer je ovo Vijeće pored ocjene svakog svjedočenja pojedinačno, cijenilo iste i u logičnoj povezanosti, te je došlo do jedinog logičnog zaključka da je optuženi Milomir Đuričić propuštao da preduzme potrebne mjere i radnje u cilju spriječavanja spomenutih događaja, propuštao da u skladu sa obavezama koje ima, vrši dužnost upravnika koja mu je povjerena, pa samim tim i da zaštiti zatočenike od mučenja, kako bi poslao poruku ostalim stražarima da su takva postupanja nedopustiva. Time bi zaštitio psihički i fizički integritet zatočenih lica u „Uzamnici“, odnosno njihovo ljudsko dostojanstvo. Stoga je Vijeće oglasilo krivim optuženog Đuričića, s obzirom da je sa sigurnošću utvrdilo njegovu odgovornost.

289. Na osnovu dokaza provedenih na glavnom pretresu Sud nije utvrdio da je optuženi Đuričić lično gledao fizičko i psihičko zlostavljanje zatvorenika od strane njemu podređenih stražara, međutim iz iskaza saslušanih svjedoka, a naročito

svjedoka oštećenih se vidi da je to zlostavljanje bilo veoma često, gotovo svakodnevno, u dužem vremenskom periodu, da se dešavalo najčešće u hangaru ili u krugu logora „Uzamnica“, dakle na mjestima gdje je svakodnevno boravio optuženi. Takođe iz iskaza svjedoka stražara, a posebno svjedoka Vučićevića datog u istrazi se vidi da je svim stražarima bilo poznato da su muškarci i žene iz logora seksualno zlostavljani, kao što je i većina svjedoka zatočenika navela da su čuli da je bilo izvođenja muškaraca i žena iz hangara, koji su prisiljavani da imaju između sebe seksualne odnose, te da je Spasojević Mićo u tom zlostavljanju prednjačio.

290. Sud smatra, imajući u vidu provedene dokaze, da je optuženi morao znati za zlostavljanja zatvorenika od strane potčinjenih stražara, s obzirom na duži vremenski kontinuitet i učestalost radnji zlostavljanja zatvorenika u logoru, činjenicu da je isti svakodnevno boravio u logoru, da se susretao sa zatvorenicima koji su na sebi imali vidljive povrede, da je po iskazu svjedoka A.B. na istom vidio povrede i rekao da on zna ko je to uradio, misleći na stražare, te da je i sam ulazio u prostorije hangara gdje su zatočenici bili smješteni, a koji hangari su od upravne zgrade bili udaljeni svega stotinjak metara. Stoga optuženom Đuričiću nisu mogli ostati nepoznati načini ophođenja i tretmana zatočenih lica.

291. Uostalom, optuženi Đuričić je kao upravnik logora bio garant zaštiti zatvorenika i pravno obavezan da spriječi svako zlostavljanje zatvorenih civila kako po propisanoj zabrani iz člana 3. stav 1. tačke a) i c) i člana 27. Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba, tako i po Pravilima službe koja se odnose na izvještavanje i referisanje podređenih, po kojima je bio dužan da i na ovaj način zna šta se sve dešava sa zatvorenicima u logoru, i to svakodnevno, što je propustio činiti pošto su svjedoci stražari u svojim iskazima naveli da nisu nikog izvještavali prilikom predaje smjene, što predstavlja kršenje dužnosti upravnika na štetu zatvorenika, a takvo njegovo postupanje je imalo za rezultat propuštanje vršenja nadzora nad podređenim stražarima i razvodnikom straže Spasojević Vukadinom i nevršenje obaveze sprečavanja nastupanja inkriminiranih posljedica po zatvorenike. Na ovaj način optuženi je propustio da vrši dužnosti koje proizilaze iz obaveze zaštite zatvorenika u logoru i obaveze nadzora nad podređenim stražarima, kao i razvodnikom straže Spasojević Vukadinom, kao i obavezu njihove kontrole, iako je bio na to pravno obavezan.

292. U uvodnom dijelu optužnice navedene su osim voljnog elementa i posljedice u vidu nanošenja snažnog tjelesnog ili duševnog bola i patnje zatvorenika, dok u samoj tački 2. optužnice stoji da su stražari tom prilikom fizički i psihički zlostavljali zatočene muškarce i žene, te da su okrutno postupali prema njima, a naročito prema ženama, te da su zadobijene povrede i psihičke torture kod većine zatočenika ostavljale trajne posljedice po njihovo zdravlje. Inače, već je rečeno da po definiciji mučenje je *“namjerno nanošenje snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje osobi zadržanoj od strane počinioca ili pod nadzorom počinioca. Motiv djela ili propusta između ostalog je i kažnjavanje, zastrašivanje ili vršenje pritisaka na žrtvu ili treću osobu ili diskriminacija, iz bilo kog razloga žrtve“*.

293. Dakle, mučenje se od ostalih oblika zlostavljanja razlikuje po težini tjelesne odnosno duševne boli. U ocjeni težine nekog oblika zlostavljanja valja uzeti u obzir objektivnu težinu nanesene povrede, uključujući prirodu, svrhu i dosljednost počinjenih djela.

294. Uz uvažavanje svih prihvaćenih stanovišta u pogledu postojanja elemenata djela mučenja, snagu bola i patnje koji su različitim radnjama prouzrokovani žrtvama, Vijeće smatra da je Tužilaštvo dokazalo sve elemente mučenja u konkretnom slučaju, a koje je izvršeno nanošenjem snažnog bola i patnje zatvorenici fizičkim i psihičkim zlostavljanjem i okrutnim postupanjem od strane stražara u „Uzamnici“ čiji je upravnik bio optuženi Đuričić, a koji je propuštanjem vršenja nadzora nad podređenim stražarima i razvodnikom straže Spasojević Vukadinom, zvani „Mićo“ i „Era“ omogućio istim mučenje zatvorenika, kako putem snažnog fizičkog zlostavljanja, tako i putem prisiljavanja na međusobne seksualne odnose, a što je kod većeg broja zatočenika ostavilo trajne i teške posljedice po njihovo fizičko i psihičko zdravlje. O kakvim se posljedicama radi najslikovitije je opisao svjedok Dervišević Nurko koji je naveo da su zbog učestalog fizičkog zlostavljanja zatvorenici imali noćne more, da su se znati buditi vrišteći da dolaze četnici, a onda su drugi zatvorenici držali tog zatvorenika koji je vrištao na podu i ućutkivali ga iz straha da će ih još više tući. Iz nalaza i mišljenja vještaka neuropsihijatra prof. dr. Alme Bravo Mehmedbašić se vidi da je svjedokinja SV-3 imala zbog seksualnog zlostavljanja u logoru „Uzamnica“ trajne psihičke posljedice u vidu PTSP.

295. Prema tome optuženi Milomir Đuričić koji je kao upravnik logora bio garant zaštite zatočenika u logoru propuštao je da preduzme potrebne mjere i radnje na

koje je bio pravno obavezan u cilju spriječavanja nastupanja zabranjenih posljedica, koje su nastale iz gore spomenutih događaja, propustio je da u skladu sa obavezama koje ima vrši dužnost upravnika koja mu je povjerena, pa samim tim i da zaštiti zatočenike od mučenja, a takvo propuštanje je po djelovanju i značenju jednako učinjenju toga krivičnog djela činjenjem. Time bi zaštitio psihički i fizički integritet zatočenih lica u Uzamnici, odnosno njihovo ljudsko dostojanstvo. Stoga je Vijeće oglasilo krivim optuženog Đuričića za inkriminisane radnje iz predmetne tačke optužnice, s obzirom da je van razumne sumnje utvrdilo njegovu krivičnu odgovornost.

3. Tačka 3. osuđujućeg dijela izreke presude

296. Optuženom Milomiru Đuričiću se stavlja na teret da je *u periodu od polovine augusta mjeseca 1992. godine, do početka aprila 1993. godine, u svojstvu upravnika logora „Uzamnica“ u Višegradu i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti ..., postupajući suprotno pravilima međunarodnog humanitarnog prava i odredbama Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata iz 1949. godine, svojim postupcima i propustima, bitno doprinio uspostavljanju i održavanju sistema zlostavljanja zatočenih Bošnjaka u logoru Uzamnica, na način, što je dozvoljavao i prećutno odobravao Lukić Milanu i drugim NN pripadnicima paravojne jedinice „Osvetnici“ da naoružani dolaze u krug logora „Uzamnica“, gdje su, kako u krugu logora tako i u prostorijama u kojima su držani zatočenici, istim nanosili fizičke povrede udarajući ih drvenim palicama, kundacima pušaka, šakama, nogama obuvenim u vojničke čizme i drugim predmetima podesnim za nanošenje povreda, ponižavajući ih na nacionalnoj osnovi, nazivajući ih „balijama“ i prisiljavajući ih da pjevaju srpske nacionalističke pjesme, pa su tako, u više navrata, teško fizički zlostavljani zatočenici A.B., Kustura Islam i Dervišević Nurko, koji su tim prilikama zadobili očigledne teške tjelesne povrede, pa iako je svakodnevno bio u logoru „Uzamnica“ i vidio teško povrijeđene zatočenike koji su se jedva kretali od zadobivenih povreda, nije im omogućio ljekarsku pomoć, niti je u skladu sa dužnostima i ovlaštenjima upravnika, poduzeo mjere kako bi spriječio zlostavljanje zatočenika, niti je zlostavljanje prijavio i sankcionisao, te je na taj način svjesno odobrio i omogućio zlostavljanje zatočenika koje je bio dužan zaštititi.*

297. Optuženi Milomir Đuričić je propustio da spriječi dolazak paravojne jedinice, predvođene Milanom Lukićem, koji su ulazili u krug „Uzamnice“ i zlostavljali zatočenike nanoseći im vidne fizičke povrede.

298. Optuženi Đuričić je kao upravnik logora, imao ne samo ovlasti, nego i dužnost sprečavanja bilo kakvog nedoličnog ponašanja prema zatočenicima logora, kojim on upravlja, te je optuženi svojim propuštanjem, odnosno ne vršeći aktivno svoju ulogu upravnika omogućio da se dogodi fizičko zlostavljanje zarobljenika, odnosno štetne posljedice po njihov tjelesni integritet.

299. Naime, iz iskaza **svjedoka SV-5** proizilazi da je jednog dana u logor došao Milan Lukić, obučen u crnu uniformu, predstavljajući se kao policajac i pozvao svjedoka u kancelariju kako bi ga ispitao, nakon čega je Milan Lukić svjedoka počeo udarati, a to ispitivanje je trajalo od 9 sati ujutro do 15 sati. U toku ispitivanja mu je dao da pije rakiju u kojoj je bio neki prah, nakon čega se svjedok ničega ne sjeća. Drugi logoraši su mu rekli da je Milan Lukić hodao po njemu i da mu je stavljao nogu na vrat, zbog čega je svjedok povraćao po njegovoj čizmi, pa je onda druge logoraše tjerao da mu čiste čizme.

300. Takođe i **svjedok SV-4** navodi da su u logor svakodnevno dolazile različite skupine, neki u civilu, a neki u uniformama. Dešavalo se to na način da kada uđu, odnosno kada se vrata hangara otvore, grupa ljudi uđe i počne ih udarati čime stignu, palicama, željeznim šipkama, komadima drveta, udarali su neselektivno, svakoga, a Nurku Derviševića, svjedoka SV-5 i Bajru Šišića su tukli dok se ne onesvijeste. Svjedoka bi udarali nekoliko puta dok ne padne, a onda bi ga šutirali nogama, pa bi ga ostavili na miru. Trojicu pomenutih bi premlaćivali dok ne budu skroz modri, a svjedok kaže da su ih znali poleći potrbuške, popeti im se na leđa i udarati palicama. Svjedok nije znao ko su ti koji su ih premlaćivali, ali se sjeća da je Nurko Dervišević rekao da su to Milan i Sredoje Lukić. Muškarce su često u noćnim satima izvodili iz hangara, gdje su ih premlaćivali, a među njima i svjedoka. Prozivao ih je i stražar Vukadin „Mićo“ Spasojević, koji otvori vrata i proziva imenom i prezimenom onog ko treba da izađe, a vani je čekala skupina vojnika koja tuče zatvorenike. Jedanput je, s obzirom da su vrata slučajno ostala otvorena, vidio kako zatvoreniku koji izlazi stavljaju jaknu na glavu, kako ne bi vidio ko ga tuče, pa su onda počeli sa premlaćivanjem. Zatvorenici koji bi ostali unutra uvijek bi čuli jauke i „zapomaganje“ zatvorenika koji su izvedeni vani. Svjedoku je ostalo u posebnom sjećanju kako se Milan Lukić najviše izživljavao nad Nurkom Derviševićem, a kako kaže, tukao bi ga do iznemoglosti, prestajao bi tek kada više ne bi imao snage da ga tuče. Takođe su svjedokovog oca izvodili iz hangara i premlaćivali.

301. **Svjedok Nurko Dervišević** je izjavio da su Milan Lukić, Sredoje Lukić i Miloš Lukić koji su iz Rujišta, redovno dolazili i sve ih tukli u „Uzamnici“, a sa njima su bili i Boban Inđić i Šekarić kome svjedok ne zna ime. Dolazili su u hangar najčešće noću, redovno ih tukli, a kad bi završili sa batinama, po cijelom podu u hangaru je bilo krvi. Svjedok navodi da su ih tjerali da pjevaju četničke pjesme i da se prekrste, kao i da ih je Lukić tjerao da pjevaju „*Od Topole pa do Ravne gore svud su straže generala Draže!*“. Svjedok ističe da su ga nekoliko puta Milan, Sredoje i Miloš Lukić pretukli toliko da mu je tijelo izgledalo kao da nosi maskirnu uniformu, a prisjeća se da su ga jedne prilike, predvečer baš jako pretukli. Svjedok je objasnio da je Sredoje Lukić bio rođak Milana Lukića, da je bio visok, plavokos, te da je imao oko 30 godina. Miloša Lukića svjedok opisuje kao tridesetogodišnju plavokosu osobu kovrdžave kose, visine oko 180cm, a Bobana Inđića kao debljeg čovjeka, srednje visine i smeđe kose. Svjedok navodi da su oni bili paravojska, odnosno da nisu bili u sastavu čuvara u „Uzamnici“, da su neki od njih imali tamnoplave uniforme, a drugi maskirne. Svjedok se prisjeća kako su njega i još neke zatvorenike jednom pozvali Inđić i Šekarić da izađu vani, pa su svjedoka udarali puškom, zgrabili ga i bacili na pod. Glava mu je bila rasječena, zbog čega i dalje ima ožiljak na lijevoj strani čela, a pao je na ivicu kanala koji je imao oštar ivičnjak po dužini.

302. Nadalje, **svjedok Islam Kustura**, koji je u „Uzamnici“ bio od početka oktobra 1992. godine u svom iskazu navodi da su ih tukli i vojnici izvana, te da prvi put kada su ga ti vojnici tukli, nije mogao da se pokrene 42 dana, lijeva ruka mu je bila slomljena na tri mjesta, a desna na dva. Svjedok izjavljuje da su ga tukli Milan Lukić, Sredoje Lukić, Miloš Lukić, Šekarić i drugi vojnici koje svjedok nije poznavao. Lukić i njegova grupa je tukla zatvorenike u hangaru, a čuvari su im dozvoljavali da uđu, ili bi, ako čuvara nije bilo, oni provaljivali vrata i ulazili. Svjedok navodi da, kada ga je Milan Lukić prvi put tukao, to je radio korijenjem drveta, a nakon što mu je ruka slomljena, tukli su ga po nogama i tijelu, a drugi put kada su ga tukli, donijeli su komad drveta, postavili ga na stol u hangaru i time ga tukli. Takođe su ga postavili na pod i tukli kundacima pušaka, a nakon jednog takvog batinanja, svjedok kaže da mu je koža pocrnila i ogulila se, a kada se ta koža ogulila, vidio je da je koža ispod nje bila potpuno crna. Svjedok se prisjeća dešavanja kada su Nurku Derviševića pretukli, da su ga izveli vani i bacili ga u kanal, da je Nurko Dervišević posjekao glavu na ivicu kamena, te da su im čuvari rekli da ga unesu unutra, pa je svjedok vidio tu posjekotinu široku 10cm. Nadalje, svjedok govori o tome kako im nisu davali nikakva medicinska

sredstva za povrede, te da su mu jednom prilikom dozvolili da mu supruga dođe i posjeti ga, te mu je ona rekla da izgleda sav modar. Povremeno su im čuvari dozvoljavali da unesu jabuke unutra, pa bi drugi zatvorenici pravili kašu od tih jabuka i stavljali svjedoku na tijelo, ali da Nurko Dervišević nije dobio nikakvu medicinsku pomoć za svoju posjekotinu na glavi. Svjedok navodi da su uzimali travu i stavljali na njegove rane i napravili mu improvizirani zavoj.

303. Svjedok **A.B.** ističe su u „Uzamnicu“ dolazili Milan Lukić, Sredoje Lukić i Miloš Lukić, te da su dolazili redovno da ih tuku. Batinanja su bila redovna, i danju i noću. Druge zatvorenike i njega u logoru su tukli čuvari, kao i vojnici koji su dolazili sa vana. Kada je došao novi komandant nisu ih toliko zlostavljali. Milan Lukić je došao u „Uzamnicu“ i kada je bio Stojan komandant, ali ga je on vratio sa kapije. Svjedok ističe da je nekoliko puta vidio Lukića kako tuče Mustafu Ćupriju koji je bio stariji čovjek i imao dijabetes. Lukić je ulazio i u ženski hangar, ali žene nije tukao.

304. I **svjedok M.D.** koji je u „Uzamnicu“ doveden početkom oktobra 1992. godine izjavljuje da su za vrijeme boravka u „Uzamnici“ zatvorenici bili često zlostavljani i sjeća se kako su neke pozivali vani, nakon čega bi se vraćali pretučeni. Svjedok kaže da je on lično bio pretučen nekoliko puta, a sjeća se najviše slučaja kada je Milan Lukić došao u „Uzamnicu“ sa nekoliko vojnika, koje svjedok nije znao, pa su svjedoka i ostale zatvorenike strahovito pretukli, a svjedok zbog ovoga nije mogao tri dana ustati. Imao je strašne bolove, jer su ih tukli na različite načine, nisu gledali u koji dio tijela udaraju, šutirali su ih nogama, udarali šakama, palicama i slično, a svjedok se nije mogao tačno izjasniti koliko je trajalo sve to. Kada je Oliver Krsmanović idući put došao sa vojnicima svjedoka je udario tada kundakom puške po leđima, te ga nastavio udarati nogama, a pridružuju mu se još neki vojnici, te mu lome rebra. Svjedok nije mogao vidjeti kako su udarali druge, ali zna da je bilo kao i prije. Svjedok je rekao da je, zbog svega što je preživio u „Uzamnici“, dobio astmu, da još uvijek ima zdravstvene probleme, te da posjeduje medicinsku dokumentaciju o liječenju.

305. Svjedok **Srđan Vučićević**, koji je bio stražar u „Uzamnici“, gdje je ostao do pred zimu 1992. godine, navodi da je Milan Lukić dolazio u „Uzamnicu“ sa svojim „Osvetnicima“ i da je lično gledao sa stražarskog mjesta kada su poredali u krug zatvorene muškarce civile i fizički ih zlostavljali da je to bilo strašno gledati. Svjedok je u istrazi, što mu je predloženo na glavnom pretresu naveo da je sve ovo znao i Milomir Đuričić i da se ništa nije moglo desiti bez znanja upravnika Đuričića i

razvodnika straže Spasojević Miće i Todorović Nebojše. Isti svjedok je na glavnom pretresu prvo negirao da je ikada vidio zlostavljanje zatvorenika u „Uzamnici“, ali je po predočavanju izjave date u istrazi to potvrdio navodeći da jeste gledao i da su to činili „Osvetnici“. Takođe je na glavnom pretresu prilikom objašnjenja razlika u iskazima naveo da ne zna da li je tada upravnik bio Đuričić ili Sekulić, navodeći: „*A Đure je bio tu, tad je Đure bio, da li je bio tu, da li je bio pritvoren, jer je Đure prvo bio pritvoren*“. Sud nije prihvatio ovakvo obrazloženje svjedoka Vučićevića u odnosu na znanje Đuričića smatrajući da je isti jasno naveo u istrazi ko je sve znao za dolazak Lukića i „Osvetnika“, a njegovo kasnije objašnjenje kada to negira je bilo veoma neuvjerljivo, svjedok je upadao u kantradikcije, prvo navodeći da je Đure bio tu, a odmah potom se pita „*da li je bio*“, pa onda da li je bio pritvoren, što ukazuje da je objašnjenje koje je dao na ovu okolnost mjenjao, pri tom pokazujući navodnu nesigurnost, a sve kako bi ublažio krivičnu odgovornost Đuričića koji mu je bio upravnik u „Uzamnici“. Uostalom iz iskaza drugih saslušanih svjedoka, kao i unakrsnih pitanja optuženog Đuričića se vidi da je isti znao za dolazak Lukića i „Osvetnika“ i da je bio prisutan kada su isti dolazili.

306. **Svjedok Slobodan Pecikoza** u vezi sa fizičkim zlostavljanjem lica bošnjačke nacionalnosti, izjavljuje da je u nekoliko navrata u „Uzamnicu“ dolazio Milan Lukić, koji je sa svojim vojnicima tukao i maltretirao neke zatvorene muškarce. U „Uzamnicu“ su ga puštali stražari koji su bili na kapiji na ulazu, ali svjedok nikada nije bio na kapiji kada bi on dolazio. Vidio je kada je Milan Lukić ošamario nekog od zatvorenika, ali nije vidio nikog krvavog, ili sa velikim povredama poslije maltretiranja Milana Lukića. Rekao je da je upravnik kasarne morao znati za svaki dolazak Milana Lukića, jer stražari nikoga ne bi pustili u krug kasarne bez dozvole upravnika.

307. Na ovu okolnost svjedočio je i **Mirsad Selimbegović**, koji je bio zatvoren u „Uzamnici“ od oktobra mjeseca 1992. godine i koji je potvrdio da su ga u „Uzamnici“ tukli Milan Lukić, Sredoje Lukić, Boban Inđić, Dragan Šekarić, i da su oni dolazili i tukli ih dok je upravnik bio Đuričić. Tukli su ga puškom, rukom, zatim ključem od točkova, i to po koljenima i člancima. To je bila takva bol da to ne možeš u glavi da primiš. Lukić je povremeno dolazio i prebijao je sve zatvorenike koji su se tu nalazili. Mićo Spasojević je prisustvovao tome, stajao bi na vratima i sve gledao.

308. **Svjedok Zoran Stančić** je na upit tužiteljice da li su zarobljeni civili zlostavljani u logoru „Uzamnica“, odgovorio da je bio dvaput prisutan kad je u „Uzamnicu“ dolazio

Milan Lukić i da ih je on maltretirao, te da je u to vrijeme upravnik bio Đuričić, koji je smijenjen kada je Dule pobjegao, a na njegovo mjesto je došao Zekanović Stojan, te da Milan Lukić poslije toga više nije dolazio. Milan Lukić prvi put nije ulazio u prostorije kod zatvorenika, zvao je s polja i tražio ključ od hangara, pa je izvadio iz auta neku metalnu polugu, razvalio i ušao u hangar. Sve to mu je ispričao neko od stražara. Stražar mu je takođe rekao da je Lukić najviše maltretirao Nurku Derviševića, da ga je tukao, ali da se ne sjeća je li još nekog drugog tukao. Na upit tužiteljice zašto on nije reagovao kao razvodnik straže, odnosno zašto je to dozvolio, svjedok izjavljuje da on nije izlazio iz straha, jer je Milan Lukić jednog Srbina ubio zbog zaštite Muslimana. U dodatnom ispitivanju svjedok je pojasnio da je usmeno obavještavao Milomira Đuričića o događajima kada bi Milan Lukić dolazio, te da se to desilo samo dva puta dok je on bio tu. Takođe je rekao da nije siguran da li je, Milan Lukić bio u Višegradu kada je Zekanović stupio na dužnost.

309. **Svjedok Slavko Đerić** je izjavio da su dolazile „lokalne kabadahije“, ali on ih ne zna, te da mu je pokojni kolega Rade Blagojević, koji više nije živ, pričao da su dolazili i da je Milomir Đuričić imao fizički sukob sa njima. Svjedok je takođe dodao da kada je došao u „Uzamnicu“ kao stražar, tamo je zatekao Milomira Đuričića, te je na upit branioca rekao da oni kao stražari nisu podnosili nikakve izvještaje o eventualnim događajima. Takođe je naveo da je po dolasku novog komandira Zekanovića situacija bila dosta bolja i da više nisu mogli ulaziti.

310. Zatim, **svjedok Goran Popović**, stražar, izjavljuje da je fizičkog zlostavljanja zatvorenika bilo kada je u „Uzamnicu“ dolazio Milan Lukić sa Sredojem Lukićem, a ponekad su sa njim dolazili i neki vojnici. Tada bi Milan i Sredoje i njihovi vojnici tukli zatvorene civile, što on nije vidio, ali je mogao da čuje kada bi ih udarali i kasnije je na njima vidio masnice i podlive krvi, a civile koji su bili pretučeni od strane Milana Lukića i njegovih pripadnika, svjedok nije vodio da im se ukaže medicinska pomoć.

311. Svjedok **SV-2** je izjavila kada je Lukić tukao da je glavni bio Đure, da su tukli muškarce, sa njima zidove obijali, zatvorenici se derali, a žene su to mogle čuti, što potvrđuje i svjedok **SV-3** koja je navela da su tučeni zatvoreni muškarci i da je čula kako ih tuku u drugoj prostoriji, te da su dolazili često „po jedno dva tri dana i onda opet“, takođe i svjedok **Vučićević** je naveo da je Lukić dolazio u „Uzamnicu“ i kada je bio Đuričić, zatim svjedok **Dragan Vilotić** ističe da je njegov zadatak kao stražara bio da čuvaju zatvorenike, ali da je jedne prilike došao Milan Lukić i da je tada istukao

Nurku, što svjedok nije lično vidio, ali je čuo kuknjavu i sutradan vidio da je Nurko bio „flekav“ odnosno modar. Da je Nurko pretučen od stane Lukić Milana potvrdio je i svjedok **SV-4** koji je rekao da je Lukić do iznemoglosti tukao Nurku, kao i da je tukao njegovog oca.

312. Takođe i **svjedok Nebojša Todorović** izjavljuje da bi Milan Lukić kada uđe u „Uzamnicu“ išao u hangar i maltretirao civile koji su zatvoreni, na način da ih je tukao i tjerao da pjevaju pjesme, ali svjedok nije bio tu u tim trenucima, tako da ne zna tačno šta se dešavalo. Svjedok je dalje na pitanje tužiteljice odgovorio da je zadatak komandira bio da obavlja kontakt sa komandom kao i sa stražarima koji tu borave, ali da on nije mogao da zaustavi Milana Lukića i njegove ljude da uđu, iako je pokušavao, on jednostavno prođe, a tada je komandir jedno vrijeme bio Sekulić Dragan, a kasnije i Đuričić Milomir. Za optuženog Đuričića je naveo u istrazi da nije pružao otpor Lukiću da se isti naročito plašio Lukića iz razloga što su bili komšije, što je svjedok na pretresu i potvrdio. Takođe je naveo da je u novembru mjesecu došlo do incidenta sa Lukićem, da su neki od stražara pucali u vazduh, te da je tada Lukić odustao od ulaska u „Uzamnicu“.

313. Odbrana je u odnosu na ovu tačku optužnice osporavala da je optuženi Đuričić imao ingerencije nad logorom „Uzamnica“, te da nije imao stvarnu i efektivnu kontrolu iz koje bi proizilazile obaveze iz navedene tačke optužnice. Pri tome odbrana ističe da je optuženi Đuričić u nekoliko navrata uspio spriječiti Milana Lukića da uđe u kasarnu, te da je samim tim spriječavao počinjenja krivičnih djela.

314. Vijeće je u odnosu na ingerencije optuženog van razumne sumnje utvrdilo da je optuženi kao upravnik u logoru „Uzamnica“ zadužen za zatvorenike bio garant zatvorenicima u pružanju zaštite i nadređen stražarima koji su čuvali kasarnu „Uzamnica“, kao i hangar, u kojoj kasarni su se nalazili zatvoreni civili bošnjačke nacionalnosti, ta da je kao upravnik imao sve ingerencije vezano kako za bezbjednost kasarne, tako i za sam logor i zatvorenike u istom. To proizilazi iz saglasnih iskaza svjedoka optužbe, koji navode da je u inkriminisano vrijeme glavna i najodgovornija osoba u „Uzamnici“ bio optuženi Đuričić, koga su svi zatvorenici, kao i stražari znali i oslovljavali kao upravnik ili komandir, odnosno komandant, a da su razvodnici straže i stražari bili njemu potčinjeni. Sam položaj optuženog Đuričića kao upravnika logora u „Uzamnici“ je istom odeđivao dužnosti i obaveze koje je imao prema zatvorenim civilima. Član 3. stav 1. tačka a) i c) Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za

vrijeme rata jasno propisuje da je prema civilima zabranjeno u svako doba i na svakom mjestu nasilje što se nanosi životu i tjelesnom integritetu, posebno sve vrste okrutnosti i mučenja, kao i povrede ličnog dostojanstva, posebno uvredljivi i ponižavajući postupci. Optuženi Đuričić, kao upravnik, je morao postupati po odredbama citirane Ženevske konvencije i bio je dužan spriječiti sve načine zlostavljanja koji se preduzimaju prema zatvorenicima u „Uzamnici“, bez obzira što su iste preduzimate od strane Lukić Milana i drugih pripadnika paravojne jedinice, što je propustio učiniti, a takvo propuštanje po djelovanju i značenju jednako je učinjenju predmetnog krivičnog djela činjenjem.

315. Da su u inkriminisano vrijeme u kasarnu „Uzamnica“ ulazili Milan Lukić i drugi pripadnici paravojne jedinice „Osvetnici“ nesporno proizilazi iz iskaza kako svjedoka stražara, tako i svjedoka oštećenih. Tu činjenicu su decidno naveli svjedoci: Nebojša Todorović, zatim stražar Srđan Vučićević, Slavko Đerić, razvodnik straže Zoran Stančić, Mirsad Selimbegović. Iz iskaza i ostalih svjedoka na ovu okolnost, a koji su bili zatvoreni ili bili stražari u „Uzamnici“ u vrijeme kad je optuženi bio upravnik jasno se vidi da se dolazak naoružanih lica u krug logora „Uzamnica“ dešavao u vrijeme kada je Đuričić bio upravnik.

316. Svi saslušani svjedoci na ovu okolnost su saglasno naveli da su Milan Lukić i drugi pripadnici paravojne jedinice „Osvetnici“ svaki put po ulasku u logor zlostavljali zatvorenike, muškarce iz hangara iz čega proizilazi da im je to bio glavni i jedini razlog zašto ulaze u krug logora „Uzamnica“. Iz iskaza gore navedenih svjedoka jasno proizilazi da su se ti dolasci veoma često dešavali, te da su gotovo svi zarobljenici bili tučeni, i to kako u krugu logora, tako i u samom hangaru. Pri tome su zarobljeni civili muškarci zadobili snažne fizičke povrede po svim dijelovima tijela koje su im nanijete šakama, nogama obučenim u vojničke čizme, palicama i drugim predmetima koji su pogodni za nanošenje povreda.

317. Na osnovu iskaza svjedoka Dervišević Nurke, Kustura Islama i A.B.a koji su navedeni u predmetnoj tački optužnice, kao i drugih svjedoka oštećenih, a posebno Mirsada Selimbegovića i M.D., se vidi da su zatvorenici tom prilikom teško fizički zlostavljani, da su imali veoma teške povrede, pa je tako Nurko Dervišević, koji je više puta tučen od strane Lukić Milana i njegovih ljudi, naveo da su ga toliko pretukli da je izgledao kao da nosi maskirnu uniformu, a da mu je jednom od udaranja i pada u kanal glava bila rasječena, što je potvrdio i svjedok Kustura Islam rekavši da je

rasjekotina bila široka 10 cm. O zlostavljanju Nurke Derviševića od strane pripadnika paravojskih jedinica i Milana Lukića govorio je i Zoran Stančić, razvodnik straže, dok je svjedok Dragan Vilotić, stražar u „Uzamnici“, naveo da je čuo kuknjavu i dreku kada je Lukić istukao Nurku, te da je isti bio modar. Svjedok Kustura je naveo da je od Lukića i drugih vojnika dobio toliko batina da se nije mogao pokrenuti 42 dana, lijeva ruka mu je bila slomljena na tri mjesta, a desna na dva mjesta. Navodi da su ga tukli korijenjem od drveta, komadima drveta, kundacima pušaka i da mu je koža od udaraca pocrnila i ogulila se. Svjedok A.B. je istakao da su ga tukli toliko puta da se više ne može sjetiti svake „epizode“. Takođe iz iskaza svjedoka Nurke Derviševića proizilazi da su zatvorenici od strane Milana Lukića i pripadnika paravojske tjerani da pjevaju srpske nacionalističke pjesme, što je potvrdio i svjedok Nebojša Todorović, na koji način su ponižavani i na nacionalnoj osnovi. Težina zadobijenih povreda kao i posljedice koje su proizašle, osim iz navoda gore navedenih svjedoka, takođe jasno proizilaze i iz iskaza svjedoka Selimbegovića i M.D., tako da se nesumnjivo radi o nanošenju veoma snažnog fizičkog i psihičkog bola zatvorenicima u logoru koji su bili nemoćni da pruže bilo kakav otpor i koji nisu bili zaštićeni od upravnika logora koji je bio dužan da spriječi svaki vid zlostavljanja nad istim.

318. Imajući u vidu sve gore navedene iskaze svjedoka optužbe, posebno svjedoka oštećenih koji su svjedočili na okolnost predmetne inkriminacije, a koje je Sud prihvatio kao vjerodostojne s obzirom da su međusobno saglasni i da se dopunjuju, Sud je van razumne sumnje utvrdio da su zatvorenici u inkriminisano vrijeme bili mučeni, posebno imajući u vidu težinu povreda koje su zadobili, kao i učestalost fizičkog i psihičkog zlostavljanja i razne načine na koje su isti okrutno zlostavljani.

319. U optužnici, i to u uvodnom dijelu navedena je pored svjesti i posljedica zlostavljanja zatvorenika u vidu nanošenja snažnog tjelesnog ili duševnog bola i patnje, dok u samoj tački 3. optužnice stoji da su zatvorenici tom prilikom zadobili očigledne teške tjelesne povrede, a po definiciji *mučenje* je: *“namjerno nanošenje snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje osobi zadržanoj od strane počinioca ili pod nadzorom počinioca“*

320. Uz uvažavanje svih prihvaćanih stanovišta u pogledu postojanja elemenata djela mučenja, snagu bola i patnje koji su različitim radnjama prouzrokovani žrtvama, Vijeće smatra da je Tužilaštvo dokazalo sve elemente mučenja u konkretnom slučaju, a koje je izvršeno nanošenjem snažnog bola i patnje zatvorenicima fizičkim i

psihičkim zlostavljanjem i okrutnim postupanjem od strane Milana Lukića i paravojne jedinice „Osvetnici“, što je kod većeg broja zatočenika ostavilo trajne i teške posljedice po njihovo fizičko i psihičko zdravlje.

321. Vijeće je na osnovu iskaza saslušanih svjedoka optužbe van razumne sumnje utvrdilo da su prilikom dolaska Milana Lukića i drugih pripadnika paravojne jedinice u logor „Uzamnica“ u istom bili stražari, a ponekad i sam optuženi Đuričić. U tom smislu **stražar Pecikoza** je naveo su Lukić i njegovi vojnici dolazili u nekoliko navrata i da su ih puštali stražari na kapiji, a da je upravnik morao znati kad asu dolazili. **Svjedok SV-4** je istakao da je optuženi Mićo Spasojević kao razvodnik straže otvarao vrata hangara u kojem su bili smješteni zatvoreni civili, muškarci, te da je isti prozivao po imenima ko da izađe kako bi Lukić i ostali vojnici mogli da tuku zatvorenike. **Svjedok Mirsad Selimbegović** je potvrdio da je Mićo Spasojević gledao zlostavljanja zatvorenika u logoru: „*stajao bi na vratima i gledao*“. Takođe i **svjedok Kustura Islam** je naveo da su čuvari, kako on zove stražare, dozvoljavali da Milan Lukić i njegovi ljudi uđu u „Uzamnicu“. **Svjedok Zoran Stančić** koji je početkom 1993. godine došao u „Uzamnicu“ za razvodnika straže i tu dužnost vršio zajedno sa Mićom Spasojevićem u svojoj izjavi navodi da je u vrijeme dok je Đure bio upravnik Milan Lukić sa vojnicima dolazio u „Uzamnicu“ dva puta u njegovom prisustvu i da je maltretirao zatvorenike. Isti svjedok navodi da je o tome usmeno obavijestio optuženog Đuričića. **Svjedok Srđan Vučićević** je na glavnom pretresu naveo da se optuženi Đuričić jedne prilike suprostavi Lukiću da uđe i da je tada došlo do povlačenja oružja.

322. I sam optuženi Đuričić je kroz unakrsna ispitivanja svjedoka Mirsada Selimbegovića rekao da su Mile Lukić i Mile Veljović došli da tuku zatvorenika Selimbegovića koji je tom prilikom sijekao drva, navodeći da se tada fizički suprotstavio Milu, ali nije rekao kojem. Svjedok Selimbegović je potvrdio da se optuženi Đuričić te prilike suprotstavio jednom od lica koja su došla da ga tuku, ali ističe da ne zna je li ga Đure spasio od Lukića, došla su dvojica, ne zna koji su, pa kaže da nije Milan. Takođe i prilikom unakrsnog ispitivanja svjedoka Vilotića koji je bio stražar, optuženi Đuričić je naveo da je bio u „Uzamnici“ kada je u oktobru mjesecu dolazio u kasarnu Milan Lukić. I svjedok Slavko Đerić je naveo da je čuo od drugih da se Đuričić suprostavio „lokalnim kabadahijama“, ali isti svjedok nije naveo nikakve druge detalje. Svjedok Todorović, razvodnik straže, kaže da se nisu mogli suprotstaviti, te da su Lukić i njegovi ljudi puštani u kasarnu zato što su ih se bojali.

Taj strah kao razlog zbog čega nisu spriječili zlostavljanje zatvornika naveo je i svjedok Zoran Stančić, razvodnik straže u „Uzamnici“.

323. Imajući u vidu ovakve izkaze svjedoka Sud nije mogao prihvatiti činjenične navode iz optužnice da je optuženi Đuričić „svojim postupcima bitno doprinio uspostavljanju i održavanju sistema zlostavljanja zatočenih bošnjaka u logoru „Uzamnica“, na način što je dozvoljavao i prećutno odobravao Milanu Lukiću i drugim NN pripadnicima paravojne jedinice „Osvetnici“ da naoružani dolaze u krug logora „Uzamnica“. Naime, radnje bitnog doprinosa uspostavljanju sistema zlostavljanja dozvoljavanjem i prećutnim odobravanjem su radnje djela činjenjem, što tužilaštvo nije stavilo na teret optuženom, već je u odnosu na ovu tačku optužnice optuženom Đuričiću stavilo na teret da je počinio inkriminisanu radnju nečinjenjem, odnosno da kao upravnik nije spriječio zlostavljanje zatočenika na što je bio obavezan, što je povoljnije za optuženog, pa je u tom smislu Sud izostavio gore navedene činjenične navode iz optužnice, a ostavio propuste optuženog da spriječi nastupanje zakonom opisane posljedice predmetnog krivičnog djela, kao radnju nečinjenja.

324. Sud nije prihvatio da optuženi nije nikako mogao spriječiti Milana Lukića i njegove „Osvetnike“ da ulaze u „Uzamnicu“ i zlostavljaju zatočenike jer su isti bili naoružani i jer je postojala mogućnost da u tom slučaju dođe do oružanog sukoba, kao i da je razlog ulaženja u „Uzamnicu“ bio i strah kod stražara i razvodnika od Milana Lukića i njegovih ljudi iz jedinice. Sud je na osnovu provedenih dokaza saslušanjem svjedoka optužbe kao i materijalnog dokaza T- 31 nesporno utvrdio da je cijeli krug kasarne bio ograđen bodljikavom žicom od 8 redova, visine 1,5 metara, da je u „Uzamnici“ bilo oko 15-20 stražara koji su tu spavali, da su svi stražari bili naoružani, da su postojala tri stražarska mjesta od kojih su dva u blizini upravne zgrade gdje je bila i kapija, da su stražarska mjesta bila napravljena u vidu bunkera od džakova sa pijeskom i natkriveni daskom, te da su stražari imali dobru preglednost. Strah koji su navodili pojedini stražari po mišljenju Suda nije bio opravdanje za nečinjenje, a to se pogotovo vidi iz iskaza gore navedenih svjedoka optužbe, koji su u svom iskazu naveli da je po dolasku novog upravnika Zekanovića prestalo ulaženje Milana Lukića u „Uzamnicu“ i zlostavljanje zatvorenika.

325. Na osnovu saglasnih iskaza navedenih svjedoka optužbe, kao i na osnovu unakrsnih pitanja optuženog Đuričića upućenih pojedinim svjedocima koji su svjedočili na okolnosti iz predmetne tačke optužnice, nesporno proizilazi da su svi u

logoru „Uzamnica“, od stražara, razvodnika straže, do upravnika Đuričića znali da Milan Lukić sa drugim pripadnicima paravojne jedinice „Osvetnici“ ulaze u krug kasarne „Uzamnica“ i da fizički i psihički zlostavljaju zatvorenike u logoru. To se dešavalo veoma često, kako u prisustvu stražara i razvodnika straže, tako i kada je Đuričić u kasarni, na osnovu čega je Sud van razumne sumnje utvrdio da je optuženi Đuričić znao da isti često dolaze u „Uzamnicu“ i bio svjestan da isti dolaze u „Uzamnicu“ radi zlostavljanja zatvorenika, koje je on trebao zaštititi.

326. Međutim i pored obaveze koju je imao po odredbama međunarodnog humanitarnog prava i odredbama IV Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba od svakog vida okrutnosti i mučenja, optuženi Đuričić je svojim voljnim propustima omogućio da Lukić Milan i pripadnici njegove jedinice naoružani ulaze u krug „Uzamnice“ i da na raznovrsne načine okrutno zlostavljaju zatvorenike. Naime, optuženi osim sporadičnog suprostavljanja koje je opisano u uvom obrazloženju, propustio je da preduzme radnje koje je kao upravnik logora bio obavezan da učini i da spriječi mučenje zatvorenika. Takvi njegovi propusti po djelovanju i značenju su jednaki učinjenju predmetnog krivičnog djela radnjom mučenja, zbog čega ga je Sud i oglasio krivim za isto.

327. Ni jedan od saslušanih svjedoka stražara nije naveo da je lično od optuženog Đuričića dobio naredbu da ne pušta Milana Lukića i njegovu jedinicu u krug kasarne, a optuženi kao upravnik logora kojem su stražari, kao i razvodnici straže, bili podređeni, imao je takvu dužnost po pravilima službe. Takođe ne postoji ni jedan dokaz da se optuženi u odnosu na predmetni događaj obraćao nekom od viših strajeshina iz komande brigade, čiji je bio pripadnik, u cilju spriječavanja dolaska Lukića i njegovih vojnika odnosno radi pružanja zaštite zatvorenicima, niti je u tom smislu tražio pomoć. Takvo ponašanje optuženog nije bilo puka nezainteresovanost ili pasivnost pošto je on s obzirom na svoju dužnost upravnika logora imao ovlasti i bio pravno obavezan da zatočenike zaštititi i da spriječi mučenje zatvorenika, što isti nije učinio. Za razliku od optuženog Đuričića, svjedok Zekanović koji je odmah poslije njega stupio na dužnost komandira kasarne i zatvorenika u „Uzamnici“ je po iskazu svjedoka Zorana Stančića uslovio svaki ulazak u „Uzamnicu“ prethodno dobijenom dozvolom od komande brigade, što je spriječilo ulazak Lukića, kao i drugih lica, a što sve ukazuje da je isključiv razlog što su isti mogli da ulaze i muče zatvorenike u inkriminisanom periodu bio u propustu optuženog Đuričića da to spriječi.

328. Iz naprijed navedenih razloga, Vijeće nalazi odgovornim optuženog Đuričića za nečinjenje što je imalo za posljedicu kontinuirano mučenje zatvorenih civila od strane Milana Lukića i paravojnih formacija u logoru „Uzamnica“ pa ga je oglasilo krivim za predmetnu tačku optužnice.

Optuženi Vukadin Spasojević

329. Među stanama u postupku nije bilo sporno da je optuženi Vukadin Spasojević zvani „Mićo“ ili „Era“ u inkriminisanom periodu od maja mjeseca 1992. godine do kraja septembra 1993. godine imao svojstvo razvodnika straže u „Uzamnici“, kao i da je bio pripadnik Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti .... To poizilazi i iz saglasnih iskaza svih saslušanih svjedoka na ovu okolnost, kao i iz materijalnog dokaza u koje je Sud izvršio uvid, dokaz T-26, Akt Sektora SNB Trebinje, RO SNB Višegrad od 15.04.1993. godine u kome se navodi da je Spasojević Vukadin razvodnik straže u „Uzamnici“.

330. Prije svega, Vijeće smatra da iz dokazanih inkriminacija u odnosu na optuženog Vukadina Spasojevića, proizilazi da se optuženi ne pojavljuje u ulozi silovatelja, nego on demonstrirajući svoju moć kao razvodnik straže, prema oštećenim koji se nalaze u zatočeničkom statusu, te u potpuno podređenom položaju spram istog, prisiljava i naređuje da zatočenici-oštećeni imaju seksualne odnose među sobom, a što se vidi iz svih tačaka presude koja se odnosi na ovog optuženog u osuđujućem dijelu.

331. Iako žene čine većinu žrtava seksualnog nasilja u predmetima koji se krivično gone pred međunarodnim sudovima, i muškarci su takođe žrtve seksualnog nasilja, što je u konkretnom slučaju, jer se radi o dvostrukom zlostavljanju s obzirom da su i muškarci i žene zatočenici u logoru, te su i jedni i drugi prisiljavani na spolni odnos.

332. Navedeni događaji zasigurno ostavljaju traga na sva oštećena lica koji su prisiljavani na seksualni odnos, i nekada ljudi u takvim situacijama, kada su dijelili određeni doživljaj, izbjegavaju priču o istom, kako bi izbjegli ponovne traume i osjećaj srama, što svakako treba imati u vidu prilikom ocjene njihovih iskaza.

333. Optuženi je bio svjestan svojih radnji i posljedica koje istim prouzrokuje, htio njihovo nastupanje, zbog čega je te radnje u kojima su se ostvarila obilježja mučenja, preduzeo sa direktnim umišljajem.

4. Tačka 4. osuđujućeg dijela izreke presude

334. Tačkom 6. izmijenjene optužnice optuženom Vukadinu Spasojeviću, Tužilaštvo stavlja na teret da je *tačno neutvrđenog dana, nakon septembra mjeseca 1992. godine, u svojstvu razvodnika straže u logoru „Uzamnica“ i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti ..., nakon što je zatočenici SV-2 naredio da izađe iz hangara, odveo je nedaleko od hangara, gdje se nalazio veći broj pripadnika Vojske Republike Srpske koji su sve posmatrali i gdje je bio izveden maloljetni zatočenik B.M, dalji rođak zatočenice SV-2, kojem je naredio da je siluje, pa kada je zatočenik B.M. odgovorio da on to „nikada nije radio“, zaprijetio mu je da će ga ubiti ako ne postupi po njegovom naređenju, a zatočenici SV-2 koja se nije htjela skinuti, nanio više udaraca kundakom puške u predjelu kičme i bubrega, nakon čega se ona morala skinuti a zatim je maloljetnog zatočenika B.M. natjerao da se skine naređujući mu da to učini, pa iako ga je maloljetni zatočenik B.M. preklinjao da prestane, govoreći da je on još dijete i da ne zna kako se to radi, Spasojević Vukadin zvani „Mićo“ i „Era“ ga je bacio na zatočenicu SV-2, a kada maloljetni zatočenik B.M. nije mogao silovati zatočenicu SV-2, istu je vratio u hangar, udarivši je više puta po tijelu, sve u namjeri nanošenja snažne fizičke i duševne boli i poniženja na nacionalnoj osnovi zatočenika B.M. i zatočenice SV-2, koju namjeru je i ostvario.*

335. Na navedene okolnosti iskaz svjedokinje SV-2, koja je ujedno i oštećena, predstavlja osnov za činjenična utvrđenja, s obzirom da je maloljetni B.M. koji je bio prisiljavan od strane razvodnika straže Vukadina Spasojevića da ima seksualni odnos sa SV-2, kasnije tokom zatočeništva izveden iz logora „Uzamnica“ i odveden u nepoznatom pravcu od strane NN lica od kada mu se gubi svaki trag⁷⁷.

336. Vezano za predmetnu inkriminaciju, Vijeće je iskazu svjedokinje SV-2 poklonilo vjeru, te iako se radi o jedinom svjedoku, zasnovalo činjenična utvrđenja na okolnost iz ove tačke. Vijeće je cijeno da nema razloga da se osuđujuća presuda ne zasnje na istom svjedoku, s obzirom da ne postoje unaprijed određena kvantitativna pravila ocjene dokaza. Dakle, iskaz svjedoka, a naročito oštećene u konkretnom

---

⁷⁷ DT-33 Iz Izvještaja Instituta za nestala lica BiH, br.03/1-40-2-1569/20 od 27.10.2020.godine, proizilazi kako je mldb. M.B., rođen 27.10.1975. godine u mjestu Velika Gostilja, općina Višegrad, prema prijavi za traženje, nestao dana 01.02.1993. godine u mjestu Kamenica, općina Višegrad, da nije identifikovan i da je Prijava za traženje verifikovana pod INO brojem 10835.

slučaju, ne mora biti potkrijepljen drugim dokazima, s obzirom da takva okolnost, da drugi dokazi ne postoje, ne umanjuje njegovu dokaznu vrijednost sve dok takav iskaz Sudu, shodno načelu slobodne ocjene dokaza, pruža dovoljno pojedinosti za utvrđivanje samog događaja i krivice optuženog lica.

337. U tom smisu Vijeće konstatuje da je u potpravilu 96(i) P MKSJ predviđeno da nije potrebno dodatno potkrepljivanje svjedočenja žrtve. Ovakvo stanovište se slaže sa stanovištem koje je zauzelo Pretresno vijeće u premetu *Tadić*, citiranom u Presudi u predmetu *Akayesu*, da iskazu žrtve seksualnog zlostavljanja pridaje jednaku pretpostavku pouzdanosti kao i iskazima žrtava drugih zločina.

338. Pored toga ne postoji nikakav pravni zahtjev da iskaz jedinog svjedoka o relevantnim činjenicama, kako bi mogao biti prihvaćen kao dokaz, mora da bude potkrijepljen. Važna je pouzdanost i vjerodostojnost koja se tom iskazu pridaje. Takođe, Vijeće primjećuje, saglasno stavu Apelacionog vijeća ovog Suda da je za utvrđivanje relevantnosti činjenica kao kriterij opredjeljujući kvalitet svjedočenja, a ne puki broj dokaza. U tom smislu vijeće podsjeća na stav Apelacionog vijeća u predmetu *Miodrag Marković* u kome postupajuće vijeće zaključuje da je pretresno vijeće moglo osuditi optuženog na osnovu izjave oštećene, kao i u predmetu *Mejakić i dr.* gdje stoji da dokaz koji je zakonit, autentičan i vjerodostojan može biti dovoljan da se optuženi osudi, čak i ako je riječ o iskazu samo jednog svjedoka.

339. U konkretnom slučaju oštećena SV-2 je opisala seksualno zlostavljanje, odnosno prisiljavanje na seksualni odnos svjedokinje sa malodobnim zatočenikom B.M. na koje ih je radnje prisiljavao optuženi Spasojević.

340. Naime, **svjedokinja SV-2**, koja je u „Uzamnicu“ na osnovu iskaza iz istrage: dokaz OII-2, OII-B i T-51, došla početkom septembra 1992. godine, je vezano za Vukadina Spasojevića, izjavila da je on bio taksista u Višegradu i da ga je znala, a vidjela ga je i kada je došla iz Dobruna u kasarnu „Uzamnica“, bio je obučen u uniformu, jer je bio stražar. U odnosu na predmetni događaj, svjedokinja SV-2 je na glavnom pretresu navela da joj je M.B. bio rođak, mlad dječko, star oko 16 godina i da je optuženi Spasojević „*tjerivo na mene da me siluje*“. Tom prilikom Mićo Spasojević je svjedokinju odveo iza zatvora na livadu, tu je izveo i M.B. i rekao mu „*Hajde siluj ba*“. M.B. je rekao da ne može i da to nije nikada radio, drhtale su mu ruke, a optuženi Mićo mu je tada rekao: „*ako ne budeš silovao, ja ću te ubiti*“. Takođe

je rekao i svjedokinji da se skine što ona nije htjela, pa je Mićo počeo da kida odjeću sa nje i dalje prijeteci da će ako to ne uradi ubiti i njega i nju. Pošto M.B. i dalje nije mogao da to uradi optuženi Mićo je svjedokinju počeo šutirati nogama do hangara, a malodobnog M.B. je ostavio iza hangara i tukao ga, od čega je isti bio sav modar.

341. Na ovu okolnost svjedokinja SV-2 je dala u istrazi dvije izjave koje su uložene u spis kao dokazi, i to kako od strane optužbe T-50 i T-51, tako i od strane odbrane OII-2A i OII-2B.

342. U prvoj izjavi svjedokinje SV-2, datoj u istrazi pred Tužilaštvom BiH dana 13.08.2014. godine, oštećena SV-2 je opisala navedeni događaj na gotovo identičan način, navodeći da je na toj livadi gdje su izvedeni bilo dosta vojnika - specijalaca, tako da je optuženi Spasojević prilikom tjeranja da se skine udario kundakom od puške u predjelu kičme, bubrega, kao i da je malodobnog M.B. bacio na nju.

343. Takođe i u drugoj izjavi iz istrage koja je sačinjena od strane Tužilaštva BiH dana 11.09.2014. godine, svjedokinja SV-2 je opisala ovaj događaj na gotovo identičan način označavajući optuženog Miću Spasojevića kao lice koje je izvelo nju i malodobnog M.B. da polno opšte, te da je tom prilikom istu tukao kundakom od puške. U ovoj izjavi svjedokinja SV-2 je navela da tom događaju nije prisustvovao stražar Goran Popović protiv kojeg se u tom predmetu vodila istraga, što jasno ukazuje da je SV-2 dobro upamtila i znala da je predmetnu inkriminisanu radnju počinio upravo optuženi Spasojević Vukadin.

344. Na osnovu ovakvih izjava svjedokinje SV-2, kako na glavnom pretresu, tako i u istrazi, a koje su date u dužem vremenskom intervalu i u kojim je svaki put opisala predmetni događaj na gotovo istovjetan način, navodeći da je optuženi Mićo Spasojević nju i malodobnog M.B. izveo iz hangara i prisiljavao da imaju seksualni odnos ili kako svjedokinja kolokvijalno kaže da je M.B. siluje, Sud je imajući u vidu konzistentnost njenih iskaza, kao i da je isti događaj dobro zapamtila, prihvatio njeno svjedočenje kao vjerodostojno, te je istom poklonilo vjeru.

345. Pri tome, Vijeće je takođe nesporno utvrdilo da je malodobni B.M bio zatvoren u logoru „Uzamnica“ u isto vrijeme kada i svjedokinja SV-2, što proizilazi kako iz iskaza SV-2, tako i iz iskaza svjedoka Selimbegović Mirsada i A.B.a, koji su potvrdili da je oštećeni malodobni M.B. bio u logoru „Uzamnica“ kao zatvorenik i da je iz logora

izveden i više se nije vratio, a iz materijalnog dokaza T-33 se vidi da je prema prijavi nestao početkom februara mjeseca 1993. godine.

346. Da je svjedokinja SV-2 izvođena od strane optuženog Miće Spasojevića iz hangara radi seksualnog zlostavljanja sa drugim zatvorenim muškarcima proizilazi iz iskaza, kako svjedoka zatvorenika, tako i svjedoka stražara u „Uzamnici“. Tako **svjedok stražar Srđan Vučićević** navodi kako je u vrijeme boravka u „Uzamnici“ čuo od drugih da je Mićo Spasojević organizovao seksualna zlostavljanja zatvorenih civila dok je u istrazi u dijelu koji mu je predodređen na pretresu izjavio kako je Mićo prisiljavao Š.M. na takve radnje. Isti svjedok je izjavu iz istrage pokušao da ublaži tvrdeći da ne smije garantovati da li je optuženi Mićo prisiljavao Š.M. na to ili nije, ali je istakao da se pričalo među stražarima na koji način se ponaša Spasojević, kao i da se pričalo o seksualnom zlostavljanju koje Spasojević organizuje. Svjedok **Zoran Stančić**, koji je jedno vrijeme bio zajedno sa optuženim Spasojevićem razvodnik straže u „Uzamnici“, takođe je u svom iskazu naveo da je od stražara čuo da je Spasojević Mićo prisiljavao zatvorenike da imaju seksualne odnose između sebe. Takođe i svjedok **Islam Kustura** u pročitanim izjavama iz istrage (T-12 i T-12A) je naveo da je iz razgovora sa ženama iz hangara saznao da je Mićo izvodio zatočene žene i odvodio ih zajedno sa zatočenim muškarcima iz hangara. To je, kako je svjedok rekao, bilo koliko hoćeš puta. Opisao je da Mićo istjera mlade muškarce i žene, na livadu, iza hangara, i natjera ih da imaju seksualni odnos, a vojnici gledaju kao kada se igra utakmica. To su mu pričali i sin Mustafe Ćuprije i A.B. koji su mu rekli da im je Spasojević naređivao da siluju zatvorenice. Poznato mu je da je tako od žena izvodio i SV-2 i SV-3. Čuo je djecu od SV-2 kako jauču dok su je odvodili. **Svjedok S-4** je u pročitanoj izjavi naveo da je prilikom izlaska iz hangara znao vidjeti da su svjedokinje SV-2 i SV-3 uplakane, te da je mogao pretpostaviti šta se sa njima dešavalo. Takođe je istakao da je SV-2 govorila „*radite sa mnom šta hoćete samo mi nemojte djecu dirati*“.

347. U odnosu na stepen krivične odgovornosti, Vijeće smatra na osnovu provedenih dokaza da je optuženi Spasojević postupao sa direktnim umišljajem, odnosno da je bio svjestan da svojim postupanjem čini krivično djelo i htio je njegovo izvršenje.

348. Takođe, u odnosu na posljedicu jasno se iz iskaza svjedoka SV-2 vidi da je ista zajedno sa malodobnim M.B. tom prilikom pretrpjela snažne fizičke i duševne

boli kao i poniženje na nacionalnoj osnovi. Intenzitet takve boli i poniženja je po ocjeni Vijeća dostigao standarde mučenja, kao radnju izvršenja djela. Pri tome vijeće je naročito cijenilo da su oba zatočena lica u logoru „Uzamnica“ bili potpuno nezaštićene osobe koje je trebao upravo zaštititi optuženi Spasojević, da je isti u želji da ostvari svoju namjeru prema oštećenim upotrijebio snažnu fizičku silu i prijetnju, tjerajući ih na najgori ponižavajući način da međusobno seksualno opšte. Posebno je duševna bol i patnja bila snažna za oboje oštećenih iz razloga što su dalji rođaci, poznaju se familijarno, među njima je bila i veća razlika u godinama, a oštećeni M.B. je bio maloljetna osoba i kao takva posebno osjetljiva na takvu vrstu zlostavljanja. Premda oštećeni B.M nikad nije saslušan na ove okolnosti iz iskaza svjedokine SV-2 se vidi da je isti tom prilikom drhtao i molio optuženog Spasojevića da to ne čini, jer nikada takve stvari nije radio, što jasno ukazuje da je trpio snažnu duševnu bol i patnju, kao i oštećena SV-2, koja je pored svega navedenog u logoru imala dvoje male djece, koja su tada u hangaru bila prisutna, dakle nedaleko od mjesta događaja. Optuženi Spasojeveić je pri tome pokazao okrutnost u ponašanju prema nezaštićenim licima, ženi i maloljetnom mladiću, civilima bošnjačke nacionalnosti, snažno i uporno ih prisiljavajući da imaju seksualne odnose, kao i da se taj čin obavi, koristeći kako fizičku silu, tako i prijetnju sve do njihovog povratka u hangar.

349. S obzirom da je oštećena jedini preživjeli svjedok predmetnog događaja, da je sam događaj specifičan u odnosu na druga izvođenja na silovanje oštećene, jer se radi o daljem maloljetnom rođaku oštećene, da je u više navrata kroz istragu na zapisnike raznih organa isti događaj spominjala, te da je optuženi i u ovom slučaju postupao po ustaljenom obrascu, Vijeće je sa sigurnošću utvrdilo odgovornost optuženog Spasojevića za ovu inkriminaciju, pa ga je oglasilo krivim.

5. Tačka 5. osuđujućeg dijela izreke presude

350. Navedenom tačkom optuženom Vukadinu Spasojeviću stavljeno je na teret da je *tačno neutvrđenog dana, nakon mjeseca septembra 1992. godine, u svojstvu razvodnika straže u logoru „Uzamnica“ i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti ..., u namjeri, koju namjeru je ostvario, nanošenja fizičke, duševne boli, patnje i poniženja na nacionalnoj osnovi, naredio zatočenicima A.B.u i SV-2 da izađu iz hangara, gdje je zatočenci SV-2 naredio da legne na tlo, a kad je ona to odbila zaprijetio joj puškom uperenom u glavu da legne, što je ona u strahu i učinila, a zatim joj naredio da se skine od struka naniže, što je naredio i zatočeniku A.B.u, te mu naredio da siluje zatočenicu SV-2, na šta se zatočenik A.B.*

opirao i govorio da je bolestan i da to ne može uraditi, pa je zatočeniku A.B.u, uprkos vidljivim povredama koje je imao na sebi, naredio da to mora uraditi i da će ga pretući ako to ne uradi, kada je došao jedan NN čuvar pripadnik Vojske Republike Srpske, koji je zatočenike A.B.a i SV-2 vratio u hangar, a ubrzo nakon toga čuvar po imenu Siniša, po naređenju Spasojević Vukadina zvani „Mićo“ i „Era“, je ponovo izveo A.B.a iz hangara i pretukao armaturnom šipkom, koji postupci su kod zatočenika A.B.a i SV-2 izazvali snažnu fizičku i duševnu bol, veliku patnju i njihovo poniženje na nacionalnoj osnovi.

351. Pretresno vijeće je na ovu okolnost cijenilo iskaze svjedoka SV-2 i A.B., koji su u bitnom saglasni i međusobno se nadopunjuju u svim bitnim činjenicama, te su objektivni i uvjerljivi, stoga Sud nije imao razloga da ovim iskazima ne povjeruje, smatrajući da predstavljaju pouzdan osnov za utvrđenje krivičnopravne radnje optuženog, kako mu Tužilaštvo stavlja na teret. Isti svjedoci saglasno potvrđuju da je došlo do predmetnog događaja, pa iako se oštećena SV-2 na glavnom pretresu nije mogla sjetiti svih detalja, koje je navela u ranijim izjavama, svjedok A.B. je bio u potpunosti siguran da ga je izveo optuženi Vukadin Spasojević da vodi ljubav sa SV-2.

352. **Svjedokinja SV-2** je izjavila da poznaje A.B., da je radio sa njenim mužem, kao i da je bio zatvoren u „Uzamnici“. Nadalje, svjedokinja se na glavnom pretresu nije mogla sjetiti ko je doveo A.B. da je siluje, te da joj je A.B. rekao da to ne može uraditi jer joj poznaje muža, ali da mora, jer će ga ubiti. Nije bila sigurna da li je to uradio, premda je navela kako misli da jeste.

353. U konkretnom slučaju zločin seksualnog nasilja prema oštećenoj SV-2 se dešavao kroz duže vrijeme, koje radnje su bile repetitivne prirode. Svjedokinja je na glavnom pretresu u više navrata govorila da se više ne može sjetiti nekih događaja što je sasvim i logično s obzirom na sva dešavanja kroz koja je prošla zajedno sa dvoje male djece, a boravila je u logoru „Uzamnica“ preko dvije godine, tako da je realno za očekivati da oštećena trideset godina nakon predmetnog događaja nije ni mogla pamtiti tačno vrijeme i detalje svakog pojedinačnog silovanja, posebno imajući u vidu brojne neprijatnosti kroz koje je prošla u datom vremenu i njen položaj u „Uzamnici“.

354. U odnosu na predmetni događaj **svjedok A.B.** u svom svjedočenju navodi da ga je Mićo Spasojević izvodio da vodi ljubav sa SV-2, ali da to svjedok nije mogao. Mićo je tada rekao SV-2 da legne. Svjedok A.B. je potvrdio navode iz svoje izjave iz 1997. godine da je jedne prilike bio izveden napolje sa ženom iz susjednog hangara, koja je bila SV-2. Sjeća se da je Mićo bio taj koji ih je pozvao da izađu napolje i da je Mićo obično radio te stvari. Mićo je SV-2 naredio da legne, a kada je odbila, zaprijetio joj je puškom uperenom u glavu. Onda je ona legla na zemlju. Natjerao ju je da skine odjeću od struka naniže i natjerao je svjedoka da se skine. Onda mu je naredio da je siluje, zapravo je rekao da mora da ima seksualne odnose s njom. Svjedok A.B. je takođe naveo da nije legao, rekao je Mići da je bolestan i da ne može to da uradi. Mićo je nastavio da govori da to svjedok mora uraditi, te da ne vjeruje u njegovu priču. Zaprijetio je da će ga pretući, ako to ne uradi. Svjedok je dodao da je odmah potom izveden iz hangara i premlaćen od strane čuvara Siniše, koji je poslije toga naišao. Imajući u vidu vrijeme dolaska svjedoka A.B. u logor sredinom avgusta 1992. godine, kao i njegovu izjavu da su kasnije dovedene žene iz Dobruna, među kojima i SV-2, koja je izjavila da je dovedena u prvoj polovini septembra mjeseca iste godine, Vijeće je kao nesporno utvrdilo da se kritični događaj desio neutvrđenog dana nakon septembra mjeseca 1992. godine. Da je zatočenik A.B. u „Uzamnici“ bio prisiljavan na seksualne odnose sa zatvorenicama, govori i **svjedok SV-4** koji navodi da mu je A.B. tiho pričao kako mu je neki stražar naredio da siluje zatvorenicu SV-3 koja je bila zatvorena sa drugim ženama, te mu je rekao da se to silovanje desilo u krugu logora „Uzamnica“. I **svjedok Islam Kustura** je izjavio da mu je A.B. govorio da je bio prisiljen da ima seksualne odnose sa zatvorenicom.

355. Vijeće je iskaze navedenih svjedoka optužbe ocijenilo kredibilnim, vjerodostojnim i pouzdanim, te je na osnovu istih moglo utvrditi činjenično stanje na pravilan i potpun način. Iskazi svjedoka su saglasno potvrdili da su u inkriminisano vrijeme, dok su kao zatočenici boravili u logoru „Uzamnica“, oštećena SV-2 i A.B. bili prisiljeni da imaju seksualni odnos. Iz iskaza svjedoka A.B., čiji iskaz je mnogo detaljniji, proizilazi da je optuženi Mićo Spasojević naredio njemu i SV-2 da izađu iz hangara, kao i sve druge radnje koje su opisane u činjeničnom opisu da izvrše. Sud primjećuje da su svjedoci sa različitom dozom sjećanja opisali predmetni događaj, te da postoje manje razlike u njihovim iskazima koje ne utiču na njihovu pouzdanost u cjelini. S tim u vezi, određene razlike u svjedočenjima, ukoliko istim nije dovedeno u

pitanje egzistiranja suštine događaja koji se dokazuje, ne mogu bitno uticati na kredibilnost iskaza. U ovom slučaju svjedok A.B. je svoj iskaz na predmetnu okolnost dao još 1997. godine kada se istog mogao dobro sjećati, dok je oštećena SV-2 prvi put pitana na ove okolnosti na samom pretresu, dakle nakon više decenija. Vijeće je imalo u vidu da je svjedokinja SV-2 prvi put pomenula oštećenog A.B. u istrazi, vezano za jedan drugi događaj u „Uzamnici“ kada je došlo do prisiljavanja zatvorenika na seksualni odnos u kome je učestvovao i A.B. , ali to je bilo u istražnom predmetu koji je vođen protiv tada osumnjičenog stražara Popović Gorana, kome nije na teret stavljena predmetna tačka optužnice.

356. Pri tome Vijeće konstatuje da iskazi svjedoka uveliko zavise i od načina ispitivanja, te ponekad, uzimajući u obzir svu težinu koju svjedok nosi prilikom davanja iskaza o seksualnom zlostavljanju, bez jasno i direktno postavljenog pitanja nema ni odgovora, bez obzira da li je siguran ili nije ko je vinovnik u konkretnom slučaju. U ovom konkretnom slučaju treba istaći da je SV-2 dobro poznavala oštećenog A.B., da je navela da je radio sa njenim mužem, da se radi o licu koje potiče iz tradicionalne sredine, što sve predstavlja okolnosti koje mogu da utiču na iskaz oštećene kao žrtve seksualnog zlostavljanja.

357. Takođe, Vijeće cijeni da je nemoguće očekivati da svjedoci, naročito koji su i oštećeni samim događajem, u takvoj situaciji prate svaki detalj i da ga decenijama pamte. Momenti straha, neizvjesnosti i faktički borbe za vlastiti život, kao i protek vremena neosporno su imali posljedicu gubitka sveopšte koncentracije o detaljima, te je svaki od svjedoka zasigurno bio fokusiran na svoje preživljavanje, te isto prenosi sa svog aspekta viđenja događaja. Cijeneći iskaze svjedoka SV-2 i A.B., ovo Vijeće je utvrdilo da je činjenični opis iz optužnice dokazan van razumne sumnje.

358. Vijeće je iz činjeničnog opisa ove tačke presude izostavilo činjenični dio u kome stoji *„da je ubrzo nakon toga čuvar po imenu Siniša, po naređenju Spasojević Vukadina zvani „Mićo“ i „Era“, ponovo izveo A.B.a iz hangara i pretukao armaturnom šipkom“*, pošto svjedok A.B. ne navodi da je to Siniša uradio po naređenju optuženog Miće, već da ga je na navedeni način čuvar Siniša istukao iz razloga što ga je vidio tu sa SV-2 i što je bio prijatelj sa njenim mužem, pa ga je odveo iza hangara i dobro pretukao.

359. U odnosu na stepen krivične odgovornosti, Vijeće smatra na osnovu provedenih dokaza da je optuženi Spasojević postupao sa direktnim umišljajem, odnosno da je bio svjestan da svojim postupanjem čini krivično djelo i htio je njegovo izvršenje.

360. Takođe i u odnosu na nastupanje zabranjene posljedice Sud smatra da su oštećeni SV-2 i A.B. tom prilikom zbog prisiljavanja na seksualni odnos i zbog psihičkog zlostavljanja doživjeli snažnu duševnu bol, veliku patnju, kao i poniženje na nacionalnoj osnovi. Radi se o zatvorenicima, civilima, koji su zbog svoje nacionalnosti i bili zatočeni u logoru, isti su bili u potpuno podređenom položaju u odnosu na optuženog Spasojevića kao razvodnika straže u logoru, bili su prisiljavani na seksualne odnose od osobe koja ih je trebala zaštititi, oštećeni su se od ranije poznavali i sve te navedene okolnosti kod istih su izazvale snažnu patnju, bol i poniženje, zbog čega Sud cijeni da je optuženi takvim svojim ponašanjem počinio inkriminisane radnje mučenja, za koje radnje ga je Sud i oglasio krivim.

6. Tačka 6. osuđujućeg dijela izreke presude

361. Ovom tačkom optužbe se optuženom Vukadinu Spasojeviću stavlja na teret da *tačno neutvrđenog dana, u drugoj polovini mjeseca septembra 1992. godine, u svojstvu razvodnika straže u logoru „Uzamnica“ i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti ..., naoružan puškom, u namjeri, koju namjeru je ostvario, nanošenja snažnog tjelesnog i duševnog bola i patnje, te poniženja na nacionalnoj osnovi, naredio zatočenici SV-3 i zatočeniku Š.M. da izađu iz hangara, a zatim ih odveo do natkrivenog objekta u blizini hangara, gdje je zatočenici SV-3 naredio da skine odjeću, a zatočeniku Š.M. da je siluje, što su morali učiniti u strahu za vlastiti život jer je sve vrijeme Spasojević Vukadin zvani „Mićo“ i „Era“ stajao u njihovoj blizini naoružan puškom i dok je zatočenik Š.M. postupao po naredbi i silovao SV-3, prišlo je više NN pripadnika Vojske Republike Srpske da gledaju čin silovanja za koje vrijeme su se svi smijali i fotografisali događaj.*

362. Vijeće je u pogledu ove tačke cijenilo iskaz oštećene SV-3 koja je jasno i nedvosmisleno opisala događaj, da je optuženi Spasojević izveo istu iz hangara i naredio zatvoreniku Š.M. da je siluje. Svjedokinja je u svojim iskazima pokazala kontinuitet i sigurnost, te je ovo Vijeće njenom iskazu moglo pokloniti vjeru, imajući u vidu i naprijed navedene standarde u kojim slučajevima vijeće može zasnovati osudu na iskazu jednog svjedoka.

363. **Svjedokinja SV-3**, koja je izjavila da nakon što se zaratilo i nakon što joj je suprug odveden u MUP Višegrad i bačen u Drinu, a prije dovođenja u „Uzamnicu“ bila je sa kćerkom preko dva mjeseca u Domu za nezbrinutu djecu, te da je u „Uzamnicu“ došla prije žena iz Dobruna, među kojima je bila i svjedokinja SV-2. Ista svjedokinja je za optuženog Vukadina Spasojevića zvanog „Mićo“ i „Era“ navela da je bio čuvar, da je bio visok, crn. Takođe ga je prepoznala u sudnici prilikom svjedočenja. Svjedokinja je opisala da je Mićo nju i Š.M. odveo do štale u blizini njihovog hangara, pa je Š.M. natjerao da je siluje, što je bilo prvi put da je Mićo izvodi radi silovanja, a to se desilo otprilike mjesec dana nakon što je dovedena u logor „Uzamnica“. Tom prilikom Š.M. joj je rekao „*moram to, ubit će me*“, pa je to i obavio. Sve navedeno su posmatrali vojnici, među kojima je bio i „Mićo“ i Goran, pri čemu je „Mićo“ bio naoružan, a neki od njih su to i slikali. Ističe da se tada osjećala nikako, da je bilo stid i da je bila povrijeđena i ponižena. Tokom unakrsnog ispitivanja na ove okolnosti svjedokinja SV-3 je navela da je ta prostorija bila štala i da je tu bilo neko sijeno.

364. U izjavi iz istrage svjedokinje SV-3 koja je uvedena u spis Suda pod oznakom T-3, svjedokinja je navela da je ta štala bila otvorena i da je taj događaj mogao vidjeti ko je prolazio, a da je Mićo stajao sa tim vojnicima koji su to fotografisali i smijali se.

365. U postupku je provedeno i saslušnje vještaka neuropsihijatra prof. dr. Alme Bravo – Mehmedbašić na okolnost kakve fizičke i psihičke posljedice su od pretrpljene traume ostavile na oštećenu SV-3, te stepen duševne boli i kakve posljedice do danas trpi. Vještak je na glavnom pretresu iznio svoje mišljenje i zaključke u kojima je naveo da je zbog posljedica boravka u logoru „Uzamnica“, (ratnom seksualnom torturom i zatočenjem) svjedokinja SV-3 razvila simptome PTSP, a što se manifestira simptomima ponovnog proživljavanja traumatskih događaja na emocionalnom i ponašajnom planu, izbjegavanjem svih situacija koje svjedokinju podsjećaju na traumatsko iskustvo, s tim da se kod svjedokinje ne registrišu znaci psihotičnog poremećaja, niti znaci trajne duševne bolesti, niti karakteristike poremećaja ličnosti. Blaža oštećenja pamćenja i pažnje su povezana sa dugogodišnjim hroničnim PTSP-om, koji oštećuje kognitivne funkcije. Vještak je takođe navela da je zbog zatočenja i tortura svjedokinja SV-3 trpjela duševne bolove izuzetno jakog intenziteta mjesec dana, jakog intenziteta godinu dana, a nakon toga trpi bolove srednjeg do jakog intenziteta. Sud je u cijelosti prihvatio nalaz i mišljenje ovog vještaka cijeneći da je isti dat stručno, objektivno i u skladu sa pravilima struke.

366. Svjedok **Š.M.**, koji je dao izjavu SIPA-i dana 15.03.2007. godine, u vezi ratnih događaja na području opštine Višegrad i koja je izjava pročitana i uvedena u spis Suda, s obzirom da je isti u međuvremenu preminuo, nije o seksualnim zlostavljanjima u logoru „Uzamnica“ ništa govorio. Tokom postupka nije bilo sporno da je Š.M. doveden kao zatvorenik u logor „Uzamnica“ i da je boravio u tom logoru i u vrijeme kada je u istom bila zatvorena SV-3.

367. Iz saglasnih iskaza svjedoka optužbe, i to SV-2, SV-3, A.B. i drugih proizilazi da je u logoru „Uzamnica“ u radnjama seksualog zlostavljanja zatvorenika kao jedno od lica koji su prisiljavani na radnje silovanja bio i Š.M.. U prilog njihovim iskazima **svjedok Srđan Vučićević** u tom pogledu navodi da je optuženi Spasojević organizovao seksualna zlostavljanja zatvorenih civila, a u izjavi koju je dao 2019. godine i koja mu je predočena na Sudu je izjavio da je čuo od drugih stražara da je Spasojević Mićo prisiljavao Š.M., s tim što je prilikom obrazloženja razlika u iskazima naveo da ne smije garantovati da li je Vukadin Spasojević prisiljavao Š.M. na to ili ne, a što je Sud u već datom obrazloženju u ovoj presudi okarakterisao da je dato u cilju ublažavanja odgovornosti istog. Nadalje, **svjedok SV-1** je istakao da je zajedno sa njim u logoru između ostalih bio i Š.M., kojeg su tjeroali da tuče ljude i siluje žene.

368. U odnosu na Š.M. Vijeće konstatuje da je tokom postupka bilo svjedoka koji su tvrdili da Š.M. niko nije tjerao da to radi, kao što je izjavio svjedok Stojan Zekanović, dok je svjedok Kustura Islam čuo kako su neki Srbi na ukopu njegove majke kudili Š.M. što to radi, dok su drugi svjedoci o toj okolnosti iznosili samo svoje vlastito mišljenje. Međutim, ni jedan od ovih svjedoka nije izjavio da je bio prisutan tim događanjima ili da je lično čuo kako Š.M. traži da siluje zatvorenice, a iz saglasnih iskaza svjedoka oštećenih SV-2, SV-3, A.B., koji su seksualno zlostavljani proizilazi da je optuženi Spasojević tjerao i njih i Š.M. da imaju seksualne odnose, što je za Sud bilo uvjerljivo.

369. **Svjedok Goran Popović** koji je u Uzamnici kao stražar ostao do novembra mjeseca 1992.godine i koji je naveden u iskazu sa glavnog pretresa od strane svjedokinje SV-3 da je zajedno sa Mićom Spasojevićem izveo nju i Š.M. nije ni pitan konkretno na tu okolnost, međutim isti je potvrdio svoju raniju izjavu da osim zlostavljanja od strane Milana i Sredoja Lukića ostalih zlostavljanja zatvorenika nije bilo, negirajući da je čuo za seksualna zlostavljanja. Takođe svjedok Popović je pravosnažno oslobođen od strane ovog Suda za radnje u „Uzamnici“ koje su mu

stavljene na teret, među kojima i radnje vezane za seksualno zlostavljanje, a sama svjedokinja-oštećena SV-3 u iskazu datom u istrazi 2019. godine na okolnosti događaja iz predmetne tačke optužnice nije uopšte navela stražara Popovića da je u tome učestvovao, već isključivo optuženog Spasojevića. Imajući u vidu da je optuženi Spasojević bio razvodnik straže, na znatno većem položaju od stražara Popovića koji je u to vrijeme imao tek 20 godina, nije ni logično da stražar Popović u prisustvu Spasojevića izdaje takve naredbe zatvorenicima, a posebno što i iz ostalih provedenih dokaza, odnosno iskaza svjedoka optužbe jasno proizilazi da je to činio Spasojević i da je to bio njegov način ponašanja prema zatvorenicima.

370. Na upit branioca optuženog Spasojevića da li se u blizini hangara nalazila neka štala, svjedok Popović je izjavio da je bio neki objekat, „*u raspadu je bilo sve, nako nešto*“. Takođe i svjedok Todorović Nebojša je u svom iskazu naveo da je u „Uzamnici“ bilo slame, što potvrđuje navode svjedokinje SV-3, a posebno navod da se taj događaj mogao vidjeti.

371. U odnosu na stepen krivične odgovornosti, Vijeće smatra na osnovu provedenih dokaza da je optuženi Spasojević postupao sa direktnim umišljajem, odnosno da je bio svjestan da svojim postupanjem čini krivično djelo i htio je njegovo izvršenje.

372. U odnosu na posljedice, Sud smatra da su oštećeni SV-3 i Š.M. tom prilikom zbog prisiljavanja na seksualni odnos i zbog psihičkog zlostavljanja doživjeli snažnu duševnu bol, veliku patnju kao i poniženje po nacionalnoj osnovi. Radi se o zatvorenicima, civilima koji su zbog svoje nacionalnosti i bili zatočeni u logoru, isti su bili u potpuno podređenom položaju u odnosu na optuženog Spasojevića kao razvodnika straže u logoru, prisiljeni na seksualni odnos, što su morali i obaviti. Takođe i činjenica da su taj čin gledali i drugi vojnici koji su se smijali i to fotografisali kod oštećenih je prouzrokovala još snažniju bol, patnju i poniženje, pa Sud cijeni da je optuženi takvim svojim ponašanjem počinio inkriminisane radnje mučenja, za koje radnje ga je Sud i oglasio krivim.

373. Nakon ocjene izvedenih dokaza, a naročito svjedokinje SV-3 čiji iskaz je Sud prihvatio kao vjerodostojan i koji se u mnogim relevantnim dijelovima dopunjuje sa iskazima drugih gore navedenih svjedoka Vijeće je van razumne sumnje utvrdilo da je optuženi Spasojević Vukadin počinio krivično djelo radnjom mučenja na način kako

je to navedeno u predmetnoj tački presude, iz kog razloga je optuženog Vukadina Spasojevića oglasilo krivim za navedenu radnju.

7. Tačka 7. osuđujućeg dijela izreke presude

374. Ovom tačkom optužnice se optuženom Vukadinu Spasojeviću stavlja na teret da je *tačno neutvrđenog dana, u drugoj polovini mjeseca septembra 1992. godine, u svojstvu razvodnika straže u logoru „Uzamnica“ i pripadnika Višegradske brigade vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti 7159 Višegrad, iz dijela hangara u kojem su bile zatočene žene Bošnjakinje, izveo zatočenice SV-2 i SV-3 i odveo ih izvan hangara, gdje je bilo više naoružanih pripadnika Vojske Republike Srpske koji su čuvali ranije izvedena dva zatočenika Š.M. i A.B., nakon čega je Spasojević Vukadin zvani „Mićo“ i „Era“, u namjeri, koju namjeru je ostvario, nanošenja snažnog tjelesnog i duševnog bola i patnje, te poniženja na nacionalnoj osnovi, naredio zatočeniku Š.M. da siluje zatočenicu SV-2, a zatočeniku A.B. da siluje zatočenicu SV-3, kojima je zaprijetio, da će u protivnom biti pretučeni, pa je zatočenik Š.M. u strahu za vlastiti život, silovao zatočenicu SV-2, dok zatočenik A.B. zbog straha, nije bio u stanju izvršiti naređenje, a Spasojević Vukadin zvani „Mićo“ i „Era“ i prisutni pripadnici Vojske Republike Srpske sve vrijeme su se smijali i gledali događaj.*

375. U pogledu ove tačke, Vijeće je cijenio iskaze oštećenih SV-2 i SV-3 koji se međusobno nadopunjuju i na osnovu kojih je ovo Vijeće moglo utvrditi da se događaj desio na način opisan u optužnici. Određene razlike u iskazima u istrazi i na glavnom pretresu nisu bile od većeg značaja da im Vijeće ne bi poklonilo vjeru. Iako svjedok A.B. ne opisuje ovaj događaj, opisivao je druge slične događaje i zbog njihove sličnosti mogao je isti i propustiti da navede, dok je oštećenim SV-2 i SV-3 zasigurno ostao upečatljiviji, s obzirom na prouzrokovanu bol i patnju koju su osjećale u tom momentu. Određena odstupanja u opisu su stvar subjektivnog doživljaja i posljedica različitog percipiranja svakog pojedinca, zapravo ovo Vijeće cijeni logičnim i očekivanim neka odstupanja u opisu, posebno ako se imaju u vidu traumatične okolnosti u kojima se događaj odvija.

376. **Svjedokinja SV-2** koja je u Uzamnici došla početkom septembra mjeseca 1992. godine, na ovu okolnost navodi da ju je optuženi Mićo Spasojević izvodio iz hangara zajedno sa SV-3, da ih je izveo obadvije na livadu iza hangara i da su tu bili i drugi prisutni, ne može se sjetiti ko. Takođe ističe da je onda na livadi Mićo Spasojević naredio da siluju nju i SV-3. Rekao je to nekim od zatvorenika, ali se ne

može sjetiti tačno kojim. Pošto se svjedokinja na glavnom pretresu nije mogla sjetiti ko je trebao da ih siluje, svjedokinji je predočen Zapisnik od 11.09.2014. godine nakon čega je svjedokinja SV-2 navela da su ih Mićo i Goran izveli iz hangara na livadu, udaljenu oko 50 do 100 metara, gdje se nalazila grupa specijalaca, koji su sve to posmatrali i smijali se. Dovedi su svjedokinju i SV-3, zatim Š.M. i A.B., pa su tražili da polno opće, tako da je svjedokinju morao da siluje Š.M., a A.B. SV-3. Rekla je da je u tom trenutku voljela da nije živa.

377. Takođe i **svjedokinja SV-3**, koja navodi da je došla u logor prije žena iz Dobruna, među kojima je bila i SV-2, na glavnom pretresu, na ovu okolnost izjavljuje da su Mićo i Goran izveli nju i oštećenu SV-2 na jednu livadu iza hangara u krugu „Uzamnice“ te da su tada doveli zatvorenika Š.M., kao i A.B.a, kao i da su tu bili i neki drugi vojnici koje ne poznaje i koji su tu stajali i gledali. Izvedene su iz razloga da spavaju sa Š.M. i A.B., s tim da je SV-3 trebala da spava sa A.B., a SV-2 sa Šabanom. Tom prilikom nije došlo do seksualnog odnosa između nje i A.B., pošto A.B. nije bio u stanju da to uradi. Ističe da nije željela da ima seksualni odnos i da se osjećala poniženo i nikako, da je bilo stid i da je poželjela da umre. Navodi da se nije skidala, imala je suknju koju je morala zadići, a A.B. je to radilo onako bezveze, „*moraš, a nije ti do toga*“. Prema riječima svjedokinje A.B. je morao kao to da radi, ali nije radio ništa, nije je silovao. Nije gledala šta tom prilikom rade SV-2 i Š.M. jer se borila sa sobom. Kasnije je pričala o tome sa SV-2 i ona joj je isto rekla da je morala to da uradi, ali svjedokinja SV-3 ne zna da li je tada SV-2 bila silovana. Svjedokinja ističe da je ona sve to pola zaboravila i da ne može ispričati sve u detalje. Svjedokinji SV-3 je predočena njena izjava iz 2019. godine gdje je svjedokinja navela da je tom prilikom Mićo stajao i da se cerekao sa drugim vojnicima koji su imali šarene uniforme, što je svjedokinja potvrdila. Takođe je u toj izjavi, koja joj je predočena na pretresu, izjavila da je Mićo Spasojević naredio Š.B. da siluje SV-2, a A.B. da siluje nju. U istoj izjavi je navela da je tu bio prisutan Goran Popović koji je zajedno sa Mićom i drugim vojnicima to gledao, s tim da Gorana nije navela kao lice koje je tom prilikom izvodilo i tjeralo nju i druge navedene zatvorenike na seksualni odnos.

378. **Svjedok Š.M.** na ove okolnosti u izjavama koje je dao SIPA-i dana 15.03.2007. i 08.01.2008. godine u vezi ratnih dešavanja na području opštine Višegrad kao i na okolnost nestanka Kahriman Abdulaha u februaru 1993. godine, nije o seksualnom zlostavljanju u logoru „Uzamnica“ ništa govorio.

379. **Svjedok A.B.** je na glavnom pretresu potvrdio da je optuženi Spasojević njega i druge zatvorenike muškarce izvodio da imaju seksualni odnos sa zatvorenim ženama. Naveo je da je jedne prilike bio izveden iza hangara od strane Spasojevića koji mu je rekao da ima odnos sa SV-3, ali da nije mogao to uraditi. Vijeće nije moglo ovaj događaj u svemu da poveže sa konkretnom tačkom optužnice, pošto svjedok A.B. ne navodi prisutvo svjedokinje SV-2, a prisustvo Š.M. je opisao na način da je isti došao sa Mićom da bi to gledao.

380. Da je A.B. izvođen od strane Spasojevića iz hangara na livadu radi seksualnog odnosa sa ženama zatvorenicama, u svom iskazu koji je pročitao na pretresu, naveo je i **svjedok Kustura Islam**, ističući da su vojnici to gledali, a među ženama koje su izvođene isti svjedok je naveo i SV-3 i SV-2.

381. Takođe i **svjedok SV-4**, čiji iskaz je takođe pročitao, je naveo da je lično od A.B. čuo kako mu je neko od stražara naredio da siluje SV-3 i da se to desilo van hangara u krugu „Uzamnice“.

382. **Svjedok Goran Popović** koji je bio stražar u „Uzamnici“ u inkrimisano vrijeme, odnosno do novembra 1992. godine u svojoj izjavi navodi da mu nije poznato da je svjedokinja SV-2 seksualno zlostavljana i da mu se ista nikad nije zbog toga obratila. Protiv istog svjedoka se vodila istraga zbog krivičnog djela ratnog zločina, što se vidi iz više Zapisnika o saslušanju svjedoka koji su uvedeni u spis, a koji su davali iskaze u predmetu tada osumničenog Gorana Popovića. Takođe isti svjedok je pred Sudom BiH zbog događaja u „Uzamnici“ pravosnažno oslobođen od krivične odgovornosti po svim tačkama optužnice, na što ukazuje i odbrana optuženog Spasojevića u svojoj završnoj riječi, pa tako i za predmetni događaj.

383. Sud je u konkretnom slučaju poklonio vjeru iskazima svjedoka SV-2 i SV-3, koje svjedokinje su saglasno potvrdile da su u kritično vrijeme bile izvedene iz hangara od strane Spasojevića i da ih je isti natjerao da imaju seksualne odnose sa zatvorenicama Š.M. i A.B. Iste svjedokinje su se međusobno dopunjavale i vezano za ostale okolnosti predmetnog događaja, a njihovi iskazi su u skladu i sa iskazima gore navedenih svjedoka koji su isticali da su SV-2 i SV-3 izvođene od strane optuženog Spasojevića iz hangara i da im je isti naređivao da imaju seksualni odnos sa zatvorenicama, među kojim zatvorenicama je bio A.B. i Š.M.

384. Pri tome, Vijeće je imalo u vidu da žrtve seksualnog nasilja često daju više izjava u raznim premetima i u dužem vremenskom periodu, kao što je to i ovdje slučaj, počevši od izbjeglištva, pa do izjava datih organima gonjenja Bosne i Hercegovine, tako da je logično da izjave ne mogu biti identične i da sadrže određene nedosljednosti, a posebno kada se ima u vidu da se radi o svjedocima žrtvama silovanja, koje su prošle kroz velike psihičke i fizičke torture. Pitanje je utiču li te nedosljednosti negativno na vjerodostojnost iskaza žrtve, a što se cijeni u zavisnosti od prirode tih nedosljednosti u svakom konkretnom slučaju. Manje nedosljednosti, kao i periferni detalji nisu dovoljni da cjelokupan iskaz žrtve dovedu u sumnju ukoliko sam događaj opisuju na način da sud može pouzdano utvrditi tok događaja i vinovnike istog.

385. Nadalje, „*nije razumno očekivati da se osobe koje prežive tako traumatična iskustva sjećaju sitnih detalja događaja kao što su datum ili vrijeme*“ ili „*svakog pojedinačnog elementa kompliciranog i traumatičnog redoslijeda događaja*“⁷⁸. Činjenica da su zločini seksualnog nasilja često „*trajne*“, odnosno „*repetitivne prirode*“, može uticati na sposobnost žrtve da se sjeti tačnih detalja⁷⁹. Pri tome je bitno istaći da čak manje nedosljednosti mogu, zapravo, i povećati pouzdanost žrtve⁸⁰, što je u konkretnom slučaju prema stavu ovog Vijeća.

386. Vijeće je prilikom ocjene dokaza imalo u vidu sve nedosljednosti u iskazima svjedoka, te ih je sa posebnom pažnjom i oprezom ocijenilo. Međutim, uočene nedosljednosti, na koje su branioci ukazivali, nisu dovele u pitanje pouzdanost iskaza oštećenih.

387. U odnosu na stepen krivične odgovornosti, Vijeće smatra na osnovu provedenih dokaza da je optuženi Spasojević postupao sa direktnim umišljajem,

---

⁷⁸ Prvostepena presuda u predmetu *Furundžija*, fusnota 45, paragraf 113; Prvostepena presuda u predmetu *Kunarac*, fusnota 56, paragraf 679; Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac*, fusnota 116, paragrafi 302 i 311.

⁷⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac*, fusnota 116, paragraf 267.

⁸⁰ Na primjer, u predmetu *Kunarac i dr.*, odbrana je dovela u pitanje pouzdanost žrtve silovanja zato što pred sudom nije govorila o nekim nevažnim detaljima koji su se nalazili u njenoj pisanoj izjavi. Žalbeno vijeće je zaključilo da te razlike nisu „*dovoljno velike da bi ikako dovele u sumnju*“ vjerodostojnost žrtve (fusnota 116, paragraf 309). Naprotiv, sudije su objasnile da je „*odsustvo takvih prirodnih nepodudarnosti prije dalo razloga za sumnju u vjerodostojnost nekog svjedoka*“ (paragraf 254). Također u predmetu *Furundžija* (prvostepena presuda, fusnota 45, paragraf 113) se navodi: „*... nedosljednosti mogu, pod određenim okolnostima, ukazivati na istinitost i na činjenicu da se na svjedoke nije uticalo*“.

odnosno da je bio svjestan da svojim postupanjem čini krivično djelo i htio je njegovo izvršenje.

388. Takođe u odnosu na nastupjele zabranjene posljedice, Sud smatra da su oštećeni, a pogotovo svjedokinje SV-2 i SV-3, tom prilikom zbog prisiljavanja na seksualni odnos i zbog psihičkog zlostavljanja doživjeli snažnu duševnu bol, veliku patnju, kao i poniženje po nacionalnoj osnovi. Radi se o zatvorenicima, civilima koji su zbog svoje nacionalnosti i bili zatočeni u logoru, isti su bili u potpuno podređenom položaju u odnosu na optuženog Spasojevića kao razvodnika straže u logoru, prisiljeni na seksualni odnos, što su morali obaviti, kao i simulirati, da su taj čin gledali i drugi vojnici koji su se smijali, usljed čega su oštećeni trpili snažnu bol, patnju i poniženje, pa Sud cijeni da je optuženi takvim svojim ponašanjem počinio inkriminisane radne mučenja.

389. Optuženi Vukadin Spasojević je i u ovom događaju bio u položaju moći da naredi ovakav čin, kojem su prisustvovali i drugi pripadnici vojske, što je po ocjeni suda prouzrokovalo još intenzivniju patnju i duševnu bol kod oštećenih.

390. Vijeće je prihvativši iskaze svjedoka/oštećenih SV-2 i SV-3 kao u dovoljnoj mjeri jasne i ubjedljive, utvrdilo da radnje izvršenja optuženog treba pravno kvalifikovati kao mučenje, s obzirom da je optuženi kao naredbodavac seksualnog zlostavljanja sa takvom naredbom ciljano išao za snažnim poniženjem žrtava, kada je tjerao zatvorenike na međusobni seksualni odnos, koji se u konkretnom slučaju u odnosu na oštećene SV-2 i Š.M. i dogodio, što je kod svih oštećenih iz predmetne tačke optužnice prouzrokovalo snažnu fizičku i duševnu bol i patnju.

391. U odnosu na predmetnu inkriminaciju takođe je utvrđeno je da su oštećeni osjećali snažnu psihičku i fizičku bol i patnju, te poniženje, što je ostavilo traga, kako svjedoci saglasno izjavljuju, na njihovo zdravstveno stanje. Vijeće nalazi da su iskazi oštećenih dovoljan osnov za dokazivanje posljedice krivičnog djela. Naime, nije potrebno da iskaz oštećenog bude potkrijepljen medicinskom dokumentacijom, jer se usljed ratnih dešavanja život ne odvija na način na koji bi se inače odvijao u stanju mira, pa nije bilo ni realno za očekivati da će oštećeni otići kod doktora nakon inkriminiranih događaja, kako bi utvrdili težinu povreda. Ovo Vijeće smatra da je za utvrđivanje posljedica krivičnog djela potrebno ocijeniti osjećaj žrtve zajedno sa objektivnim okolnostima događaja.

392. Pored navedenog, dodatno, u odnosu na oštećenu SV-3 vještak specijalista neuropsihijatrije je utvrdila da je zbog posljedica boravka u logoru „Uzamnica“, (ratnom seksualnom torturom i zatočenjem) svjedokina SV-3 razvila simptome PTSP te da je zbog zatočenja i seksualnog zlostavljanja trpjela duševne bolove izuzetno jakog intenziteta mjesec dana, jakog intenziteta godinu dana, a nakon toga trpi bolove srednjeg do jakog intenziteta.

393. Vijeće zaključuje, imajući u vidu da su u logoru bili samo pripadnici muslimanske nacionalnosti, da su oštećeni bili podvrgnuti ovako okrutnom zlostavljanju iz razloga što su bili druge nacionalnosti, a što sve ukazuje na diskriminatorni element krivičnog djela.

394. Slijedom navedenog, Vijeće je cijeneći provedene dokaze odnosno iskaze navedenih svjedoka optužbe, van razumne sumnje utvrdilo da je optuženi Vukadin Spasojević počinio krivično djelo koje mu je Tužilaštvo stavilo na teret.

D. OSLOBAĐAJUĆI DIO IZREKE PRESUDE

Optuženi Milomir Đuričić

1. Tačka 1. oslobađajućeg dijela izreke presude

395. Tačkom 4. optužnice, optuženom Milomiru Đuričiću je stavljeno na teret da je *u vremenskom periodu od oktobra mjeseca 1992. godine, do početka 1993. godine, za vrijeme dok je bio upravnik logora „Uzamnica“ u Višegradu, prećutno odobravao da njemu potčinjeni stražari, pripadnici Vojske Republike Srpske nad kojima je imao efektivnu kontrolu, vode zatočene civile, muškarce i žene, ili ih predaju drugim pripadnicima Vojske Republike Srpske, koji su ih odvodili na obavljanje prinudnih radova na različitim lokacijama na području općine Višegrad, koji radovi su se sastojali u obavljanju teških fizičkih poslova, čišćenju ulica, obavljanju poljoprivrednih radova, kojom prilikom nisu dobivali redovne obroke, iako su radovi trajali od ranih jutarnjih do kasnih večernjih sati, a u više navrata zatočeni civili, muškarci, odvođeni su na prve borbene linije na kopanje rovova, kao i u „živi štiti“, na prvu borbenu liniju iznad sela Kočarin, svjestan da na ovaj način dovodi zatočene civile muškarce u životnu opasnost jer može doći do pogibije ili ranjavanja nekog od njih, što je obzirom na svoj položaj u logoru „Uzamnica“ bio dužan da zabrani i spriječi.*

396. Kada je u pitanju inkriminacija za odvođenje na prinudne radove, kao i u „živi štit“, Tužilaštvo nije ponudilo dokaze koji po svojoj kvaliteti dokazuju da su pod upravom optuženog Đuričića zatočenici prilikom tih radova zlostavljani i izgladnjivani, te da je to optuženi prećutno odobravao. Radovi su se odvijali najčešće na poljoprivrednim dobrima, te vezano za humanitarnu pomoć i komunalne poslove, što ne ukazuje da su korišteni u vojne svrhe. Neki su se čak i dobrovoljno prijavljivali kako bi vrijeme provodili izvan hangara. Takođe ni odvođenje zatočenika u „živi štit“ nije sa sigurnošću dokazano, što je sve dovelo do primjene principa *in dubio pro reo* u odnosu na ovu inkriminaciju.

397. Prema KZBiH prinudan - prisilan rad po inkriminaciji ne pripada krivičnom djelu Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. KZBiH, već krivičnom djelu Ratni zločini protiv civilnog stanovništva. Međutim, praksa MKSJ-a je na stanovištu da prisilan rad predstavlja krivično djelo okrutnog postupanja, nečovječnog postupanja, progona i drugih nečovječnih djela. Pored toga, prema ustanovljenoj međunarodno-pravnoj praksi, prisilni rad nije uvijek nedopustiv u vrijeme oružanog sukoba ili okupacije.⁸¹ Takav stav je prihvatilo i žalbeno vijeće MKSJ u predmetu *Blaškić*, kada je utvrdilo *da okupaciona sila, zapravo može, zaštićene osobe poslati na prisilni rad ako su starije od osamnaest godina i pod još nekim definisanim uslovima, iako taj rad ne smije biti takvog karaktera da obavezuje na njihovo učešće u vojnim dejstvima, a obavezni rad ni u kojem slučaju ne smije dovesti do mobilizacije radne snage "u neku vojnu ili poluvojnu organizaciju"*.

398. S tim u vezi, da bi se utvrdilo da li je odvođenje na takav prisilni rad bilo protivpravno, kako je to utvrđeno u presudi žalbenog vijeća u predmetu *Blaškić*, nužno je prije svega utvrditi da li to odvođenje na prinudni rad ima karakter „okrutnog postupanja“. Kod definisanja pojma okrutnog postupanja, žalbeno vijeće u predmetu *Blaškić*, prihvata definiciju istog iz predmeta MKSJ-a, *Čelebići*,⁸² prema kojem shvatanju „Okrutno postupanje kao kršenje zakona i običaja ratovanja je: a) namjerna radnja ili propust [...] koja nanosi tešku duševnu ili tjelesnu patnju ili povredu, ili predstavlja ozbiljan napad na ljudsko dostojanstvo, b) počinjena nad osobom koja ne učestvuje aktivno u neprijateljstvima. U tom smislu, žalbeno vijeće zaključuje, da korištenje osoba koje ne učestvuju aktivno u neprijateljstvima za izgradnju vojnih

---

⁸¹ Presuda Pretresnog vijeća MKSJ u predmetu *Blagoje Simić* i dr., paragraf 88;

⁸² Presuda Žalbenog vijeća MKSJ u predmetu *Blaškić*, paragraf 595, pozivanje na presudu *Čelebići*, paragrafe 424-426.

utvrđenja....predstavlja težak napad na ljudsko dostojanstvo..., a shodno tome i svako naređenje kojim se zaštićene osobe prisiljavaju na kopanje rovova ili na pripremanje drugih vrsta vojnih objekata i dr., predstavlja okrutno postupanje.

399. Na okolnost odvođenja zatvorenika na prinudne radove, kao i odvođenja u živi štit provedeno je više dokaza subjektivne prirode.

400. Tako je **svjedok SV-3** navela da su žene išle da obavljaju neke poslove i da ih niko nije tjerao, pošto su voljele da izađu iz mraka. Potvrđuje da ih za vrijeme obavljanja takvih poslova niko nije maltretirao, a da ih optuženi Spasojević nije vodio na radove. Navodi da je čistila i prostorije i kupatila u kasarni sa drugim ženama.

401. Svjedok **Dervišević Nurko** je izjavio kako je od početka boravka u „Uzamnici“ čuvao goveda.

402. **Svjedok SV-1** na navedene okolnosti izjavljuje da su ih odvodili na obavljanje različitih fizičkih poslova, sjećajući se da je sijekao kupus, a dok su to radili, uvijek ih je čuvala vojna policija.

403. Takođe i **svjedok SV-5** u svom iskazu navodi da su ih u to vrijeme vodili na rad u Silos i u poljoprivredno gazdinstvo u Dobrunu.

404. I **svjedok SV-4** čiji je iskaz pročitao, potvrđuje da je odvođen da obavlja fizičke poslove, da nosi vreće brašna, tovari ugalj i druge teške poslove, ali nisu odvođeni svakodnevno, nego povremeno. Nad njima je vršen nadzor dok obavljaju poslove, od strane vojnika, ali svjedok nije znao ko su ti vojnici.

405. Na ove okolnosti saslušan je i **svjedok Islam Kustura** koji u svojoj izjavi navodi da su ga vodili na prinudni rad sve dok nije bio pretučen i povrijeđen, a jedne prilike su ga vodili u Okolište da utovara ugalj. Tada su im, za vrijeme pauze za ručak, Milan Lukić i njegova grupa prišli sa drvenim palicama, te je Milan Lukić pitao ko su od njih ustaše, a Š.M. je pokazao na Muharemovića i A.B., nakon čega je Milan Lukić rekao da spuste glave, poslije čega se čuo zvuk batinanja, a kada je Mustafa Ćuprija pogledao šta se dešava, bio je udaren bajonetom. Svjedok takođe navodi da su ga vodili u grad na prisilni rad, da istovara ugalj, te da su ostali zatvorenici bili odvođeni na prisilni rad na razna mjesta, a od njih je svjedok čuo da bi ih Milan Lukić tukao, ako bi ih vidio.

406. Takođe i svjedok **Simo Arbinja** potvrđuje da su zatvorenici povremeno išli na rad u Dobrun, na poljoprivredno dobro, gdje su obavljali poljoprivredne radove, a i svjedok ih je jedne prilike vodio tamo, a bilo ih je oko 10 muškaraca i jedna žena.

407. **Svjedok Mirsad Selimbegović** je na pitanje branioca da li su na radove išli zato što su željeli da idu, da im je bilo bolje na radu, nego da sjede tamo gdje su bili, odgovorio riječima *kakvo je to pitanje*, te da to nije tako.

408. Na ovu okolnost je svjedočila i **svjedokinja SV-2** koja je izjavila da su ih stražari svakodnevno vodili na prinudni rad, da su išli u Kosovo Polje, u Sase, odnosno u okolna sela oko Višegrada, da su radili poljoprivredne radove, kao što su okopavanje luka, krompira, vezanje paradajza, s tim da su dobijali hranu, dok su radili. Njenu djecu koju je vodila sa sobom su tjerovali da golim rukama sijeku krpe za paradajz, usljed čega im je krv išla niz ruke.

409. Takođe i **svjedok A.B.** izjavljuje da su išli na poljoprivredu, išli su u Komunalno, a uvijek je to bilo na način da dođe kamion ili auto i onda čuvar jedan s njima ode da rade i onda se sa čuvarom vrate u „Uzamnicu“.

410. Nasuprot navedenim iskazima, **svjedok Zoran Stančić**, koji je bio razvodnik straže, je izjavio da Milomir Đuričić nikada nije izdao naredbu da izvedu zatvorenike i predaju ih tim vojnicima da ih odvede na prinudni rad.

411. Što se tiče odvođenja u „živi štit“ na tu okolnost svjedočili su svjedoci SV-4 i A.B..

412. **Svjedok SV-4**, čiji je iskaz pročitao, izjavio je da su zarobljene muškarce i neke od zarobljenih žena u oktobru 1992. godine liscama vezanih ruku vodili u živi štit u rejon Kočarin, Đankići, Dobro Polje, na prvu liniju odbrane. Jedne prilike, prisjeća se svjedok, dok su bili u živom štitu, dva vojnika su razgovarala, pa je jedan od njih pitao šta se radi sa zarobljenicima po Ženevskim konvencijama, oslovljavajući ga sa „Mićo“, na šta se taj drugi nasmijao i rekao da se koliko on zna ubijaju. Svjedok kaže da misli da je to bio „Mićo“ koji ih je obezbjeđivao u „Uzamnici“. Zarobljenici su bili izloženi pucnjevima sa svih strana i samo su pukom srećom ostali živi.

413. **Svjedok A.B.** je na ove okolnosti naveo da su jednom zatvorenici išli iznad Gornje Lijeske kao živi štit. Navodi da je on bio u kamionu jer je bio ranjen, a da su njih pet do šest išli pješke vezani po dvoje, te da su se kasnije vratili kamionom. Isti

svjedok se nije mogao sjetiti čime su zatvorenici bili vezani, niti je naveo da je neko tom prilikom na njih pucao.

414. Slijedom navedenog, Vijeće nije moglo na osnovu provedenih dokaza, van razumne sumnje, utvrditi da je optuženi Milomir Đuričić prećutno odobravao da njemu potčinjeni stražari, pripadnici Vojske Republike Srpske nad kojima je imao efektivnu kontrolu, vode zatočene civile, muškarce i žene, ili ih predaju drugim pripadnicima Vojske Republike Srpske, koji su ih odvodili na obavljanje prinudnih radova ili u „živi štit“, odnosno da je bio dužan da zabrani i spriječi takve radnje, zbog čega je istog i oslobodilo optužbe, a u skladu s principom *in dubio pro reo*. Naime, nije sporno da su zatočenici išli na radove, međutim iz iskaza gore navedenih svjedoka proizilazi da ta vrsta radova ne zadovoljava naprijed navedene standarde da bi se moglo govoriti o prinudnim radovima u vojne svrhe, a pogotovo iz dokaza ne proizilazi svijest optuženog Đuričića, što je sve dovelo do oslobađajuće presude za ovu inkriminaciju.

415. Nadalje, Vijeće nije moglo van razumne sumnje na osnovu ponuđenih dokaza optužbe utvrditi da su zatočenici odvođeni u „živi štit“ na način opisan u optužnici, pošto se iskaz svjedoka SV-4 nije mogao provjeriti putem unakrsnih ispitivanja, a niko od drugih svjedoka ovaj događaj nije opisao na taj način, dok iz iskaza svjedoka A.B. se ne vidi da su zatvorenici vođeni u mjesto Kočarin koje je navedeno u predmetnoj tački optužnice, niti se vidi da su bili na prvoj borbenoj liniji i da se na njih pucalo, zbog čega je i u tom dijelu valjalo donijeti oslobađajuću presudu.

416. Vijeće će podsjetiti da se odluka o krivici ne može zasnivati na postavljenim pretpostavkama, indicijama i činjenicama koje nemaju temelj u zatvorenom krugu dokaza u skladu sa jasno i precizno opisanom odgovornošću optuženog lica. Tužilaštvo ne može odgovornost lica po svojstvu zasnovati potpuno objektivizirano, pretpostavljajući njegovo znanje, ili paušalno tvrdeći da je isti trebao ili morao znati za nešto, ili da je očigledno da je za isto znao. Sama pozicija ne implicira direktnu inkriminaciju na način kako je Tužilaštvo vidi, pa čak i onda kada postoji izvjesna odgovornost radi potencijalnog nemara spram svojstva, isto mora biti adekvatno opisano u samom činjeničnom opisu.

417. Optuženom, možda i nije mogla ostati nepoznata činjenica da se zatočenici odvođe na prinudni rad ili u „živi štit“, ali takva formulacija nije prihvatljiva sa aspekta dokazivanja krivice optuženog lica *van razumne sumnje*. Njegova svijest i namjera

suzdržavanja od djelovanja u cilju sprečavanja je morala biti detaljnije inkorporirana kao oblik odgovornosti u samom dispozitivu optužbe, a potom kolerirati sa dokaznom građom. Saglašavanje nadređenog ne može biti direktno implicirano samo na osnovu njegovog svojstva i van razumne sumnje utvrđene krivice podređenog ili lica nad kojim je imao nadzor. Takav pristup bi vodio ka potpunoj objektivizaciji odgovornosti, što je sa aspekta temeljnih principa krivičnog prava nedopustivo.

Optuženi Vukadin Spasojević

2. Tačka 2. oslobađajućeg dijela izreke presude

418. Tačkom 5. optužnice Vukadinu Spasojeviću je stavljeno na teret da je *u drugoj polovini septembra 1992. godine, u svojstvu razvodnika straže, u logoru „Uzamnica“ i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti ..., s namjerom, koju je i ostvario, poniženja na nacionalnoj osnovi i nanošenja fizičke i duševne boli, prisiljavao zatočene žene Bošnjakinje da jedu svinjsko meso, pa je zatočenicu SV-2, svaki put kada je odbila da postupi prema njegovom naređenju, fizički zlostavljao, tukao i ostavljao bez obroka cijeli dan, svjestan da zatočenicu dobivaju oskudne i neredovne obroke, pa je na taj način izgladnjivao u namjeri da naruši njeno zdravlje, a jedne prilike, u namjeri da je ponizi na nacionalnoj osnovi, prisilio zatočenicu SV-2 da jede iz posude iz koje je jeo pas, a kada je ona to odbila, tukao je, nanoseći joj snažnu fizičku bol, koju je trpjela u strahu za vlastiti život.*

419. Kada je u pitanju inkriminacija da je optuženi Vukadin Spasojević, kao razvodnik straže u logoru „Uzamnica“, u cilju poniženja na nacionalnoj osnovi i nanošenja fizičke i duševne boli, prisiljavao zatočene žene bošnjakinje da jedu svinjsko meso, a posebno ponižavajući odnos prema SV-2 da jede iz posude za psa, ovo Vijeće na osnovu provedenih dokaza nije moglo utvrditi van razumne sumnje.

420. **Svjedokinja SV-2** je izjavila da joj je Mićo Spasojević donosio slaninu, koju ona nije mogla da jede, jer je Muslimanka, dok su ostale žene jele iz straha, pa je nju Spasojević tukao pred djecom, i to kundakom i nogama u leđa, u bubrege, te metkom po čelu sve dok čelo ne pocrni. Kako izjavljuje morala je da jede iz posude iz koje psi jedu.

421. Ovakav iskaz svjedokinje SV-2 nije imao potvrdu od ostalih saslušanih svjedoka optužbe, kako zatočenika, tako i stražara u logoru. Svjedoci: SV-3, Nurko Dervišević, SV-4, Kustura Islam, Špinjo, Pecikoza, Popović, A.B., Đerić, kao i

svjedok odbrane Zečević, SV-5, bili su saglasni da je hrana bila redovna, da su imali tri obroka u zdjelama, koji nisu bili obimni, ali su bili redovni, s tim da su svjedoci SV-3 i Selimbegović Mirsad naveli da je nekad u hrani bila svinjetina, a po iskazu svjedoka Selimbegovića optuženi Spasojević tom prilikom nije prisiljavao zatvorenike da jedu svinjsko meso, nije rekao „moraš jesti“, samo je gledao. Svjedokinja SV-3 koja je bila zajedno sa svjedokinjom SV-2 u hangaru, osim što je navela da je hranu sa svinjetinom donosio stražar Popović nije ništa rekla vezano za ponašanje optuženog Spasojevića u smislu prisiljavanja SV-2 i ostalih žena da jedu svinjetinu niti je spominjala posudu za pse. Ni svjedokinja Behija Dizdarević koja je spremala hranu za stražare i zatvorenike nije potvrdila navedeno. U konkretnom slučaju Vijeće smatra da iskaz svjedokinje SV-2 nije bio dostatan da bi ova inkriminacija koja se stavlja na teret optuženom Spasojeviću bila dokazana van razumne sumnje.

422. Vijeće napominje da oslobađajuća presuda u odnosu na ovu radnju nije rezultat nepovjerenja Suda u iskaz svjedoka SV-2, međutim Tužilaštvo nije ponudilo niti jedan potkrepljujući dokaz za njenu tvrdnju, niti se isti iskaz mogao potkrijepiti nekom postojećom kontrolnom činjenicom ili indicijom.

423. Stoga, ovo Vijeće nije našlo dokazanim izvan razumne sumnje da je optuženi Vukadin Spasojević odgovoran za ovu inkriminaciju koja mu se stavlja na teret, te je istog oslobodilo od optužbe za predmetnu tačku optužnice, primjenjujući princip *in dubio pro reo*.

3. Tačka 3. oslobađajućeg dijela izreke presude

424. Optuženom Vukadinu Spasojeviću je tačkom 7. optužnice stavljeno na teret da je *tačno neutvrđenog dana, nakon mjeseca septembra 1992. godine, u svojstvu razvodnika straže u logoru „Uzamnica“ i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti ..., u dijelu hangara u kojem su bile zatočene žene Bošnjakinje, među kojima i dvije maloljetne djevojčice N.M. i N.M., u namjeri, koju namjeru je ostvario, da se zatočenci SV-2 nanese snažna fizička i duševna bol i patnja i da se ponizi na nacionalnoj osnovi i kao žena i majka, doveo zatočenika Š.M.a i naredio mu da siluje zatočenicu SV-2 tako što mu se obratio riječima „Provedi noć...“, a zatim se nasmijao, nakon čega je zatočenik Š.M. postupio po njegovom naređenju i pred svim zatočenim ženama i maloljetnim djevojčicama N.M. i N.M. silovao zatočenicu SV-2.*

425. U pogledu ove tačke optuženja **svjedokinja SV-2** je navela da je jedne prilike u hangar ušao Mićo koji je doveo Š.M. i rekao da je siluje i da legne pored nje i njene djece, tu su bile i ostale žene zatvorenice. Ističe da nije dala Š.M. da je siluje pa je Š.M. rekao da će je ubiti Mićo ako ne bude dala. Navodi da je Mićo samo uveo Š.M. u hangar i izašao, a Š.M. je tada nije silovao. Svjedokinji SV-2 je od strane postupajuće tužiteljice, zbog razlika u iskazima, predočena izjava iz istrage od 13.08.2009. godine gdje navodi da je optuženi Spasojević uveo Š.M. u hangar gdje su bile zatvorene žene i rekao: „*provedi noć Š.M.*“, pa se nasmijao. Ističe da je tu noć Š.M. silovao pred svim zatvorenim ženama, koje navode iz predočenog iskaza je svjedokinja potvrdila uz obrazloženje da je to zaboravila jer je bilo davno. Takođe je potvrdila da su tu bile prisutne pored ostalih žena i svjedokinje SV-3, kao i Behija, koje su to sve posmatrale.

426. Osim svjedokinje SV-2 koja je svjedočila na date okolnosti tokom postupka nije proveden ni jedan dokaz koji bi potkrijepio njene navode, odnosno da se događaj desio na način kako ga je svjedokinja oštećena SV-2 opisala. Naime, prema opisu iz optužnice događaj se desio pred svim zatočenim ženama i maloljetnim kćerkama oštećene, te ovo Vijeće napominje da svjedokinja SV-3, kao i svjedokinja Behija Dizdarević, čiji je iskaz pročitao na pretresu, nisu ništa navele u odnosu na isti. Nije sporno da je po naređenju optuženog Spasojevića, Š.M. prisiljavan na seksualne odnose sa zatvorenicama, kako je to već navedeno, međutim u ovom konkretnom slučaju predmetni događaj se desio pred svjedocima, a za isti ne postoji potkrepljujući dokaz.

427. Imajući u vidu navedeno ovo Vijeće nije našlo dokazanim da je optuženi odgovoran za događaj iz predmetne tačke optužnice, pa je ovo Vijeće ostalo u sumnji u pogledu dokazanosti ove inkriminacije, te je optuženog oslobodilo za ovu tačku optuženja.

4. Tačka 4. oslobađajućeg dijela izreke presude

428. Optuženom Vukadinu Spasojeviću je tačkom 8. optužnice stavljeno je na teret da je *tačno neutvrđenog dana, početkom 1993. godine, u svojstvu razvodnika straže u logoru „Uzamnica“ i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti ..., nakon što je svim zatočenim ženama, izuzev zatočenicu SV-2, naredio da izađu iz hangara, u kojem su držane, u namjeri, koju namjeru je ostvario, da nanese fizičku i duševnu bol i patnju zatočenicu SV-2 i zatočeniku A.G., te da ih ponizi*

na nacionalnoj osnovi, doveo zatočenika A.G. kojem je naredio: „Vodi ljubav sa SV-2“, a kad se zatočenica SV-2 usprotivila, rekao joj: „Ti nemaš pravo ništa da govoriš“, nakon čega je izašao i zatvorio vrata, a zatočenik A.G. je u strahu po vlastiti život, protivno svojoj volji, bio prinuđen postupiti prema njegovom naređenju i silovati zatočenicu SV-2, nakon čega se izvinjavao SV-2 i rekao da je to morao uraditi jer bi ga Mićo „prebio“ ako to ne uradi.

429. Na ovu činjeničnu okolnost izvedeni su svjedoci SV-2 i A.G.. **Svjedokinja SV-2** je na glavnom pretresu izjavila da poznaje A.G. i zna da je bio zatvoren u samici u „Uzamnici“, ali da se ne sjeća da je A.G. imao seksualni odnos sa njom. Istoj svjedokinji je predložen njen iskaz iz istrage dat na Zapisnik 2009. godine, nakon čega je svjedokinja navela kako se sjeća da je Mićo tjerao A.G. da je siluje, ali se nije više mogla sjetiti ni jednog detalja vezanog za isti događaj, iz razloga što je to davno bilo. Cijeneći iskaz oštećene SV-2, Vijeće nije moglo van razumne sumnje utvrditi da je optuženi Spasojević naredio A.G. da ima seksualni odnos sa svjedokinjom SV-2.

430. Iskaz **svjedoka A.G.** je pročitao, te nije bio podvrgnut unakrsnom ispitivanju, a iz pročitanoj zapisnika proizilazi da uopšte nije spomenuo predmetni događaj, niti je pitan o istom.

431. Takođe ni ostali svjedoci koji su bili zatočeni u „Uzamnici“, a posebno svjedoci iz dijela hangara u kojima su bile smještene žene nisu u svojim izjavama potvrdili navode iz ove tačke optužnice.

432. Cijeneći iskaz oštećene SV-2, Vijeće nije moglo van razumne sumnje utvrditi da je optuženi Spasojević naredio A.G. da ima seksualni odnos sa svjedokinjom SV-2 na način kako je to opisano u činjeničnom opisu predmetne tačke optužnice. U situaciji kao što je ova, kada se oštećena više ne može sjetiti odlučnih činjenica, a ni drugi sudionik u događaju uopšte ne spominje taj događaj, Sud ne raspolaže dokaznom građom koja po svojoj kvaliteti ne ostavlja sumnju u dokazanost optužbe. Slijedom navedenog, Vijeće nije moglo utvrditi van razumne sumnje da je optuženi Vukadin Spasojević odgovoran za ovu tačku optuženja.

5. Tačka 5. oslobađajućeg dijela izreke presude

433. Tačkom 12. optužnice, Vukadinu Spasojeviću se stavlja na teret da je *tačno neutvrđenog dana, nakon septembra mjeseca 1992. godine, u svojstvu razvodnika straže u logoru „Uzamnica“ i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike*

Srpske pri vojnoj pošti 7159 Višegrad, u namjeri, koju namjeru je ostvario, nanošenja fizičke, duševne boli i patnje, te poniženja na nacionalnoj osnovi, zajedno sa njemu potčinjenim stražarom, pripadnikom vojske Republike Srpske, izveo iz hangara zatočenicu SV-3 i NN zatočenika starije životne dobi, koji je bio u teškom fizičkom stanju sa vidnim povredama, naročito u predjelu glave, kao posljedicama premlaćivanja, da je jedva hodao, gdje je NN zatočeniku naredio da siluje zatočenicu SV-3, čije naređenje NN zatočenik nije bio u stanju izvršiti, zbog teškog fizičkog stanja, za koje vrijeme je Spasojević Vukadin zvani „Mićo“ i „Era“ stajao sa strane i sve posmatrao zajedno sa njemu potčinjenim stražarom, pripadnikom Vojske Republike Srpske i smijao se, nakon čega su NN zatočenika i zatočenicu SV-3, vratili u hangar.

434. U pogledu ove tačke optuženja proveden je samo jedan dokaz, saslušanjem **svjedokinje SV-3**, koja je navela da je više puta izvođena i prisiljavana da ima seks sa zatvorenici, a da je jedne prilike izvedena izvan hangara, izveo je Mićo ili Goran, ne zna tačno koji od njih dvojice, premda joj se čini da je bio Goran, da bude sa nekim iz Višegrada, koga je tjerao da je siluje, „čovjek hoće da padne ne mere da hoda“ jer je bio isprebijan. Ističe da se radilo o mlađem čovjeku kome ne zna ni ime, niti zna bilo šta drugo o njemu, a tom prilikom nije je silovao.

435. Na osnovu navedenog iskaza svjedokinje SV-3 Vijeće nije moglo van razumne sumnje utvrditi da je optuženi Vukadin Spasojević izveo iz hangara oštećenu SV-3 i NN zatočeno lice koje je trebalo da je siluje po njegovom naređenju, iz razloga što SV-3 nije mogla da se sa sigurnošću izjasni u pogledu odlučnih činjenica, a radi se o jedinom svjedoku na ovu okolnost. Naime, svjedokinja se ne sjeća ko je od stražara izveo iz hangara, misli da je Goran, ne zna ni identitet tog pretučenog čovjeka kojem je naređeno da je siluje, a u konačnici nije ni silovana, jer se taj čovjek nalazio u lošem fizičkom stanju.

436. Istina je da kod seksualnog zlostavljanja najčešće je jedini svjedok osoba prema kojoj je inkriminisana radnja poduzeta, kao i da se na iskazu takvog svjedoka može zasnovati osuđujuća presuda, međutim, u konkretnom slučaju radi se o dvije osobe koje su oštećene od kojih se jednoj ne zna ni identitet, tako da nema nikakvih drugih potkrepljujućih dokaza, kako za sam događaj, tako i za NN lice.

437. Imajući u vidu da se iskaz svjedoka mora pažljivo razmotriti, te da ne smije ostavljati nikakvu sumnju u pogledu tačnosti i istinitosti, kao i u pogledu odgovornosti optuženog lica, Vijeće je primjenom principa „*in dubio pro reo*“ optuženog Spasojevića oslobodilo od optužbe za ovu inkriminaciju.

6. Tačka 6. oslobađajućeg dijela izreke presude

438. Optuženom Vukadinu Spasojeviću je tačkom 13. optužnice stavljeno na teret da je *tačno neutvrđenog dana, u oktobru mjesecu 1992. godine, u svojstvu razvodnika straže u logoru „Uzamnica“ i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti 7159 Višegrad, u namjeri, koju namjeru je ostvario, nanošenja snažne tjelesne i duševne boli i patnje zatočenicima i njihovog poniženja, lično izveo iz hangara SV-3, M.D. i Š.M.a, te naredio M.D. da se skine i siluje SV-3, što je M.D. odbio, nakon čega mu je Spasojević Vukadin zvani „Mićo“ i „Era“ prijetio i ošamario ga, a zatim naredio Š.M. da siluje SV-3, što je Š.M. i učinio, nakon čega ih je lično vratio u hangar.*

439. Na ovu okolnost jedino je **svjedok M.D.** svjedočio, a njegov iskaz je pročitao na glavnom pretresu i nije podvrgnut unakrsnom ispitivanju. **Svjedok Š.M.** čiji iskaz je takođe pročitao nije ništa govorio o seksualnom zlostavljanju u logoru „Uzamnica“. Takođe i **svjedokinja SV-3** koja je saslušana na glavnom pretresu je jedino izjavila da poznaje M. D. i da je isti bio u logoru „Uzamnica“, u drugoj prostoriji, ali ne navodi bilo šta drugo, a što se odnosi na predmetni događaj.

440. Dakle, Sud nije raspolagao sa minimumom dokazne građe na ovu okolnost da bi mogao van razumne sumnje utvrditi kako se događaj odvijao i ko su bili sudionici istog.

441. Stoga je Vijeće ostalo u sumnji u pogledu odgovornosti optuženog Spasojevića koji se tereti da je naredio zatvorenima M.D. i Š.M. da siluju oštećenu SV-3, pa ga je shodno tome oslobodilo od krivične odgovornosti za predmetnu tačku optužnice.

7. Tačka 7. oslobađajućeg dijela izreke presude

442. Optuženom Vukadinu Spasojeviću se tačkom 14. optužnice stavlja na teret da je *tačno neutvrđenog dana, tokom marta mjeseca 1993. godine, u svojstvu razvodnika straže u logoru „Uzamnica“ i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti 7159 Višegrad, u namjeri, koju namjeru je ostvario,*

nanošenja snažne tjelesne i duševne boli i patnje zatočenicima SV-3 i A.B.u naredio da izađu iz hangara, nakon čega je zatočenici SV-3 naredio da skine odjeću od struka na niže, a zatočeniku A.B.u zaprijetio riječima „da je mora j....i“ i da se skine, za koje vrijeme je zatočenica SV-3 plakala, pa ju je zgrabio za vrat i snažno gurnuo na koljena, a zatočenika A.B.a, koji je odbijao da postupi prema njegovom naređenju, snažno udario drvenim štapom zaprijetivši mu riječima „da će se kasnije s njim pozabaviti“, nakon čega je zatočenika A.B.a i zatočenicu SV-3 vratio hangar, a u večernjim satima istog dana, kada je zatočenik Š.M. donio večeru zatočenicima u hangar, naredio Š.M. da iz hangara izvede zatočenika A.B.a, gdje ga je ponovo udario drvenim štapom po nogama i leđima.

443. U odnosu na predmetnu tačku optužnice svjedočio je jedino **svjedok A.B.** koji je naveo da ga je optuženi Mićo Spasojević jedne prilike u zimu izveo iza hangara da ima seksualni odnos sa SV-3, a što svjedok nije htio. Tada je sa Spasojevićem došao i Š.M., pa su tu stajali da bi gledali, a pošto nije mogao da vodi ljubav sa SV-3 isti su ga vratili nazad u hangar. Svjedoku A.B. je zbog razlika predočen njegov iskaz dat na Zapisnik od 24.10.1997. godine, gdje je podrobnije opisao radnje optuženog Spasojevića, što je svjedok potvrdio, ističući da mu je isti naredio da se skine, ali da to on nije uradio, da je tom prilikom SV-3 plakala, pa je optuženi Spasojević zgrabio za vrat i gurnuo na koljena, a da ga je nakon toga Š.M. bez naredbe Spasojevića dva puta udario drvenim štapom, te u tom pogledu svjedok ističe: „Š.M. stio to sam od sebe da me tuče on“.

444. **Svjedokinja SV-3** ne spominje ovaj događaj, a to isto ne spominje u iskazu ni svjedok optužbe Š.M..

445. Osim činjenice da su oštećeni A.B., SV-3 i Š.M. izvođeni od strane optuženog Spasojevića da seksualno opšte, što proizilazi iz iskaza ne samo oštećenih, nego i drugih svjedoka, a što je detaljnije naznačeno u osuđujućem dijelu presude, iz iskaza samo svjedoka A.B., a koji nije potvrđen ni od jednog drugog učesnika u predmetnom događaju, Sud nije mogao van razumne sumnje utvrditi da se isti desio na način kao ga je ovaj svjedok opisao. Tome najviše doprinosi činjenica da se svjedokinja SV-3 uopšte ne sjeća ovog događaja, a na koju bi isti trebao ostaviti snažan utisak i neizbrisiv trag. Stoga je Vijeće ostalo u sumnji u pogledu načina na koji se ovaj događaj odigrao i u pogledu učinioca krivičnog djela, što je dovelo do oslabađajuće presude.

446. Dakle, Vijeće nije moglo na osnovu ponuđenih dokaza da utvrdi odgovornost optuženog Vukadina Spasojevića isključujući svaku razumnu sumnju, pa je optuženog oslobodio od krivične odgovornosti za radnje opisane u predmetnoj tački optužnice.

8. Tačka 8. oslobađajućeg dijela izreke presude

447. Tačkom 15. optužnice, optuženom Vukadinu Spasojeviću se stavlja na teret da je *tačno neutvrđenog dana, nakon jula mjeseca 1992. godine, u svojstvu razvodnika straže i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti 7159 Višegrad, nakon što je iz hangara u kojem su boravili zatočeni civili Bošnjaci, po njegovom naređenju izveden zatočenik Dervišević Nurko, gdje su ga ispred hangara čekali Popović Goran, zatočenik Š.M. i Spasojević Vukadin zvan „Mićo“ i „Era“ koji je naredio zatočeniku Š.M. da udara Dervišević Nurku, što je, u strahu za vlastiti život, Š.M. i učinio na način da ga je više puta snažno udarao nogama, tako da je zbog težine zadobivenih povreda zatočenik Dervišević Nurko plakao, a Vukadin Spasojević zvan „Mićo“ i „Era“ koji je sve vrijeme stajao sa strane i zajedno sa stražarom Popović Goranom sve posmatrao, obratio riječima: „Jesi vidio što te ustaša izudara“, te na taj način svjesno nanio snažnu fizičku i duševnu bol i patnju zatočeniku Dervišević Nurki ponižavajući ga i na nacionalnoj osnovi.*

448. Tužilaštvo je inkriminacije od tačke 15. do 20. optužnice isključivo dokazivalo iskazima svjedoka koji nisu bili ispitani na glavnom pretresu, a čiji su iskazi iz ranije faze pročitani. Stoga je potrebno prije svega dati opšti osvrt na takve dokaze i na njihovu dokaznu snagu, što se jednako odnosi na sve navedene tačke optužnice.

449. Naime, problem procesne prirode se pojavljuje u situacijama kada se optužba dokazuje iskazom svjedoka iz ranije faze, gdje se čini izuzetak od neposrednog izvođenja dokaza, čime su stranke uskraćene za jednakost u postupanju i učešće u kontradiktornom postupku. Dakle, dolazi do narušavanja osnovnih procesnih principa, zbog čega ovakav dokaz podliježe određenim ograničenjima u njegovoj primjeni prilikom donošenja odluke o krivici optuženog. Navedeno ima svoju direktnu poveznicu upravo sa neophodnošću dosezanja strandarda van razumne sumnje o krivici optuženog, što zasigurno nije moguće u situaciji kada Sud ima isključivo dokaz (ili takav dokaz kao odlučan), zapisnik o saslušanju svjedoka iz ranije faze postupka, gdje je svjedok ispitan isključivo na okolnosti predočene od jedne strane. Tada se odbrani uskraćuje pravo da neposredno ispita takve svjedoke čime se narušava

procesna jednakost stranaka. Sve su ovo elementi šireg koncepta pravičnog suđenja, pogotovo ako se jednoj strani u postupku uskraćuje da izvede dokaze koji osporavaju navode druge strane. U tom slučaju postoji kršenje člana 6. stav 1. i stav 3. tačka d. EKLJP (v. *Van Mechelen i drugi protiv Holandije, presuda od 23.04. 1997., Izvještaji o presudama i odlukama 1997-III, De Haesi Gijssels protiv Belgije, presuda od 24.02.1997., Izvještaji o presudama i odlukama 1997-I i Craxi protiv Italije, presuda od 05.12.2002., Pravni bilten, broj 37. str. 7.*).

450. ESLJP je u svojim presudama, prije svega u presudama donesenim u predmetu *Schatschaschwili protiv Njemačke, zahtjev broj 9154/10 stavovi 100. do 131.* i u predmetu *Al-Khawaja i Tahery protiv Ujedinjenog Kraljevstva, zahtjevi br. 26766/05 i 22228/06, stavovi 119. do 147.*, odredio kriterije koji trebaju biti ispunjeni kako ne bi došlo do povrede prava na odbranu optuženog i pravičnosti postupka, u situaciji kada svjedok optužbe nije ispitan na glavnom pretresu i kada su iskazi koje je taj svjedok prethodno dao (u istrazi) prihvaćeni kao dokazi, i to: da li je postojao valjan razlog za nedolazak svjedoka na glavni pretres (suđenje) i prihvatanje iskaza tog svjedoka iz istrage kao dokaza; da li je takav iskaz iz istrage predstavljao jedini ili odlučujući dokaz za osudu optuženog i da li je bilo dovoljno „uravnotežujućih faktora“ koji omogućuju pravilnu ocjenu pouzdanosti tog dokaza. Pri tome, sva tri navedena kriterija su međusobno povezana, i sud ih može ispitivati različitim redoslijedom, posebno u situaciji kada neki od tih kriterija naročito ukazuje na to da su osigurana ili povrijeđena prava iz člana 6. stavovi 1. i 3. tačka d) EKLJP (*presuda ESLJP u predmetu Paić protiv Hrvatske, zahtjev broj 47082/12, st. 31.*).

451. Kada imamo nekonfrontirane dokaze, odnosno iskaze svjedoka koje odbrana nije imala mogućnost osporiti ni sud neposredno opažati, potreban je poseban oprez. Dakle, takav iskaz ne smije biti ne samo jedini, nego ni odlučan dokaz pored potencijalnog postojanja drugih dokaza, što je slučaj u odnosu na tačke 15-20 optužnice, gdje su u pitanju oštećeni, koji su bili nedostupni za neposredno svjedočenje pred Sudom. Stoga je Vijeće za navedene tačke optužnice donijelo oslobađajuću presudu, primjenjujući načelo *in dubio pro reo*.

452. Kada je u pitanju tačka 8. oslobađajućeg dijela izreke presude, Sud cijeni iskaz **svjedoka Nurke Derviševića** dat SIPA-i 2007. godine, koji na ovu okolnost izjavljuje da optuženog Vukadina Spasojevića nije poznavao od ranije, te da je čuo da je prije rata bio u Francuskoj, a kasnije taksista. U „Uzamnici“ je bio stražar, te da su ga jedne

noći digli i izveli ispred logora. Kaže da je njega nogama tukao Š.M., a Vukadin „Mićo“ Spasojević je bio ispred vrata, skupa sa Goranom Popovićem. Š.M. je skakao po njemu. Kada su se vraćali, dok je svjedok plakao ulazeći u hangar, „Mićo“ mu je rekao „*jesi li vidio što te ustaša izudara*“. Poslije toga svjedok je pitao Š.M. zašto ga je izudarao, a on mu je odgovorio da mu je naredio Vukadin „Mićo“ Spasojević, te da je gledao da ga ne udara jako.

453. Na ove okolnosti svjedoci Š.M., čiji je iskaz takođe pročitao, kao i svjedok Goran Popović, koji je svjedočio na pretresu, nisu ništa govorili, kao ni drugi saslušani svjedoci.

454. Iako se ovakvo ponašanje optuženog Vukadina Spasojevića uklapa u obrazac ponašanja optuženog prema zatočenicima logora „Uzamnica“, Sud nije mogao na nekonfrontiranom iskazu svjedoka Nurke Derviševića zasnovati osuđujuću presudu, pa je stoga primjenom načela *in dubio pro reo* oslobodio optuženog Spasojevića od optužbe.

9. Tačka 9. oslobađajućeg dijela izreke presude

455. Optužnicom se u tački 16. optuženom Vukadinu Spasojeviću stavlja na teret da je *tačno neutvrđenog dana, u drugoj polovini 1992. godine, u svojstvu razvodnika straže i pripadnika Višegradske brigade, Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti 7159 Višegrad, nakon što je izveo iz hangara zatočenike Ćuprija Mustafu i Dervišević Nurku, dao im je drveni štap "debljine oklagije" i naredio im da se međusobno naizmjenično udaraju na način da jedan udara drugog po tri puta, pa kako nije bio zadovoljan jačinom udaraca koje su međusobno zatočenici razmjenjivali, uzeo je taj drveni štap i snažno udario oba zatočenika po tri puta, u namjeri, koju je ostvario, nanošenja fizičke i duševne boli i patnje zatočenicima Ćuprija Mustafi i Dervišević Nurki i njihovog poniženja na nacionalnoj osnovi.*

456. Na ovu okolnost je iskaz dao jedino svjedok Nurko Dervišević, dok drugi sudionik Mustafa Ćuprija nije dao iskaz pošto je tokom boravka u logoru „Uzamnica“ preminuo, pa stoga izjava svjedoka Nurke Derviševića, s obzirom da nije podvrgnuta unakrsnom ispitivanju, a u skladu sa obrazloženjem datim u prethodnoj tački ove presude, nije mogla biti temelj za osuđujuću presudu.

457. Naime, **svjedok Nurko Dervišević** je za Mustafu Ćupriju rekao da je bio njegov komšija, te da je umro u maju 1994. godine u „Uzamnici“, da je imao dijabetes

i da nije bio dobrog zdravlja. U pogledu navedene inkriminacije je istakao kako je Vukadin „Mićo“ Spasojević njega i Mustafu Ćupriju izveo iz logora, te im je dao drveni, debeli, kao oklagija, štap koji je nosio i rekao im da se međusobno udaraju, Mustafa njega tri puta, pa on Mustafu tri puta. Kada je „Mićo“ vidio da se oni ne udaraju jako, sam je uzeo štap i udarao ih po tri puta.

458. I drugi svjedoci (npr. Islam Kustura, koji takođe nije konfrontiran) su govorili da je tokom boravka u logoru Mustafa Ćuprija tučen, te da je zadobio teške povrede, međutim o predmetnom događaju nisu svjedočili, tako da se iz njihovih iskaza ne zna kada ih je zadobio i od koga. U konkretnom slučaju ni svjedok Dervišević nije opisao povrede koje su zadobili, s tim da je i on u svojim iskazima naveo kako je Ćuprija tučen i od strane Š.M., Šekarića i pripadnika Lukićeve ekipe.

459. Slijedom navedenog, imajući u vidu da se na osnovu provedenih dokaza nisu mogli van razumne sumnje utvrditi činjenični navodi iz predmetne tačke optužnice, Vijeće je primjenom načela *in dubio pro reo* oslobodilo od optužbe Vukadina Spasojevića za navedenu inkriminaciju.

10. Tačka 10. oslobađajućeg dijela izreke presude

460. Optuženom Vukadinu Spasojeviću se tačkom 17. optužnice stavlja na teret da je *tačno neutvrđenog dana, nakon oktobra mjeseca 1992. godine, u svojstvu razvodnika straže i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti 7159 Višegrad, za vrijeme dok je grupa zatočenih muškaraca čistila krug logora „Uzamnica“, prišao zatočeniku Kustura Islamu i bez ikakvog povoda, u namjeri, koju je ostvario, da mu nanese snažnu fizičku bol i patnju i da ga ponizi na nacionalnoj osnovi, više puta snažno udario u predjelu leđa drvenim štapom, usljed kojih udaraca se zatočenik Kustura Islam jedva uspio održati na nogama.*

461. **Svjedok Islam Kustura**, čiji su iskazi pročitani na pretresu je na ovu okolnost, na Zapisniku koji je sačinila SIPA dana 18.03.2008. godine, izjavio da je Spasojević „Mićo“ sa Rodić Brda bio stražar u „Uzamnici“, a prije rata je bio prevoznik ili taksista, te je imao oko 40 godina. Imao je velike brkove, a Behija Dizdarević mu je isplela šubaru, na kojoj su stajale značke, krstovi i kokarde. Svjedok smatra da je on bio kao neki šef stražarima, te se pitao za sve u takvim situacijama. Svjedok navodi da ga je „Mićo“ dobro poznavao od ranije, pa se zato prema njemu ponašao dobro u odnosu na ostale, samo jednom ga je tukao, a ostale je tukao redom. „Mićo“ je svjedoka, po

njegovom kazivanju, jednom malo tukao. Tada su bili vani, čistili su, a ispod ceste je bila jabuka, od koje je Milan Lukić odvajao jedan stub da ih tuče, međutim nije uspio, jer je jabuka bila žilava. Kasnije, kada su taj prostor čistili Mićo je uzeo taj osušeni stub od jabuke i istim udario svjedoka dva puta po leđima, ni zbog čega. Svjedok Kustura dalje navodi da tada nije pao, kaže da je „Mićo“ bio ljut kada je došao, pa je udario njega. U izjavi koju je dao istražiteljima MKSJ dana 28.10.1997. godine o ovom događaju nije ništa rekao.

462. Ostali svjedoci optužbe nisu pominjali predmetni događaj.

463. Iako se Sud oslanjao na iskaz ovog svjedoka u drugim tačkama osuđujućeg dijela presude, u odnosu na ovu inkriminaciju nije mogao samo na njegovom iskazu iz istrage zasnovati osuđujuću presudu, s obzirom da svjedok nije unakrsno ispitan od strane odbrana, te je bez potpore u drugim dokazima Vijeće primijenilo načelo „*in dubio pro reo*“ i oslobodilo optuženog Spasojevića od krivične odgovornosti za radnje opisane u predmetnoj tački optužnice.

11. Tačka 11. oslobađajućeg dijela izreke presude

464. Optuženom Vukadinu Spasojeviću tačkom 18. optužnice stavljeno je na teret da je *tačno neutvrđenog dana, nakon aprila mjeseca 1993. godine, u svojstvu razvodnika straže i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti 7159 Višegrad, u kancelariji upravnika logora koja se nalazila na prvom spratu upravne zgrade logora „Uzamnica“, zajedno s više pripadnika Vojske Republike Srpske, koji su bili stražari u logoru „Uzamnica“, fizički zlostavljao zatočenika A.G. kojem su ruke prethodno vezali lancem iza naslona fotelje, a noge lancem jednu uz drugu, nakon čega je jedan od prisutnih stražara, podređen Spasojević Vukadinu zvanom „Mićo“ i „Era“, snažno udario zatočenika A.G. daskom po glavi a zatim uzeo motornu pilu i krenuo prema zatočeniku A.G. prijeteci mu riječima „sad ću ti odsjeći glavu“, a kako pila nije mogla da upali, bacio je na pod, pritom govoreći „majku vam j.... četničku, nemate benzina za balije“, nakon čega je isti stražar skinuo kožnu jaknu koju je zatočenik A.G. imao na sebi i omotao je oko oštrice pile i pilom ga udario snažno u potiljak, od kojeg udarca je zatočenik A.G. izgubio svijest, pa nakon što su ga polili vodom, kada je došao svijesti, Spasojević Vukadin, zvani „Mićo“ i „Era“ ga je nastavio zlostavljati na način da je uzeo flašu rakije i na silu je rakiju sasuo u usta zatočeniku A.G., svjestan boli koji mu je alkohol prouzrokovao zbog prethodno zadobivenih povreda i rana, od kojeg postupka je*

zatočenik A.G. ponovo izgubio svijest, pa ga je u besvjesnom stanju prebacio u prostoriju na drugom spratu, koja je korištena kao samica, čiji zidovi su bili prekriveni tragovima krvi i na zidu je pisalo ime „Dule“, pa ga je vezao lancima i stavio lisice na ruke, u kojoj je zatočenika A.G. držao nezakonito zatvorenim duže od tri mjeseca u neuslovnoj prostoriji gdje mu više dana nije data ni voda ni hrana, pa kada je zatočenik A.G. počeo povraćati krv i lupati na vrata prostorije da privuče pažnju stražara, Spasojević Vukadin zvani „Mićo“ i „Era“ je otvorio vrata i pitao ga zašto lupa, te kada je zatočenik rekao da povraća krv, Spasojević mu je odgovorio: „zaveži, šta se buniš, hoćeš da prođeš isto kao i Dule“, nakon čega mu je u samicu ubacio kanister s mješavinom vode i benzina i krišku hljeba, sve s namjerom, koju je ostvario, da zatočeniku A.G. nanese fizičku i duševnu bol i patnju i da ga ponizi na nacionalnoj osnovi.

465. I na ovu okolnost, Sud je kao aktera događaja samo imao **oštećenog A.G.**, čiji je iskaz pročitao na glavnom pretresu, te koji je posvjedočio da ga po dolasku u „Uzamnica“ odvede prvo u kancelariju na prvom spratu upravne zgrade, koja je bila veličine oko 1,5x2 metra, za koju je kasnije čuo da je kancelarija komandanta logora. Hodnik u kome se nalazila kancelarija je bio pun srpskih, bosanskih vojnika, a bila su tu i dva ruska vojnika. U kancelariji su bila četiri čovjeka, Stojan Zekanović, koji je bio bivši vojnik JNA iz Kremana pored Užica i komandant logora „Uzamnica“, Radovan Čuk, koji je radio u šumarskoj firmi u Višegradu, zatim Milutin Spasojević „Mićo“ (Vukadin), koji je bio taksista u Višegradu i sa Rodić Brda je, te Srđan, koga je svjedok često viđao na prijavnici u Okulištu, gdje se nalazio Glavni štab srpske vojske u Višegradu. Svjedoka stavljaju na fotelju i vežu mu noge lancima jednu za drugu, a ruke mu vežu iza naslona. U kancelariji je bila polica za cipele, a na gornjoj polici su bile motorna pila i daska. Radovan Čuk uzima dasku i njom udara svjedoka, a takođe ga udaraju i vojnici koji su pijani ulazili iz hodnika u prostoriju gdje je bio svjedok i psovali su Aliju. Prema navodima svjedoka Radovan Čuk zatim uzima motornu pilu i govori svjedoku da će mu odsjeći glavu, ali pošto u pili nije bilo benzina, prestao je pokušavati da je pali, te je stavlja pored svjedoka, nakon čega se obraća drugim vojnicima i bijesno im psuje četničku majku, što nemaju benzina za balije. Svjedok je vidio da je oštrica pile bila krvava. Svjedok je na sebi imao kožnu jaknu, koju mu je Radovan Čuk skinuo, te je umotao oko oštrice i svjedoka udarao u potiljak, usljed čega se isti onesvijestio, a sebi je došao tek kada su ga posuli kantom vode. Dalje ističe da je još uvijek bio zavezan za stolicu, ali je ležao na podu. Tada je vidio pored

sebe bijelu zdjelicu, a jedan vojnik ga počinje hraniti na silu, a Spasojević dolazi i donosi pola litre „šljive“ koju svjedoku sipa u usta, poslije čega se svjedok ne sjeća ničega.

466. Svjedok A.G. dalje navodi da se sljedeći dan budi u maloj, mračnoj sobi, koja je bila veličine otprilike kao kancelarija komandanta, bio je vezan lancima i imao je lisice na rukama. U toj sobi je bio mali prozor, kroz koji je vidio da je u istoj zgradi, ali na drugom spratu. Zidovi u toj sobi su bili od bijelih pločica koje su bile prekrivene krvlju, te je vidio na pločicama da piše „Dule“. Tu ostaje 105 dana zatočen, a nije imao ni krevet, niti dušek, niti deku. Tri dana mu nisu dali ni vode ni hranu, pa je počeo povraćati krv, lupao je na vrata da im privuče pažnju i tada je Spasojević otvorio vrata i pitao ga zašto lupa, pa kada mu je odgovorio da povraća krv, Spasojević je rekao: „Zaveži! Šta se buniš? Hoćeš da prođeš kao i Dule?“. Potom mu je dobacio kanister sa mješavinom vode i benzina i šnitu hljeba.

467. Od prisutnih ovom događaju na pretresu je saslušan **svjedok Stojan Zekanović** koji je u unkriminisano vrijeme bio komandant „Uzamnice“ i koji je naveo da je oštećeni A.G. bio u samici u „Uzamnici“, da su mu ruke bile vezane iz razloga što je zatvorenik „Dule“ prethodno pobjegao iz iste samice, te da mu je hranu donosio Mićo, dok o ostalim okolnostima predmetnog događaja nije govorio.

468. Ostali svjedoci nisu svjedočili na ovu okolnost, osim što je **svjedok SV-1** naveo da mu je poznato da je Ahmo bio u samici u „Uzamnici“, dok je **svjedok Stančić Zoran** naveo da je lično donosio hranu A.G. dok je boravio u samici.

469. Shodno navedenom proizilazi da je jedino A.G. svjedočio o kritičnom događaju i inkriminiranim radnjama koje je preduzeo optuženi Spasojević prema njemu. Međutim, ovaj svjedok nije konfrontiran, te samim tim njegova dokazna snaga njegovog iskaza nije bila dovoljna da bi Sud na istom mogao zasnovati osuđujuću presudu i optuženog Vukadina Spasojevića oglasiti krivim za ovu inkriminaciju. Imajući to u vidu Vijeće je primjenom instituta „*in dubio pro reo*“ oslobodilo optuženog Spasojevića od krivične odgovornosti za radnje opisane u predmetnoj tački optužnice.

12. Tačka 12. oslobađajućeg dijela izreke presude

470. U tački 19. optužnice, optuženom Vukadinu Spasojeviću stavljeno je na teret da je *tačno neutvrđenog dana, krajem septembra mjeseca 1993. godine, u svojstvu*

razvodnika straže u logoru „Uzamnica“ i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske, pri vojnoj pošti ..., nakon što je zatočenika A.G. držao nezakonito zatvorenog više od tri mjeseca u prostoriji koja je korištena kao samica, došao po zatočenika A.G., skinuo mu lisice i lance sa ruku i nogu, te mu se obratio riječima: „Hajde, ideš kod drugih balija u hangar!“, a dok ga je vodio hodnikom, zatočeniku A.G., koji je imao dugu bradu jer se nije mogao brijati niti održavati higijenu u samici, naišao je načelnik policije Risto Perišić i naredio da se zatočenik A.G. obrije, a kad je zatočenik A.G. odgovorio da ne zna čime da se obrije, Spasojević Vukadin zvan „Mićo“ i „Era“ mu je počeo čupati dlake s brade rukama, a zatim je načelnik policije Risto Perišić rekao: „Sad kad znaš kako da se briješ, imaš 40 minuta da se obriješ“, nakon čega je zatočenika A.G., Spasojević Vukadin zvan „Mićo“ i „Era“ ponovo zatvorio u samicu, za koje vrijeme se zatočenik A.G., u strahu od onoga šta bi mu se moglo desiti ako ne postupi po naređenju, pokušao obrijati komadom keramičke pločice, tako da mu je cijelo lice bilo obliveno krvlju, a kad je Spasojević Vukadin zvan „Mićo“ i „Era“ došao po zatočenika A.G., rekao mu je „Čestitam, uspio si“, svjestan boli i patnje koju je zatočenik morao trpiti kako bi izvršio dobiveno naređenje, nakon čega ga je odveo do kupatila da opere lice, kada ga je upitao „balija, znaš li ti šta je ruski rulet“, te je uzeo svoj „kolt“, napunio jednim metkom i zavrteo bubanj spremišta za streljivo i naslonio ga na čelo zatočeniku A.G., te povukao obarač pištolja, ali metak nije opalio, na koji način je izazvao strah za vlastiti život kod zatočenika A.G..

471. Kao i za prethodnu tačku, jedini akter događaja koji je dao izjavu o predmetnom događaju je **oštećeni A.G.**, čiji je iskaz pročitao na pretresu, a koji je i ovaj događaj detaljno opisao navodeći da je Spasojević došao kada je bio 105.-ti dan u zatočeništvu, skida mu lisice i vodi ga vani, uz riječi da ide kod drugih balija u hangar. Usput ih sreće Risto Perišić, koji svjedoku naređuje da se obrije, jer je svjedok imao dugu bradu, s obzirom da se nije mogao brijati 105 dana. Svjedok mu tom prilikom govori da nema čime da se obrije, a Risto Perišić govori „Mićo“ da pokaže svjedoku kako se brije, te mu „Mićo“ čupa dlake s brade. Risto Perišić potom stavlja svoj sat na prozor i govori svjedoku, da sad kada zna kako da se obrije, ima 40 minuta da to obavi, a zatim ga Spasojević zaključava ponovo u samicu. Svjedok je tada našao komad keramičke pločice, te pokušao da uradi ono što su mu naredili, koristeći pločicu, a njegovo lice postaje prekriveno krvlju. Nakon otprilike 38 minuta, kada se „Mićo“ vratio svjedoku je čestitao i rekao mu da je uspio. Svjedok potom navodi da

ga je „Mićo“ otpratio do kupatila, kako bi se oprao, a dok ga je vodio, upitao ga je zna li šta je ruski rulet, nazivajući ga balijom. Svjedok je rekao da ne zna, a „Mićo“ tada uzima svoj kolt (pištolj), otvara ga i puni jednim metkom, zavrtio je burence i naslonio ga na svjedokovo čelo, ali je svjedok imao sreće, kada je povukao obarač i nije ga ubio.

472. **Svjedok SV-1**, čiji su iskazi takođe pročitani na glavnom pretresu, u manjem dijelu je potvrdio navode oštećenog A.G., na način što je u svojoj izjavi iz 2019. godine naveo kako mu je A.G. rekao da ne traži da se brije, jer mu je Mićo naredio da sam sebi čupa dlake sa brade, dok je u izjavi datoj 2007. godine naveo nešto drugačije, ističući da je Ahmo bio kriminalac iz Prijepolja i da mu je Behija rekla da ne traži da se brije jer je Mićo natjerao Ahmu da počupa sve dlake sa brade, i to dlaku po dlaku.

473. O predmetnom događaju svjedok Behija Dizdarević, čiji je iskaz pročitao na glavnom pretresu, ništa nije govorila. Takođe ni ostali saslušani svjedoci nisu svjedočili na okolnosti predmetnog događaja.

474. Prethodno izneseni standardi u ovoj tački dolaze do izražaja, s obzirom da je ključni svjedok upravo oštećeni, čiji je iskaz pročitao na pretresu iz razloga što isti nije želio da dođe u Sud da svjedoči, niti je prihvatio da svjedoči putem video linka iz Australije. Svi drugi svjedoci nisu iznosili odlučno bitna saznanja za konkretnu inkriminaciju, te suštinski ista počiva na pročitanoj iskazu svjedoka, koji ima umanjenu procesnu vrijednost zbog izuzetka od neposrednog izvođenja dokaza.

475. Imajući u vidu sve navedeno, Vijeće nije moglo van razumne sumnje utvrditi na osnovu ponuđenih dokaza da se događaj desio upravo na opisani način u optužnici, pa je stoga optuženog Vukadina Spasojevića, primjenjujući institut „*in dubio pro reo*“ oslobodilo optužbe po predmetnoj tački optužnice.

13. Tačka 13. oslobađajućeg dijela presude

476. Tačkom 20. optužnice Vukadinu Spasojeviću se stavlja na teret da je *tačno neutvrđenog dana, u drugoj polovini mjeseca jula 1993. godine, u svojstvu razvodnika straže u logoru „Uzamnica“ i pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske pri vojnoj pošti 7159 Višegrad, koristeći svoj položaj u logoru „Uzamnica“, svojim postupcima svjesno provodio i pomagao sistemsko zlostavljanje zatočenih civila Bošnjaka, pa je tako lično preuzeo dovedenog civila SV-1, kojeg je*

odveo u prostoriju u prizemlju Upravne zgrade logora „Uzamnica“, u kojoj ga je zajedno s Vucelja Veselinom, načelnikom bezbjednosti Višegradske brigade Vojske Republike Srpske, isljeđivao, prethodno mu oduzevši ličnu kartu govoreći da mu ona više neće trebati, a zatim ga odveo u manju prostoriju čiji zidovi su bili prekriveni tragovima krvi i tu ga ostavio da prenoći, a narednog dana, u noćnim satima, zatočeniku SV-1 vezao lijevu nogu i lijevu ruku lancima dužine oko 2 metra za radiator, onemogućivši mu kretanje, bez mogućnosti održavanja lične higijene ili odlaska do toaleta, pa je nuždu bio prinuđen vršiti u kantu, gdje ga je tako vezanog ostavio naredna tri dana, za koje vrijeme je zatočenik SV-1 fizički zlostavljan od strane NN vojnika, pripadnika Vojske Republike Srpske, odakle ga je premjestio u prostoriju s metalnim vratima na spratu, koja je korištena kao samica, gdje ga je pjevušeći, ponovo vezao lancima za radiator, govoreći mu da je lišen slobode i da mora paziti kada čuje korake, bilo danju ili noću, da mora ustati i mirno stajati, a kada ga je zatočenik SV-1 upitao „šta će ako zaspi“, odgovorio mu je da ne smije spavati nego da mora slušati „cipele kroz hodnik“, gdje ga je tako vezanog, u strahu, nezakonito držao zatvorenim oko tri mjeseca, nakon čega ga je odveo u hangar gdje su boravili drugi nezakonito zatočeni civili, pri čemu je postupao s namjerom, koju je ostvario, nanošenja fizičke i duševne boli i patnje zatočeniku SV-1 i njegovog poniženja na nacionalnoj osnovi.

477. Kao i u odnosu na prethodne tačke, i u ovom slučaju Tužilaštvo temelji optužbu na iskazu jednog svjedoka, i to oštećenog, koji iako detaljno opisuje kritični događaj, nije bio unakrsno ispitan, što shodno navedenim standardima umanjuje njegovu dokaznu snagu, usljed čega je Vijeće primjenom načela *in dubio pro reo*, oslobodilo optuženog Vukadina Spasojevića optužbe.

478. Naime, **svjedok SV-1** je u svojoj izjavi naveo da kada je došao u „Uzamnica“ dežurni stražar je bio Vukadin „Mićo“ Spasojević, za kojeg je svjedok čuo da je bio taksista, ali ga nije znao prije rata. Vukadin „Mićo“ Spasojević je imao oko 40-ak godina, imao je duge, crne brkove. Svjedok je u izjavi naveo da je Vukadin „Mićo“ Spasojević za pojasom imao pištolj sa kolom (revolver). Kada su svjedoka izveli iz auta, on je izašao da pita ko je, te su mladići koji su ga doveli rekli ko je i svjedoka predali Vukadinu „Mićić“ Spasojeviću. On je svjedoka odveo u kancelariju, na ispitivanje, pa mu je uzeo ruksak koji je imao, pretresao ga, uzeo radio iz ruksaka, te provjerio da li radi, međutim nije radio. Od svjedoka je uzeo ličnu kartu i rekao vojniku da je baci, jer mu neće trebati. Tada svjedok nije znao kako se on zove, a kasnije je

čuo da ga zovu „Mićo“. Poslije ispitivanja svjedok je sa njim otišao u drugu kancelariju, koja je bila prazna, a njeni zidovi i pod su bili krvavi. Unutra se nalazio samo jedan ormar, pod je bio obložen pločicama na kojima je bila deka. Rekao mu je da će biti tu, dok ne dođe komandant da ga ispita, pa će poslije sa njim raditi šta znaju. Svjedok je sjeo na pod, a nakon otprilike sat vremena u tu kancelariju je ušla Behija Dizdarević, koja je bila prva komšinica svjedokove sestre. Ona mu je donijela tanjir kuhanog kupusa i malo hljeba, ali nije ništa razgovarala sa njim.

479. Svjedok nadalje navodi da je Vukadin „Mićo“ Spasojević došao i donio dva lanca za vezanje goveda, spojio ih, pa vezao svjedokovu lijevu ruku i lijevu nogu za radijator, gdje je ostao tako vezan tri dana. Donosili su mu da jede, najviše Behija Dizdarević, a ponekad i čuvari. Imao je mogućnost da se kreće dva do dva i pol metra, koliko je lanac bio dug, pa je tako mogao doći i do kante koju je imao da vrši nuždu. Svjedok kaže da ga „Mićo“ nije udarao, ali da ga je vezao za radijator, pa su u tu prostoriju ušla dva muškarca koje nije poznao, ali se sjeća da su imali bijele opasače. Jedan od njih je svjedoku psovao majku, govorio mu kako je neobrijan, a drugi je branio ovom prvom da dira svjedoka i govorio mu da svjedoku da cigaretu. Ovaj prvi je zatim uzeo neko drvo, dužine oko pola metra, koje je izgledalo kao noga od stola, pa je svjedoku to gurao u usta, ali obzirom da mu je drugi muškarac govorio da ga ne dira, on nije svjedoku ugurao to drvo duboko u grlo. Toga dana u večernjim satima svjedoku je u tu prostoriju došao Vukadin „Mićo“ Spasojević, koji mu je rekao da seli odatle, jer je stigla naredba da ga presele. Svjedok je krenuo da uzme bundu, ali mu „Mićo“ nije dao, rekavši da mu ne treba, jer mu neće biti hladno, a SV-1 se prepao, jer je mislio da će ga ubiti. „Mićo“ zatim svjedoka vodi uz stepenice na gornji sprat kasarne, otključava gvozdena vrata, te ga uvodi u prostoriju koja je bila kao samica, veličine 2x2m², pa ga ponovo, pjevajući dok to radi, veže lancima za radijator, rukama i nogama, kao i prethodni put. Rekao mu je da je lišen slobode i da, kad god mu neko pokuca na vrata, u pola noći ili u pola dana, mora ustati da mirno stoji, na šta je svjedok upitao šta će kada zaspi, a „Mićo“ mu je rekao da ne smije zaspati, nego da uvijek sluša da li neko hoda kroz hodnik. Svjedok u toj samici ostaje otprilike dva i pol mjeseca, tačnije do praznika Mala Gospa odakle je odveden u hangar. Hranu su mu donosili dežurni, nekada bi to bio krompir, nekada grah, rižu, a i sam „Mićo“ mu je donosio.

480. O predmetnom događaju Behija Dizdarević, čiji je iskaz pročitao na glavnom pretresu, ništa nije govorila. Takođe ni ostali saslušani svjedoci nisu svjedočili na

okolnosti predmetnog događaja, osim što je svjedok Dervišević Nurko, čiji je iskaz pročitao, naveo da su u samici u „Uzamnici“ jedno vrijeme boravili svjedok SV-1 kao i svjedok A.G..

481. Imajući u vidu sve navedeno Vijeće nije moglo van razumne sumnje utvrditi jedino na osnovu pročitano iskaza koji je dao oštećeni SV-1 da se događaj desio upravo na opisani način u optužnici, pa je stoga u nedostatku drugih potkrijepljujućih dokaza optuženog Vukadina Spasojevića, primjenjujući institut „*in dubio pro reo*“, oslobodilo optužbe po predmetnoj tački optužnice.

IV. ODLUKA O KRIVIČNOPRAVNOJ SANKCIJI

482. Odlučujući o krivičnopravnoj sankciji, Vijeće je cijenilo sve okolnosti koje utiču na visinu kazne, a posebno stepen odgovornosti optuženih, pobude iz kojih je djelo učinjeno, jačinu ugrožavanja i povrede zaštićenog dobra, kao i okolnosti pod kojim je djelo učinjeno. Pored toga, cijenilo je i raniji život optuženih, njihove osobne prilike, te držanje u toku krivičnog postupka. Dakle, ovo Vijeće je imalo u vidu kako olakšavajuće, tako i otežavajuće okolnosti, na strani optuženih.

483. Cilj razmatranja ovih elemenata je da pomognu Sudu da utvrdi kaznu koja je neophodna i srazmjerna u smislu svrhe kažnjavanja i elemenata koji su već uzeti u obzir u vezi sa samim djelom i njegovim posljedicama po zajednicu, ali da ta kazna odgovara preventivnim i odgojnim zahtjevima za konkretnog počinioca.

484. Suđenje i kažnjavanje ovih djela mora pokazati da se zločini počinjeni za vrijeme rata neće tolerisati i da je krivični postupak odgovarajući način da se zločini razotkriju. Kazna koja u potpunosti odražava težinu djela može doprinijeti pomirenju tako što će dati zakonski odgovor, te promovisati nastojanje da se na taj način zadovolji pravda umjesto ličnom osvetom ili osvetom zajednice. Predmetna krivična djela predstavljaju teške povrede normi međunarodnog prava i potrebno ih je tretirati na način da to služi kao nauk drugima.

485. Vijeće je slijedeći pravila za odmjeravanje kazne predviđena članom 48. KZBiH, pri tome imajući u vidu i zakonski okvir kazne propisane za ovo krivično djelo (kazna zatvora najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora), cijenilo i sve relevantne okolnosti konkretnog slučaja.

486. Od olakšavajućih okolnosti u odnosu na optuženog Milomira Đuričića, Vijeće je našlo korektno držanje tokom postupka, te da je porodičan i da nije ranije kažnjavao. Vijeće je takođe imalo u vidu i neke izolovane slučajeve u kojima je optuženi pokazao humanost prema zatočenicima, te da je izvršenje krivičnog djela nečovječnog postupanja počinio aktivno, dok je radnje izvršenja krivičnog djela mučenja počinio nečinjenjem, što je u sadejstvu sa drugim navedenim okolnostima dovelo do ublažavanja kazne zatvora, odnosno blažeg sankcionisanja.

487. S druge strane, Vijeće nije našlo otežavajuće okolnosti, na strani optuženog Đuričića. Shodno tome, Vijeće je optuženom izreklo kaznu zatvora ispod zakonom propisanog minimuma, smatrajući da će se kaznom zatvora u trajanju od 5 godina ostvariti svrha kažnjavanja.

488. Kada je u pitanju optuženi Vukadin Spasojević, Vijeće je od olakšavajućih okolnosti našlo korektno držanje pred Sudom i njegovu porodičnost, neosuđivanost, kao i loše zdravstveno stanje.

489. Nasuprot tome, Vijeće je našlo i otežavajuće okolnosti koje se ogledaju u posebnoj okrutnosti, kontinuiranom zlostavljanju, koje mu je čak pričinjavalo lično zadovoljstvo, s obzirom da je silovanja posmatrao, bilo sam ili sa drugim stražarima, te se smijao, što je s obzirom na položaj koj je imao u logoru i način na koji je vršio inkriminirane radnje, dovelo do teških posljedica po fizičko i mentalno zdravlje oštećenih.

490. Ne treba zaboraviti da je seksualno zlostavljanje jedan od najtežih delikata, koje počinioici istog koriste za ostvarivanje različitih ciljeva kao što su: zastrašivanje, degradacija, poniženje, diskriminacija, kažnjavanje, kontrola ili uništenje osobe, te da je u ratu strogo zabranjen. Ovo proizlazi iz odredbi međunarodnog ugovornog prava, i to Ženevskih konvencija iz 1949. godine, Dopunskog protokola I i Dopunskog protokola II iz 1977. godine.

491. Seksualnim zlostavljanjem se na izrazito grub način vrijeđa najintimnija sfera života žrtve (žene) i napada ne samo na spolni, nego i ukupni integritet. Ono predstavlja tešku povredu ličnosti žrtve, njene autonomije, psihofizičkog integriteta, samokontrole i samopoštovanja, te ima posebno destruktivan i često nepovratan učinak na žrtve. Nerijetko se pri tome kao sekundarne žrtve javljaju brojne druge

osobe počev od članova porodice žrtava, rodbine, prijatelja, poznanika i drugih.⁸³ S tim da se posebno treba cijeliti inherentna težina zločina seksualnog nasilja⁸⁴ koje se optuženom stavlja na teret, te da su žrtve nesporno civilna lica i da uživaju zaštitu po zajedničkom članu 3. Ženevskih konvencija.

492. Sve navedeno je utjecalo na ovo Vijeće da optuženom Vukadinu Spasojeviću kaznu zatvora odmjeri u trajanju od 11 godina, smatrajući da će optuženi biti adekvatno sankcionisan za radnje koje ne samo da su kažnjive po krivičnom zakonu, nego predstavljaju i napad na ljudsko dostojanstvo žrtve, te su iste takođe počinjene radi ličnog zadovoljstva i u cilju što većeg poniženja žrtve, što sve ukazuje na poseban stepen okrutnosti.

493. Dakle, Vijeće je na osnovu svih provedenih dokaza došlo do nesumnjivog zaključka da su optuženi Đuričić i Spasojević umišljajno ostvarili sva bitna obilježja djela za koje su oglašeni krivim, a koje su počinili na način opisan u osuđujućem dijelu izreke presude, te nalazi da su izrečene kazne srazmjerne težini počinjenog djela i nastupjelim posljedicama, te da će se istim ostvariti svrha kažnjavanja iz člana 39. KZBiH.

V. ODLUKA O TROŠKOVIMA

494. Vijeće je optužene Milomira Đuričića i Vukadina Spasojevića, na osnovu odredbe člana 188. stav 4. ZKPBiH, oslobodilo dužnosti naknade troškova krivičnog postupka, tako da isti padaju na teret budžetskih sredstava. U tom pogledu, Vijeće je imalo u vidu činjenicu da su optuženi takvog imovnog stanja da bi drugačija odluka u tom pogledu dovela u pitanje izdržavanje optuženih i njihovih porodica.

495. U tom smislu, imajući u vidu loše imovno stanje optuženih, kao i da su ovom presudom pravomoćno osuđeni na višegodišnje kazne zatvora, što znači da će u narednom periodu biti objektivno spriječeni da ostvaruju zaradu, te cijeneći da su u dosadašnjem toku postupka i troškovi zastupanja putem branilaca po službenoj dužnosti, plaćani iz budžetskih sredstava Suda, obavezivanjem optuženih na

---

⁸³ Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, fusnota 42, paragraf 683; Drugostepena presuda u predmetu *Krnjelac*, paragraf 260; Presuda o kazni u predmetu *Rajić*, paragraf 96, 179.

⁸⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, fusnota 42, paragraf 686; Presuda o kazni u predmetu *Zelenović*, fusnota 55, paragraf 36; Prvostepena presuda u predmetu *Furundžija*, fusnota 21, paragraf 295; Presuda o kazni u predmetu *Milana Simića*, fusnota 19, paragraf 63.

plaćanje troškova krivičnog postupka bi, prema ocjeni Vijeća, bilo dovedeno u pitanje njihovo izdržavanje, zbog čega je Vijeće donijelo odluku o oslobađanju optuženih od obaveze naknade troškova krivičnog postupka.

496. Kako je također donesena i oslobađajuća presuda, optuženi Milomir Đuričić i Vukadin Spasojević, se na osnovu odredbe člana 189. stav 1. ZKPBiH, oslobađaju dužnosti naknade troškova postupka i u tom dijelu, te isti padaju na teret budžetskih sredstava.

VI. ODLUKA O IMOVINSKOPRAVNOM ZAHTJEVU

497. Vijeće je u nedostatku činjeničnih i drugih pojedinosti oštećene uputilo na parnicu na osnovu odredbe člana 198. stav 2. ZKPBiH. Prije svega, ovo Vijeće konstatuje da je, shodno odredbi člana 195. stav 3. ZKPBiH, osoba ovlaštena na podnošenje prijedloga za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva dužna da određeno označi svoj zahtjev i da podnese dokaze, pri čemu, u skladu sa stavom 4. istog člana, u slučaju da ovlaštena osoba nije podnijela prijedlog za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva u krivičnom postupku do potvrđivanja optužnice, bit će obaviještena da taj prijedlog može podnijeti do završetka glavnog pretresa, odnosno pretresa za izricanje krivičnopravne sankcije.

498. Osim toga, upućivanje na parnicu radi rješavanja imovinskopravnog zahtjeva, shodno odredbi člana 198. stav 2. ZKPBiH, dešava se samo ukoliko podaci krivičnog postupka ne pružaju pouzdan osnov ni za potpuno, ni za djelimično presuđenje, što je u konkretnom predmetu bio slučaj.

499. S obzirom da oštećeni svjedok SV-3 na glavnom pretresu 12.04.2022. godine nije tražila naknadu štete, samo je izjavila da želi da oni (optuženi) u zatvoru provedu koliko je i ona u logoru, dok je svjedok Mirsad Selimbegović na glavnom pretresu održanom 31.05.2022. godine kazao da postavlja imovinskopravni zahtjev, bez dalje konkretizacije, Sud nije mogao donijeti odluku o imovinskopravnom zahtjevu, niti u odnosu na njih, niti u odnosu na druge oštećene, te je sve oštećene uputio na parnični postupak.

500. Iz naprijed navedenih razloga, Vijeće je odlučilo kao u izreci presude.

Neira Tatlić

Staniša Gluhajić

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude dozvoljena je žalba vijeću Apelacionog odjeljenja Suda Bosne i Hercegovine u roku od 15 (petnaest) dana od dana prijema pismenog otpravka presude.

U skladu sa odredbom člana 293. stav 4. ZKPBiH oštećeni presudu mogu pobijati žalbom, samo u dijelu koji se odnosi na odluku Suda o troškovima krivičnog postupka i odluku o imovinskopravnom zahtjevu.

*Žalba se podnosi Sudu u dovoljnom broju primjeraka.

ANEKS II

Broj: S1 1 K 034788 22 Kri
Sarajevo, 20.07.2022. godine

Sud Bosne i Hercegovine, u vijeću sastavljenom od sudije Staniše Gluhajića, kao predsjednika vijeća, te sudija Vesne Jesenković i Šabana Maksumića, kao članova vijeća, u krivičnom predmetu protiv optuženih Milomira Đuričića i dr., zbog krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama e), f), g) i k) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), sve u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 21. stav 1. i 2. istog Zakona, odlučujući o prijedlogu Tužilaštva BiH broj: T20 0 KTRZ 0017980 16 od 09.06.2022. godine, kojim se predlaže prihvatanje kao utvrđenih činjenica iz prvostepene presude MKSJ-a protiv protiv Momčila Krajišnika broj: IT-00-39-T od 27.09.2006. godine, Radoslava Brđanina broj: IT-99-36-T od 01.09.2004.godine, Mitra Vasiljevića broj: IT-38-32-T od 29.11.2002. godine i Milana i Sredoja Lukića, broj: IT-98-32/1-t od 20.07.2008. godine, na osnovu člana 4. Zakona o ustupanju predmeta od strane MKSJ Tužilaštvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od

strane MKSJ-a u postupcima pred sudovima u BiH (Zakon o ustupanju), dana 20.07.2022. godine donio je slijedeće:

RJEŠENJE

Djelimično se usvaja prijedlog Tužilaštva BiH broj: T20 0 KTRZ 0017980 16 od 09.06.2022. godine, te se primjenom odredbe člana 4. Zakona o ustupanju predmeta, prihvataju kao dokazane činjenice koje su utvrđene presudom MKSJ broj: IT-00-39-T od 27.09.2006. godine u predmetu *Tužilaštvo protiv Momčila Krajišnika*, presudom MKSJ broj: IT-99-36-T od 01.09.2004. godine u predmetu *Tužilaštvo protiv Radoslava Brđanina*, presudom MKSJ broj: IT-38-32-T od 29.11.2002. godine u predmetu *Tužilaštvo protiv Mitra Vasiljevića* i presudom MKSJ broj: IT-98-32/1-t od 20.07.2008. godine u predmetu *Tužilaštvo protiv Milana i Sredoja Lukića*, i to u obimu i sadržaju kako slijedi:

1. „Nakon što je 19.decembra 1991.godine, Glavni odbor SDS-a objavio dokument pod naslovom “Uputstvo o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u Bosni i Hercegovini u vanrednim okolnostima”, to uputstvo je postalo nacrt za preuzimanje vlasti od strane bosanskih Srba u opštinama u kojima oni predstavljaju većinu stanovništva [Varijanta A] i opštinama gdje su u manjini [Varijanta B]. Formulirani cilj Uputstva s varijantom A i B bio je “provedenje plebiscitarne odluke kojom se srpski narod u Bosni i Hercegovini opredijelio da živi u jedinstvenoj državi” i “povećanje mobilnosti i spremnosti za odbranu interesa srpskog naroda”. (paragraf 69. u predmetu MKSJ Brđanin)
2. „Uputstvo s varijantom A i B sadržavalo je, između ostalog, i direktivu prema kojoj će opštinski odbori SDS-a formirati krizne štabove srpskog naroda u svojim opštinama. „Zadaci, mjere i druge aktivnosti” o kojima se govori u Uputstvu s varijantom A i B provodiće se isključivo po nalogu predsjednika SDS-a.“ (paragraf 70. u predmetu MKSJ Brđanin)
3. „U razdoblju od kraja decembra 1991. do aprila 1992. SDS je ubrzao pripreme za preuzimanje političke vlasti na opštinskom nivou na onim područjima koja je odredio za ulazak u novu državu bosanskih Srba. Skupština Srpske Republike BiH 11.decembra 1991. usvojila je preporuke u vezi s osnivanjem opštinskih skupština srpskog naroda u BiH u opštinama u kojima su bosanski Srbi bili u manjini, a 19.decembra 1991. Glavni odbor SDS-a objavio je Uputstvo s varijantom A i B. Prema tome, “srpske opštine” proglašene su i u opštinama u kojima SDS nije imao kontrolu.“ (paragraf 93. u predmetu MKSJ Brđanin)
4. „Početkom 1992., dok su trajali međunarodni pregovori kojima se pokušavalo riješiti pitanje statusa BiH, rukovodstvo bosanskih Srba provelo je svoj plan da teritorije koje su smatrali svojim odvoje o postojećih struktura SRBiH i stvore zasebnu državu bosanskih Srba. Skupština Srpske Republike BiH proglasila je 9.januara 1992. Srpsku Republiku BiH, koja će 12.avgusta 1992. biti

preimenovana u Republiku Srpsku (dalje u tekstu: RS), Ona se sastojala od tzv. srpskih autonomnih regija i oblasti, među kojima je bila i Autonomna Regija Krajina.“ (paragraf 71. u predmetu MKSJ Brđanin)

5. „Krajem marta 1992. rukovodstvo bosanskih Srba preduzelo je u cilju provođenja Strateškog plana mjere za odvajanje policijskih snaga bosanskih Srba od nesrpskih policijskih snaga, te za stavljanje policije bosanskih Srba pod civilnu komandu bosanskih Srba. Skupština Srpske Republike BiH osnovala je 27.marta 1992. Srpsko ministarstvo unutrašnjih poslova (dalje u tekstu: MUP).“ (paragraf 73. u predmetu MKSJ Brđanin)
6. „Ministarstvo narodne odbrane Srpske Republike BiH 16. aprila 1992. donijelo je odluku o tome da Teritorijalna odbrana (dalje u tekstu: TO) predstavlja oružanu snagu Srpske Republike BiH, te da komandovanje i rukovođenje TO-om vrše opštinski, oblasni i regionalni štabovi, kao i štab TO-a Srpske Republike BiH. Istom odlukom Ministarstvo narodne odbrane proglasilo je neposrednu ratnu opasnost i naredilo opštu javnu mobilizaciju TO-a na cjelokupnoj teritoriji Srpske Republike BiH. Pored toga, naređeno je i formiranje štabova TO-a u novoosnovanim opštinama bosanskih Srba.“ (paragraf 73. u predmetu MKSJ Brđanin)
7. „Dana 19.05.1992.godine osnovana je Vojska Srpske Republike Bosne i Hercegovine (VRS).“ (paragraf 78. u predmetu MKSJ Brđanin)
8. „Dana 27.marta 1992., Skupština Srpske Republike BiH osnovala je srpsko Ministarstvo unutrašnjih poslova (dalje u tekstu: MUP). Zakon o MUP-u stupio je na snagu 31.marta 1992., kada je imenovan ministar koji je bio odgovoran Skupštini Srpske Republike BiH. Tokom proljeća i ljeta 1992., većina nesrba je otpuštena iz policije.“ (paragraf 221. u predmetu MKSJ Brđanin)
9. „U jesen 1991., u SRBiH su osnovane još četiri srpske autonomne oblasti. To su bile Srpska Autonomna Oblast Hercegovina, Srpska Autonomna Oblast Romanija-Birač, Srpska Autonomna Oblast Semberija i Srpska Autonomna Oblast Sjeverna Bosna. Dana 21. novembra 1991., Skupština srpskog naroda u BiH je na svojoj 2. Sjednici verificovala osnivanje ARK-a i još četiri srpske autonomne oblasti. Tom ratifikacijom su ARK i druge četiri srpske autonomne oblasti postale sastavni dijelovi Srpske Republike BiH.“ (paragraf 167. u predmetu MKSJ Brđanin)
10. „Savjet SDS-a raspravljao je 15.oktobra 1991. o strategiji uspostave srpske vlade, što je obuhvatalo formiranje paralelnih organa vlasti, regionalizaciju BiH i vojnu organizaciju.“ (paragraf 66. u predmetu MKSJ Brđanin)
11. „Dana 4.marta 1992., Skupština ARK-a je na svojoj 15. sjednici usvojila odluku da osnuje Centar službi bezbjednosti (dalje u tekstu: CSB) ARK-a sa sjedištem

u Banjoj Luci. Dana 27.aprila 1992., Skupština ARK-a je donijela odluku da u okviru CSB-a osnuje „Odrred milicije za posebne namjene”. (paragraf 175. u predmetu MKSJ Brđanin)

12. „U proljeće 1992. od svih zaposlenih u lokalnoj Službi javne bezbjednosti (dalje u tekstu: SJB) i u drugim javnim službama zatraženo je da potpišu izjavu o lojalnosti vlastima bosanskih Srba. Bosanski Muslimani i bosanski Hrvati koji su odbili potpisati izjavu o lojalnosti otpušteni su.“ (paragraf 85. u predmetu MKSJ Brđanin)
13. „U proljeće 1992. na cijeloj teritoriji Bosanske krajine osnovani su logori i drugi zatočenički objekti u kasarnama i vojnim kompleksima, fabrikama, školama, sportskim objektima, policijskim stanicama i drugim javnim zgradama. Te logore i zatočeničke objekte uspostavljale su i kontrolisale vojska bosanskih Srba, civilne vlasti ili policija bosanskih Srba. Civili nesrbi masovno su hapšeni i zatočavani u tim logorima i zatočeničkim objektima.“ (paragraf 115. u predmetu MKSJ Brđanin)
14. „Dana 24. oktobra 1991. konstituisana je odvojena Skupština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, u kojoj je dominirao SDS. Skupština je 9. januara 1992. usvojila deklaraciju kojom je proglašena Srpska Republika Bosna i Hercegovina. Geografsko područje obuhvaćeno ARK-om postalo je dio tada proglašene Srpske Republike Bosne i Hercegovine.“ (paragraf 2. u predmetu MKSJ Brđanin)
15. „Na teritoriji Bosne i Hercegovine oružani sukobi su izbili najkasnije u aprilu 1992. godine, u vezi sa proglašenjem nezavisnosti Bosne i Hercegovine i Srpske Republike, i oni su nastavljeni i poslije decembra 1992. godine.“ (paragraf 707. u predmetu MKSJ Krajišnik)
16. „Oružane snage Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ) su se sastojale od savezne armije (poznate kao JNA) i sistema teritorijalne odbrane (TO), opremljene lakim naoružanjem smještenim u opštinska skladišta.“ (paragraf 18. u predmetu MKSJ Krajišnik)
17. „Dana 21. novembra 1991.g., Skupština bosanskih Srba je usvojila rezoluciju kojom se daje puna podrška JNA u odbrani zajedničke države Jugoslavije i proglašava mobilizacija svih Srba u Bosni i Hercegovini.“ (paragraf 75. u predmetu MKSJ Krajišnik)
18. „Dana 19. ili 20.decembra 1991., donesen je dokument pod nazivom „Uputstvo o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u Bosni i Hercegovini u vanrednim uslovima”. Dokument je uručen učesnicima sastanka visokih predstavnika SDS-a.“ (paragraf 86. u predmetu MKSJ Krajišnik)

19. „U povjerljivom dokumentu „organa Republike Srpska Bosna i Hercegovina“, koji prema kontekstu potiče iz januara ili početkom februara 1992., upućenom načelniku Generalštaba JNA u Beogradu i komandantima 2. i 4. vojne oblasti (koje su obuhvatale Bosnu i Hercegovinu i manja područja Hrvatske), (...) u tekstu se kaže da organi republike bosanskih Srba uskoro treba da uspostave punu kontrolu nad tim srpskim teritorijama (...), „organi“ su zatražili da JNA odredi oficire za pomoć opštinskim TO-ima, stanicama javne bezbjednosti i centrima službi bezbjednosti, te da nabavi materijalno-tehnička sredstva, uključujući oružje, municiju, vozila, helikoptere, sredstva veze i uniforme (...) „organi“ su zatražili podršku JNA u preuzimanju kontrole nad “srpskim teritorijama u BiH koje ostaju u sastavu Jugoslavije.“ (paragraf 109. u predmetu MKSJ Krajišnik)
20. „Dana 6.aprila 1992. Evropska zajednica je priznala nezavisnost Bosne i Hercegovine. Sljedećeg dana skupština bosanskih Srba (...) proglasila je nezavisnost Srpske Republike Bosne i Hercegovine (dana 12. avgusta 1992. naziv republike promijenjen je u „Republika Srpska“).“ (paragraf 128. u predmetu MKSJ Krajišnik)
21. (...) „15.aprila 1992. g. jedan pukovnik JNA imenovan je za komandanta srpskog TO i zadužen za nadzor i kontrolu lokalnih štabova TO-a. Dana 16.aprila 1992. godine Ministarstvo odbrane Republike bosanskih Srba javno je potvrdilo stanje neposredne ratne opasnosti, koje je dan ranije proglasilo predsjedništvo bosanskih Srba u skladu sa svojim vanrednim ovlaštenjima, i obavjestio je ARK, vlade SAO i sve srpske opštine o odluci predsjedništva bosanskih Srba donesenoj prethodnog dana da srpski TO postaje „oružana snaga“ republike bosanskih Srba.“ (paragraf 192. u predmetu MKSJ Krajišnik)
22. (...) „ Od 1.aprila do 15. juna 1992. opštinski i regionalni organi SDS imali su najistaknutiju ulogu u organizovanju jedinica TO-a. Nakon toga su te jedinice, ponekad u sadejstvu s JNA, obezbjeđivale srpske opštine“ (...) (paragraf 261. u predmetu MKSJ Krajišnik)
23. „Krizni štabovi su se iz organa SDS-a pretvorili u republičke organe poslije saopštenja za javnost od 4.aprila 1992., u kojem je SNB naredio njihovo aktiviranje i uputio TO i rezervni sastav policije da budu u pripravnosti.“ (paragraf 263. u predmetu MKSJ Krajišnik)
24. „Dana 14. februara 1992., na zajedničkom sastanku Glavnog odbora i Izvršnog odbora SDS-a, Karadžić je pozvao na „polako“ uvođenje drugog “stepena” Uputstva od 19.decembra 1991., naročito onog dijela koji se odnosi na kontrolu policije i lokalnih vlasti s ciljem praćenja kretanja ljudi.“ (paragraf 112. u predmetu MKSJ Krajišnik)
25. „Opština Višegrad smještena je u jugoistočnom djelu Bosne i Hercegovine, a na svojem istočnom rubu graniči sa Republikom Srbijom. Gradsko središte opštine

Višegrad, nalazi se na lijevoj obali Drine.“ (paragraf 39 u predmetu MKSJ Vasiljević)

26. „Godine 1991. opština je imala oko 21.000 stanovnika, od čega je u samom gradu Višegradu živjelo njih oko 9.000. Približno 63% stanovništva bilo je muslimanske nacionalnosti, a oko 33 % srpske.“ (paragraf 39 u predmetu MKSJ Vasiljević)
27. „U novembru 1990.godine u opštini su održani višestranački izbori.“ (paragraf 40. u predmetu MKSJ Vasiljević)
28. „Početkom aprila 1992.godine, jedan građanin Višegrada...Murat Šabanović, preuzeo je kontrolu nad tamošnjom branom i zaprijetio da će otvoriti branu.“ (paragraf 42. u predmetu MKSJ Vasiljević)
29. „Oko 13. aprila 1992.godine, Šabanović je pustio nešto vode čime su nanesene štete imanjima nizvodno.“ (paragraf 42. u predmetu MKSJ Vasiljević)
30. „Narednog dana je intervenisao Užički korpus Jugoslovenske narodne armije (JNA), preuzeo kontrolu nad branom i ušao u Višegrad.“ (paragraf 42. u predmetu MKSJ Vasiljević)
31. „Iako je mnogo Muslimana iz Višegrada pobjeglo upravo plašeći se dolaska Užičkog korpusa JNA, kada se to stvarno dogodilo, prisustvo Korpusa je u početku djelovalo umirujuće.“ (paragraf 43. u predmetu MKSJ Vasiljević)
32. „Nakon što su obezbijedili grad, oficiri JNA i vođe Muslimana, pokrenuli su zajedničku kampanju putem sredstava informisanja kako bi ohrabрили stanovništvo da se vrate svojim domovima.“ (paragraf 43. u predmetu MKSJ Vasiljević)
33. „Krajem aprila 1992. mnogi su to zaista i učinili .“ (paragraf 43. u predmetu MKSJ Vasiljević)
34. „JNA je inicirala i pergovore između dvije strane u pokušaju da se razriješi međunacionalna napetost.“ (paragraf 43. u predmetu MKSJ Vasiljević)
35. „U Višegradu se u tom periodu dogodilo i mnogo drugih slučajeva ubijanja civila. Već početkom aprila 1992.godine počeli su nestajati građani nesrpske nacionalnosti. Tokom nekoliko narednih mjeseci ubijene su stotine pripadnika nesrpskog stanovništva, uglavnom Muslimana-muškaraca, žena djece i starijih osoba.“ (paragraf 51. u predmetu MKSJ Vasiljević)
36. „Iz masovnih grobnica na teritoriji opštine Višegrad i u njenoj okolini ekshumirane su još stotine muslimanskih civila svih starosnih dobi i oba pola.“ (paragraf 52. u predmetu MKSJ Vasiljević)

37. „Krajem 1992.godine u Višegradu je ostalo veoma malo građana nesrpske nacionalnosti.“ (paragraf 56. u predmetu MKSJ Vasiljević)
38. „Danas su stanovnici Višegrada većinom srpske nacionalnosti.“ (paragraf 56. u predmetu MKSJ Vasiljević)
39. „Po omjeru su promjene u nacionalnom sastavu stanovništva koje su se dogodile u Višegradu manje samo od promjena koje su se dogodile u Srebrenici. (paragraf 56. u predmetu MKSJ Vasiljević)
40. „... srpska policija, pripadnici paravojnih grupa i lokalni Srbi, vršili su mnogobrojene akte nasilja protiv muslimanskog civilnog stanovništva u Višegradu.. broj takvih akata povećavao se poslije odlaska Užičkog korpusa..“ (paragraf 890. u predmetu MKSJ Milan i Sredoje Lukić)
41. „... žrtve su bili civili iz Višegrada, mnogi od njih su bili starci, žene i djeca, a svi su bili muslimanske nacionalnosti.“ (paragraf 891. u predmetu MKSJ Milan i Sredoje Lukić)
42. „ Usljed tih napada Muslimani su napuštali svoja radna mjesta, sakrivali su se ili napuštali Višegrad.. Muslimani su bili najveća grupa interno raseljenog stanovništva iz opštine Višegrad. Na spisku nestalih osoba koji je 2005.godine objavio Međunarodni komitet Crvenog krsta bilo je navedeno da postoje prijave o 705 nestalih osoba iz Višegrada, od kojih je velika većina bila Muslimana. Veliki broj Muslimana je ubijen. Od sredine maja do septembra ili oktobra 1992.godine... iz Drine su izvadili i potom pokopali 170-180 leševa, odjevenih većinom u civilnu odjeću... Iz masovnih grobnica u okolini opštine Višegrad kasnije su ekshumirane stotine leševa muslimanskih civila.“ (paragraf 893. u predmetu MKSJ Milan i Sredoje Lukić)
43. „Posljedica toga je dramatična promjena nacionalnog sastava stanovništva Višegrada. Kad je sukob počeo u Višegradu su Muslimani bili gotovo dvostruko brojniji od Srba. Godine 1997. udio Srba u stanovništvu iznosio je 95,9 %, do je udio Muslimana pao na manje od 1%.“ (paragraf 894. u predmetu MKSJ Milan i Sredoje Lukić)

U preostalom dijelu prijedlog Tužilaštva broj: T20 0 KTRZ 0017980 16 od 09.06.2022. godine **ODBIJA SE** kao neosnovan.

O b r a z l o ž e n j e

Tužilaštvo BiH je dana 09.06.2022.godine Sudu podnijelo prijedlog broj: T20 0 KTRZ 0017980 16 kojim traži prihvatanje kao utvrđenih određenih činjenica iz prvostepene presude Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) u predmetu protiv

Momčila Krajišnika, iz prvostepene presude MKSJ u predmetu protiv Radoslava Brđanina, iz prvostepene presude MKSJ u predmetu protiv Mitra Vasiljevića, kao i iz prvostepene presude MKSJ u predmetu protiv Milana i Sredoja Lukića, zasnivajući svoj prijedlog na odredbama Zakona o ustupanju predmeta, koji je osmišljen kao *lex specialis* u odnosu na ZKP BiH, sa ciljem da dokazi iz postupaka koji se vode pred MKSJ mogu biti korišteni na sudovima u BiH.

Tužilaštvo u obrazloženju navodi da se predložene činjenice ispunjavaju kriterije za prihvatanje kao utvrđenih činjenica, te da predstavljaju zaključke o činjenicama, uz naglasak da gdje god da je u izvornoj tački sadržana pravna karakterizacija, ista je eliminisana iz citata, tako da je ta tačka svedena samo na činjenični dio. Osim toga, istakla je da su sve predložene činjenice relevantne, te da prihvatanjem istih se postiže ekonomičnost postupka. Stoga je predloženo da Vijeće prihvati sve predložene činjenice.

Povodom navedenog prijedloga, izjašnjenje je dostavio branilac **optuženog Milomira Đuričića, advokat Ahmed Fejzić**, u kojem je istakao da bi prihvatanjem određenih predloženih činjenica, kao utvrđenih, došlo do povrede člana 6. EKLJP kojim se garantuje pravo na pravično suđenje i prezumpciju nevinosti. Istakao je i da se radi o predmetu u kojem je predloženo samo 19 svjedoka, te da Tužilaštvo opšte elemente može dokazivati i materijalnim dokazima. Međutim, branilac je istakao da se ne protivi prihvatanjem predloženih činjenica pod rednim brojem, 7,8, 15, 16, 17 25, 26, 39, 44, 48, 49 i 51 iz predmetnog prijedloga. S druge strane, branilac je istakao da predložene činjenice označene u Prijedlogu pod rednim brojevima: 1, 2, 3, 5, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 18, 19, 21, 22, 23, 24 nisu relevantne za konkretan predmet, dok predložene činjenice pod prednim brojevima: 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 50, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 36 i 64, predstavljaju pravnu ocjenu postojanja opštih elemenata krivičnog djela za koje se terete optuženi ili na indirektan način prejudiciraju krivicu optuženog u ovom predmetu. Stoga, branilac je predložio da Vijeće ili djelomično prihvati Prijedlog Tužilaštva u onom dijelu u kojem se odbrana ne protivi ili da Prijedlog odbije kao neosnovan.

Izjašnjenje je dostavio i **branilac optuženog Vukadina Spasojevića, advokat Petko Pavlović**, koji je predložio da se predmetni prijedlog odbije kao neosnovan, izuzev predloženih činjenica pod rednim brojevima: 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 34 i 38 iz Prijedloga. Naime, po stavu ove odbrane, činjenice pod rednim brojevima od 51 do 64 koje, čine obilježja krivičnog djela koja se optuženim stavljaju na teret, dok su sve ostale predložene činjenice irelevantne. Branilac je istakao da bi prihvatanjem ovih činjenica došlo do povrede prava na prezumpciju nevinosti, te da bi na odbranu bio prebačen teret dokazivanja, odnosno pobijanja određenih činjenica. Osim toga, branilac je ukazao da na rješenje o prihvatanju utvrđenih činjenica nema prava žalbe, uslijed čega se krši član 6. stav 3. tačka d) EKLJP.

Prijedlog Tužilaštva BiH za prihvatanje utvrđenih činjenica je djelimično osnovan.

Primjenjivi zakon

Član 4. Zakona o ustupanju daje mogućnost Sudu da iskoristi ranije utvrđene činjenice pravomoćnim odlukama MKSJ u cilju ekonomičnosti postupka istovremeno štiteći prava optuženog na pravično suđenje. Naime, Zakon o ustupanju predmeta mora se tumačiti kao *lex specialis* u odnosu na ZKP, odnosno odredbe članova 15. i 273. koje se odnose na načelo slobodne ocjene dokaza i neposrednog izvođenja dokaza. Međutim, iako se teret dokazivanja prebacuje sa optužbe na odbranu, bitno je napomenuti da tako utvrđene činjenice predstavljaju oborivu pretpostavku, što znači da odbrana u svakom trenutku može osporavati navedene činjenice.

U cilju zaštite procesnih prava optuženih, Vijeće podsjeća da prihvaćene činjenice nemaju status neoborive pretpostavke */presumption iuris et de iure/* te mogu biti predmet pobijanja u toku krivičnog postupka, ako stranke za to imaju valjane i opravdane razloge. Na ovaj način nije narušena pretpostavka nevinosti, jer optuženi u svakom slučaju uživaju pravo pobijanja svih navoda optužbe, uključujući samim tim predložene ili prihvaćene činjenice.

Osim toga, u smislu odredbe člana 15. ZKP Sud nije u obavezi da svoju presudu zasnuje na bilo kojoj činjenici koja je prihvaćena kao dokazana, obzirom da će nakon okončanja krivičnog postupka sve one biti predmetom pojedinačne ocjene i ocjene u kontekstu svih provedenih dokaza na glavnom pretresu. Shodno tome, suprotno prigovoru branioca optuženog Spasojevića, odluka o prihvatanju utvrđenih činjenica ima težinu procesne odluke vijeća o prihvatljivosti ili neprihvatljivosti bilo kojeg drugog dokaza predloženog u toku postupka, što u konačnici spada u domen rukovođenja glavnim pretresom, pa shodno tome na rješenje koje se donese po ovom pitanju nije dopušteno ulaganje posebne žalbe.

Kriteriji za odluku o predloženim činjenicama

Obzirom da niti Zakon o ustupanju niti ZKP BiH ne navode kriterije koji bi se primjenjivali kod odlučivanja o prihvatanju činjenica utvrđenih presudama MKSJ, standardi koje su razradili MKSJ i MKSR vezano za Pravilo 94(B) Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ mogu služiti kao smjernica, te se u tom smislu, Sud vodio odlukama pretresnog vijeća MKSJ u predmetu *Vujadin Popović i drugi* i u predmetu *Momčilo Krajišnik*⁵.

Naime, pomenuti kriteriji, zahtijevaju da činjenica o kojoj je presuđeno može biti primljena na znanje ukoliko je: jasna, konkretna i može se identifikovati, ograničena na zaključke o činjenicama i ne uključuje pravne karakterizacije, pobijana je na suđenju i spada u dio presude koji nije bio predmet žalbe ili je o njemu konačno presuđeno u žalbenom postupku ili je pobijana na suđenju, a sada spada u dio presude koji je

---

⁵ Vidi Odluku o presuđenim činjenicama u predmetu protiv *Vujadina Popovića i drugih*, predmet br. IT-05-88-T, od 26. septembra 2006. godine, kojom se dalje razrađuju kriteriji uspostavljeni u dvjema odlukama MKSJ o presuđenim činjenicama u predmetu protiv *Momčila Krajišnika*, predmet br. IT-00-39-T, od 28. februara 2003. i 24. marta 2005. godine.

predmet žalbe, ali spada u pitanja koja u žalbenom postupku nisu sporna. Nadalje, ista ne smije potvrđivati krivičnu odgovornost optuženog, niti biti predmet (razumnog) spora između strana u predmetu, te se ne može zasnivati na sporazumima o priznanju krivnje u ranijim predmetima i uticati na pravo optuženog na pravično suđenje.

Prije razrade svakog pojedinog kriterija treba napomenuti da je *conditio sine qua non*, da se radi o zaključku u vezi sa postojanjem, odnosno nepostojanjem određenih relevantnih činjenica. Dakle, paragrafi o pravnim i drugim sličnim pitanjima koja su raspravljana u presudi ne spadaju u ovu kategoriju.

1. Činjenica mora biti relevantna za neko pitanje u tekućem postupku

Navedeni kriterij može se posmatrati i u vezi sa odredbom iz člana 239. stav 2. i odredbom 263. stav 2. ZKP BiH. Naime, dužnost je sudije, odnosno predsjednika vijeća, između ostalog, da se stara za svestrano pretresanje predmeta, ali i otklanjanje svega što odugovlači postupak, a ne doprinosi razjašnjenju stvari, jer iz zakona ne slijedi obaveza Suda da mora izvesti svaki predloženi dokaz. Također, u dokaznom postupku Sud može zabraniti izvodjenje određenog dokaza ako zaključi da on nije relevantan za konkretni predmet.

Vijeće nije prihvatilo dio činjenice označene pod rednim brojem 24 u Prijedlogu, odnosno dio par. 112 u predmetu MKSJ Krajišnik, obzirom da se odnosi na opštinu koja nije relevantna za predmetni postupak.

2. Činjenica mora biti jasna, konkretna i prepoznatljiva

U praktičnom smislu ovaj kriterij znači da se razmatrana činjenica mora moći identificirati i da se ne zasniva na drugim činjenicama koje ne ispunjavaju potrebne kriterije. Dodatno, ta činjenica ne smije biti takvog karaktera da prikriva drugu glavnu činjenicu.

Kako bi se utvrdilo da li u konkretnom slučaju određena činjenica ispunjava pomenuta tri uvjeta, potrebno je da ista bude razmotrena u kontekstu cjelokupne presude.

Tužilaštvo je u svom prijedlogu pod rednim brojevima 44, 46 i 55 navelo dijelove činjenice iz par. 54 i par. 55 presude u predmetu MKSJ Vasiljević, koje su navedene na način da se jasno ne može identificirati vremenska odrednica kada su se dogodili događaji za koje je predloženo da se prihvati kao utvrđena činjenica, iz kojeg razloga je Vijeće u ovom dijelu Prijedlog i odbilo.

3. Činjenica koju formulira strana - predlagač ne smije se materijalno razlikovati od formulacije u izvornoj presudi

Neophodno je da korištene formulacije u materijalnom smislu odgovaraju određenim stavovima presude, a da pri tome nije neophodno citirati samu presudu odnosno pojedine stavove. Naime, Sud može, koristeći svoje diskreciono pravo ispraviti određenu nepreciznost ili nejasnoću koja je rezultat vađenja iz konteksta izvornog dokumenta.

Međutim, budući da se tužilac u svom prijedlogu koristio isključivo citatima, primjenom ovog kriterija nije odbijen niti jedan njegov prijedlog.

4. Činjenica ne smije biti nejasna ili obmanjujuća u kontekstu u koji je stavljena u prijedlogu strane - predlagača

Potrebno je procijeniti da li predložena činjenica u kontekstu u kome je planirano njeno korištenje ima identično značenje kao i u presudi iz koje se ta činjenica uzima. Dakle, nije dozvoljeno da se stavljanjem u određeni kontekst pojačava ili iskrivljuje smisao predložene činjenice.

Nijedna činjenica nije odbijena iz ovog razloga.

5. Strana-predlagač mora činjenicu identificirati sa dovoljno preciznosti

Ovaj kriterij podrazumijeva da se predložena činjenica može identificirati u presudi iz koje se uzima. Međutim, kao što je pretresno vijeće MKSJ – a zaključilo⁸⁵, Sud može prihvatiti predloženu činjenicu i u slučaju kada je strana pogrešno citirala stav presude ako je očito da se radi o greški i kada je drugoj strani potpuno jasno koji je bio namjeravani činjenični zaključak, te naravno ako su drugi kriteriji ispunjeni.

Nijedna činjenica nije odbijena iz ovog razloga.

6. Činjenica ne smije sadržavati kvalifikacije koje su u osnovi pravne prirode

Iako postoji dosta neslaganja u pogledu ovog kriterija, načelno postoji saglasnost, da se njegovom primjenom onemogućiti prihvatanje činjenica koje u sebi sadrže pravnu kvalifikaciju. Ipak, u praksi se sreće veoma raznolik stav u vezi sa pitanjem, koja jezička formulacija u sebi sadrži pravnu kvalifikaciju.

Nadalje, prihvatajući da je definisanje ovog kriterija veoma važno, Vijeće se neće upuštati u njegovu detaljniju razradu, jer je stava da činjenice koje je predložilo Tužilaštvo, ispunjavaju i njegovu najstrožiju interpretaciju.

Međutim, bitno je istaći da sud, čak i u slučajevima kada se prihvate činjenice koje u sebi indirektno sadrže pravnu kvalifikaciju, nije vezan tom kvalifikacijom.

Vijeće nije prihvatilo činjenice iz prijedloga pod rednim brojevima 35, 36, 37, 38, 39, 41, 43 i 45 iz Prijedloga, odnosno par. 44, par. 45, par. 47, par. 52, par. 53. i par. 55 presude u predmetu MKSJ Vasiljević, kao i činjenice iz Prijedloga pod rednim brojevima 62, odnosno par. 892 presude iz predmeta MKSJ Milan i Sredoje Lukić, obzirom da se radi

---

⁸⁵ Odluka o presuđenim činjenicama u predmetu protiv *Vujadina Popovića i drugih*, predmet br. IT-05-88-T, od 26. septembra 2006. godine (III - A - 9).

o zaključicima pravne prirode pretresnog Vijeća MKSJ u konkretnom predmetu, a potrebno je da budu predmet dokazivanja ovog krivičnog postupka.

7. Činjenica se ne smije zasnivati na dogovoru strana u izvornom postupku

Ovaj kriterij podrazumijeva da je činjenica osporavana u ranijem dokaznom postupku. Dakle, činjenica koja je uzeta iz presude koja je rezultat sporazuma o krivnji ili dogovora da se određene činjenice smatraju nespornim u ranijem postupku ne ispunjavaju kriterije da budu prihvaćene kao utvrđene činjenice. Naime, njena dokazna vrijednost ne dostiže potrebni stepen uvjerljivosti da bi mogle rezultirati prebacivanjem tereta dokazivanja na suprotnu stranu.

Nijedna činjenica nije odbijena iz ovog razloga.

8. Činjenica se ne smije odnositi na djela, ponašanje ili duševno stanje optuženog
Polazeći od prava na pravično sudjenje, potrebno je da tužilac tokom dokaznog postupka uvjeri sudeće vijeće o istinitosti svoje teze. To znači da je potrebno dokazati, koja djela je optuženi učinio i kakav je bio subjektivni odnos učinioca prema tim djelima. Taj odnos podrazumijeva pitanja koja se tiču uračunljivosti i krivnje.

U slučaju kada bi vijeće prihvatilo činjenice koje u sebi obuhvataju direktne inkriminacije za optuženog onda bi on došao u priliku da se brani od optužbi čime bi bila narušena presumpcija nevinosti.

Iz navedenih razloga, Vijeće nije prihvatilo činjenice iz Prijedloga, pod rednim brojevima: 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, odnosno par. 759, par. 760, par. 761, par. 762, par. 763, par. 765, par. 766, par. 769, par. 768 i par. 769 presude iz predmeta MKSJ Milan i Sredoje Lukić, a obzirom da se iste odnose na jedinice ili događaja koje su činjeničnim opisom u Optužnici stavljene na teret optuženim.

9. Činjenica ne smije biti predmet tekućeg žalbenog postupka

Nema ništa sporno u tome da Sud ne može prihvatiti činjenice kao utvrđene ako se iste osporavaju u žalbi. Eventualnu konfuziju mogu izazvati presude iz predmeta MKSJ u slučajevima kada žalbeni postupak još nije okončan. U tim okolnostima, mogu se kao utvrđene prihvatiti činjenice koje su utvrđene u prvostepenoj presudi i koje nisu osporene žalbom povodom koje apelacioni postupak još teče.

Međutim, obje presude iz kojih su uzete činjenice predložene u prijedlozima Tužilaštva bile su predmet žalbenog postupka tokom kojeg ili te konkretne činjenice nisu bile

osporene ili je osporavanje bilo bezuspješno.⁸⁶ Stoga, nijedna činjenica iz prijedloga Tužilaštva nije odbijena po ovom kriteriju.

Sveobuhvatni test: Korištenje diskrecionog prava Suda po pitanju utvrđenih činjenica

Nakon što je Vijeće utvrdilo da svaka od predloženih činjenica pojedinačno zadovoljava sve prethodno navedene kriterije, takođe je uzelo u obzir da se prihvatanjem navedenih činjenica postigne balans između ekonomičnosti sudskog postupka s jedne, i prava optuženih na pravično suđenje s druge strane. Naime, čak i one činjenice koje su zadovoljile sve navedene kriterije, mogu biti odbijene prema diskrecionoj odluci vijeća ako one, kao cjelina, narušavaju pravo optuženog na pravično suđenje.

Iz svih gore navedenih razloga, prijedlog Tužilaštva se prema članu 239. ZKP BiH prihvaća u obimu navedenom u dispozitivu ovog rješenja.

---

⁸⁶ Vidi presude žalbenog vijeća MKSJ u predmetima *Duško Tadić*, predmet br. IT-94-1-A, od 15. jula 1999. godine, *Miroslav Kvočka i drugi*, predmet br. IT-98-30-/1-A, od 28. februara 2005. godine, *Milomir Stakić*, predmet br. IT-97-24-A, od 22. marta 2006. godine, i *Radoslav Brđanin*, predmet br. IT-99-36-A, od 3. aprila 2007. godine.